

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

2019

Изданието е подкрепено от Фондация „Америка за България“.

- © Адриан Николов, Петър Ганев, Петя Георгиева, Явор Алексиев, *автори*, 2019
- © Весела Добринова, Константин Жеков, *корица*, 2019
- © Константин Жеков, *художествено оформление*, 2019
- © Институт за пазарна икономика, 2019

Редактори: Лъчезар Богданов, Калоян Стайков

Институт за пазарна икономика

1142 София, бул. „Патриарх Евтимий“ 10, ет. 2, тел.: (02) 952 62 66

www.ime.bg

www.regionalprofiles.bg

Съдържание

Предговор	5	Област Пазарджик	61
Регионални профили 2019: резюме	7	Област Перник	65
ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ	7	Област Плевен	69
СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ	10	Област Пловдив	73
Област Благоевград	13	Област Разград	77
Област Бургас	17	Област Русе	81
Област Варна	21	Област Силистра	85
Област Велико Търново	25	Област Сливен	89
Област Видин	29	Област Смолян	93
Област Враца	33	Област София (столица)	97
Област Габрово	37	Област София	101
Област Добрич	41	Област Стара Загора	105
Област Кърджали	45	Област Търговище	109
Област Кюстендил	49	Област Хасково	113
Област Ловеч	53	Област Шумен	117
Област Монтана	57	Област Ямбол	121
		Приложение	125

Използвани съкращения

БВП	брутен вътрешен продукт
БЕЛ	български език и литература
ВСС	Висш съдебен съвет
ДМА	дълготрайни материални активи
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МОН	Министерство на образованието и науката
НСИ	Национален статистически институт
ПДИ	Фондация „Програма Достъп до информация“
пр.п.	процентен пункт
ПЧИ	преки чуждестранни инвестиции

Предговор

За осма поредна година Институтът за пазарна икономика представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единствения по рода си алманах на регионалното развитие в България. „Регионалните профили“, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на ИПИ.

Изследването се основава на 62 индикатора, които оценяват икономическата и социалната среда в 28-те области в страната. Всички данни са представени в изданието, както и на специализираната страница на ИПИ – www.regionalprofiles.bg. Систематизирането им по определени показатели позволява те да бъдат проследени в динамика, както и да се правят сравнения между отделните области в страната. Така на практика се осигурява лесен достъп до най-пълния и актуален статистически масив от данни на областно ниво.

Благодарение на работата на институциите, събиращи и предоставящи статистически данни, с всяка следваща година успяваме да включим все по-актуална и обхватна информация за икономиката и социалната среда на областите. В тазгодишното издание по-голямата част от данните се отнасят за последната, 2018 година. Изключенията не са много и се изчерпват с няколко показателя, които се публикуват с повече от година закъснение – областните данни за БВП на човек от населението и за заплатите, както и отделни индикатори в сферата на инвестициите, околната среда, инфраструктурата и образованието. Там, където това е било възможно – например в сферата на администрацията, местните данъци и такси и резултатите от матурите, анализът се опира и на данни за 2019 г.

Изданието може да се използва от централните и местните власти, бизнеса и медиите, както и от преподаватели, експерти и представители на гражданския сектор, които се занимават с проблемите на регионалното развитие. Вярваме, че и за всеки гражданин би било интересно да прочете как се представя неговата област в сравнение с останалите в различните сфери на икономическия и социалния живот.

Екипът на ИПИ изказва благодарност на Фондация „Америка за България“ за партньорството и дългогодишната подкрепа при подготвянето и публикуването на „Регионалните профили“.

Надяваме се и тази година изданието да Ви бъде интересно и полезно – желаем Ви приятно четене!

Екипът на ИПИ

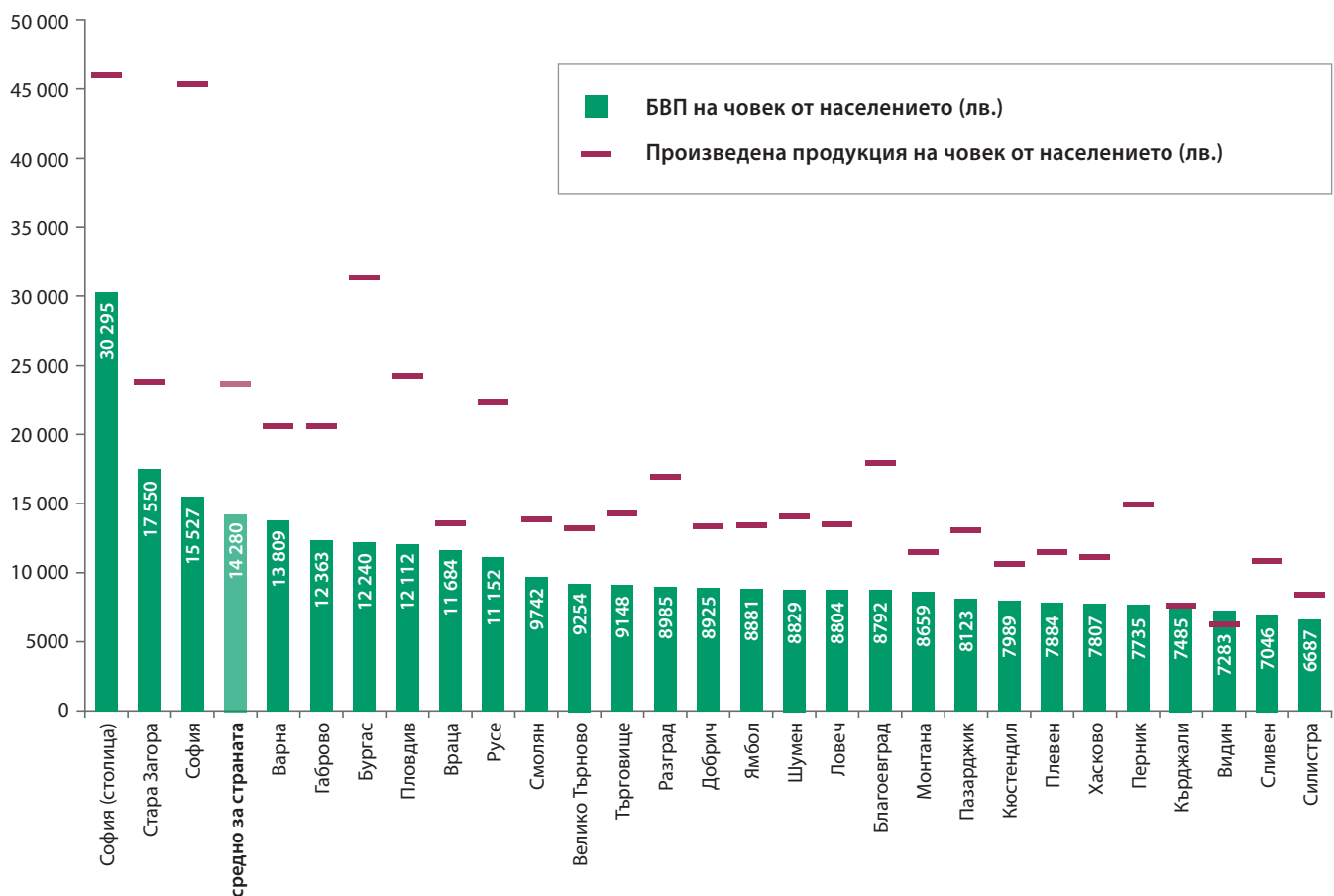
Регионални профили 2019: резюме

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

В периода 2017–2019 г. икономическият подем в страната е осезаем – реалният ръст на brutния вътрешен продукт е над 3% за всяка една от трите години, коефициентът на икономическата активност на населението се повишава, а през 2019 г. коефициентът на безработица вече е отчетливо под 5%. Тези положителни развития се наблюдават и на областно ниво, като във всички региони на страната се регистрират положителни тенденции. Произведената продукция на човек от населението расте с близо 12% през 2017 г., като най-силен ръст се наблюдава в областите около столицата – Перник и област София.

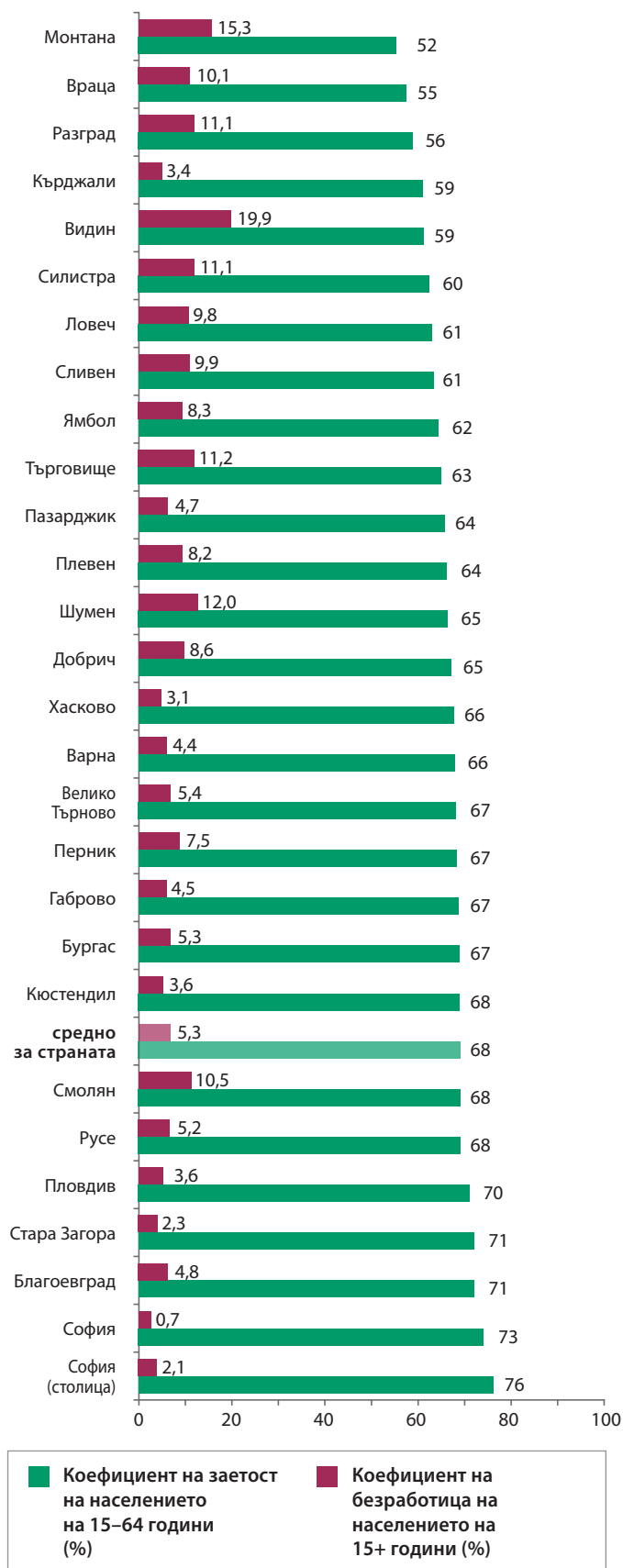
Най-богатата област категорично остава София (столица) с БВП на човек от населението в размер на 30 295 лв. (2017 г.), а на втора позиция, далеч след нея, е област Стара Загора със 17 550 лв. На трето място е област София с 15 527 лв., която печели от това, че е периферия на големия център, приютявайки индустриалните зони на столицата, и е една от най-бързо развиващите се области в страната през последните години. Останалите области с БВП на човек от населението между 10 и 15 хил. лв., са Варна, Бургас, Пловдив, Русе, както и областите с по-силно изразен индустриален профил – Габрово и Враца. В долната част на графика-

Фиг. 1. БВП и произведена продукция на човек от населението през 2017 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 2. Коефициенти на заетост и безработица през 2018 г.

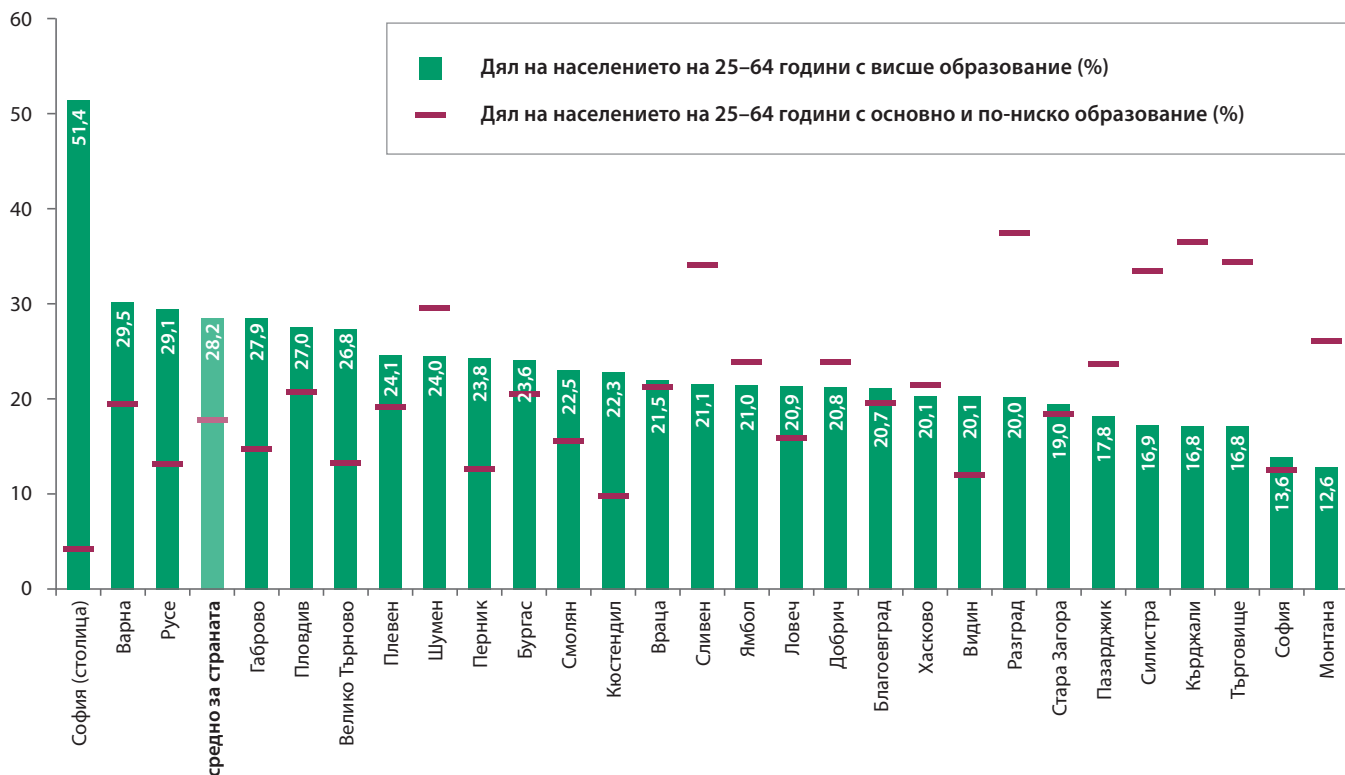
Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

та са Силистра (6687 лв.) и Сливен (7046 лв.), а малко над тях са Видин и Кърджали с БВП на човек от населението под 7,5 хил. лв. Областите с най-слаби икономики изостават два пъти спрямо по-големите центрове и над четири пъти в сравнение със столицата (фиг. 1).

Различията в регионите са видими и от данните за пазара на труда за 2018 г., като коефициентът на заетост (15–64 години) варира от над 75% в столицата София до около 52% в Монтана, или близо 25 процентни пункта разлика в коефициента на заетост в страната (фиг. 2). Именно по отношение на заетостта се вижда по-ясно и изоставането на Северозападния регион, като Видин и Враца също регистрират коефициент на заетост под 60%, а в региона е и най-голямото струпване на малки обезлюдяващи се общини с твърде високи нива на безработица – над 25% по данни на Агенцията по заетостта. Другите области с повече проблеми на пазара на труда имат и влошена структура на работната сила – Разград, Кърджали, Търговище, Сливен и Силистра са с над 30% дял на населението (25–64 години) с основно и по-ниско образование. Докато в тези области на един човек с висше образование се падат по двама с основно или по-ниско, то в повечето други области висшистите са повече от тези с основно или по-ниско образование, а в столицата съотношението е 12 висшисти на един с основно или по-ниско образование (фиг. 3).

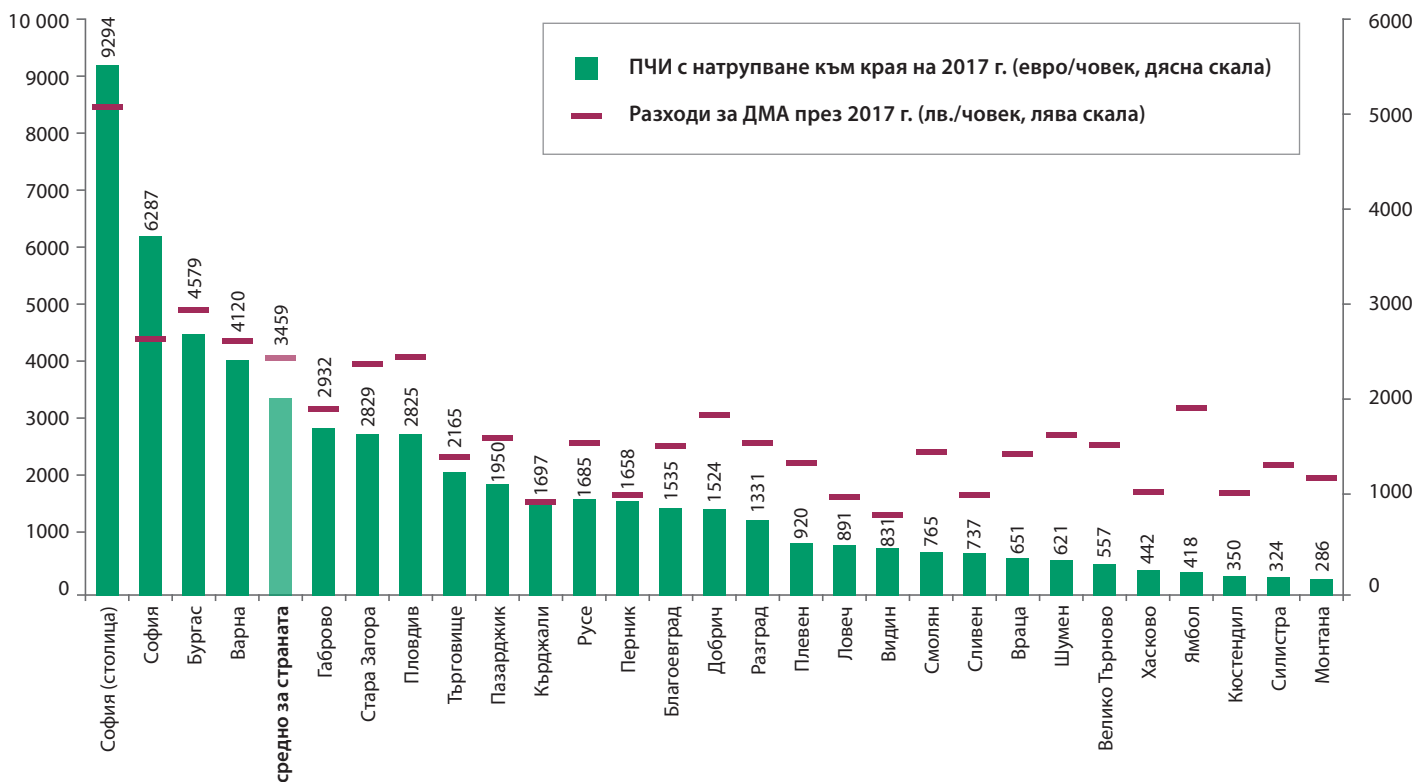
Инвестиционната активност на областно ниво много ясно очертава водещите икономически центрове в страната. Половината от преките чуждестранни инвестиции с натрупване до 2017 г. са концентрирани в столицата – 12,3 млрд. евро, към които можем да прибавим и близо 1,5 млрд. евро в област София. Областите Бургас, Варна и Пловдив са другите големи центрове с по 1,9 млрд. евро чужди инвестиции с натрупване, следвани от Стара Загора с 900 млн. евро. Делението север – юг е ясно изразено тук. На практика почти всички от споменатите центрове са на юг и са свързани с автомагистрала „Тракия“ по оста София – Пловдив – Стара Загора – Бургас, докато единствено Варна е на север от Стара планина. Друг положителен пример в инвестициите на север е Габрово, но следва да се отчита, че това е една от най-малките области в страната и съответно тежестта ѝ на картата е далеч от тази на големите южни инвестиционни центрове (фиг. 4).

Фиг. 3. Образователна структура на населението през 2018 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 4. Преки чуждестранни инвестиции и разходи за дълготрайни материални активи през 2017 г.

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

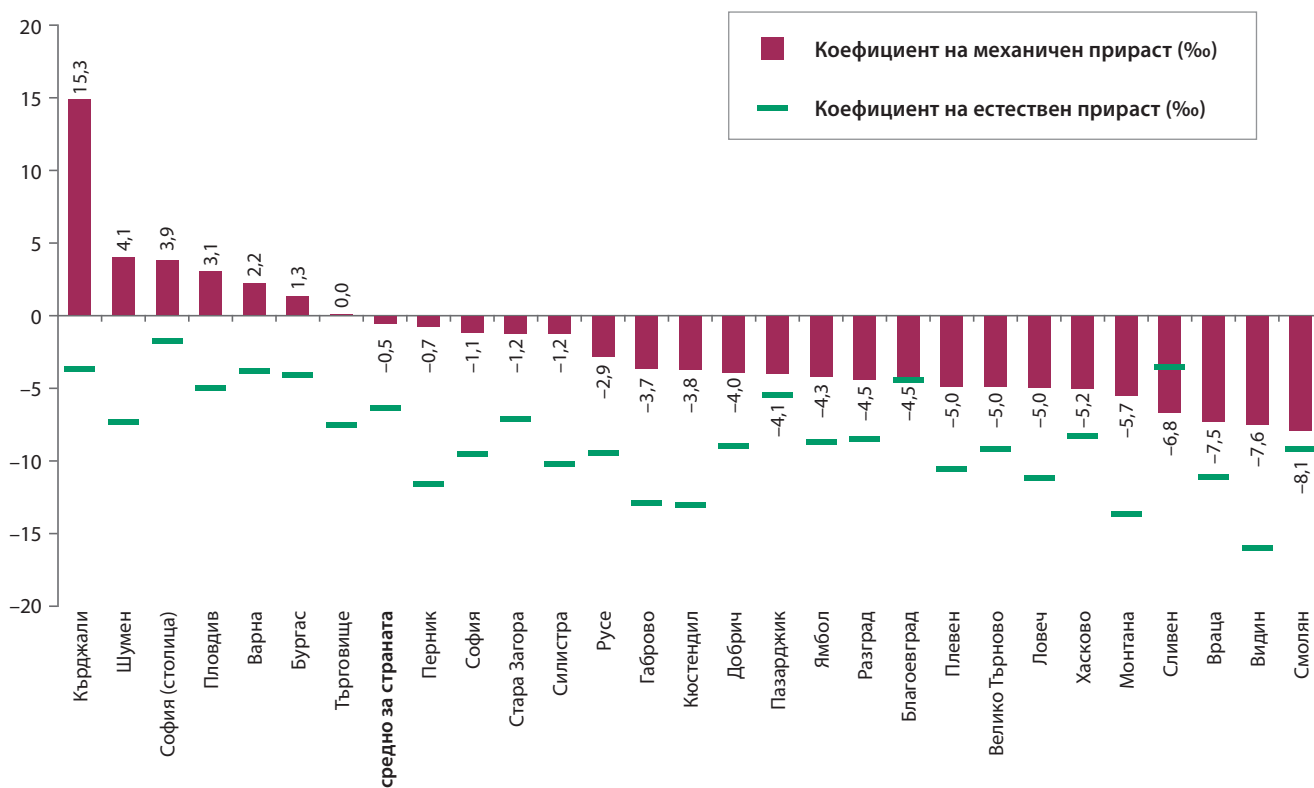
СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографските процеси в страната продължават да бъдат силно негативни. През 2018 г. населението на над 65 години е вече точно 1/3 от лицата в трудоспособна възраст (между 15 и 64 години), като възрастните (над 65-годишна възраст) варират от 25% от работоспособното население в столицата София до 50% във Видин. Отрицателният естествен прираст и механичният отлив на население водят до това, че почти всички области устойчиво губят население, като за цялата страна то намалява с 51 хил. души през 2018 г. Единствено София (столица) традиционно увеличава своето население, макар и с едва около 3 хил. души, през 2017–2018 г. И докато естественият прираст на населението е отрицателен във всички области – силно влошен в областите от Северозападна България, то механичният прираст на населението в някои области е положителен. В София (столица) и областите Пловдив, Бургас и Варна традиционно повече хора се заселват, отколкото се изселват. Областите Стара Загора и Шумен вече успяват да държат сравнително балансиран броя на изселванията спрямо заселванията, а Кърджали в някои години, напри-

мер 2018 г., изпреварва всички с положителния си механичен прираст. Най-влошен по традиция е механичният прираст на населението в Смолян, макар през последните три години да се подобрява (фиг. 5).

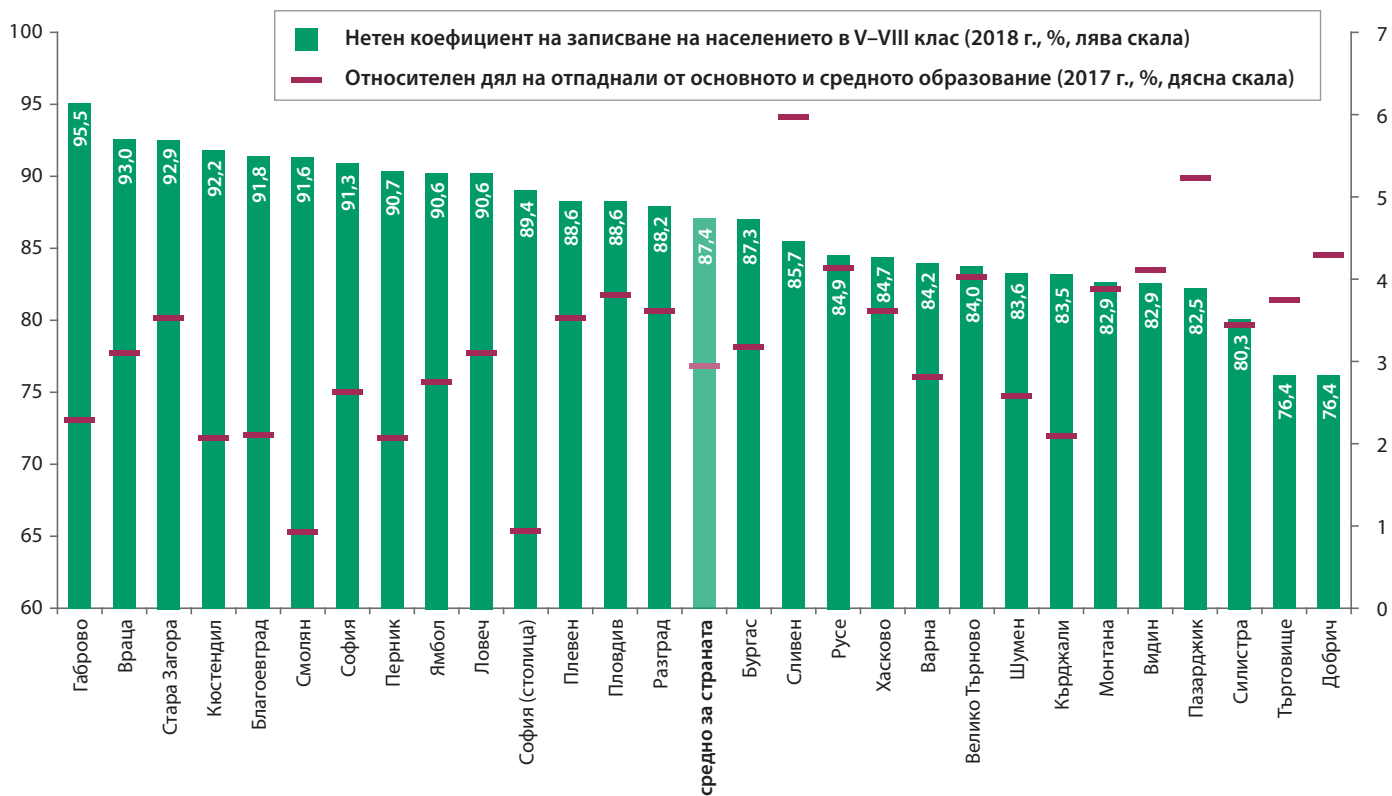
В сферата на образованието регионалната карта изглежда различно. Столицата отново е напред, но следващите я области, като Габрово, Смолян, Варна и Велико Търново, показват добри резултати в отделни категории. В област Габрово се регистрира най-високият коефициент на записване на населението в V–VIII клас – над 95% за 2018 г., при едва около 76% в Добрич и Търговище (фиг. 6). Област Смолян има най-нисък процент на отпадналите от основно и средно образование (под 1%), както и най-нисък дял на повтарящите ученици (едва 0,1%). Учениците там се представят силно и на матурите по български език и литература (4,19 средна оценка за 2019 г.), но лидерите в това отношение са София (столица) (4,53), Варна (4,26) и Пловдив (4,25). Среден успех под „добър“ 4 на матурата по БЕЛ се наблюдава в областите Силистра, Кърджали, Разград, Ямбол, Хасково, Шумен, Търговище и София (фиг. 7). Макар Велико Търново да

Фиг. 5. Коефициенти на естествен и механичен прираст на населението през 2018 г.

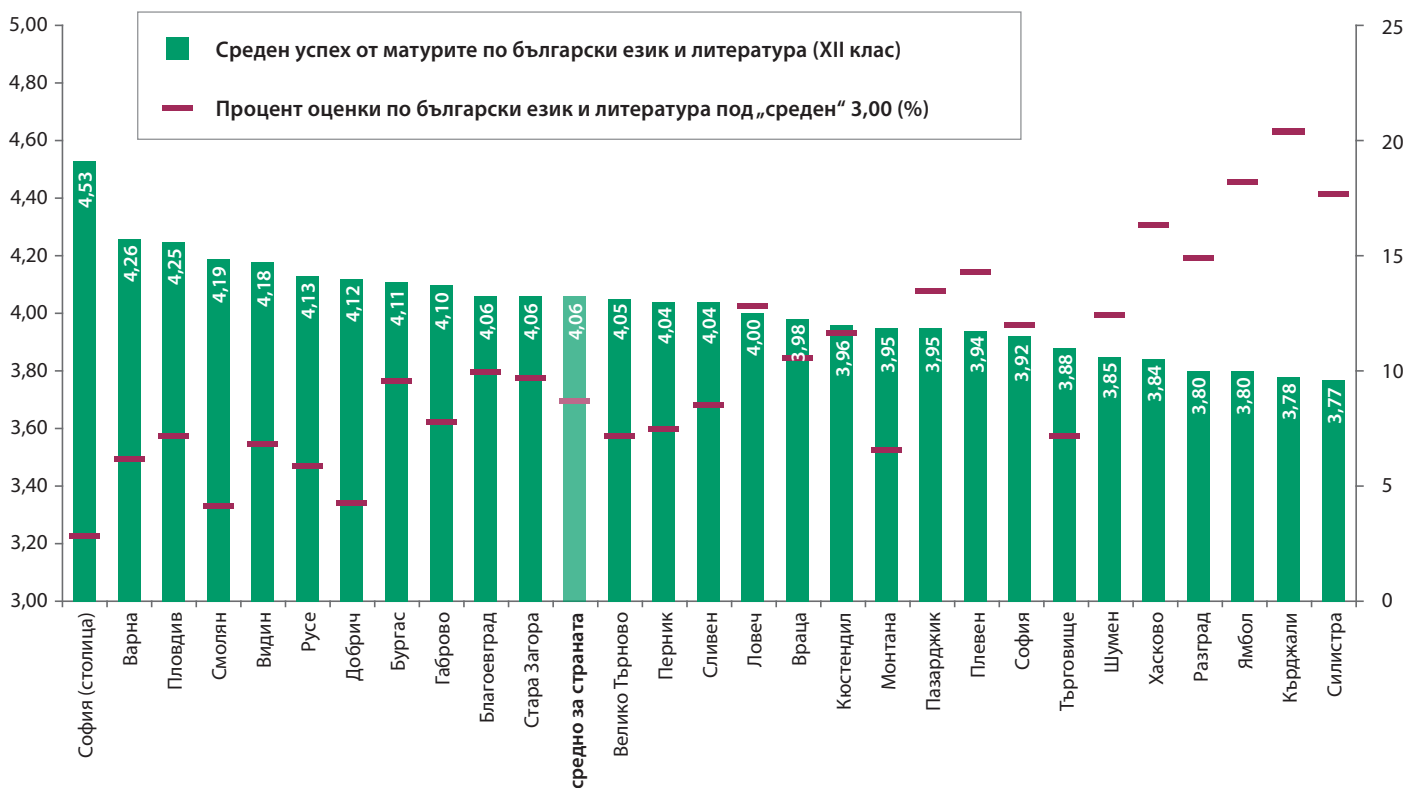
Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 6. Нетен коефициент на записване и дял на отпадналите ученици през 2017 и 2018 г.

Източник: МОН, изчисления на ИПИ.

Фиг. 7. Резултати от матурата по български език и литература през 2019 г.

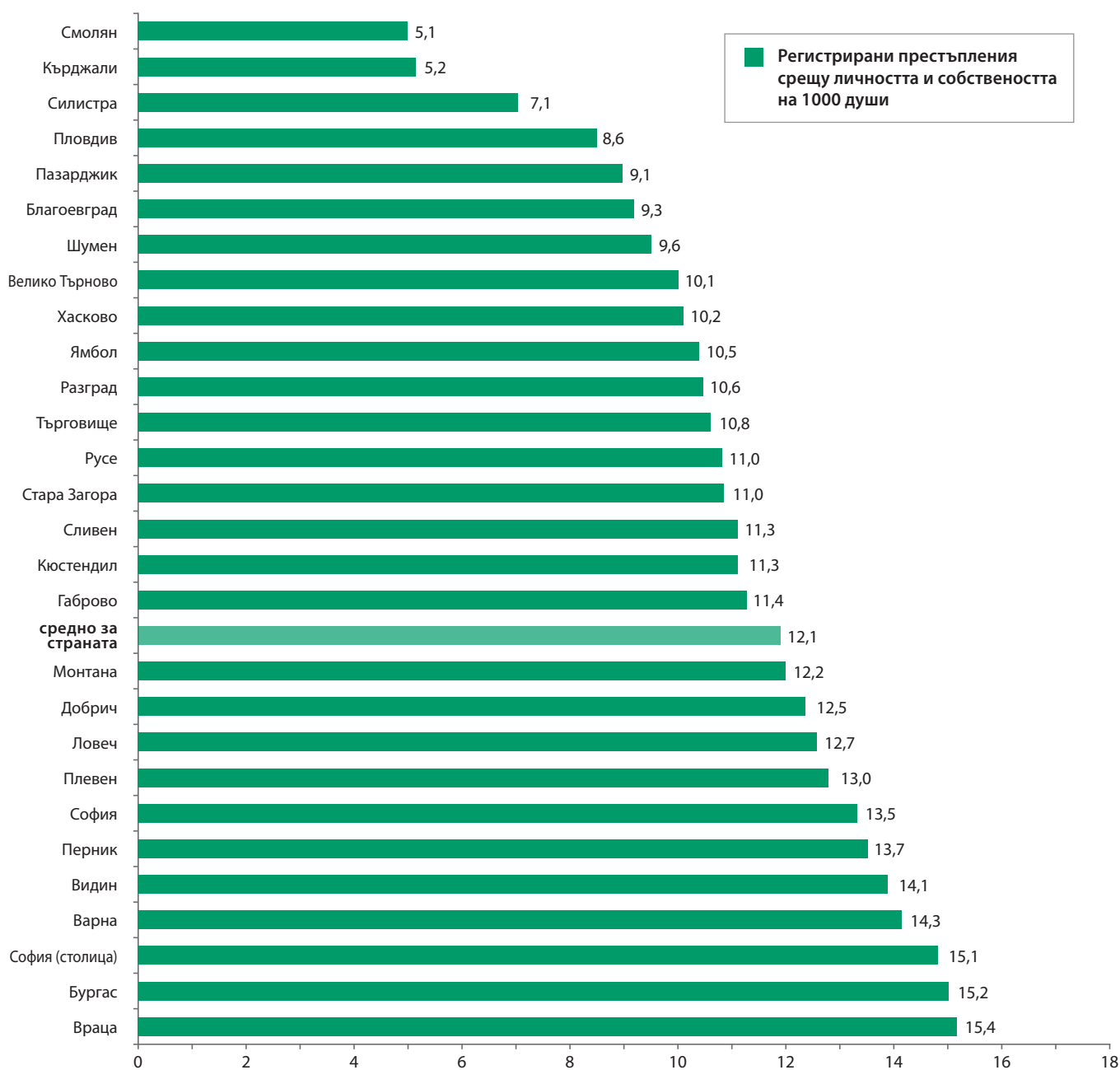
Източник: МОН, изчисления на ИПИ.

няма високи резултати в училищното образование, това е все още областта, заедно със София (столица), с най-много студенти на 1000 души от населението – съответно 69 и 73 студенти на 1000 души.

Смолян и Кърджали са областите с най-малко регистрирани престъпления срещу личността и собствеността – по 5 случая на 1000 души, докато в Бургас, Варна и София те са три пъти повече – около 15 случая на 1000 души (фиг. 8). Варна и София отчитат и най-ниската разкриваемост – едва 1/3 от случаите са разкрити. Смолян е на първо място и по качество

на околната среда – с най-малко образувани битови отпадъци на човек от населението и най-чист въздух. Столицата от своя страна отчетливо води по отношение на интензивността на културния живот – посещенията в кината на човек от населението са тройно повече спрямо средното за страната и двойно повече по отношение на театрите. В по-общ план картината на социалното развитие е сравнително по-шарена спрямо тази на икономиката, но доходите и възможностите за реализация на пазара на труда традиционно доминират миграционните нагласи у хората.

Фиг. 8. Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността през 2018 г.

Източник: ВСС, изчисления на ИПИ.

Област Благоевград

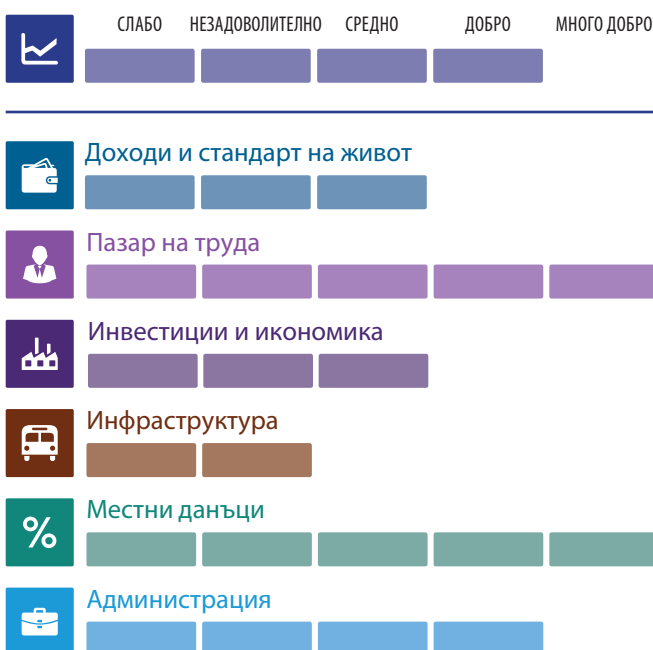
▶ Население (2018)	306 503
▶ Територия (кв.км)	6449,5
▶ Брой на населените места	281
▶ Дял на населението в градовете (%)	60

Изминалата година бележи значително подобрене на икономиката на област Благоевград. През 2017 г. БВП на човек от населението е нараснал до 8792 лв. в сравнение с 8290 лв. през 2016 г. Чувствителни подобрения има и в заплатите и доходите на домакинствата, но областта продължава да догонва средните за страната стойности. Пазарът на труда също се представя добре и постига рекордно висока заетост – четвъртата в страната. Безработицата леко се повишава, което навежда на мисълта за активизиране на икономически неактивното население. Благодарение на мащабни инфраструктурни проекти Благоевградска област е сред лидерите в страната по усвояването на европейски средства, но за сметка на това чуждестранните инвестиции и разходите за материални активи са по-скромни. Географските особености на областта пре-

допределят ниското покритие на инфраструктурата, но пък качеството ѝ се подобрява. Прегледът на основните местни данъци сочи благоприятни и подобряващи се условия през последната година, а оценките на работата на администрацията е сходна с повечето други области. Демографските тенденции в областта като цяло са по-малко негативни в сравнение с повечето области, особено що се отнася до естествения прираст; за сметка на това тук има по-ясно изразен проблем с механичния прираст. Отчасти благодарение на силното висше учебно заведение Благоевград постига добри образователни резултати. В здравеопазването областта се класира много близо до средното за страната, но пък доста по-добре в оценките на околната среда. От разглежданите тематични групи най-слаби са резултатите в сферата на културата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Последните пет години са период на значителен ръст на БВП на човек от населението на област Благоевград, а най-голям е ръстът между 2016 и 2017 г. – от 8290 до 8792 лв. Въпреки чувствителния ръст стойността на този показател остава значително под средните за страната 14 280 лв./човек от населението. Увеличение се наблюдава и в средната заплата на наетите, която през 2017 г. достига 8297 лв. годишно, като тя е нараснала с над 8% в рамките на годината. Номиналното равнище на заплатите в областта обаче остава чувствително под средното за страната, като по последни данни то е 67% от това за България с тенденция тази разлика да се увеличава.

За сметка на това относителният дял на населението, живеещо в материални лишения, е по-нисък от средния за страната – 18,1% спрямо средно 20,9%. Същевременно 26% от населението в областта е под линията на бедност в сравнение с 22% за България. Средният доход на лице от домакинство пък покрива 93% от средното за страната.

Пазар на труда

Въпреки че общата оценка за пазара на труда в Благоевград е положителна спрямо много други области, 2018 г. дава повод за притеснение. За разлика от повечето райони в страната през последната година коефициентът на безработица е нараснал с 0,3 пр.п. до 4,8% и остава далеч от предкризисните равнища. На фона на леко покачващата се безработица коефициентът на заетост на населението на възраст между 15 и 64 години е достигнал 71% – рекорд за областта, както и четвъртата най-висока заетост в страната. В резултат на тези две противоположни тенденции Благоевград се нарежда на трето място след София и Смолян по коефициент на икономическа активност – 75%.

Основните индикатори, които позволяват прогнозиране на трудовия пазар, също не дават много основания за оптимизъм. Коефициентът на демографско заместване на 60–64 от 15–19-годишните (63,8%) е малко под средното ниво за страната, което значи, че в близко бъдеще работната сила ще се свива по-бързо в сравнение с останалите области. Същевременно относителният дял на трудоспособните лица с висше образование остава нисък (20,7%) въпреки лекото подобрение спрямо предишната година.

Инвестиции и икономика

През 2017 г. броят на нефинансовите предприятия в областта леко е нараснал и достига 70 на всеки 1000 души, което я поставя на четвърто място в страната по този показател и доста над средните 57 на 1000 души. Благоевград като цяло обаче не се радва на особено големи инвестиции – разходите за придобиване на ДМА през последните години се колебаят около 1500 лв./човек, далеч под средните за страната стойности. Същевременно областта е сред водещите по усвояване на средства от европейските фондове с 2132 лв./

човек за периода от началото на настоящия програмен период до средата на 2019 г. Причина за големия обем на изплатените в областта еврофондове е най-вече строежът на магистрала „Струма“, който е и сред най-големите проекти в страната, финансирани от структурни фондове. ПЧИ с натрупване също са на относително добро равнище – 1535 евро/човек към края на 2018 г., въпреки че Благоевград е далеч зад икономически най-развитите области и над два пъти под средното ниво за страната. Сред показателите с по-добра динамика за областта е произведената продукция на човек от населението, която достига 18 050 лв. през 2017 г. спрямо 15 652 лв. през 2016 г. Въпреки това произведената продукция остава под средната за страната.

Инфраструктура

През последната година не се наблюдават особени изменения в състоянието на инфраструктурата на Благоевградска област. През 2017 г. няма промяна в дела на автомагистралите и първокласните пътища, които се задържа на 13,8% от общата пътна мрежа на областта. Същевременно се наблюдава скромно подобрение с 1,5 пр.п. на пътищата в добро състояние, които достигат 47,5% от пътищата в областта. Заедно с пускането в експлоатация на Лот 3.3 от магистрала „Струма“ в участъка Кресна – Сандански в края на 2018 г. пътищата в добро състояние значително се подобряват до 62,5%. Практически без промяна остава гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта с дължина съответно 10,5 и 2,5 км/100 кв.км територия. И по двата показателя Благоевград е на последните места в страната, което е до голяма степен следствие от големия дял планинска територия в областта.

Местни данъци

Общините в област Благоевград са сред тези с по-благоприятно местно данъчно облагане. Събираните от ИПИ данни за размера на данъчните ставки сочат леко увеличение на два от наблюдаваните налози – през 2019 г. данъкът върху нежилищни имоти на юридически лица е нараснал от 1,66 на 1,68%, а годишният патентен данък за търговия на дребно е увеличен от 11,72 на 11,74 лв./кв.м. За сметка на това средният годишен данък за таксиметров превоз е намалал до 409 лв.

Администрация

През последната година се наблюдава повишение на всички показатели за качеството на администрацията на Благоевградска област. Покритието на кадастралната карта обхваща вече над половината територия на областта. Все още е под средните за страната 72%, но само в рамките на годината се увеличава от 29,3 на 51,2%. Оценките за предоставяните административни услуги на едно гише, електронната администрация и Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ също се подобряват и са много близки до средната за страната стойност.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

На фона на негативните демографски тенденции в почти всички области в страната Благоевград постига относително добри резултати. Коефициентът на естествен прираст в областта през 2018 г. е $-4,5\%$ (подобрене с $0,1\%$ спрямо 2017 г.). Рано е обаче да се говори за тенденция. За сметка на това механичният прираст от $-4,5\%$ е сред по-ниските в страната, което от своя страна означава, че значително повече хора се изселват, отколкото се заселват в Благоевградска област през 2018 г.

Географските особености на областта до голяма степен предопределят ниския дял на градското население – то бавно се покачва, но през 2018 г. е едва $59,9\%$ от цялото население на Благоевград, доста под средните за страната $73,6\%$. Същевременно гъстотата на населението на урбанизираните територии е сред по-високите в страната. От гледна точка на възрастовата структура коефициентите на възрастова зависимост в областта се влошават, въпреки че далеч не са най-неблагоприятните в страната.

Образование ■■■■■

Състоянието на образователната система на областта се предопределя до голяма степен от Благоевградския университет – той я поставя на шесто място по брой студенти, с 31 на всеки 1000 души от населението. Този показател обаче постепенно намалява, което говори за спад в интереса към учебното заведение. Благоевград се справя по-добре от повечето области и в задържането на учениците в училище, като през 2018 г. в прогимназиалната фаза са били записани почти 92% от децата в съответната възрастова кохорта. Въпреки че е далеч от лидерите София и Смолян, Благоевград има и относително нисък дял на отпадналите от основното и средното образование – $2,1\%$, като в почти всички останали области тенденцията е към увеличаването му. Обратно, тенденцията при повтарящите ученици е към спад, като през 2018 г. те са били $0,61\%$.

По останалите показатели на образователната среда Благоевград е много близо до средните за България стойности – през 2019 г. учителите на 100 ученици са 82 -ма спрямо средно 84 , средната оценка на държавния зрелостен изпит по БЕЛ е идентична с тази за страната – „добър“ $4,06$, а дялът на слабите оценки е малко по-висок – 10% спрямо $8,7\%$.

Здравеопазване ■■■■■

През 2018 г. в Благоевград на един общопрактикуващ лекар се падат 1732 души спрямо 1673 средно за страната, като показателят се влошава подобно на останалата част

от страната. В областта има и по-малко от средното лекари специалисти – на един специалист се падат 566 души спрямо 424 средно в страната. За сметка на това покритието на здравната система е по-добро от повечето области, като здравноосигурените са достигнали 89% спрямо 86% в началото на десетилетието.

Що се отнася до заболяемостта, през последната година броят на преминалите лечение в МБАЛ в областта е бил 138 спрямо 175 на 1000 души година по-рано и остава значително под средния за страната. Коефициентът на детска смъртност – $4,5\%$, също е доста под средното ниво.

Ред и сигурност ■■■■■

Последната година носи чувствително подобряване на сигурността в областта. През 2018 г. 88% от наказателните дела са приключили в рамките на три месеца спрямо 84% година по-рано, а дялът на висящите дела е намалял до 10% . Същевременно регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са намалели до $9,3$ на 1000 души спрямо $12,1$ средно за страната, а разкриваемостта им е достигнала 57% .

Околна среда ■■■■■

Показателите за оценка на качеството на околната среда в Благоевградска област остават без значителна промяна. В нея се създават относително по-малко количество битови отпадъци – 345 кг/човек годишно, като от десетилетие тази стойност гравитира около 350 кг. Намаляло е обаче населението с достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води – до $29,6\%$ спрямо $63,4\%$ за страната като цяло. По-висок и растящ е дялът на населението с достъп до канализация – $81,9\%$, спрямо 76% за страната, а по качество на въздуха, измерено чрез емисиите на въглероден диоксид, областта е на шесто място в страната с едва 10 т/кв.км.

Култура ■■■

Благоевград се справя относително слабо в областта на културата. Посещенията в кината на 1000 души през 2018 г. са били 363 – наполовина на средното за страната, но при този показател се наблюдава постепенен ръст през последното десетилетие. За сметка на това посещенията в театрите намаляват до 96 на 1000 души. На по-голяма популярност се радват музеите (423 посещения на 1000 души) и библиотеки (459 посещения на 1000 души), но и тук областта остава доста под средните стойности.

Ключови показатели за област Благоевград

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7589	7889	8290	8792	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4181	4502	4461	5193	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6818	7181	7658	8297	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	18,2	16,0	23,6	22,2	26,0
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	73,0	70,8	69,8	72,6	74,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	62,6	63,4	64,0	69,2	71,0
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	14,1	10,3	8,3	4,5	4,8
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,6	19,5	19,4	19,9	20,7
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	58	40	67	70	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1563	1799	1377	1576	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1214	1433	1556	1535	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	61,9	63,3	64,0	63,3	71,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,1	59,7	46,0	47,5	62,5
Покритие на кадастъра (%)	12,9	13,8	13,8	29,3	51,2

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-3,6	-3,4	-3,5	-4,6	-4,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,5	-5,3	-4,5	-3,4	-4,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,41	4,24	4,04	4,12	4,04
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	2,7	6,1	10,5	8,4	7,5
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	82,9	84,0	84,1	92,6	91,8
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,3	88,9	88,8	88,4	88,8
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	143,5	182,8	179,5	174,9	137,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,1	11,0	9,9	10,9	9,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	40,6	49,3	59,1	50,2	56,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,5	15,4	11,2	11	10,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	26,8	31,2	30,0	29,6	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	11,3	14,1	10,0	10,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	307	318	345	343	363
Посещения в театрите на 1000 души от населението	124	138	108	111	96

Област Бургас

▶ Население (2018)	410 955
▶ Територия (кв.км)	7748,1
▶ Брой на населените места	261
▶ Дял на населението в градовете (%)	76

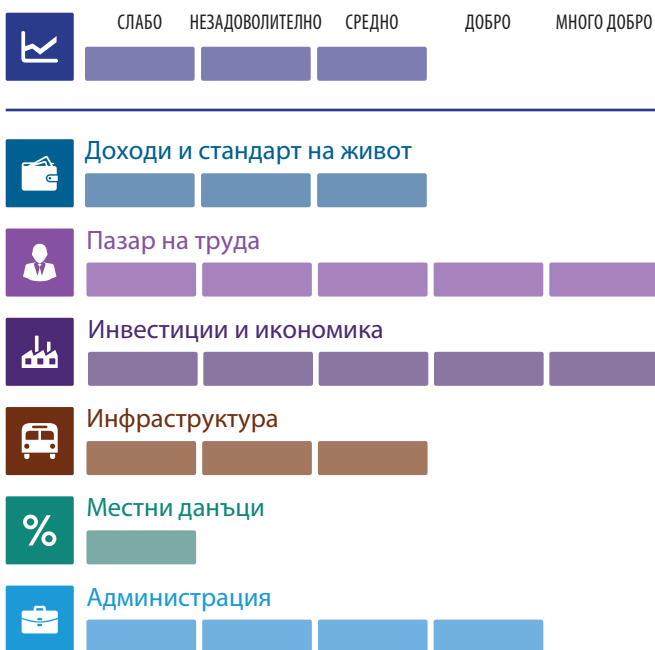

Област Бургас продължава своето позитивно развитие през последните години, макар и с по-бавни темпове. Брутният вътрешен продукт на човек от населението е нараснал до 12 240 лв., но все още не достига средните стойности за страната. Доходите също се увеличават, но ръстът им е повлиян негативно от сравнително неблагоприятната образователна структура на населението. Пазарът на труда показва много добри резултати, като безработицата намалява до средните за страната стойности от 5,3%, а икономическата активност на населението расте и вече е около средната за страната. Областта е една от водещите по отношение на развитието на икономиката и инвестициите. Бизнес активността е на едно от първите места в страната с много на брой предприятия на човек от населението, а преките чуждестранни инвестиции надхвърлят средните за страната и достигат 4579 евро на човек от населението. Тези положителни тенденции могат да бъдат ограничени от относително слабото развитие на инфраструктурата и високите нива на местни данъци. Работата на местната администрация също се нуждае от

подобряване, особено по отношение на развитието на услугите на едно гише и кадастралното покритие.

Данните показват, че Бургаска област е изложена на всеобщата тенденция за застаряване на населението, макар и в по-малка степен от останалите области в страната. Естественят прираст на населението е по-висок от средния за страната, а механичният прираст е положителен в резултат на високата икономическа и инвестиционна активност. Социалното развитие е ограничено от сравнително ниското ниво на обществените услуги, по-специално образованието, здравеопазването и системата на правосъдие, които показват слаби резултати. И трите системи се характеризират със сравнително добра инфраструктура, но показателите за представяне са по-ниски от средните за страната и поставят бъдещото развитие на областта в риск. Околната среда от своя страна е с висока степен на чистота, което е важно за развитието на туризма и за подобряване на качеството на живот на населението. За това допринася и развитието на местния културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

И през 2017 г. БВП на човек от населението в област Бургас продължава да нараства, достигайки 12 240 лв., но все още не успява да настигне средната стойност за страната от 14 280 лв. Средногодишната заплата на нает по трудово или служебно правоотношение се увеличава до 10 276 лв., въпреки че все още изостава от средната стойност от 12 448 лв. Средногодишният доход на лице от домакинството също бележи ръст с около 10%, достигайки 5037 лв., или 90% от средния за страната. Това увеличение се задържа от структурата на доходите в областта, голям дял в която представляват доходите от пенсии. През 2018 г. стандартът на живот в областта се подобрява, като относителният дял на хората, които живеят под линията на бедност, е 19,6% и е под средния за страната (22%). Същевременно делът на населението, живеещо в материални лишения, остава по-висок от средния за страната с 4,1 пр.п.

Пазар на труда ■■■■■■

Състоянието на пазара на труда в областта показва положителни тенденции през 2018 г. – равнището на безработица рязко намалява до 5,3% и се изравнява със средното за страната. Въпреки този сериозен спад Бургас все още не успява да достигне най-ниските равнища на безработицата от предкризисните години. Образователната структура на населението не спомага за ускоряване на развитието на пазара на труда и на местната икономика – делът на висшистите в областта (23,6%) е все още по-нисък от средния за страната, а делът на населението с основно и по-ниско образование е по-висок (20,1%) от средния за страната (съответно 28,2 и 17,4%).

Подобно на безработицата, и показателите за заетост и за икономическа активност на населението през 2018 г. са много близки до средните за страната – коефициентът на заетост в Бургас е 67,4% спрямо 67,7% средно, а коефициентът за икономическа активност е 71,1% спрямо 71,5% средно. Това подсказва значително раздвижване през последните години в инвестиционната и бизнес активността на местните предприятия въпреки образователната структура на населението в трудоспособна възраст.

Инвестиции и икономика ■■■■■■

Бургас продължава да е сред водещите области по отношение на инвестициите и бизнес активността и през 2017 г. Броят на нефинансовите предприятия на човек от населението (73 бр.) все още е един от най-високите в страната (средно 57 бр.), като по този показател Бургас изостава единствено от област София (столица) с 89 предприятия на човек от населението.

Чуждестранните инвестиции в областта (4579 евро/човек с натрупване) също значително надхвърлят средните за страната 3459 евро/човек, като обемът им бележи постоянен ръст след 2014 г. С изключение на София (столица) Бургас е областта с най-висок обем разходи за придобиване на ДМА на човек от населението – 3002 лв. спрямо 2491 лв. средно за страната.

В резултат на тези позитивни тенденции произведената продукция на човек от населението в област Бургас през 2017 г. достига 31 395 лв. при средно за страната 23 764 лв.

Инфраструктура ■■■■

Въпреки географските си предимства (равнинен район без големи релефни ограничители) област Бургас все още изостава в инфраструктурно отношение спрямо останалите области в страната. Пътната инфраструктура и жп мрежата са с по-ниска от средната гъстота. През 2018 г. качеството на пътната настилка не е на достатъчно добро ниво, като за 36,9% от нея качеството се определя като добро на фона на 40,5% средно за страната. Положително се отразява наличието на трасето на автомагистрала „Тракия“, която свързва област Бургас с останалата част на страната – това е и причината делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта да надвишава средното за страната (25,8% спрямо средно за страната 18,4%).

% Местни данъци ■

По отношение на нивата на местните данъци област Бургас е с преобладаващо по-високи данъчни ставки в сравнение с останалата част от страната. Независимо че почти липсват увеличения на местните данъци в общините от областта през 2019 г., вероятно поради приближаващите местни избори равнищата им остават сравнително високи, а това може да забави инвестиционната активност в бъдеще.

Администрация ■■■■■■

Работата на местната администрация в област Бургас се оценява сравнително високо. Рейтингът на активната прозрачност на органите на местно самоуправление достига 68% при средно за страната 70,1%. Самооценките на общините за въвеждане на електронно правителство се повишават, като продължават да надхвърлят средните за страната. Необходимо е постигане на по-добри резултати при предоставянето на услуги на едно гише, както и разширяване на кадастралното покритие в областта. През 2018 г. то е достигнало 67,8% от територията на областта – близо двойно по-високо в сравнение с 2017 г., но все още е под средното за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Демографското развитие на област Бургас е добро независимо от общите тенденции на застаряване в страната. Естественят прираст в област Бургас остава непроменен през 2018 г. на ниво от $-4,3\%$, но все още е по-добър от средния за страната ($-6,5\%$). Това е една от малкото области с положителен механичен прираст ($1,3\%$) вероятно поради добрата икономическа активност на областта и развитието на туризма. Коефициентите на възрастова зависимост имат по-добри стойности от средните за страната през 2018 г., а гъстотата на населението ($2247,5$ души/кв.км) е над средната за страната (1526 души/кв.км). Бургас е и една от урбанизираните области, в която $76,4\%$ от населението живее в градовете в сравнение с $73,6\%$ средно за страната.

Образование ■■

Образователната система в област Бургас не създава достатъчно условия за добро социално развитие. Нетният коефициент на записване на учениците в V–VIII клас се повишава до $87,3\%$, което почти се изравнява със средния за страната ($87,4\%$). Същото се отнася и за дела на повтарящите ученици ($0,9\%$ спрямо $0,91\%$ средно за страната). Въпреки това делът на отпадналите ученици през 2017 г. ($3,22\%$) продължава да се повишава и надхвърля средния за страната ($2,98\%$), като тази тенденция се запазва от 2014 г. насам.

Преподавателите в основното и средното образование през 2018 г. се увеличават до 73 души на 1000 ученици, но все още остават под средния брой за страната (84 души). Резултатите на системата на средното образование се виждат в средните оценки от матурите по БЕЛ през 2019 г., които са много малко над средните за страната ($4,11$ спрямо $4,06$). Същевременно $9,6\%$ от учениците в Бургаска област са получили оценка под „среден“ 3 на матурата по БЕЛ при средно $8,7\%$.

Студентите също са малко в областта – 14 на 1000 души от населението при средно за страната 32 . Причината е в малкия брой университети в областта, които се отличават с относително ниско качество на образованието.

Здравеопазване ■■■

Здравеопазването в област Бургас продължава да се представя незадоволително. Нивото на здравно осигуряване е ниско, като едва $84,1\%$ от населението е здравноосигурено. Данните са сходни с тези на област Варна и едно от обясненията може да е сезонната заетост в туристическия сектор. Областта разполага с по-малък брой общопрактикуващи лекари, които обслужват средно 1976 души (при 1673 души за страната). Лекарите специалисти от своя страна обслужват средно 494 души.

Броят на леглата в МБАЛ е почти наполовина на средния за страната ($3,42$ спрямо $5,34$), но дори и той не обяснява изключително ниския брой хоспитализации в областта – $96,2$ на 1000 души от населението спрямо средно за страната

$171,4$. Ниското качество на болничната грижа вероятно кара населението да търси лечение в други области.

Ред и сигурност ■■

Работата на правосъдната система в област Бургас все още не се характеризира с добри резултати. Независимо от лекия спад на престъпността, измерена чрез брой регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението (до $15,2$ през 2018 г.), както и от растящата разкриваемост на престъпленията ($41,4\%$) показателите все още остават далеч от средните за страната (съответно $12,1$ и $48,9\%$). Натовареността на наказателните съдии ($7,8$ дела на месец на един съдия) продължава да спада и остава под средната ($9,2$ дела на месец); $10,2\%$ от делата са висящи в сравнение с $8,7\%$ средно за страната, като този показател сериозно се влошава през 2018 г. Влошава се и показателят за дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок.

Околна среда ■■■■

Състоянието на околната среда в областта е на сравнително добро равнище – генерираните битови отпадъци на човек от населението намаляват значително през последните 10 години, достигайки 392 кг./човек годишно през 2017 г. Те са по-ниски от средното за страната (435 кг.). Количеството емисии на въглероден диоксид в атмосферата за областта – $83,3$ т/кв.км, е на много по-ниско ниво от средните за страната $389,1$ т/кв.км. Високата урбанизация на областта предполага и високо ниво на осигуреност с канализация и достъп до пречиствателни съоръжения. Делът на населението, живеещо в населени места с достъп до обществена канализация, е $79,6\%$ (при средно за страната 76%) през 2017 г., а делът на населението, свързано с пречиствателни станции, е $65,7\%$.

Култура ■■■

Показателите за развитие на културния живот в област Бургас са под средните за страната. Най-бързо нарастват посещенията в кина, които през последните 9 години са се увеличили над 22 пъти. Въпреки лекия спад през последните две години посещенията в кината достигат 800 броя на 1000 души от населението през 2018 г. и са над средните за страната 695 броя. Посещенията в театрите и музеите се движат около средните национални стойности. Бургас е на последно място от областите по посещения в библиотеки през 2018 г. – едва 132 на 1000 души от населението в сравнение с 650 средно за страната за същия период. Причината за това вероятно е фактът, че областта разполага само с две библиотеки с над 200 хил. библиотечни единици.

Ключови показатели за област Бургас

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8714	10 310	11 372	12 240	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4182	4275	4592	5037	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8834	9102	9540	10 276	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,4	19,5	23,8	n.a.	19,6
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,8	69,4	69,9	71,0	71,1
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,3	62,2	63,6	64,8	67,4
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,0	10,3	9,0	8,6	5,3
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	18,8	19,3	23,1	24,8	23,6
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	69	71	73	73	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	4471	3578	2357	3002	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2262	4124	4231	4579	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	51,6	63,2	60,3	60,0	68,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,0	39,5	42,0	40,1	36,9
Покритие на кадастъра (%)	16,3	20,7	22,0	31,1	67,8

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-3,2	-3,4	-3,6	-4,3	-4,3
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,5	2,7	0,8	1,6	1,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,26	4,22	4,08	4,1	4,06
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	6,14	7,05	10,13	9,8	5,8
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,5	79,0	77,7	87,7	87,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,8	85,2	84,3	83,9	84,1
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	102,4	166,9	178,1	182,3	96,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	19,2	20,2	18,8	18,1	15,2
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	28,1	33,5	38,4	35,3	41,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,9	6,5	8,8	7,4	10,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	61,4	64,9	65,0	65,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	74,7	76,8	85,0	83,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	927	873	880	855	800
Посещения в театрите на 1000 души от населението	361	333	312	340	349

Област Варна

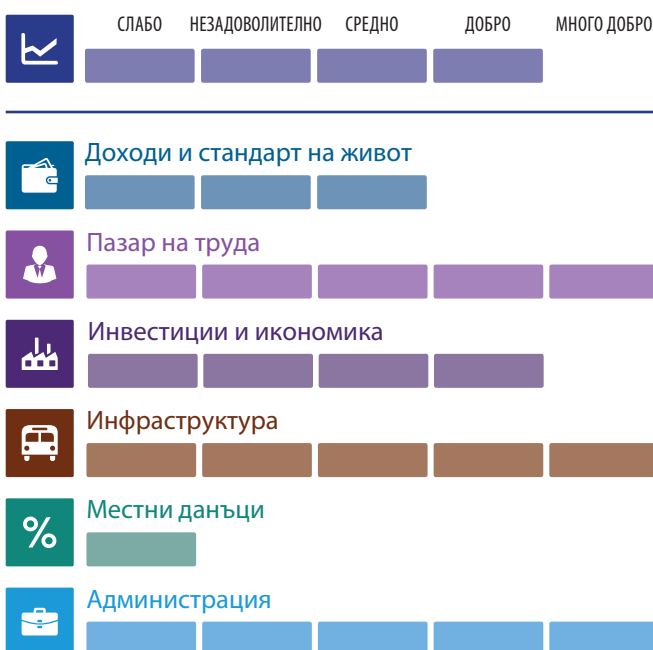
▶ Население (2018)	471 686
▶ Територия (кв.км)	3819,5
▶ Брой на населените места	159
▶ Дял на населението в градовете (%)	84

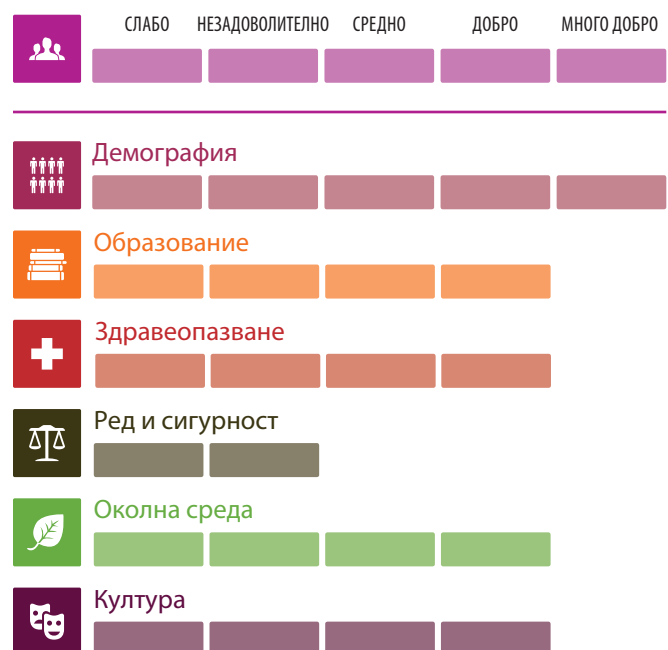
Област Варна се радва на добро икономическо развитие през последните години, отличаващо се с динамичен пазар на труда и висока степен на икономическа активност. Брутният вътрешен продукт на човек от населението продължава да расте, а доходите на домакинствата доближават средните за страната, макар и не с очаквания темп. Нивото на безработица в областта е ниско. Добрата образователна структура на населението и наличието на развита инфраструктура създават добри условия за бизнес активността, в резултат на което преките чуждестранни инвестиции бързо растат. Варна все още догонва повечето области по размер на ПЧИ на човек от населението. От друга страна, нивото на бедност остава високо. Фактор, който задържа икономическото развитие, е високото ниво на местните данъци. Областта изостава и по усвояване на европейски средства. Въпреки това работата на местната администрация се оценява високо.

Демографската картина в областта продължава да бъде относително благоприятна. Населението намалява с по-бавен темп в сравнение с останалата част на страната, а механичната миграция в областта е позитивна. Образователната структура на населението е много добра, но участието в образователната система, особено в средното образование, има възможности за подобрене. Резултатите от матурите са над средните за страната. Висшето образование осигурява кадри както за пазара на труда, така и в частност за системата на здравеопазване и за туризма. Културният живот остава активен. По отношение на правосъдието могат да се търсят редица подобрения. Нивото на престъпност остава високо, а разкриваемостта на престъпленията – ниска. Натовареността на съдиите е по-слаба от средната за страната, което може би е една от причините за сравнително бързото правораздаване и малкия дял висящи дела.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■■

Въпреки очакванията равнището на доходи и стандартът на живот в област Варна все още не са близо до показателите на столицата. През 2017 г. БВП на човек от населението в област Варна нараства, макар и бавно, и достига 13 809 лв., като по този показател областта се нарежда на четвърто място след областите София (столица), Стара Загора и София. Въпреки това БВП на човек от населението все още е под средната стойност на показателя за страната – 14 280 лв.

Доходите на заетите в областта също все още леко изостават. Средната годишна брутна заплата на наети по трудово и служебно правоотношение за областта (11 700 лв.) и средният доход на лице от домакинството (5407 лв.) се приближават до средните за страната (съответно 12 448 и 5586 лв.). В същото време относителният дял на населението, живеещо в материални лишения, е 31,1% и е значително над средното за страната (20,9%). Единствено областите Сливен и Враца се нареждат след Варна по този показател. Под линията на бедност в областта живеят 18,5% при 22% средно за България.

Пазар на труда ■■■■■■■

Пазарът на труда в областта е много добре развит – средногодишният коефициент на безработица е 4,4% и е под средния за страната (5,3%), а икономическата активност е близо до средната (съответно 69,3 и 71,5%). Коефициентът на демографско заместване, който представя съотношението на влизащите спрямо излизащите от пазара на труда за следващите 5 години, през 2018 г. е най-висок във област Варна след област Сливен, като достига 73,4%, надхвърляйки средния за България (65,7%). Това означава, че натискът върху пазара на труда в областта е относително по-слаб в сравнение с този в по-застаряващите части на страната.

Една от причините за доброто състояние на пазара на труда е и относително добрата образователна структура на населението на областта, където 29,5% от населението имат висше образование – по този показател област Варна отстъпва само на столицата. Областта разполага с четири държавни и две частни висши училища. С основно и по-ниско образование са едва 19,1% от населението.

Инвестиции и икономика ■■■■■■■

Регионалната икономика на област Варна все още има пространство за развитие пред себе си. ПЧИ на човек от населението в област Варна се увеличават с годишен темп от над 9% през 2018 г., почти два пъти по-бързо, отколкото средно за страната, като размерът им достига 4120 евро/човек. Варна е и на четвърто място по този показател, като се нарежда малко зад Бургас и значително по-назад от областите София (столица) и София. Разходите за придобиване на ДМА също се увеличават и достигат 2680 лв./човек

в сравнение с 2491 лв. средно за страната. Произведената продукция на човек от населението нараства слабо през последните години, достигайки 20 681 лв./човек, като Варна изостава сериозно от области с подобен профил (например Бургас, Стара Загора и Пловдив).

Варна реализира европейски проекти, като изплатените суми по тях са се увеличили над четири пъти от началото на програмния период през 2014 г., достигайки 1253 лв./човек. Въпреки това по този показател областта е с около една трета под средното за страната ниво.

Инфраструктура ■■■■■■■

Равнището на областната инфраструктура е много добро – гъстотата на пътната мрежа (18,8 км/100 кв.км територия) и на жп мрежата (5,2 км/100 кв.км територия) са по-високи от средните за страната (съответно 17,9 и 3,6 км). По дял на автомагистралите и първокласните пътища (27,5%) Варна отстъпва само на областите София (столица), София и Шумен. Въпреки това отдалечеността на областта от столицата и сериозният туристически приток през летните месеци постоянно повдигат въпроса за необходимостта от нови инвестиции в магистрала и първокласни пътища. Делът на пътната настилка в добро състояние (42,7%) през 2018 г. е малко над средното за страната (40,5%). Делът на домакинствата с достъп до интернет е 76,6% за областта – с 4,5 пр.п. по-висок от средния за страната.

Местни данъци ■

Усредненото равнище на местните данъци за 2019 г. поставя областта на предпоследно място след област Бургас. Това се отразява негативно на икономическата активност и може да доведе до допълнително забавяне през следващата година. От общините в област Варна през 2019 г. единствено община Бяла е намалила своя данък върху недвижими имоти за юридически лица; останалите запазват нивата на основните си местни данъци.

Администрация ■■■■■■■

Административните услуги в област Варна са на високо ниво, а оценката за прозрачност на местната администрация е 73% и е над средната за страната (70,7%). Най-висока оценка от общините в областта получава община Девня с 92,9% рейтинг, а най-ниска – община Ветрино с рейтинг 49,4%. Самооценките на местната администрация за развитие на услугите на едно гише и за електронно правителство също са на високо ниво и надхвърлят средните самооценки на общините за страната. Покритието на кадастъра бележи сериозен напредък през 2018 г., като се увеличава с около две трети и достига 95,5% – едно от най-високите нива в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Демографското развитие на Варненска област е по-добро от средното за страната. Естественят прираст в размер на $-4,0\%$, макар и отрицателен, е с една от най-високите стойности в страната с изключение на областите със силно етническо присъствие и София (столица). Варна е една от петте области, в която механичният прираст е положителен ($2,2\%$). Причината за това вероятно е добре развитият пазар на труда, например в областта на туризма, който осигурява заетост на лица от съседни области.

Област Варна е силно урбанизирана, като $83,9\%$ от населението живеят в градовете при средно за страната $73,6\%$. Гъстотата на населението през 2018 г. (1820 души/кв.км) е над средната за страната (1526 души/кв.км). Коефициентите на възрастова зависимост са по-добри от средните за страната, което показва, че застаряването все още не е сериозен проблем, какъвто е в останалата част от страната.

Образование ■■■■■

Нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас в област Варна е сравнително нисък – $84,2\%$ в сравнение с $87,4\%$ средно за страната. Този показател сериозно се влошава до 2013 г., но бележи значително подобрене след това, което показва преодоляване на поне част от проблемите в образователната система. Делът на отпадналите ученици от системата на основното и средното образование, както и делът на повтарящите ученици са сравними със средните за страната. Същевременно резултатите на образователната система в областта за 2019 г. са по-добри от средните – делът на слабите оценки на матурата по БЕЛ е $6,2\%$ при средно за страната $8,7\%$. Средните оценки на матурите по БЕЛ надвишават средните за страната с 20 стотни, достигайки $4,26$.

Варна остава един от големите университетски центрове в България, като областта разполага с 51 студенти на 1000 души от населението (при 32 средно за страната). Големият брой университети в областта привлича студенти както от останалите части на страната, така и от други държави.

Здравеопазване ■■■■■

Покритието с общопрактикуващи лекари в област Варна през 2018 г. е в съответствие със средното за страната, а със специалисти – по-добро, което вероятно е в резултат на наличието на медицински университет в областния център. Същевременно броят легла в МБАЛ на 1000 души от населението ($4,36$), както и преминалите през МБАЛ болни ($164,2$) са малко под средните стойности за страната (съответно $5,34$ и $171,4$), което повдига въпроси относно достъпа

до лечение. Делът на здравноосигурените лица спрямо населението е по-малък от средния за страната ($83,5\%$ спрямо $87,9\%$), като една от вероятните причини е високата сезонна заетост в туризма. Равнището на детска смъртност в областта е $5,6\%$ и е много близо до средната стойност за страната ($5,8\%$).

Ред и сигурност ■■■

Съдебната система в областта през 2018 г. продължава да се характеризира с много по-ниска от средната натовареност по щат на наказателните съдии – $6,3$ дела средно на месец спрямо $9,2$ за страната. В същото време броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността остава относително висок – $14,3$ на 1000, а степента на разкриваемост ($33,1\%$) – ниска. Делът на висящите дела ($7,4\%$) и делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок ($91,8\%$), са близки до средните стойности за страната (съответно $8,7$ и $90,2\%$).

Околна среда ■■■■■

Количеството образувани битови отпадъци (547 кг/човек за година) и емисиите въглероден диоксид в атмосферата ($652,6$ т) през 2017 г. остават над средните за страната (съответно 435 кг и $389,1$ т). Въпреки големия си размер вредните емисии намаляват близо три пъти в сравнение с най-високата си стойност през 2011 г.

Поради високата степен на урбанизация в областта голям дял от населението живее в селища с обществена канализация ($86,2\%$ спрямо 76%) и е над средния за страната. Населението, което има достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, също е значително над средното ($86,2\%$ спрямо $63,4\%$).

Култура ■■■■■

През 2018 г. посещенията в театрите (449 на 1000 души от населението) и кината (1043 на 1000 души от населението) в областта са над средните за страната (съответно 340 и 695). Областта разполага с три театъра и пет кина. Посещенията в музеите (609) и библиотеките (338) се увеличават, но все още са по-ниски от средните за страната (съответно 724 и 650). През 2018 г. в областта функционират шест музея и две библиотеки с фонд над 200 хил. библиотечни единици.

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 113	12 589	12 879	13 809	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5008	5168	5117	5407	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9272	10 000	10 773	11 700	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,6	26,9	20,4	18,5	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,8	72,6	70,9	71,2	69,3
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,8	68,4	65,9	66,0	66,3
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	8,7	5,7	7,1	7,3	4,4
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	33,8	30,6	29,9	32,5	29,5
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	67	69	70	69	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2323	2094	2013	2680	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3543	3725	3777	4120	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	58,9	57,8	73,8	71,2	76,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	43,5	44,4	44,5	43,2	42,7
Покритие на кадастъра (%)	11,9	17,5	36,8	57,2	95,5

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,7	-3,5	-3,3	-3,6	-4,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,1	1,6	2,8	2,4	2,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,30	4,37	4,38	4,36	4,21
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,1	5,2	5,4	6,7	6,2
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	73,5	75,5	74,8	85,5	84,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,8	85,1	83,8	83,4	83,5
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	169,8	174,7	172,0	178,6	164,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	17,5	15,9	14,8	15,7	14,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	25,8	30,4	38,6	32,9	33,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,3	7,2	5,9	7,2	7,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	86,2	86,3	86,1	86,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	1106,3	750,1	697,5	652,6	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	1193	1185	1281	1184	1043
Посещения в театрите на 1000 души от населението	234	283	363	360	449

Област Велико Търново

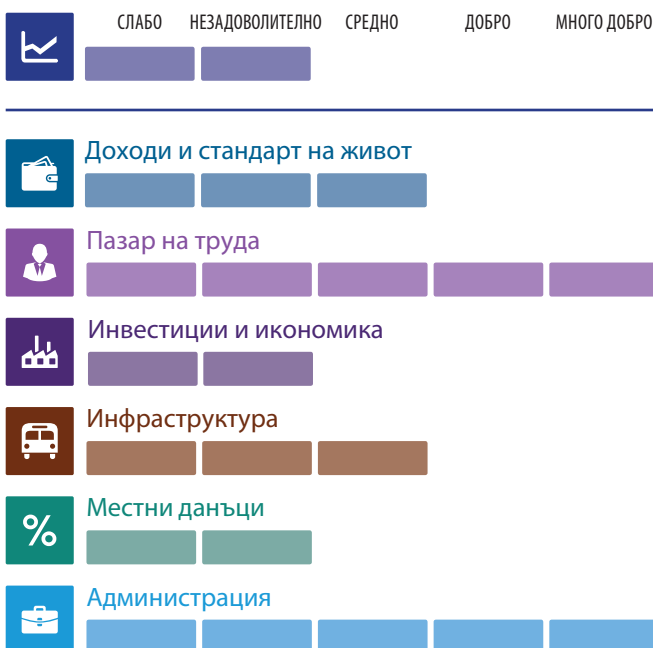

▶ Население (2018)	237 420
▶ Територия (кв.км)	4661,6
▶ Брой на населените места	337
▶ Дял на населението в градовете (%)	71

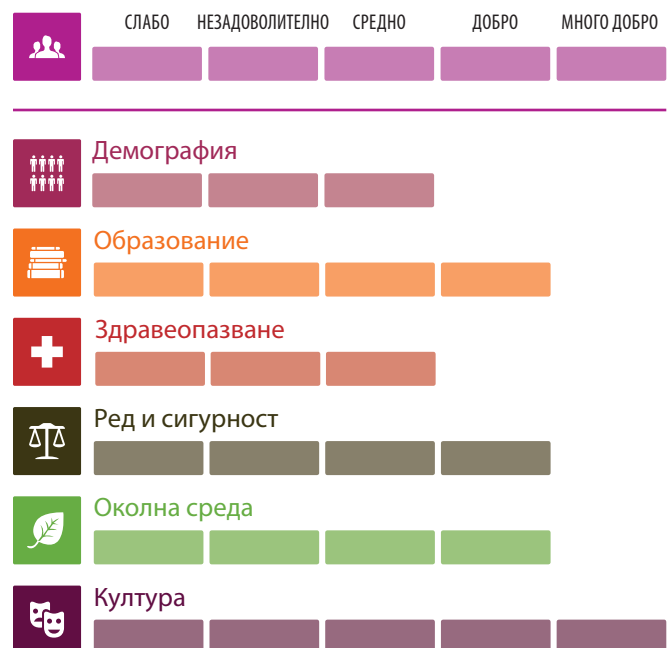
Състоянието на пазара на труда в област Велико Търново се подобрява осезаемо в периода след 2013 г., което позволява на средната годишна брутна заплата в областта да поддържа средния за страната темп на нарастване. Велико Търново е една от областите с най-нисък относителен дял на населението на възраст 25–64 години с основно или по-ниско образование, но не е сред областите, които могат да бъдат определени като атрактивни за чуждестранните инвеститори. Тя се характеризира със сравнително добра инфраструктура, а перспективата за развитието на областта в бъдеще е значителна предвид подновяването на строежа на магистрала „Хемус“. Като пречки пред бизнес средата може да се посочат сравнително високото ниво на местните данъци, особено облагането на недвижимото имущество, както и не особено високата оценка за работата на местната администрация. Влошаването на демографските показатели е по-ясно видимо през последните няколко години, като естественият

прираст на населението спада до 9,4% през 2018 г., което е най-ниският темп за областта до този момент. По подобие на област Русе образователната система изпитва известни трудности да обхване и задържи учениците, но в същото време постига резултати, които са близки до или по-добри от средните за страната. И двете области имат и традиции във висшето образование въпреки продължаващия спад на броя на студентите в тях. В областта има значителен недостиг на болнични легла, лични лекари и специалисти – фактори, затрудняващи достъпа до здравни услуги. Наблюдава се ниско ниво на престъпността и по-висока от средната разкриваемост на регистрираните престъпления. Ниските и непрекъснато намаляващи емисии на въглероден диоксид в атмосферата водят до подобряване на оценката за състоянието на околната среда. Посещаемостта на музеите е над 5 пъти по-висока от средната за страната, поради което Велико Търново получава една от най-високите оценки в сферата на културата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

БВП на човек от населението в област Велико Търново възлиза на 9254 лв. през 2017 г., което е около 65% от средното ниво за страната. През последното десетилетие темпът на нарастване на средната годишна брутна заплата на работещите по трудово и служебно правоотношение в областта следва този за страната, като нивото от 9665 лв. през 2017 г. възлиза на 78% от средното.

Както относителният дял на населението, живеещо в материални лишения (26,6%), така и този на населението, живеещо под националната линия на бедност (28,8%), са с около 6 пр.п. по-високи от средните за страната (съответно 20,9 и 22,0%).

Пазар на труда

Състоянието на пазара на труда в област Велико Търново се подобрява осезаемо в периода след 2013 г. През 2018 г. е регистрирана рекордна икономическа активност на населението на възраст 15–64 години (70,4%), както и рекордно ниво на заетост (66,6%) за същата възрастова група. Коефициентът на безработица се покачва минимално от рекордно ниските 4,6% през 2017 г. до 5,4% през 2018 г., което е в унисон със средните нива за страната. Този минимален растеж на безработицата е по-скоро показателен за повишаващата се икономическа активност на населението, отколкото за пречупване на положителната тенденция.

Образователната структура на работната сила е сравнително благоприятна. Велико Търново е една от областите с най-нисък относителен дял на населението на възраст 25–64 години с основно или по-ниско образование. Делът на висшистите през 2018 г. е 26,8%, което е свързано с традициите на областта в сферата на висшето образование, като изоставането от средния за страната – 28,2%, е минимално.

Потенциален проблем пред по-нататъшното развитие на пазара на труда може да бъде ниският коефициент на демографско заместване – 59,0% спрямо 65,7% за страната. Велико Търново е областта със седмата най-ниска стойност по този показател; с други думи, на всеки 100 души на възраст 60–64 години в областта има 59 души на възраст 15–19 години, които да заемат тяхното място.

Инвестиции и икономика

Велико Търново не е сред областите, които могат да бъдат определени като атрактивни за чуждестранните инвеститори. Към края на 2017 г. ПЧИ с натрупване възлизат на 134 млн. евро (557 евро/човек, което е над 6 пъти по-ниска стойност от средната за страната). По-ниски нива се наблюдават само в пет области – Кюстендил, Монтана, Силистра, Хасково и Ямбол. През 2017 г. разходите на предприятията за придобиване на ДМА се увеличават до 1582 лв./човек от населението. Макар и с по-ниски стойности от рекордните 2056 лв./човек, регистрирани през 2015 г., през 2017 г. се наблюдава увеличение, като годишните инвестиции са съпоставими със средните нива за областта в периода 2011–2014 г.

Към 15 юни 2019 г. област Велико Търново е усвоила европейски средства на стойност 350 млн. лв., което възлиза на 1477 лв./човек (82% от средното за страната). Най-висока усвояемост спрямо местното население постигат общините Велико Търново (1781 лв.) и Свищов (1624 лв.), а най-ниска – Полски Тръмбеш (187 лв.) и Елена (141 лв.).

Инфраструктура

Област Велико Търново се характеризира със сравнително добро ниво на инфраструктурно развитие, както и с добри перспективи за развитие на свързаността предвид подновяването на строежа на магистрала „Хемус“. Гъстотата както на пътната, така и на железопътната мрежа е по-висока от средната за страната, въпреки че относителният дял на магистралите и първокласните пътища (16,3%) отстъпва на този в повечето области. По-голям проблем е лошото качество на пътната мрежа – в добро състояние през 2018 г. са едва 29,7% от пътищата в областта при средно ниво за страната 40,5%.

Област Велико Търново изостава и в сферата на дигиталната инфраструктура – през 2018 г. достъп до интернет имат 66,6% от домакинствата – с 6 пр.п. по-малко от средното за страната.

Местни данъци

Област Велико Търново се характеризира със сравнително високо ниво на местните данъци, особено облагането на недвижимото имущество. Осредненият размер на годишния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица достига 2,35‰ през 2019 г. при средно ниво за страната 1,95‰, а данъкът за възмездно придобиване на имущество достига 2,64% при 2,52% за страната. Именно при тези налози виждаме и последните регистрирани случаи на увеличение на местни данъци от страна на общините в област Велико Търново. През 2017 г. годишният данък върху имотите на юридически лица е увеличен в четири от тях – Елена, Лясковец, Стражица и Сухиндол. Патентният данък за търговия на дребно, както и годишният патентен данък за таксиметров превоз на пътници са по-ниски от средните за страната, но при първия от тях разликата е незначителна, а вторият има ограничено влияние както върху приходите, така и върху условията за живот и правене на бизнес.

Администрация

Самооценката на общините от областта за обхвата на предоставяните от тях електронни услуги (3,40 точки от възможни 5,00) е по-висока от средната за страната (2,95 от 5,00), но се наблюдава известно изоставане в готовността за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише. ПДИ оценява прозрачността на общините на 73%, като най-висока е оценката за Стражица (84%), а най-ниска – за Елена (52%).

През 2018 г. кадастърът вече включва 91,5% от територията на областта, което е чувствително над средните за страната 72,4% и бележи сериозно увеличение в сравнение с 2017 (45,8%) и 2016 г. (11%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■

Демографските тенденции във Велико Търново следват тренда на национално ниво, въпреки че в периода 2001–2018 г. населението на областта намалява относително по-бързо. Влошаването на демографските показатели е по-ясно видимо през последните няколко години. Естественят прираст на населението спада до $-9,4\%$ през 2018 г., което е най-ниската стойност за областта до този момент, а коефициентът на механичен прираст на населението намалява до -5% , което е най-неблагоприятната стойност от 2014 г. насам.

Велико Търново е една от сравнително силно урбанизираните области в страната, като през 2018 г. относителният дял на градското население достига 70,5%.

Образование ■■■■

Показателите за състоянието на училищното образование във Велико Търново са противоречиви. Високият относителен дял на отпадналите от основно и средно образование (4,08% спрямо 2,98% за страната) донякъде обяснява ниския дял на повтарящите ученици (0,55% при средна стойност от 0,91%). Проблемите на образователната система да обхване и задържи подлежащото на образование население са свързани и с ниския нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (84,0% спрямо 87,4% за страната).

В същото време показателите за качеството на образованието са по-скоро положителни. В периода 2016–2019 г. относителният дял на положилите неуспешно матурата по БЕЛ зрелостници от областта е по-нисък от средния за страната, а през 2019 г. средната оценка за областта („добър“ 4,05) е аналогична на средната за страната.

Въпреки че има дългогодишни традиции във висшето образование, Велико Търново е също така областта с най-бързо намаляващ дял на студенти на 1000 души от населението. През 2018 г. той е 69 студенти на 1000 души, като по-висока е единствено стойността за столицата. В същото време през 2012 г. стойността за областта е била 109 студенти на 1000 души.

Здравеопазване ■■■■

Обезпечеността на местното население с легла в МБАЛ (3,17 легла на 1000 души) е чувствително по-ниска от средната за страната (5,34 легла на 1000 души). Достъпът до здравни услуги е допълнително затруднен от известния недостиг както на общопрактикуващи лекари, така и на лекари от водещите специалности, а относителният дял на

здравноосигурените лица (83,9%) е по-нисък от средния за страната (87,9%).

Област Велико Търново постига по-добри резултати от средните за страната само при два от индикаторите в тази категория. През 2018 г. коефициентът на детска смъртност спада до 3,2‰, което е най-ниската стойност след тази в столицата, Кърджали, Монтана и Смолян. Заболеваемостта на населението, измерена чрез броя на преминалите болни през местните МБАЛ, също е по-ниска от средната за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Област Велико Търново се характеризира с ниско ниво на престъпност и по-висока от средната разкриваемост на регистрираните престъпления. Обстоятелството, че натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд (7,2 дела на съдия месечно) е по-ниска от средната за страната, спомага и за сравнително високата скорост на правораздаването. Относителният дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (90,2%), е аналогичен със средните нива за страната, а относителният дял на висящите дела е едва 7,6%.

Околна среда ■■■■

Добрата оценка на областта в тази категория се дължи на ниските и непрекъснато намаляващи емисии на въглероден диоксид в атмосферата, както и на по-ниския от средния за страната обем на образуваните битови отпадъци. През 2017 г. 67,1% от населението на областта живее в селища с достъп до обществена канализация, като 58,9% от него е свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води.

Култура ■■■■

Единствените области, които получават по-висока обща оценка от Велико Търново в сферата на културата, са столицата и Габрово. Причината за това е най-вече високата посещаемост на музеите в областта, която през 2018 г. е близо пет пъти над средната за страната. Местните театри също предизвикват значителен интерес, регистрирайки 143 посещения на всеки 1000 души население при ниво от 340 посещения на 1000 души за страната. Периодът 2015–2018 г. е най-успешният и за местните кина, чиято посещаемост обаче остава по-ниска от средната за страната.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7832	8288	8611	9254	n.a
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4288	4180	4967	6024	n.a
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7662	8213	8934	9665	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,4	30,8	30	28,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	68,1	69,8	70,3	69,6	70,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,0	65,0	65,0	66,3	66,6
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,7	6,8	7,6	4,6	5,4
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	27,3	26,9	27,3	22,1	26,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	41	43	43	44	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1541	2056	1488	1582	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	434	500	608	557	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	55,0	60,7	56,9	66,4	66,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	27,7	26,7	25,4	26,1	29,7
Покритие на кадастъра (%)	6,7	10,4	11,0	45,8	91,5

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,2	-8,2	-8,0	-9,1	-9,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,2	-3,1	-3,3	-3,9	-5,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,24	4,24	4,10	4,2	3,96
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,5	6,2	8,6	7,8	5,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,7	78,2	77,7	88,0	84,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,1	84,5	84,2	83,6	83,9
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	149,4	146,4	155,2	152,6	156,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,7	11,4	11,1	12,1	10,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	60,1	57,5	65,4	60,5	62,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,0	9,5	10,0	7,3	7,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	44,8	61,7	59	58,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	131,1	46,6	34	28,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	471	444	338	530	408
Посещения в театрите на 1000 души от населението	122	71	125	148	143

Област Видин

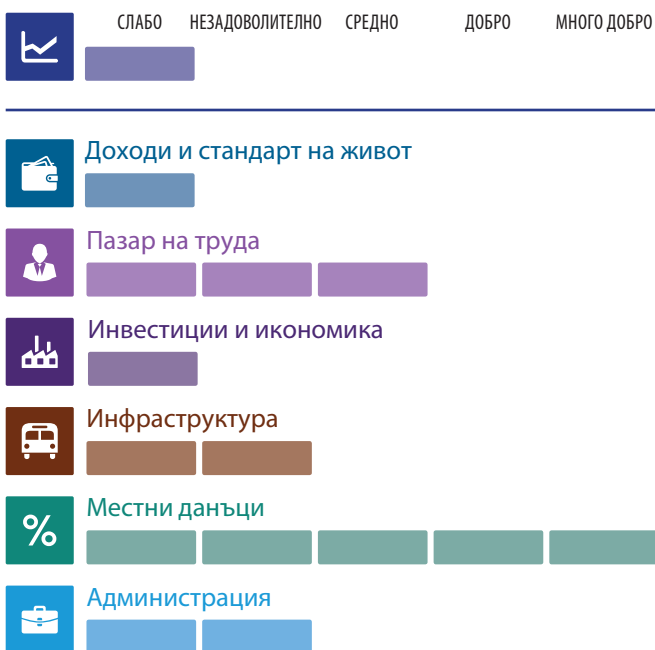
▶ Население (2018)	85 896
▶ Територия (кв.км)	3032,9
▶ Брой на населените места	143
▶ Дял на населението в градовете (%)	65

По-голямата част от индикаторите за икономическото развитие на област Видин изостават значително от средните стойности за страната. Пазарът на труда продължава да изпитва затруднения, което е видимо както от неизменно високата безработица (близо 20%), така и от ниското ниво на средногодишната брутна заплата (8233 лв.), която е най-ниската в страната. По-висок относителен дял на населението, живеещо под националната линия на бедността, от регистрираните във Видин 39% се наблюдава само в Монтана и Пазарджик. След кратък период на възстановяване през 2015 и 2016 г. инвестиционната активност на местните предприятия отново намалява. Надеждите за икономическо раздвижване в райони след пускането в експлоатация на ГКПП „Дунав мост Видин – Калафат“ засега не се оправдават отчасти заради ниското качество на съпътстващата инфраструктура. Въпреки че нивото на местните данъци и такси е сред най-ниските в страната, качеството на административните услуги продължава да не е достатъчно добро.

Неблагоприятното демографско състояние е в основата на изоставането както в икономическото, така и в социалното развитие на областта. Сред малкото позитивни развития в сферата на образованието можем да обособим отварянето на местен филиал на Русенския университет. Добрата обезпеченост на населението с общопрактикуващи лекари не може да компенсира трудния достъп до лекари специалисти. Престъпността е по-висока от средната за страната, но разкриваемостта на регистрираните престъпления достига рекордни стойности през 2018 г. Видин продължава да е единствената област, в която няма действаща пречиствателна станция за отпадъчни води. За разлика от повечето други области в сходно социално-икономическо състояние Видин се характеризира със сравнително висока интензивност на културния живот. Най-висока е посещаемостта на музеите, в чийто обхват влизат и посещенията на крепостта Баба Вида.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2017 г. БВП на човек от населението в област Видин нараства до 7283 лв., но показателят остава около два пъти по-нисък от средните за страната 14 280 лв. Областта е с най-ниска средна годишна брутна заплата в страната (8233 лв.) и е една от общо петте области (заедно с Благоевград, Кюстендил, Силистра, Хасково), в които тя все още е под 9 хил. лв. Ниските трудови възнаграждения и неблагоприятната възрастова структура на населението са основната причина, поради която доходите от пенсии формират близо половината от общите доходи на домакинствата в областта. Това поставя естествени ограничения пред темпа на тяхното повишаване – през 2017 г. средногодишният доход на лице от домакинството достига едва 3470 лв. при средно 5586 лв. за страната.

В материални лишения живеят 30% от населението, а 39% живеят с доходи, които са по-ниски от националната линия на бедност. По-висок дял на бедното население се наблюдава само в Монтана (45,7%) и Пазарджик (41,4%).

Пазар на труда

Въпреки че заетостта на населението на 15–64 години през 2018 г. достига рекордните за областта 58,8%, показателят остава много далеч от средните за страната 67,7%. Пазарът на труда не успява да генерира достатъчно възможности за голяма част от трудоспособното население. В комбинация с продължаващото покачване на икономическата активност в областта не е изненадващо, че и през 2018 г. коефициентът на безработица остава на нива, близки до 20% – най-високата стойност за страната.

Работната сила в област Видин се характеризира с чувствително по-нисък от средния за страната дял на висшите (20,1% спрямо 28,2%), но и с по-благоприятен дял на лицата с основно и по-ниско образование (11,8% спрямо 17,4%).

Инвестиции и икономика

След известно раздвижване през 2015 и 2016 г. инвестиционната активност на местните предприятия се свива значително през 2017 г. Разходите за придобиване на ДМА спадат до 74 млн. лв., което е най-ниската стойност от 2013 г. насам. В съотношение с населението тези разходи възлизат на едва 846 лв./човек при средна стойност за страната от 2491 лв.

Към 15 юни 2019 г. общините в областта са усвоили 153,3 млн. лв., което в съотношение с местното население възлиза на 1785 лв./човек – седмата най-висока стойност от всички области в страната. Най-висока усвояемост в съотношение с населението постигат общините Видин (2201 лв./човек) и Белоградчик (1762 лв./човек), а най-ниска – Димово и Кула (под 400 лв./човек).

По-ниско съотношение между броя на предприятията и местното население се наблюдава само в областите Монтана и Кърджали. Област Видин се характеризира и с най-ниската произведена продукция на човек от население

– едва 6350 лв. през 2017 г. при близо четири пъти по-високи нива средно за страната.

Инфраструктура

Незадоволителното състояние на инфраструктурата продължава да е една от основните пречки пред развитието на област Видин. Откриването на ГКПП „Дунав мост Видин-Калафат“ до този момент не генерира очакваните позитивни ефекти върху местната икономика именно поради липсата на достатъчно добра съпътстваща инфраструктура.

Въпреки че гъстотата на пътната мрежа в област Видин е по-висока от средната за страната, едва 12% от нея се състои от първокласни пътища, а магистрала липсват. Качеството на пътната настилка е най-високото в Северозападна България, като през 2018 г. в добро състояние са 38,3% от пътищата. Гъстотата на железопътната мрежа в област Видин е в унисон със средните за страната нива от 3,6 км/100 кв.км.

По-ниска свързаност на населението с интернет от регистрираните във Видин 61,7% се наблюдава единствено в областите София (51,3%) и Кюстендил (59,8%).

Местни данъци

Видин е една от областите, в които гражданите и бизнесът се радват на най-ниска тежест по отношение на местните данъци. Единственият данък, чието средно ниво в областта е по-високо от средното за страната, е данъкът за възмездно придобиване на имущество. Повечето от останалите местни данъци, между които и въведеният от 2017 г. патентен данък за таксиметров превоз на пътници, са по-близо до законово установения минимум.

Случаите на увеличени местни данъци в периода след 2011 г. са само няколко, като по-значително нарастване на данъчната тежест се забелязва единствено в община Брегово. Именно там виждаме и последното решение за увеличаване на местен данък – налогът върху възмездното придобиване на имущество е увеличен от 2,60 на 3,00% през 2018 г.

Администрация

Въпреки че нивото на административните услуги в област Видин остава незадоволително, общините в региона подобряват представянето си в редица отношения. Местните власти повишават резултата си в годишния Рейтинг на активната прозрачност на ПДИ, като средната им оценка се покачва от 55,0 на 63,0% при средно ниво 70,7% за страната. Подобрява се още заявената готовност на местните власти за обслужване на едно гише, както и степента на развитие на електронните услуги. И по двата показателя обаче област Видин остава под средните стойности за страната.

Чувствителното разширяване на кадастралното покритие на страната през 2018 г. обхваща и област Видин, като само в рамките на година покритието се покачва от 8,2 на 68,1% – стойност, близка до средните за страната 72,4%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■

За поредна година Видин е областта с най-неблагоприятни показатели в сферата на демографията – както по отношение на възрастовата структура на населението, така и по отношение на протичащите демографски процеси. Още през 2012 г. Видин става първата област, чието средногодишно население пада под 100 хил. души, а през 2019 г. броят му е вече под 86 хил. души.

На всяко лице в трудоспособна възраст в областта се падат по две лица на възраст 65 и повече години. Заедно с това съотношението между лицата на възраст 65 и повече години и тези на възраст 0–14 години е второто най-високо след Габрово. И през 2018 г. Видин е областта с най-неблагоприятния коефициент на естествен прираст в страната (–16,4‰), както и с втория най-неблагоприятен коефициент на механичен прираст (–7,6‰). В градовете живее 64,6% от населението на областта.

Образование ■■■

Сравнително ниският относителен дял на повтарящите ученици (0,89%) е показателен не за добрата работа на образователната система, а за нейната невъзможност да задържи в училище значителна част от подлежащите на образование. През учебните години 2016/2017 и 2017/2018 относителният дял на отпадналите от основно и средно образование остава над 4%, а нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас (82,9%) остава един от най-ниските в страната.

В същото време продължава сравнително доброто представяне на учениците на държавния зрелостен изпит по БЕЛ и през 2019 г. Средната оценка за областта се повишава до „добър“ 4,18 при „добър“ 4,06 за страната. В унисон с общите тенденции обаче нараства относителният дял на неуспешно положилите изпита – от 3,3% през 2018 г. на 6,8% през 2019 г. Въпреки всичко в образователната сфера се наблюдават и някои положителни развития. По последни данни в отворения през 2017 г. филиал на Русенския университет вече следват над 300 студенти.

Здравеопазване ■■■■

Видин се радва на едно от най-добрите съотношения между броя на местното население и броя на общопрактикуващите лекари (1432 души на лекар), като по-добро съотношение се наблюдава само в Кюстендил и Плевен. В същото време достъпът до лекари специалисти е най-неблагоприятният от всички области в Северозападна България. Въпреки че заболяемостта на населението (измерена чрез преминалите болни за лечение в МБАЛ) е аналогична със средната за

страната, областта изостава значително както от средните за страната, така и за региона нива на обезпеченост на местното население с легла в МБАЛ. На всеки 1000 души се падат по 3,90 легла при средно 5,34 за страната.

През 2018 г. 90,8% от населението на областта е здравноосигурено при средна стойност за страната от 87,9%.

Ред и сигурност ■■■■

През 2018 г. в област Видин са регистрирани 14,1 престъпления срещу личността и собствеността на всеки 1000 души от населението при средно 12,1 престъпления на 1000 души за страната. Въпреки че престъпността е по-висока от средната, същото важи и за разкриваемостта, която достига рекордните 68,2% през 2018 г. при средно 48,9% за страната.

Натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд е под средната за страната, но през 2018 г. относителният дял на висящите дела се удвоява, достигайки 9,5% и надхвърляйки средните за страната 8,7%.

Околна среда ■■

Слабата оценка на област Видин в тази категория се дължи преди всичко на продължаващите проблеми с пречистването на отпадъчните води. В границите на област Видин все още няма действаща пречиствателна станция, след като през 2017 г. възложената процедура за построяването на такава за нуждите на град Видин беше спряна заради съмнения за злоупотреби. Ниската урбанизация на областта обуславя и ниския дял на населението, живеещо в селища с обществена канализация (едва 57,2% при средно 76% за страната).

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата продължават да намаляват, като вече са под 3 т/кв.км, а образуванията битови отпадъци (275 кг/човек годишно) са едни от най-ниските в страната.

Култура ■■■■■■

През 2018 г. област Видин постига по-висока от средната за страната посещаемост на своите театри (с 42%) и библиотеки (с 6%). Най-висока е посещаемостта на музеите, в чийто обхват влизат и посещенията на крепостта Баба Вида. През 2018 г. броят им достига 184 хил., което в съотношение с населението е три пъти по-добра стойност от средните за страната 724 посещения на 1000 души. Видимо изоставане от средните стойности се наблюдава единствено при посещенията в кината – през 2018 г. са регистрирани 319 посещения на всеки 1000 души (два пъти под средните стойности).

Ключови показатели за област Видин

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6066	6258	6401	7283	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4383	3677	3428	3470	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6663	7011	7522	8233	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	38,1	43,6	48,2	45,9	39,0
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	71,0	72,3	68,2	69,6	73,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	55,3	58,8	57,0	56,2	58,8
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	22,2	18,8	16,4	19,2	19,9
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,2	21,5	18,5	18,5	20,1
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	32	34	34	35	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	925	1756	1282	846	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	547	864	794	831	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,4	48,0	67,8	61,7	61,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,2	32,3	40,2	38,0	38,3
Покритие на кадастъра (%)	2,1	8,2	8,2	8,2	68,1

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-15,2	-16,7	-16,9	-16,2	-16,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,0	-6,3	-9,5	-5,9	-7,6
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,24	4,22	4,20	4,26	3,96
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,7	6,1	6,0	5,5	3,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,4	77,9	75,6	85,6	82,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,8	91,5	91,7	90,5	90,8
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	166,3	168,3	169,4	163,7	172,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,8	14,4	13,1	13,7	14,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	36,1	38,1	57,4	60,5	68,2
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,1	7,9	9,0	4,1	9,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	0,0	0,5	0,5	0,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	142,9	142,9	4,5	2,7	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	138	373	358	374	319
Посещения в театрите на 1000 души от населението	342	382	484	427	485

Област Враца

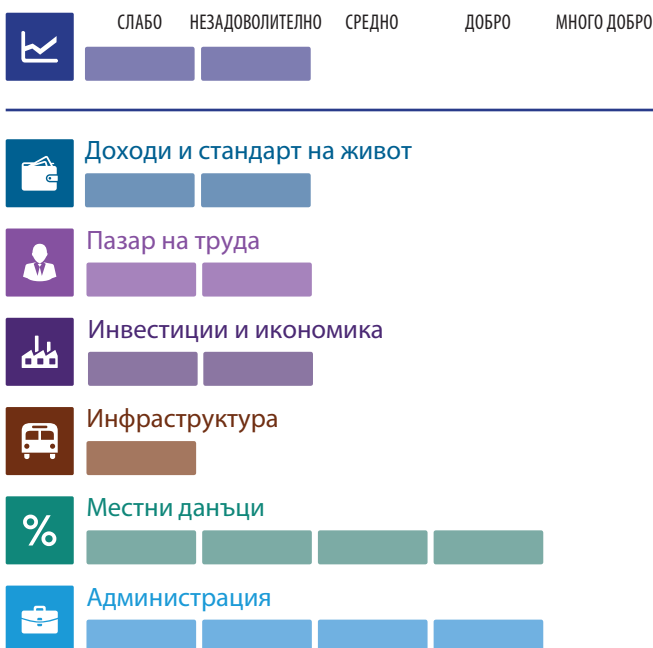
▶ Население (2018)	164 097
▶ Територия (кв.км)	3619,8
▶ Брой на населените места	128
▶ Дял на населението в градовете (%)	59

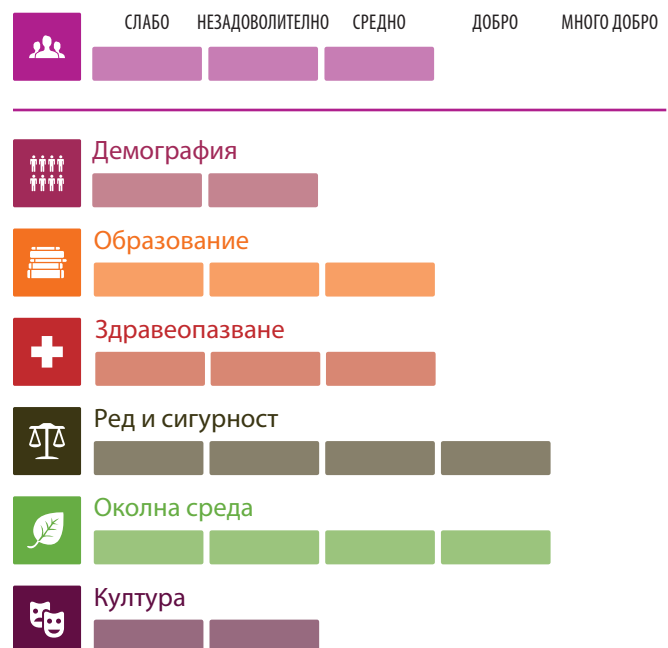
Въпреки че в страната има само седем области с по-висок от регистрирания в област Враца БВП на човек от населението и само четири области с по-висока средна брутна заплата, стандартът на живот не е особено висок. Една от основните причини за това е лошото състояние на пазара на труда – безработицата е два пъти над средната, а заетостта намалява през 2018 г. в противовес на тенденциите на национално ниво. Инвестиционната активност на предприятията е ниска, а чуждестранният интерес към областта е ограничен. Враца традиционно е сред областите, получаващи най-ниска оценка в сферата на инфраструктурното развитие. През територията на областта не преминава магистрала, а първокласните пътища формират едва 10% от дължината на пътната мрежа. Данъчната среда е сравнително благоприятна, а през 2018 г. общините в област Враца постигат най-високата си до този момент оценка в Рейтинга на активната прозрачност на органите на местното самоуправление на ПДИ. Възрастовата структура на областта е най-добрата в рам-

ките на Северозападна България, като Враца е единствената област в района, в която населението на 65 и повече години възлиза на по-малко от 40% от това на възраст 15–64 години. Въпреки че е налице трайно подобрене в способността на учебните институции да обхванат и задържат ученици, качеството на образованието не е особено високо. Здравеопазването в област Враца се характеризира с по-неблагоприятен от средния за страната достъп до услугите, а през 2018 г. финансовите проблеми на една от водещите МБАЛ в областта доведе до по-нататъшното му влошаване. Престъпността е висока, но по относителен дял на разкритите престъпления (68,7%) област Враца отстъпва единствено на Разград. Ниската степен на урбанизация възпрепятства увеличаването на относителния дял на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води, но общото състояние на околната среда остава добро. Област Враца се характеризира със сравнително нисък интензитет на културния живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Въпреки че в страната има само седем области с по-висок от регистрирания в област Враца БВП на човек от населението (11 684 лв.) и само четири области с по-висока средногодишна брутна заплата (11 460 лв.), стандартът на живот не е особено висок. Причината за това е недоброто състояние на пазара на труда, както и особеностите на местната икономика – доминантната роля на енергийната промишленост (АЕЦ „Козлодуй“) означава, че високите възнаграждения са концентрирани в сравнително малък брой работещи, докато икономиката в по-широк план остава потисната. Това оказва влияние върху средногодишния доход на лице от домакинството, който достига 4582 лв. през 2017 г., но е далеч от средните за страната 5586 лв. Относителният дял на населението, живеещо под линията за бедност – 29%, е по-висок от средния за страната (22%). Същото важи и за относителния дял на живеещите в материални лишения – 31,3% за област Враца и 20,9% за страната.

Пазар на труда ■■■

Средногодишният коефициент на безработица в областта намалява за четвърта поредна година. Регистрираното през 2018 г. ниво е 10,1% – най-ниското от 2012 г. насам, но остава близо два пъти над средното за страната. Част от спада на безработицата както през 2018 г., така и в периода 2015–2017 г. се дължи на намаляването на икономическата активност на населението в трудоспособна възраст. Заетостта през 2018 г. отстъпва до 54,5%, което е най-ниската стойност в страната след регистрираната в Монтана (52,2%). Икономическата активност също е сред най-ниските в страната, а нейният спад през 2018 г. е показателен за проблемите на местната икономика.

Образователната структура на работната сила е по-неблагоприятна от тази в повечето други области. Относителният дял на висшите на възраст 25–64 години (21,5%) е по-нисък от средния за страната (28,2%).

Инвестиции и икономика ■■■

През 2017 г. инвестиционната активност на предприятията, измерена чрез разходите им за придобиване на ДМА, намалява за трета поредна година, достигайки 1488 лв./човек. Това е най-ниската стойност за областта за последното десетилетие, като в периода 2014–2017 г. годишните инвестиции в областта намаляват от 77 на 60% от средните за страната нива. В съотношение с местното население размерът на ПЧИ към края на 2017 г. възлиза на 651 евро/човек при 3459 евро/човек средно за страната. Предприемаческата активност на местното население също е значително по-ниска от средната за страната, като през 2017 г. в областта има 36 предприятия на всеки 1000 души население спрямо 57 предприятия на 1000 души за страната.

Единственият индикатор, по който областта се представя по-добре от средното за страната, са усвоените европей-

ски средства. Към 15 юни 2019 г. те достигат 2106 лв./човек, което е с около 300 лв. над средните нива за страната.

Инфраструктура ■

Враца традиционно е сред областите, получаващи най-ниска оценка в сферата на инфраструктурното развитие. Гъстотата на пътната мрежа е аналогична със средната за страната, но през територията на областта не преминава магистрален път, а първокласните пътища формират едва 10,0% от дължината на пътната мрежа (при средно 18,4% за страната). Единствените области, в които през 2018 г. се наблюдава по-нисък относителен дял на пътищата с добро състояние на пътната настилка, са Разград и Русе. Гъстотата на железопътната мрежа е 3,1 км/100 кв.км територия, което е близо до средните за страната 3,6 км/100 кв.км. Достъп до интернет имат 65,5% от домакинствата в областта при средно 72,1% за страната през 2018 г.

Местни данъци ■■■■■

Враца е една от областите със сравнително благоприятна данъчна среда, като преобладаващата част от наблюдаваните местни данъци са на по-ниски от средните за страната нива. Единственият данък, чийто среден размер за областта е по-висок от средния за страната, е годишният данък върху недвижимите имоти на юридическите лица. Именно тук виждаме и най-значителните увеличения през последните няколко години. Той е увеличен чувствително (от 1,5 на 3,2‰) в община Козлодуй през 2017 г. и от 2,0 на 2,5‰ в община Мизия през 2019 г. Община Козлодуй увеличава и данъка върху възмездното придобиване на имущество – от 1,5 на 2,0% (отново през 2017 г.), но пък след първоначално залагане на ниво на годишния данък за таксиметров превоз на пътници от 400 лв. през 2017 г. данъкът е намален до 300 лв. през 2018 г. По подобие на останалите области в Северозападна България и тук се наблюдават изключително ниски нива на патентния данък за търговия на дребно.

Администрация ■■■■■

През 2018 г. общините в област Враца постигат най-високата си до този момент оценка в Рейтинга на активната прозрачност на органите на местното самоуправление на ПДИ (74% при средно ниво за страната 70,7%). Като най-прозрачна е оценена община Мездра (86%), а най-ниската оценка е за община Хайредин (52%).

Самооценката на общините в област Враца за качеството и обхвата на предоставяните от тях електронни услуги е малко по-висока от средната за страната (3,04 от 5,00 при 2,95 от 5,00 за страната). В същото време готовността им за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише (2,86 от 5,00) изостава от средното за страната (3,07 от 5,00).

През 2018 г. покритието на кадастралните карти достига 68,8%, което е огромен напредък в сравнение с предходната година (13,1%), но остава под средно ниво за страната (72,4%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■

Въпреки че е една от областите в най-добро демографско състояние в Северозападна България, Враца продължава да изостава чувствително от средните за страната нива. Областта е единствената в района, в която населението на 65 и повече години възлиза на по-малко от 40% от това на възраст 15–64 години. В същото време може да се счита, че именно по-добрата възрастова структура на населението увеличава и нагласите му към миграция, тъй като Враца е областта в Северозападна България с традиционно най-неблагоприятно съотношение между напусналите и заселилите се в областта. Коефициентът на механичен прираст за 2018 г. възлиза на $-7,5\%$, което е втората най-ниска стойност след регистрираните през 2016 г. $-9,1\%$ и малко по-добре от област Видин. В градовете живеят 58,7% от населението, което прави Враца една от сравнително слабо урбанизираните области в страната.

Образование ■■■■

Наблюдава се трайно подобрение в показателите за способността на учебните институции да обхванат и задържат учениците. Враца е областта с втория най-висок нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (93%) през учебната 2018/2019 г. след област Габрово (95%). В периода между учебните години 2015/2016 и 2018/2019 относителният дял на повтарящите ученици спада близо два пъти (от 1,21 на 0,66%), като вече е по-благоприятен от средните за страната 0,91%. През последната година относителният дял на отпадналите от основно и средно образование се увеличава и през учебната 2017/2018 г. възлиза на 3,15% при 2,98% средно за страната. В същото време средната оценка, която зрелостниците от областта постигат на матурите по БЕЛ, е традиционно по-ниска от средната за страната. През последните пет години относителният дял на неуспешно издържалите изпита също е по-висок от средния, като през 2019 г. това важи за 10,6% от явилите се при 8,7% за страната.

Враца не е сред лидерите в сферата на висшето образование. Въпреки това в областта има два филиала на висши учебни заведения, в които следват близо 1000 студенти.

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Враца се характеризира с по-неблагоприятен от средния за страната достъп до услугите на общопрактикуващи лекари и специалисти. В допълнение финансовите проблеми на една от водещите МБАЛ в областта доведоха до затваряне на отделения и намаляване на броя на леглата на разположение на местните жители от 788 на 688. По този начин съотношението спрямо местното население се влошава до 4,18 легла на 1000 души при средно 5,34 легла на 1000 души за страната.

В същото време заболяемостта на населението, измерена чрез съотношението между преминалите болни за лечение през МБАЛ и местното население, е по-благоприятна от средната за страната. През 2018 г. здравноосигурени са 91,4% от населението на областта при 87,9% за страната.

Ред и сигурност ■■■■

Добрата оценка на област Враца в тази категория се дължи на сравнително ефективната дейност на местните органи на съдебната власт. Натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд (7,3 дела на съдия на месец) е по-ниска от тази за страната, но за разлика от ситуацията в други области това обстоятелство помага за постигане на добри резултати по линия на скоростта на правораздаване. През 2018 г. Враца регистрира най-ниския дял на висящите наказателни дела в Окръжния съд (4%), както и един от най-високите дялове на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (95,2%).

В същото време областта регистрира най-високата престапност (15,4 престъпления на 1000 души). По отношение на разкритите престъпления (68,7%) област Враца отстъпва единствено на Разград (72,0%), с което надхвърля чувствително средните за страната 48,9%.

Околна среда ■■■■

Образуваните битови отпадъци възлизат на 289 кг/човек годишно, което е чувствително под средните за страната 435 кг/човек. Ниската степен на урбанизация възпрепятства увеличаването на относителния дял на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води. През 2017 г. в селища с обществена канализация живеят 57,2% от населението, като 50,9% от него са свързани с пречиствателни станции. И по двата показателя областта отстъпва значително на средните за страната нива – съответно 76,0 и 63,4%. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата възлизат на 102,2 т/кв.км територия, което е близо четири пъти по-благоприятно от средното за страната.

Култура ■■■

Област Враца се характеризира със сравнително нисък интензитет на културния живот, като единствено в библиотеките се наблюдава посещаемост, която е близка до средната за страната. Местните театри не успяват да се възползват от повишения интерес на национално ниво. Между 2015 и 2018 г. посещенията в страната се увеличават от 302 на 340 на всеки 1000 души население, докато в област Враца се наблюдава спад – от 229 на 135 посещения на 1000 души. Посещаемостта на местните музеи и кина е съответно пет и три пъти по-ниска от средната за страната.

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9520	9305	9579	11 684	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4234	4426	4547	4582	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9861	10 332	10 988	11 460	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	33,0	37,7	39,9	29,0	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	64,4	61,0	57,9	62,3	60,7
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	52,9	50,3	50,0	55,3	54,5
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	18,1	17,7	13,7	11,1	10,1
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,1	21,1	19,2	19,9	21,5
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	33	34	35	36	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2152	1880	1771	1488	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	781	503	451	651	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	38,5	31,1	70,8	64,0	65,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	21,2	15,0	24,6	22,0	26,5
Покритие на кадастъра (%)	7,1	7,1	8,5	13,1	68,8

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,8	-11,3	-10,3	-12,2	-11,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,4	-6,9	-9,1	-6,3	-7,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,30	4,12	4,04	4,14	4,00
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	4,1	7,7	10,8	8,6	6,8
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	85,0	84,4	85,8	91,9	93,0
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,6	90,8	91,7	91,1	91,4
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	191,0	217,2	219,5	220,0	156,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,1	15,6	14,0	15,5	15,4
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	51,4	51,1	64,0	58,8	68,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,1	5,2	4,2	4,1	4,0
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	32,3	51,7	50,5	50,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	110,8	110,8	102,2	102,2	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	17	55	57	238	191
Посещения в театрите на 1000 души от населението	279	229	184	157	135

Област Габрово

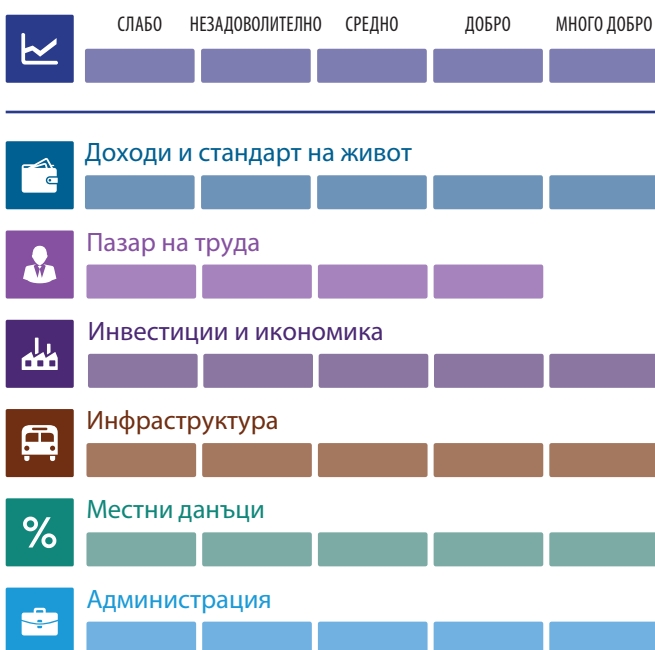
▶ Население (2018)	109 329
▶ Територия (кв.км)	2023,0
▶ Брой на населените места	356
▶ Дял на населението в градовете (%)	82

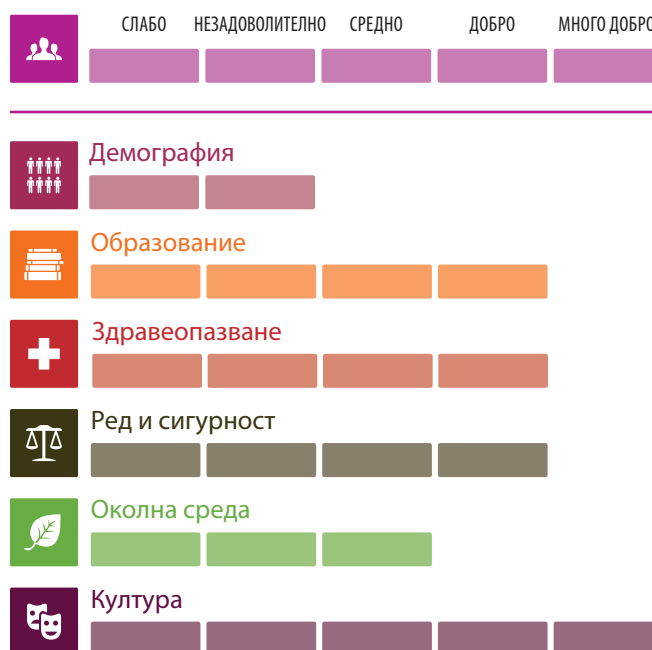
Доходите и условията на живот в област Габрово се приближават до средните за страната стойности, като БВП на човек от населението достига до 87% от средното за страната, а средната годишна заплата вече е прехвърлила 10 хил. лв. В областта има и значително по-ниски от средните за страната дялове на живеещите под линията на бедността и такива с материални лишения. Пазарът на труда се възстановява след кризата сравнително бързо, като безработицата вече е много ниска, но заетостта все още не е достигнала пиковите си равнища от 2008 г. Работната сила на Габрово има голям дял на висшисти, а най-сериозната заплаха пред нея остават демографските процеси. Областта традиционно е шампион по усвояване на средства от европейските фондове, но за сметка на това изглежда, че общата инвестиционна дейност е преминала своя пик за този икономически цикъл. Габрово се радва на относително гъста и висококачествена инфраструктура, а през последните години местните данъци остават постоянни и сравнително ниски. Равнището на административно развитие също е добро. Областта предлага относително добри условия за образо-

вание, като училищното обхваща почти цялата релевантна кохорта, а учениците постигат малко над средните резултати за страната на изпитите. Много голямо покритие – 96% от цялото население – се наблюдава по отношение на здравноосигурените лица в областта, а броят на лекарите спрямо населението е съпоставим със средните стойности. Въпреки че не се представя най-зле, Габрово има подчертано отрицателни демографски тенденции, особено по отношение на естествения прираст, който е два пъти по-нисък от средния за страната. Миграцията също е негативна, а намаляването на числеността на населението е ясно видимо и в чувствителния спад на неговата гъстота. Характерно е и силното му застаряване. Благодарение на доста ниската натовареност на съдиите правораздавателната система в областта работи значително по-ефективно от тази на повечето области. Околната среда в Габрово също е в добро състояние, но повод за притеснение е ръстът на количеството генерирани битови отпадъци в нея. Благодарение на високата посещаемост на музеи областта получава много добра оценка и в сферата на културата.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

В периода между 2010 и 2017 г. относителният размер на БВП на човек от населението в област Габрово се повишава от 79 на 87% от средното за страната, достигайки 12 363 лв. Въпреки че възлиза на 85% от средната за страната, увеличението на средногодишната брутна заплата в областта следва средния темп на национално ниво, като през 2017 г. за пръв път преминава 10 хил. лв. През 2018 г. относителният дял на населението, живеещо под линията на бедността, спада до 14,6% при средно ниво за страната 22%. Още по-нисък е относителният дял на живеещите в материални лишения – 9,6%, което е около два пъти по-ниско ниво от средното за страната.

Пазар на труда

Пазарът на труда в област Габрово се възстановява от кризата по-бързо от този в много други области на страната. През 2018 г. средногодишният коефициент на безработица спада до 4,5% – най-ниското ниво от 2009 г. насам. Заетостта на населението на 15–64 години остава под рекордните 69,4% от 2008 г., но е съвсем близо до средните за страната 67,7%. Образователната структура на работната сила е относително по-благоприятна от средната за страната, особено що се отнася до ниския дял на лицата с основно и по-ниско образование в областта (едва 14,5%). Предзвикателство пред по-нататъшното развитие на трудовия пазар представлява основно ниският коефициент на демографско заместване. През 2018 г. той възлиза на 50,7%, което означава, че на всеки 100 души на 60–64 години, на които предстои да напуснат работната сила, се падат 50 души на възраст 15–19 години, които да заемат тяхното място. Средният коефициент за страната е 65,7%.

Инвестиции и икономика

Към 15 юни 2019 г. област Габрово е на първо място в страната по усвоени европейски средства на глава от населението – 3234 лв./човек при средно 1803 лв./човек за страната. Най-висока усвояемост постига община Габрово (4264 лв./човек), а най-ниска – община Дряново (779 лв./човек).

След достигането на рекордни нива през 2014 и 2015 г., разходите на предприятията за придобиване на ДМА спадат видимо. През 2017 г. те възлизат на 1965 лв./човек, което е с 21% под средното ниво за страната. Въпреки това инвестиционната атрактивност на областта е сравнително висока, което личи и от интереса на чуждестранните инвеститори. В съотношение с броя на населението Габрово е петата най-атрактивна област за ПЧИ в страната след областите София (столица), София, Бургас и Варна. Към края на 2017 г. номиналният размер на ПЧИ в областта възлиза на 326 млн. евро, като нараства всяка година от 2013 г. насам.

Инфраструктура

Добрата оценка на Габрово в сферата на инфраструктурата е до голяма степен следствие от сравнително малката по размер територия на областта. В резултат на това гъстотата както на пътната, така и на железопътната мрежа е по-висока от средната за страната, а относителният дял на пътищата с добро състояние на пътната настилка (39%) е близо до средния за страната. Известен недостатък на областта е сравнително ниският дял на първокласните пътища (17,1% спрямо 18,4% за страната), както и липсата на магистрален път.

През 2018 г. относителният дял на домакинствата с достъп до интернет достига 70,6%, което е малко под средната стойност за страната (72,1%).

Местни данъци

Област Габрово се характеризира с благоприятна и рядко променяща се данъчна среда, особено по отношение на размера на данъците върху недвижимите имоти. Единствената по-значителна промяна през последните години е увеличението на годишния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица в община Севлиево от 1,50 на 2,20‰ през 2016 г.

Осредненият за областта размер на данъка за прехвърляне на собственост (2,21%) е третият най-нисък за цялата страна след този в Благоевград и Кюстендил. По-ниски от средните са още ставките за годишния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица (1,75‰ при средно ниво от 1,95‰) и за патентния данък за търговия на дребно (8,88 лв./кв.м при средно ниво от 12,94 лв./кв.м).

Администрация

Средната оценка, която общините от областта получават в Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ през 2019 г., е 80%. С този резултат общините от област Габрово си делят първото място за най-висока прозрачност с общините от област Добрич.

От 2007 г. насам Габрово неизменно се нарежда сред общините с по-висок от средния за страната относителен дял на включените в кадастъра територии. През 2018 г. това важи за 77,5% от територията на областта при средно ниво за страната 72,4%.

Самооценката на местната администрация за готовността ѝ за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише достига 3,12 точки от 5,00 при средно 3,07 от 5,00 за страната. Известно изоставане от средните за страната стойности се наблюдава единствено при качеството и обхвата на предоставяните електронни услуги.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■

След Видин и Кюстендил Габрово е областта с най-негативни демографски показатели в България. През 2018 г. коефициентът на естествен прираст на населението се подобрява леко до $-13,2\%$, което е двойно над средните за страната $-6,5\%$, в резултат на което населението ѝ се свива много бързо. Тенденцията допълнително се влошава и от отрицателния механичен прираст ($-3,7\%$), независимо че икономическото развитие през последните години помага за понижаването на отлива на хора от областта. Намалването на жителите на Габрово личи и от спада на гъстотата на населението в урбанизираните територии – от 1514 на 1253 души/кв.км в рамките на десетилетие.

Областта има голям дял на градското население – 82% от всички жители през 2018 г., като по-голям е делът само във Варна и в столицата. Силното ѝ застаряване личи в коефициентите на възрастова зависимост – на всеки 100 души във възрастовата група 15–64 години се падат по 48 на 65+ години, а на всеки 100 между 0 и 14 години – 247 на 65+ години. Първият индикатор е по-негативен единствено във Видин, а по втория Габрово оглавява отрицателната класация.

Образование ■■■■■

Габрово е сред областите с голям брой студенти – през 2018 г. те са 47 на 1000 души. Делът им е чувствително над средния за страната – 32 на 1000 души, но подобно на останалите области с университети той намалява през последните години вследствие на общия спад на населението в релевантната кохорта. В училищното образование Габрово се справя много добре с обхващането на учениците, като през 2018 г. коефициентът на записването им в V–VIII клас е 95,5% на фона на 87,4% средно за страната и е с тенденция към подобряване през последните две години. Това е най-добрият резултат за страната.

Делът на повтарящите ученици в областта – под 1%, също е по-нисък от средния за страната. Същото се отнася и за дела на отпадналите ученици – 2,33%, но се влошава през последните години. Областта се представя малко по-добре от средното на зрелостните изпити със средна оценка 4,10 по БЕЛ през 2019 г., а делът на слабите оценки е 7,8%. Ако трябва да говорим за забележим проблем с образованието на Габрово, това е броят на преподавателите – едва 80 на всеки 1000 ученици, но пък с тенденция към подобряване след 2013 г.

Здравеопазване ■■■■■

Достъпът до общопрактикуващи лекари в област Габрово е малко по-лесен от обичайното за страната със средно 1518 души на всеки от тях през 2018 г. и за разлика от повечето области не се наблюдава значително влошаване в последно време. За сметка на това в нея има по-малък брой

лекари специалисти – един на 450 души от населението спрямо един на 424 души средно за страната. Областта има и най-доброто покритие на здравната система в България – 96% от населението ѝ е здравноосигурено спрямо 88% средно за страната.

Многопрофилните болници в областта имат по-малко легла – 4,6 на 1000 души от населението спрямо средно 5,3. Преминалите болни за лечение в МБАЛ през 2018 г. са 240 души на 1000 души от населението ѝ в сравнение със 171 души средно за страната. Коефициентът на детска смъртност в област Габрово също е относително нисък – 5,4‰.

Ред и сигурност ■■■■■

Габрово се характеризира с ефективно работеща правосъдна система, като делът на приключилите наказателни дела в рамките на 3 месеца е 94% през 2018 г. спрямо 90% средно за страната. Относително малък е и делът на висящите наказателни дела – 6,5% спрямо 8,7%. Добрата ефикасност обаче най-вероятно е резултат на ниската натовареност на съдиите, тъй като те разглеждат 6,1 наказателни дела средно на месец спрямо 9,2 за страната, а броят на делата постепенно намалява през последните две години.

Самите престъпления обаче не са чувствително по-малко, като през 2018 г. са регистрирани 11,4 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души население. Областта се характеризира и с добра разкриваемост, като 65% от регистрираните престъпления през 2018 г. са били разкрити на фона на 49% средно за страната.

Околна среда ■■■■■

Количеството битов отпадък в областта е най-високото за страната – 580 кг/човек годишно през 2018 г., и нараства значително през последните години. Достъпът до канализация в Габрово през 2017 г. е сравнително добър – 85% от домакинствата имат такава спрямо 76% средно за страната, а за 74% от тях канализацията е свързана с пречиствателна станция спрямо средно 63%. Областта е и сред тези с голяма чистота на атмосферния въздух – 23,8 т/кв.км въглеродни емисии, въпреки силната си преработваща промишленост.

Култура ■■■■■

Габрово получава много добрата си оценка в категория култура, тъй като е първенец по посещения в музеите – 3553 средногодишно на 1000 души население, почти пет пъти над средното за страната. Малко по-голям интерес има и към театрите – 405 спрямо 340 посещения средно на 1000 души, но посещенията на кината (339 посещения) и библиотеките (595 посещения) са сравнително по-малко.

Ключови показатели за област Габрово

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9833	10 358	11 152	12 363	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4787	5102	5728	6937	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8283	8826	9498	10 522	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	13,0	14,9	15	14,6	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	72,1	73,0	72,2	70,8	70,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,1	67,4	67,6	67,1	67,2
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	8,1	7,5	6,3	5,1	4,5
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	26,3	26,8	25,9	26,5	27,9
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	48	51	52	54	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2598	2648	2029	1965	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2261	2510	2671	2932	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	64,4	49,4	54,3	66,9	70,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	41,5	42,2	34,1	34,4	39,0
Покритие на кадастъра (%)	21,3	21,3	21,3	55,9	77,5

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,6	-12,5	-12,7	-14,4	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,8	-5,5	-4,4	-4,4	-3,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,37	4,23	4,12	4,17	4,11
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	4,3	6,6	7,1	6,8	7,8
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	77,6	78,7	77,5	91,9	95,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	94,0	95,5	96,1	95,4	95,9
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	246,2	258,4	256,1	244,1	240,8
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,7	13,5	13,8	12,6	11,4
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	52,2	51,2	61,7	62,0	65,3
Дял на висящите наказателни дела (%)	12,1	6,2	8,2	8,9	6,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	66,8	74,4	74,3	74,4	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	31,0	25,7	18,0	23,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	145	379	391	351	339
Посещения в театрите на 1000 души от населението	399	370	405	442	405

Област Добрич

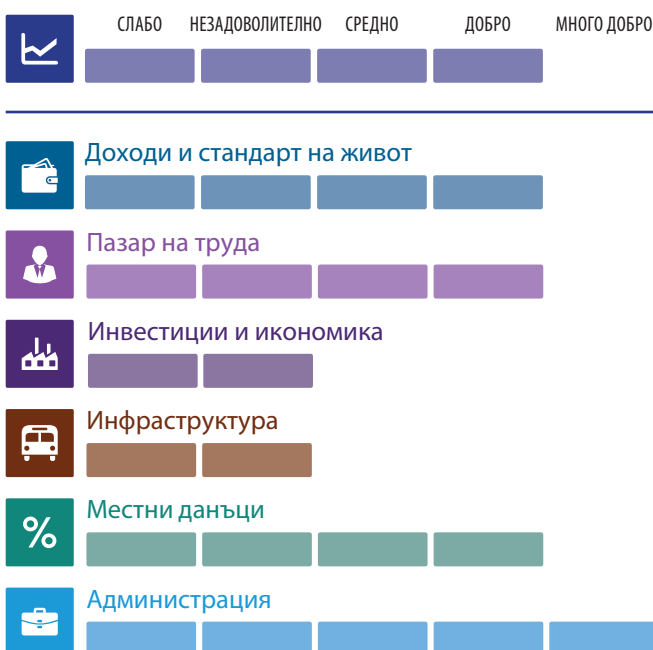
▶ Население (2018)	174 988
▶ Територия (кв.км)	4719,7
▶ Брой на населените места	215
▶ Дял на населението в градовете (%)	69

Област Добрич се опитва да догонва средните стойности на повечето индикатори за икономическо развитие в страната – стандартът на живот и доходите на населението нарастват, но все още са под средните, докато бедността намалява. Брутният вътрешен продукт на човек от населението е едва 63% от средния за страната. Пазарът на труда се развива позитивно, независимо че все още се характеризира с по-високо от средното ниво на безработица. Негативно влияние върху икономическото развитие оказват относително слабата инвестиционна активност, неблагоприятната образователна структура на населението и ниското качество на техническата инфраструктура. За съжаление доброто ниво на местните данъци, развитието на услугите на местната администрация и високата прозрачност в работата ѝ все още не успяват да привлекат чуждестранни инвестиции, които да доведат до значително подобряване на икономическата активност и качеството на живот на населението.

Демографската картина на влошаващ се естествен и механичен прираст на населението обуславя и бавния темп на социално развитие на област Добрич. Гъстотата на населението е ниска, възрастовата зависимост – висока, а това създава пречки за постигането на значителен икономически напредък. Образованието, макар и да реализира слабо подобрене по отношение на качествените показатели, все още е на незадоволително равнище. Здравната система се характеризира с относително стабилна инфраструктура и с по-нисък от средния брой преминали болни през МБАЛ, както и с понижаване на коефициента на детска смъртност. Правосъдието работи добре, макар и при сравнително ниска натовареност. Показателите за състояние на околната среда са на по-добро от средното за страната ниво вероятно поради относителната липса на значителна индустриална активност. Културният живот не е много активен и е зависим от слабо представената културна инфраструктура.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

БВП на човек от населението в област Добрич нараства до 8925 лв. през 2017 г., което представлява 62,5% от средния за страната. Средногодишната брутна работна заплата на човек от населението през 2017 г. (9539 лв.) се задържа на ниво от около 77% от средната за страната – структурата на доходите в областта е традиционно доминирана от по-нисък дял на доходите от работна заплата за сметка на други доходи най-вече заради заетите в земеделието и в туризма, което предполага по-нисък темп на увеличение на доходите в сравнение със средния за страната.

Същевременно делът на населението, живеещо в материални лишения (12,2%), е значително под средния за страната (20,9%). Същото се отнася и за дела на населението под линията на бедност. Сред причините за по-ниските нива на бедност са сравнително по-високата икономическа активност на населението в областта и сравнително добрата възрастова структура.

Пазар на труда

Въпреки че през 2018 г. коефициентът на безработица (8,6%) все още е по-висок от средния за страната (5,3%), заетостта и икономическата активност на населението са близо до средната. В сравнение с предходната година се наблюдава влошаване на показателите на пазара на труда – коефициентът на безработица се увеличава от най-ниското си ниво от 6,4% през 2017 г. до 8,6% през 2018 г., докато коефициентът на заетост спада от 69,8 до 65,3%. Това показва, че пазарът на труда в област Добрич все още не е постигнал стабилност и вероятно е зависим от сезонни фактори.

Коефициентът на демографско заместване, който показва съотношението на населението на възраст 15–19 години спрямо това на възраст 60–64 години, се увеличава до 66,8% през 2018 г. и надхвърля средното за страната от 65,7%. Леко нарастващият дял на младите хора показва, че в следващите години пазарът на труда в област Добрич ще бъде по-слабо засегнат от застаряването.

Неблагоприятно се отразява образователната структура на населението – делът на хората с висше образование остава под средния за страната с около 7 пр.п., а делът на тези с основно и по-ниско – по-висок с около 6 пр.п.

Инвестиции и икономика

Област Добрич се характеризира с ниско ниво на инвестиционна активност, все още далеч от средната за страната. Броят нефинансови предприятия на човек от населението в областта (53) е близък до средния за страната (57), но това явно не стимулира доброто развитие на местната икономика. През 2017 г. ПЧИ на човек от населението в областта

нарастват до 1524 евро, но нивото им остава над два пъти по-ниско в сравнение със средното за страната 3459 евро/човек. По-ниски са и нивото на разходите за придобиване на ДМА (1894 лв./човек от населението спрямо 2491 лв. за страната), и нивото на усвоените средства от ЕС (1299 лв./човек от населението спрямо 1803 лв. за страната). Това обуславя и ниското ниво на произведена продукция на човек от населението – 13 392 лв. за областта в сравнение с 23 764 лв. средно за страната.

Инфраструктура

Състоянието на инфраструктурата в област Добрич е на ниско ниво. Гъстотата на инфраструктурата в областта, особено на железопътната, остава слабо развита в сравнение със средното за страната. Незадоволителното състояние на инфраструктурата се обуславя и от малкия дял на автомагистралите и първокласните пътища. Въпреки това качеството на пътната настилка в добро състояние през 2018 г. се подобрява, като надхвърля средното с около 6 пр.п. Делът на домакинствата с достъп до интернет (75,2%) също надхвърля средния за страната (72,1%) за първи път през 2018 г.

Местни данъци

Усреднените ставки на разглежданите местни данъци в общините в област Добрич запазват нивата си и през 2019 г., като нито една община не е повишила някой от наблюдаваните местни данъци. Нивата на данъците върху търговията на дребно, недвижимите имоти на юридическите лица и таксиметровия превоз са по-ниски от средните за страната. Усреднените размери на данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства пък са малко по-високи от средните. Общината в рамките на област Добрич с най-високо ниво на данъците е Шабла.

Администрация

Самооценките на местната администрация за развитието на електронно правителство и предоставянето на административни услуги на едно гише в областта запазват високите си нива от предходната година и остават по-високи от средните за страната. Покритието на кадастралната карта (89,4%) вече е значително над средното за страната (72,4%). За 2019 г. област Добрич е на първо място заедно с област Габрово по Рейтинга на активната прозрачност на органите на местно самоуправление. В рамките на област Добрич общината с най-висок рейтинг е община Добрич (88,6%), а с най-нисък – община Шабла (59,2%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

И през 2018 г. демографското състояние на област Добрич леко се влошава. Коефициентът на естествен прираст в областта продължава да намалява, достигайки до $-9,2\%$ през 2018 г. (при $-6,5\%$ средно за страната), а коефициентът на механичен прираст, макар и по-висок в сравнение с предходната година, се стабилизира на $-4,0\%$ (при $-0,5\%$ средно за страната). В резултат на това коефициентите на възрастова зависимост на населението над 65 години към населението на 0–14 и 15–64 години леко нарастват и остават около средните за страната. Това означава, че през следващите години пазарът на труда в областта вероятно ще бъде поставен под допълнително напрежение поради засилващото се застаряване на населението.

Урбанизацията на област Добрич през последните години се запазва на стабилно ниво, но по-ниско от средното за страната – през 2018 г. в градовете живеят 69,1% от населението (при 73,6% средно за страната), като Добрич остава областта с най-ниска гъстота на населението.

Образование ■■■

Въпреки слабото подобрене нивото на образованието в областта остава относително ниско. Нетният коефициент на записване на учениците в V–VIII клас в областта е 76,4% през 2018 г. – най-ниският в страната, а дяловете на повтарящите ученици и на отпадналите от основно и средно образование ученици запазват високите си нива. Качеството на образованието бележи напредък през 2019 г. – делът на слабите оценки на матурата по БЕЛ е 4,3% в сравнение със средния за страната от 8,7%. Средният успех от матурите по БЕЛ се повишава до 4,12 и вече е над средния за страната – 4,06. Висшето образование в област Добрич е слабо представено от филиалите на Шуменския университет и на Техническия университет – Варна, а близостта до област Варна не създава стимули за откриване на други висши учебни заведения. Това неминуемо се отразява негативно на образователната структура на населението и води до ниския дял на населението с висше образование, което се връща, за да работи в областта.

Здравеопазване ■■

Здравната система в област Добрич се характеризира с най-ниския дял на лекари специалисти (738 души са обслужвани от един лекар спрямо 424 души средно за страната) и сравнително добро покритие на населението с общопрактикуващи лекари (1496 души на един общопрактикуващ лекар спрямо 1673 души средно за страната).

Областта разполага с по-малък от средния брой легла в МБАЛ на 1000 души от населението (2,8 спрямо 5,34 средно за страната), което заедно с близостта ѝ до област Варна обуславя и ниския брой преминали през МБАЛ болни през 2018 г. (124 на 1000 души в сравнение със 171,4 средно за страната). Коефициентът на детска смъртност спада до 7,7 от 12,9% през предходната година, но все още остава над средния за страната (5,8%).

Ред и сигурност ■■■■■■

Наказателните съдии в област Добрич имат сравнително ниска натовареност (средно 6,1 дела месечно на един съдия спрямо 9,2 средно за страната). В резултат на работата на правосъдната система делът на разкритите престъпления срещу личността и собствеността (52%) надхвърля средния (48,9%) за страната, а делът на висящите дела нараства през последните две години, но още е под средния за страната (6,1% спрямо 8,7% за страната); 94,2% от наказателните дела през 2018 г. приключват в 3-месечен срок.

Околна среда ■■■■■■

Делът на населението, живеещо в селища с канализация, макар и малко под средното (70,8% спрямо 76%), остава на сравнително високо ниво независимо от слабата урбанизация на областта, като голяма част от канализацията е свързана с пречиствателни станции (67,6%). През 2017 г. област Добрич генерира по-ниско от средното количество битови отпадъци на човек от населението (386 т спрямо 435 т средно за страната) и е една от областите с най-ниско количество емисии на въглероден диоксид в атмосферата (3,8 т/кв.км спрямо 389,1 т/кв.км средно за страната).

Култура ■■■■

Културният живот в област Добрич е сравнително слабо развит – броят посещения в местни театри, кина и библиотеки е по-нисък от средния за страната. Единствено средногодишният брой посещения в музеи в областта (1135 на 1000 души от населението) надхвърля средния за страната (724). Причината е малкият брой театри (само два) и представления през годината, както и намаляващият брой кинопрожекции в областта. През 2018 г. се наблюдава повишен интерес от чужденци към посещения на шестте музея в област Добрич в сравнение с предходната година.

Ключови показатели за област Добрич

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7827	8002	8332	8925	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4091	4049	4901	5234	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7581	8084	8705	9539	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	16,8	17,8	20	19,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	71,5	70,8	69,2	74,6	71,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,2	60,9	62,6	69,8	65,3
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	14,3	13,8	9,5	6,4	8,6
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	18,4	19,4	22,1	20,9	20,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	51	53	53	53	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2026	2172	1636	1894	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	607	1130	1360	1524	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	49,6	58,5	65,6	62,3	75,2
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	39,3	40,0	42,1	43,0	46,9
Покритие на кадастъра (%)	32,1	32,1	32,1	61,9	89,4

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,4	-8,5	-7,3	-8,8	-9,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,8	-3,7	-4,7	-4,2	-4,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,29	4,26	4,25	4,16	3,98
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	2,9	2,9	3,8	4,3	3,2
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,4	74,6	68,3	76,8	76,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,6	85,9	85,3	84,8	85,2
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	134,5	128,5	125,5	123,7	124
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,7	13,1	12,0	12,5	12,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	32,8	36,5	56,0	54,9	52,0
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,2	7,0	3,6	4,7	6,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	70,9	70,7	67,5	67,6	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	5,9	4,8	5,0	3,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	125	120	219	255	187
Посещения в театрите на 1000 души от населението	261	240	232	251	227

Област Кърджали

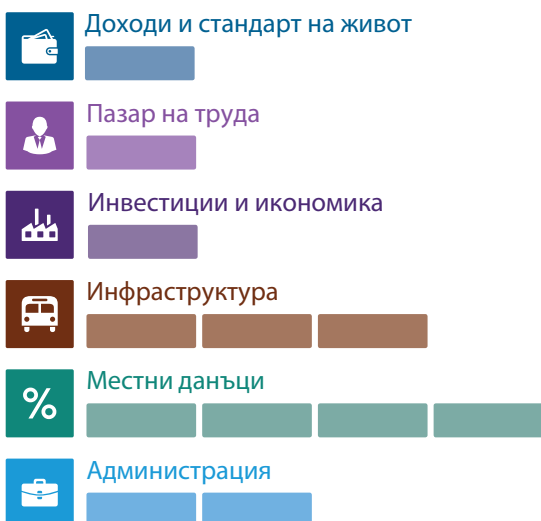
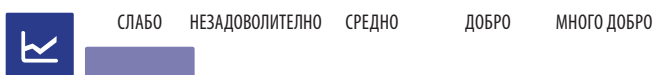
▶ Население (2018)	151 993
▶ Територия (кв.км)	3209,1
▶ Брой на населените места	472
▶ Дял на населението в градовете (%)	41

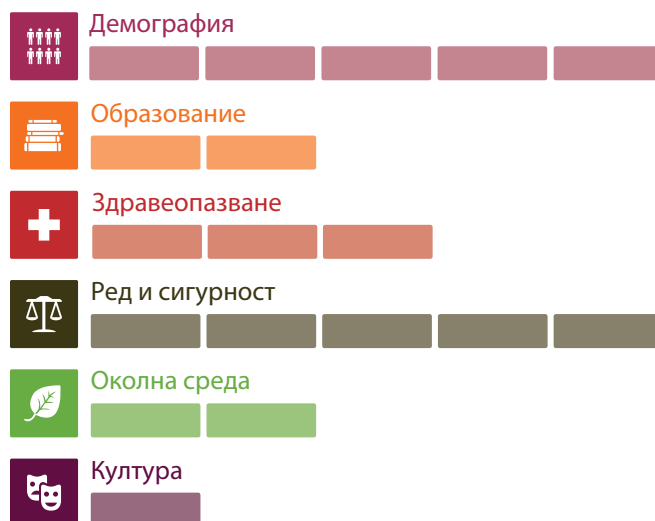
Брутният вътрешен продукт в област Кърджали все още е наполовина на средния за страната, достигайки 7485 лв. на човек от населението. Той е съпроводен с по-ниски доходи и по-високи нива на бедност в областта. Една от причините е слабо развитие на пазара на труда, който е доминиран от много ниска заетост и слаба икономическа активност на населението. Активните предприятия са малко на брой, а произведената продукция е на равнище от 1/3 от средната за страната. Възрастовата структура на населението показва застаряване и не създава благоприятни условия за развитие на пазара на труда в бъдеще. Голям е броят на хората с основно и по-ниско образование – почти два пъти по-голям от средния за страната. В тази обстановка не е учудващо слабото ниво на инвестиции в областта. През последната година се наблюдава ръст на преките чуждестранни инвестиции, но нивото им все още е по-ниско от средното.

За разлика от икономическото развитие в социално отношение област Кърджали изглежда значително по-добре. Естественият прираст, макар и отрицателен, е по-благоприятен в сравнение с повечето области, а механичният прираст – рекордно висок. Възрастовата зависимост на населението също е сравнително благоприятна. Качеството и достъпът до здравни услуги изглеждат сравнително добре. Правосъдието работи относително бързо, като нивото на престъпност е едно от най-ниските. Това, което създава рискове в дългосрочен план, е слабото развитие на образованието. Големият дял на слаби оценки на изпитите по БЕЛ и ниският среден успех показват слаба грамотност и необходимост от ревизия на качеството на местната образователна система. Област Кърджали следва да инвестира ресурси в подобряване на канализацията и в изграждане на нови пречиствателни станции в общините, където такива липсват или са недостатъчни.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки номиналния ръст на БВП на човек от населението в областта през 2017 г. от малко над 9% той достига до 7485 лв., което е около половината от средния за страната (14 280 лв.). По-ниски стойности се наблюдават единствено в областите Видин, Силистра и Сливен. Доходите на населението също изостават от средните за страната, макар и не в такава степен. Средногодишната заплата на нает по трудово или служебно правоотношение достига 9285 лв. при средно за страната 12 448 лв., а средният доход на лице от домакинството е 4057 лв. при средно 5586 лв. В структурата на доходите на населението преобладават доходите от работна заплата.

Ниският БВП и относително ниските нива на заплащане в областта се отразяват негативно на нивата на бедност въпреки подобряването на показателите през последните няколко години. Делът на населението, живеещо под линията на бедност, спада до 37,7%, но все още остава на много високо равнище в сравнение с националното ниво от 22%. В материални лишения живеят 25,6% от населението през 2018 г. при средно за страната 20,9%.

Пазар на труда

Икономическата среда се влияе негативно и от състоянието на пазара на труда в областта през 2018 г. Въпреки относително ниския коефициент на безработица – 3,4% при средно за страната 5,3%, икономическата активност на населението в областта остава много ниска и намалява в сравнение с предходната година. Средногодишният коефициент на заетост достига 58,6% при средно за страната 67,7%, а икономическата активност на населението – 60,7% при средно 71,5%, като тя е на толкова ниско ниво само в област Враца. Възрастовата структура на населението е една от най-влошените в страната. Коефициентът на демографско заместване, който показва съотношението на населението на 15–19 години спрямо това на 60–64 години, е на ниско ниво – 53,2% при средно за страната 65,7%. Това показва, че тенденциите в развитието на пазара на труда през следващите пет години не са благоприятни.

Образователната структура също не показва сериозни перспективи за положително влияние върху пазара на труда в бъдеще. С висше образование са едва 16,8% от населението при средно за страната 28,2%, а с основно и по-ниско образование – 35,7%, с тенденция за нарастване. На национално ниво този дял е около два пъти по-нисък – 17,4%.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в област Кърджали остава слаба. Активните нефинансови предприятия на човек от населението остават най-малко на брой за страната (33 спрямо средно 57) въпреки слабото им увеличение през последните пет години. Разходите за придобиване на ДМА на човек от населението намаляват в периода 2015–2016 г., а лекото

им нарастване през 2017 г. не успява да компенсира спада. Въпреки сравнително неблагоприятните условия на пазара на труда размерът на ПЧИ на човек от населението бележи значителен ръст през 2017 г. и достига 1697 евро при средно за страната 3459 евро. Увеличават се и изплатените средства по европейски проекти, които към средата на 2019 г. вече са 1203 лв./човек.

За съжаление, произведената продукция на човек от населението в областта остава много ниска – под една трета от средната за страната. Тя достига 7687 лв. при средно 23 764 лв. за страната. Област Кърджали е изправена пред сериозни предизвикателства да навакса това изоставане в икономически план.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта остава без промяна през последните четири години. Магистралите и първокласните пътища представляват 11,1% от пътната мрежа, като този дял остава по-нисък от средния за страната (18,4%). Доброто качество на пътната настилка остава непроменено през последната година – 30,5%, и е с 10 пр.п. по-ниско от средното за страната.

През 2018 г. област Кърджали бележи най-висок дял на домакинствата с достъп до интернет в страната – 84,4% при средно за страната 72,1%.

Местни данъци

Местните данъци на общините в областта остават без съществена промяна, като нивото им, с малки изключения, е на равнището на средното за страната. По-ниски са ставките на данъците върху таксиметровия превоз на пътници и патентният данък върху търговията на дребно. Като цяло относително високи са ставките на данъците в община Ардино, а ниски – в община Кърджали. За 2019 г. общините не са увеличавали ставките на своите данъци.

Администрация

По оценка на ПДИ за прозрачността на работата на местната администрация област Кърджали получава най-ниския рейтинг – едва 54%, като с най-ниска оценка е община Кърджали (45,6%), а с най-висока – община Черноочене (74,3%), която отбелязва и най-голямо подобрене в рамките на областта в сравнение с предходната година.

Самооценките на общините в област Кърджали за организацията на работата на едно гише е по-ниска от средната и бележи допълнително намаление през 2019 г. Развитието на електронното правителство е съизмеримо със средното за страната. Кадастралното покритие продължава да расте и вече е много близо до пълното – 95,9% от територията на областта вече е обхваната от кадастралната карта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Естественият прираст на населението в област Кърджали има най-благоприятната стойност за страната през 2018 г. Макар и отрицателен, той е едва $-3,7\%$ при средно за страната $-6,5\%$. Основната причина за това е по-ниската от средната за страната смъртност. Механичният прираст бележи рекорден ръст и през 2018 г. е $15,3\%$. Това показва сериозен приток на население към областта, част от който е вероятно от чужбина. Коефициентите на възрастова зависимост в областта също са по-благоприятни от тези в страната. Кърджали е най-слабо урбанизираната област в България ($41,3\%$ от населението живее в градовете при средно $73,6\%$).

Образование ■■■

Слабото качество на образованието в областта поставя сериозни рискове пред демографското и икономическото развитие. Нетният коефициент на записване на ученици в основното образование през 2018 г. е $83,5\%$ и е под средния за страната ($87,4\%$). Делът на отпадналите от основното и средното образование през 2017 г. намалява до $2,13\%$ и е малко под средния за страната ($2,98\%$). Въпреки това образователните резултати са едни от най-слабите. През 2019 г. област Кърджали регистрира най-голям дял на слаби оценки на зрелостниците на изпита по БЕЛ – $20,4\%$. Средният успех на матурите по БЕЛ през 2019 г. се подобрява до $3,78$, но областта остава на предпоследно място по този показател след област Силистра.

Здравеопазване ■■■■

Здравната инфраструктура на област Кърджали е много по-слабо развита в сравнение със средното ниво за страната, но здравните резултати са сравнително добри.

Областта страда от липса на лекари. Един общопрактикуващ лекар в областта през 2018 г. обслужва средно 2576 души – най-високата стойност в сравнение с останалите области в страната. Един лекар специалист обслужва 673 души при средно за страната 424. Леглата в МБАЛ също са по-малко в сравнение със средния им брой за страната. Хоспитализациите в областта намаляват в синхрон с националната тенденция и достигат $146,1$ на 1000 души от населението при средно за страната $171,4$.

Коефициентът на детска смъртност в областта рязко намалява през 2018 г., достигайки $2,9\%$. Това е една от най-ниските стойности за страната, като по-ниска е единствено в областите Смолян и София (столица). Една от въз-

можните причини, освен доброто качество на здравните грижи в областта, е вероятността родителите да избира да лекуват децата си в други области.

Ред и сигурност ■■■■■

Нивото на престъпност в област Кърджали е много ниско. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението са $5,2$ при средно за страната $12,1$. По-ниска престъпност е регистрирана само в област Смолян. Разкриваемостта на престъпленията е много по-висока от средната – $65,8\%$ при средно $48,9\%$.

Съдебната система в областта работи при много ниска натовареност на съдиите и е възможна оптимизация на работата ѝ. Един наказателен съдия разглежда $5,1$ дела на месец при средно за страната $9,2$. По-ниска натовареност имат съдиите в областите Смолян, Търговище и Перник. Може би заради това $94,4\%$ от делата приключват в срок до 3 месеца, а делът на висящите дела – $8,4\%$, остава малко по-нисък от средния за страната.

Околна среда ■■■

Сравнително малък дял от населението на област Кърджали живее в селища с обществена канализация – $44,8\%$ (при средно 76% за страната). Населението, живеещо в селища с канализация, свързана с пречиствателни станции, през 2017 г. е едва $38,7\%$. Този дял е по-малък само в областите Благоевград, Видин и Монтана.

Генерираните битови отпадъци в областта са много под средните нива за страната – 253 кг/човек при средно 435 кг/човек. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата са едни от най-ниските в страната – $4,6$ т/кв.км.

Култура ■■

Интензитетът на културния живот в областта е много слаб. След откриването на кино „Роял“ в края на 2017 г. посещаемостта на кинопрожекции се повишава от 0 през 2016 г. до 100 на 1000 души от населението през 2018 г. Въпреки това тя остава сравнително ниска при средни стойности за страната 695 посещения на 1000 души. Средногодишният брой посещения в театрите е 164 на 1000 души от населението спрямо 340 средно за страната. Област Кърджали регистрира най-слабия интерес към музеи в страната – 104 посещения на 1000 души от населението, както и наполовина по-ниска посещаемост на библиотеките спрямо средната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6067	6472	6854	7485	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3762	3393	3887	4057	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7222	7648	8335	9285	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	54,8	43,3	39,5	37,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	64,3	60,3	61,0	61,5	60,7
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,1	58,8	60,0	60,5	58,6
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,9	2,3	1,7	1,6	3,4
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,8	17,2	15,0	13,8	16,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	30	31	32	33	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1240	1332	935	984	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	951	1167	1015	1697	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	65,8	51,2	57,1	67,3	84,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	31,3	27,5	30,0	30,4	30,5
Покритие на кадастъра (%)	3,4	3,4	3,4	67,8	95,9

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,6	-3,4	-3,3	-3,9	-3,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	12,1	-1,4	0,1	5,7	15,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,71	4,06	3,85	3,77	3,56
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,0	11,4	16,9	20,7	16,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,3	77,6	77,8	87,0	83,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	101,5	103,5	104,4	105,5	106,7
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	165,0	177,4	167,7	164,2	146,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,7	5,6	6,1	5,3	5,2
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	49,4	56,5	63,0	57,1	65,8
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,7	10,0	6,4	6,5	8,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	3,9	37,7	39	38,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	5,8	6,5	4,0	4,6	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	41	100
Посещения в театрите на 1000 души от населението	131	150	149	165	164

Област Кюстендил

▶ Население (2018)	120 070
▶ Територия (кв.км)	3051,5
▶ Брой на населените места	183
▶ Дял на населението в градовете (%)	70

През 2018 г. икономическото състояние на Кюстендил се подобрява, но областта се развива по-бавно от останалата част на страната, което създава риск от постепенно изоставане спрямо водещите икономически центрове. Заплатите и доходите на домакинствата се приближават сравнително по-бързо до средните за страната. Повод за оптимизъм е развитието на пазара на труда в областта, която се радва на чувствително по-ниска безработица (3,6%) от средната, както и на относително висока заетост. Въпреки това демографските процеси продължават да оказват негативно влияние върху трудоспособното население. Кюстендил е сред областите с най-ниски инвестиции и най-слабо усвояване на европейски средства, което застрашава развитието на икономиката ѝ в бъдеще. Развитието на инфраструктурата и качеството на административните услуги в областта са много близки до средните за страната, а режимът на местните данъци в

кюстендилските общини е най-благоприятният в страната. Кюстендил е сред областите с най-силно подчертани негативни демографски тенденции в страната, особено по отношение на естествения прираст (-13,4% през 2018 г.). В резултат на това, както и на негативната миграция гъстотата на населението на областта постепенно спада. Образователната система в Кюстендил се справя по-добре от повечето области със записването на учениците, както и със задържането им в училище, но постига относително по-слаби резултати. По-добрите постижения в здравеопазването се дължат най-вече на големия относителен брой на общопрактикуващи лекари, съчетан с ниска заболеваемост и детска смъртност. Редът и сигурността в Кюстендил постепенно се подобряват, но показателите остават по-слаби в сравнение с много други области. Интересът към културния живот в рамките на областта остава нисък, най-вероятно заради близостта до София (столица).

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

И през 2017 г. област Кюстендил остава в долната част на класацията по БВП на човек от населението – стойността на индикатора достига 7989 лв. Ръстът спрямо предишната година е 7%, малко по-бавен от средния за страната. Според последните данни БВП на човек от населението в областта покрива 56% от средното за страната, но тази ножица постепенно се разтваря, което е индикатор за икономическа дивергенция между Кюстендил и водещите области.

При средната заплата на наетите разликата е по-малка – 69% от средната за страната, или 8642 лв. през 2017 г., но годишният ръст и на този показател е по-бавен от средния с повече от 0,5 пр.п. По-скромна е разликата в доходите на лице от домакинството, където средният доход в областта покрива 88% от средната за страната стойност, но отново нараства по-малко. Прави впечатление, че Кюстендил е сред най-добре представящите се по показателите за бедност.

Пазар на труда

Развитието на пазара на труда през последните години е сред силните страни на областта. Безработицата през 2018 г. е спаднала до 3,6% – значително под средните за страната 5,3% (но с уговорката, че при данните има известни проблеми с представителността), а коефициентът на заетост (15–64-годишните) е достигнал 67,5%, идентична стойност със средната. Ниската безработица до голяма степен се обяснява с относително ниския коефициент на икономическа активност – 70% спрямо 71,5% за страната.

Коефициентът на демографско заместване на възрастовите групи, които влизат и напускат трудовия пазар (съответно на 15–19 и 60–64 години) е едва 51,6, което означава, че работната сила ще се свие значително в близко бъдеще. Налице е и чувствителен спад на дела от работната сила с висше образование – от 25,2 на 22,3% в рамките само на година.

Инвестиции и икономика

Въпреки че броят фирми в Кюстендил е нараснал от 35 до 47 на 1000 души в рамките на десетилетие, инвестиционният интерес към областта е сравнително нисък. Това личи от малкото разходи за купуване на машини, сгради и под. – през 2017 г. общите разходи за ДМА са възлизали на 1077 лв./човек от населението, повече от два пъти под средното за страната, с тенденция да намаляват през последните две години.

Областта е на дъното и по ПЧИ на човек от населението – размерът им към декември 2017 г. е 350 евро/човек. Това е около 10 пъти по-малко в сравнение със средното за страната, като по-ниски стойности се наблюдават единствено в област Силистра. Кюстендил не съумява да привлече и европейски средства, като с натрупване към средата на 2019 г. те възлизат на 952 лв./човек – по-малко са единстве-

но в област Сливен. Очаквано комбинацията от тези показатели води и до по-ниска икономическа активност, изразена чрез произведената в областта продукция на човек от населението – 10 656 лв. през 2017 г., или над два пъти по-малко от средното за страната.

Инфраструктура

Кюстендил има малко по-гъста пътна мрежа от повечето области – 20,6 км/100 кв.км територия спрямо средно 17,9 км за страната през 2017 г. и подобно на всички останали дължината ѝ постепенно се увеличава. Гъстотата на железопътната мрежа също е малко по-висока от средната – 4 км спрямо 3,6 км/100 кв.км територия, но без промяна през последните години. Благодарение на изграждането на магистрала „Струма“ делът на магистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа постепенно нараства – от 14,7% през 2009 г. на 20,5% през 2017 г. Прави впечатление, че оценката на качеството на пътната мрежа се е понижавала през последната година, като делът на пътищата в добро състояние е намалял от 56,3 на 51,8% между 2017 и 2018 г. Същевременно спада и делът на домакинствата с достъп до интернет – от 65,6 на 59,8%.

Местни данъци

Годишното допитване до общините за равнищата на местното данъчно облагане сочат, че тези в Кюстендилска област предлагат най-благоприятните местни данъчни режими. Усреднената за областта стойност на данъка върху нежилищните имоти на юридически лица е едва 1,6‰ спрямо 1,95‰ средно за страната. Сред по-ниските ставки е и тази на патентния данък за търговия на дребно – 9,97 лв./кв.м годишно спрямо почти 13 лв./кв.м средно за страната. Усреднените данъци за прехвърляне на имот и за таксиметров превоз пък имат най-ниските за страната стойности, съответно 2,06% от стойността и 300 лв. годишно. Трябва да отбележим обаче, че при някои от данъците има тенденция към ръст, така че не е ясно докога Кюстендил ще води в тази класация.

Администрация

През 2018 г. данните за покритието на кадастъра сочат, че картата на областта е на практика завършена, с 99,9% покритие, при това спрямо едва 18,9% през 2017 г. Оценките на администрацията пък поставят областта близо до средните за страната стойности, като през 2018 г. оценката на електронното управление в областта е достигнала 3,00 от 5,00, а тази на предоставянето на услуги на едно гише – 2,57 от 5,00. Общините в Кюстендил обаче са на дъното според класацията на ПДИ за прозрачност на местното самоуправление, като средно за областта прозрачността се оценява на 57%, а по-слабо се представя единствено област Кърджали.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Демографското развитие на Кюстендилска област е сред най-негативните в страната. През 2018 г. коефициентът на естествен прираст е -13,4, което е два пъти по-ниско ниво от средното за страната. Вероятно благодарение на близостта до столицата механичният прираст е по-малко неблагоприятен, което прави трудовата миграция по-лесна; разликата между заселилите се и изселилите се от Кюстендил е -3,8‰. Докато миграционната разлика постепенно намалява, то естественият прираст в динамика се влошава от началото на десетилетието.

Гъстотата на населението в областта е под средната за страната и постепенно намалява, като в периода 2008–2018 г. се е свила от 1399 души/кв.км населено място до 1140 души, което е още един белег за обезлюдяването ѝ. Индикаторите за възрастова зависимост също са сред най-негативните в България, като на всеки човек във възрастовата група на 0–14 години се падат 2,26 души в тази на 65 и повече години.

Образование ■■■■

Тъй като в областта няма университет или филиал на университет, в нея студенти липсват. За сметка на това тя постига относително добри резултати в индикаторите за средно образование – през 2018 г. нетният коефициент на записване в прогимназиалната фаза на училищното образование е 92,2% на фона на 87,4% средно за страната. До някаква степен това може да се обясни с обезлюдяването на областта, а оттам и с намаляването на броя на децата в съответната възрастова група. Три пъти по-нисък е и делът на учениците, които повтарят учебната година – 0,29% през 2018 г. спрямо 0,91% за страната като цяло. По-нисък е и делът на отпадналите от образование – 2,1% през 2018 г., но е нараснал значително спрямо миналата година.

По-притеснителни са резултатите на държавните зрелостни изпити в областта. През последната година те са с 10 стотни по-ниски от средните, а годишна динамика на практика липсва. Сравнително висок е делът на слабите оценки – 11,7% през 2019 г. спрямо 8,7% средно за страната, с тенденция към увеличаване.

Здравеопазване ■■■■■■

Кюстендил традиционно се класира на първите места в оценката на здравната си система. Областта се радва на втория най-малък брой хора на един общопрактикуващ лекар в страната – 1429 души през 2018 г., след област Плевен. Не толкова добро е разпределението на специалисти-

те, като за същата година в областта се падат по 513 души на един специализиран лекар спрямо 424 в страната като цяло. Много висок е и делът на здравноосигурените лица – 94,9% от населението, като този показател постепенно се подобрява.

В рамките на три години коефициентът на детска смъртност в областта се е свил значително – от 12,6‰ през 2016 г. до 4,8‰ през 2018 г., което говори за подобрене в качеството на предоставяните здравни услуги. Същевременно показателят, който изследването ползва за заболяемост – преминалите лечение в МБАЛ, е намалял до 156 на 1000 души спрямо 171 средно в страната през 2018 г.

Ред и сигурност ■■

Индикаторите за престъпност в област Кюстендил се подобряват през 2018 г., но остават над средното за страната равнище. Най-чувствителен спад спрямо предишната година има при дела на висящите дела – с 2 пр.п., до 9,5% от всички. Областта е и с вторите най-натоварени съдилища в страната – наказателните съдии разглеждат средно по 12,8 дела на месец, като по-висока е натовареността само в София (столица). Същевременно разкриваемостта на престъпленията срещу личността и собствеността постепенно се увеличава и достига 46,7%, а общият им брой намалява до 11,3 на 1000 души в областта.

Околна среда ■■■■

Генерираните битови отпадъци в Кюстендил през 2017 г. се увеличават до 447 кг/човек годишно, като тази стойност е малко по-висока от средните за страната 435 кг. Постепенно се увеличава и делът на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателна станция (62%), и този с достъп до обществена канализация (75,2%).

Култура ■■■

Интересът към културния живот в Кюстендил остава нисък. От четирите индикатора, които формират оценката на културата най-малък интерес има към театрите (133 посещения на 1000 души през 2018 г.), а най-голям – към музеите (979 посещения на 1000 души), като само при тях областта надскача средната стойност за страната.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6683	7274	7440	7989	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3966	4587	4555	4773	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7091	7486	7942	8642	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	14,0	17,4	17,7	15,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	66,9	69,2	69,9	70,2	70,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	57,4	60,2	64,1	67,1	67,5
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	14,2	13,1	8,2	4,3	3,6
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	23,7	23,7	24,8	25,2	22,3
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	41	44	45	47	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1076	1280	1095	1077	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	337	337	351	350	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	39,9	50,3	55,4	65,6	59,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,4	50,5	52,8	56,3	51,8
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	18,9	18,9	99,9

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,4	-12,2	-13,0	-13,5	-13,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-6,7	-3,2	-7,8	-5,6	-3,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,30	4,07	3,97	4,12	3,95
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	4,0	10,0	12,5	9,0	11,7
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,3	79,3	81,1	92,3	92,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	92,1	94,2	95,2	94,6	94,9
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	165,3	232,6	227,4	222,1	155,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,8	15,8	14,1	13,5	11,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	29,8	34,4	44,2	41,9	46,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,5	9,8	9,2	11,5	9,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	61,0	61,9	61,8	62	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	690	690	690	690	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	201	187	217	230	286
Посещения в театрите на 1000 души от населението	146	155	112	170	133

Област Ловеч

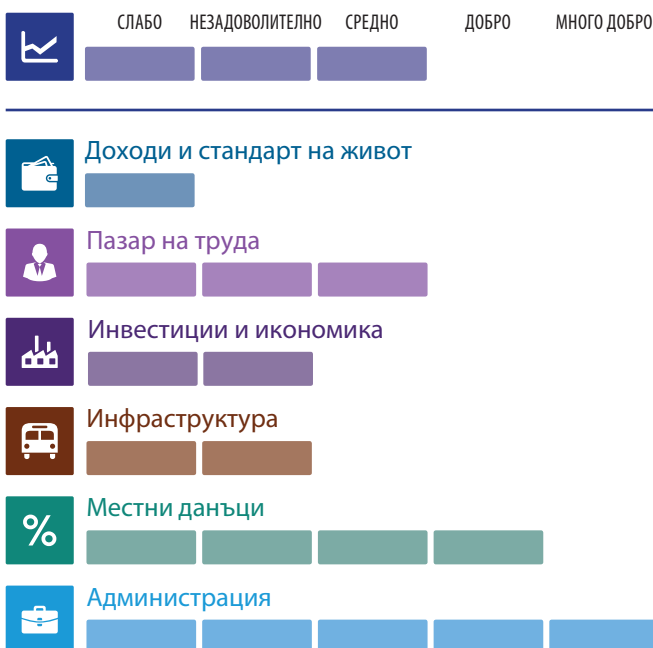
▶ Население (2018)	125 917
▶ Територия (кв.км)	4128,8
▶ Брой на населените места	149
▶ Дял на населението в градовете (%)	63

Икономическото развитие на област Ловеч трайно изостава от общите тенденции за страната, поради което БВП на човек от населението възлиза на едва 61,7% от средната стойност за страната – най-ниското съотношение за областта през последните две десетилетия. През 2018 г. безработицата нараства за трета поредна година, но една от причините за това е увеличаващата се икономическа активност. Областта остава не особено привлекателна за чуждестранни инвестиции, като размерът им към края на 2017 г. е с 21% под рекордните нива от 2015 г. Въпреки че нивото на местните данъци в област Ловеч е относително високо на фона на това в съседни области, то е в унисон със средните нива за страната. За сметка на това качеството на административните услуги в областта е високо, като общините постигат среден резултат от 74% в годишния Рейтинг на активната прозрачност на ПДИ.

Неблагоприятните демографски процеси в областта водят до бързо влошаване на възрастовата структура, като от 2015 г. броят на лицата на възраст над 65 години е два пъти по-голям от този на лицата до 15 години. Училищната система в област Ловеч успява да обхване голяма част от учениците, но през последните три години резултатите на матурите по БЕЛ се влошават. Въпреки че е налице известен недостиг на лекари специалисти, обезпечеността на населението с общопрактикуващи лекари е по-добра от средната за страната. Наказателните съдии в Окръжния съд са сред най-натоварените в страната, но правораздаването остава ефикасно. Престъпността е по-висока от средната, но разкриваемостта е сред най-високите, достигайки 62,4% през 2018 г. Областта се характеризира с добро състояние на околната среда, но и с нисък интензитет на културния живот, с изключение на посещаемостта на музеите, която е над средната за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■

Регистрираната през 2017 г. стойност на БВП на човек от населението (8804 лв.) възлиза на едва 61,7% от средната стойност за страната, което е и най-ниското съотношение през последните две десетилетия.

Нивото на средногодишната брутна заплата в областта (9474 лв.) е съпоставима с тази в съседната област Плевен, но остава далеч от средните нива за страната (12 448 лв.). В същото време поради неблагоприятното състояние и тенденции на пазара на труда доходите на домакинствата са сред шестте най-ниски в страната, тъй като в голяма част от домакинствата няма работещи лица.

В резултат на това се наблюдава сравнително висок дял на населението, живеещо под линията на бедност в областта (38,3%), като по-високи стойности има само в три области – Монтана (45,7%), Пазарджик (41,4%) и Видин (39,0%). Относителният дял на живеещите в материални лишения в област Ловеч (28,7%) е чувствително по-висок от средния за страната (20,9%).

Пазар на труда ■■■■

През 2018 г. средногодишният коефициент на безработица в област Ловеч нараства за трета поредна година, достигайки 9,8%. Паралелният ръст на заетостта и икономическата активност на населението през 2018 г. обаче подсказват, че протичащите процеси на пазара на труда са по-скоро положителни, като регистрираната заетост – 61% от населението на възраст 15–64 години, е най-високата от началото на десетилетието. Въпреки това подобрение и трите водещи индикатора за състоянието на пазара на труда остават по-неблагоприятни от средните за страната.

Въпреки че относителният дял на лицата с висше образование в областта (20,9%) е по-нисък от средния за страната (28,2%), образователната структура на местното население е сравнително благоприятна заради доминиращата роля на хората със средно образование. Едва 15,6% от населението е с основно и по-ниско образование, което е по-благоприятна стойност от средните за страната 17,4%.

Инвестиции и икономика ■■■■

Област Ловеч остава не особено привлекателна за чуждестранни инвестиции, като размерът им към края на 2017 г. е 891 евро/човек – с 21% под рекордните нива от 2015 г. След три години на растеж между 2013 и 2015 г. инвестициите на предприятията в ДМА се сриват наполовина. В съотношение с броя на населението регистрираните през 2017 г. 1040 лв./човек бележат най-ниското си ниво от 2010 г. на сам, а по-ниски стойности по този показател се наблюдават само в Кърджали (984 лв./човек) и Видин (846 лв./човек).

Към 15 юни 2019 г. общините в област Ловеч са усвоили 1688 лв./човек от населението, изоставайки от средните нива за страната нива (1803 лв./човек). Най-висока усвояемост постигат общините Ябланица и Луковит, а най-ниска – общините Летница и Угърчин.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на пътната мрежа в област Ловеч е аналогична със средната за страната, но едва 15% от нея се състои от първокласни пътища и магистрали. През 2018 г. относителният дял на пътищата с добро състояние на настилката намалява до 37,8% (с близо 8 пр.п. спрямо 2017 г.), с което пада под средните за страната 40,5%. Гъстотата на железопътната мрежа възлиза на 2,6 км/100 кв.км, което е чувствително по-ниско ниво от средните за страната 3,6 км/100 кв.км.

През 2018 г. достъп до интернет имат 67,8% от домакинствата при средно ниво за страната от 72,1%.

Местни данъци ■■■■

Въпреки че нивото на местните данъци в област Ловеч е по-високо на фона на това в съседни области със сходен социално-икономически профил, то е значително по-ниско от средните нива за страната.

По-високи от средните нива на данъчна тежест се забелязват само по отношение на годишния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица (2,23‰ спрямо 1,95‰ през 2019 г.). Именно при този данък е и последното регистрирано увеличение – през 2017 г., след като община Ябланица увеличава размера на ставката от 2,0 на 2,75‰.

Администрация ■■■■

През 2019 г. общините от област Ловеч постигат среден резултат от 74% в годишния Рейтинг на активната прозрачност, публикуван от ПДИ. Най-висока оценка получават общините Троян (88%) и Угърчин (79%), а най-ниска – община Априлци (50%). Самооценката на общините за предоставяне на услуги на едно гише (3,45 от 5,00) е чувствително по-висока от средната стойност за страната (3,07 от 5,00), а нивото на развитие на електронните услуги е аналогично със средното за страната.

Ловеч е една от областите с традиционно високо покритие на кадастъра и през 2018 г. относителният дял на включените територии (89,3%) е чувствително по-висок от средния за страната (72,4%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■

От 2001 г. населението на област Ловеч е намаляло с 26%, което е сравнимо със спада в други области от Северозападна България, като Враца, Монтана и Плевен. Това води до влошаване на възрастовата структура на населението, като от 2016 г. броят на лицата на възраст над 65 години, които живеят в областта, е два пъти по-голям от този на лицата до 15 години. Освен за Ловеч това важи само за още пет области – Видин, Габрово, Кюстендил, Перник и Смолян. Въпреки лекото подобрене спрямо 2016 и 2017 г. Ловеч е областта с шестия най-неблагоприятен коефициент на естествен прираст в страната през 2018 г.

Образование ■■■

Училищната система в област Ловеч успява да обхване голяма част от учениците, като нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас достига 90,6% през 2018 г. Относителният дял на повтарящите ученици (1,7%) и относителният дял на отпадналите от основното и средното образование (3,15%) са малко по-високи от средните за страната, но тенденциите са по-скоро положителни.

В същото време се забелязват ясни признаци на влошаване на резултатите от образователния процес, което може отчасти да се свърже и с известния недостиг на учители – през 2018 г. на всеки 1000 ученици в областта се падат 79 учители при средно 84 за страната. През три от последните четири години средната оценка на зрелостниците от областта на матурата по БЕЛ е по-ниска от средната за страната, като през 2018 и 2019 г. областта регистрира най-ниските си средни оценки до този момент – „добър“ 3,98 и „добър“ 4,00. През 2019 г. се наблюдава и най-високият относителен дял на неуспешно положилите изпита до този момент – 12,8%, което е чувствително по-високо от средните за страната 8,7%.

Областта няма особени традиции във висшето образование, като в нейните рамки се обучават едва 200 студенти.

Здравеопазване ■■■■

Добрата оценка на област Ловеч в тази категория се дължи на това, че при повечето индикатори се наблюдават стойности, близки до средните за страната. Въпреки че е налице известен недостиг на лекари специалисти, обезпечеността на населението с общопрактикуващи лекари е по-добра от средната за страната.

Съотношението между леглата в местните МБАЛ и населението (4,56 легла на 1000 души) е по-неблагоприятно от средните за страната 5,34 легла на 1000 души. Заболеваемостта на населението, измерена чрез преминалите болни

за лечение в МБАЛ, е в унисон със средните за страната 171 души на 1000 души.

През 2018 г. здравноосигурени са 90,5% от населението на областта при средно ниво за страната от 87,9%.

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в Окръжния съд са третите най-натоварени в страната, като всеки от тях разглежда по 12 дела на месец при средно 9,2 дела на месец за страната. По-висока е натовареността само в две области – столицата и Кюстендил. За разлика от тези две области правораздаването в Ловеч остава ефикасно въпреки натовареността. В 3-месечен срок приключват 95,8% от делата (при средно 90,2% за страната), а относителният дял на висящите дела е едва 6,6% – чувствително под средните 8,7%.

Въпреки че престъпността е малко по-висока от средните за страната 12,1 престъпления на 1000 души население, разкриваемостта е сред най-високите – 62,4%.

Околна среда ■■■■

И през 2017 г. Ловеч остава една от областите с най-нисък обем на емисиите на въглероден диоксид – около десет пъти по-ниски от средните за страната. Въпреки лекия ръст на образуваните битови отпадъци – от 324 на 354 кг/човек годишно, те също остават под средните стойности за страната.

В селища с обществена канализация живеят 69,0% от населението на областта, като през 2017 г. 56,7% от него е свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води. И по двата показателя областта продължава да изостава от средните стойности за страната (съответно 76,0 и 63,4%), но в сравнение с предишни периоди навакства част от разликата (след откриването на третото стъпало на пречиствателната станция на град Ловеч през 2015 г.).

Култура ■■■

Област Ловеч постига по-добра от средната за страната посещаемост единствено на музеи (906 посещения на 1000 души население през 2018 г. при средно 724 посещения на 1000 души за страната). В същото време посещаемостта и на местните библиотеки, и на местните театри е близо три пъти по-ниска от средната за страната, като тенденцията е към намаляване.

До 2015 г. област Ловеч е една от четирите области, в които няма кино. Такова е открито през 2016 г., но интересът към него е сравнително нисък и намалява още повече в периода до 2018 г.

Ключови показатели за област Ловеч

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7666	7759	8674	8804	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3788	4084	4123	4303	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7487	8033	8604	9474	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	31,2	29,2	31,6	38,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	56,9	60,2	56,9	61,3	67,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	51,0	54,6	52,4	55,8	60,9
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,2	9,2	7,9	8,7	9,8
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	18,6	20,5	17,3	17,8	20,9
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	41	42	43	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1388	2316	1258	1040	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	996	1131	1067	891	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,8	50,8	51,0	54,8	67,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	47,8	43,7	44,7	45,8	37,8
Покритие на кадастъра (%)	74,0	80,4	80,5	80,5	89,3

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,2	-11,0	-11,9	-13,2	-11,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,2	-4,2	-5,6	-4,5	-5,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,35	4,26	4,12	4,26	3,98
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,0	6,2	9,9	8,4	7,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	80,0	81,2	82,5	92,4	90,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,7	91,1	91,3	90,4	90,5
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	213,4	208,8	205,2	193,2	170,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,4	10,1	12,5	12,8	12,7
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	49,2	45,4	58,8	56,7	62,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,6	6,5	7,7	7,9	6,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	41,2	56,6	56,6	56,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	93,8	93,8	38,4	38,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	150	114	112
Посещения в театрите на 1000 души от населението	124	119	101	94	96

Област Монтана

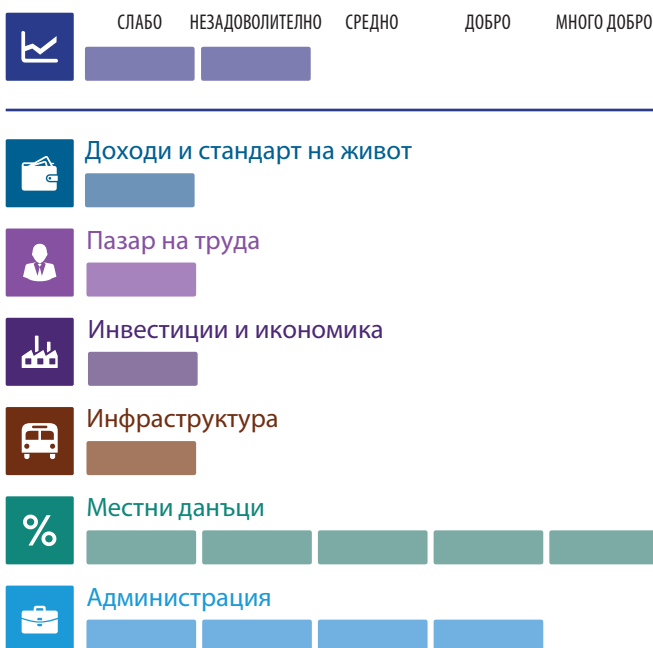
▶ Население (2018)	130 926
▶ Територия (кв.км)	3635,6
▶ Брой на населените места	131
▶ Дял на населението в градовете (%)	64

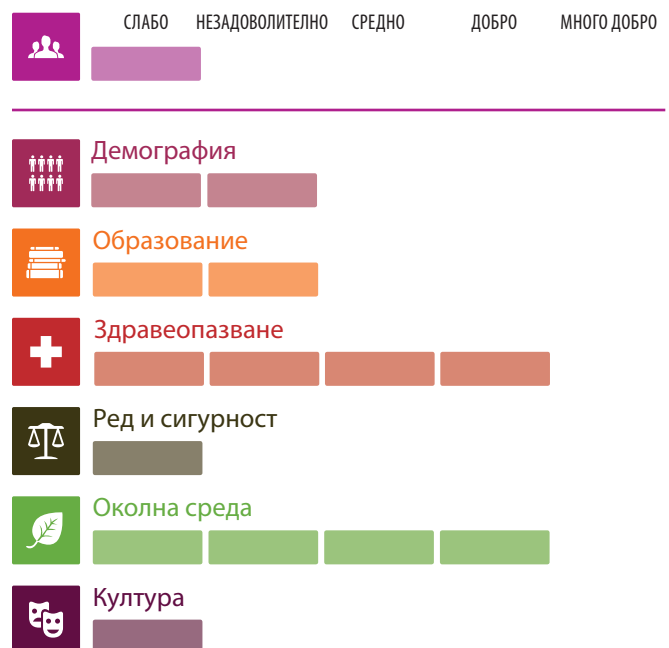
Монтана е областта, която се характеризира с най-неблагоприятно състояние и тенденции на пазара на труда. Намалващата икономическа активност, високата безработица и неблагоприятната образователна структура на работната сила представляват сериозни пречки пред повишаването на доходите и стандарта на живот. И през 2017 г. Монтана остава най-непривлекателната област за чуждестранни инвестиции, като заема тази позиция за пета поредна година. Фактор в това отношение е и лошото състояние на инфраструктурата. През областта не минава магистрала, а първокласните пътища формират едва 10,3% от общата дължина на пътната мрежа. По подобие на други области със сходен социално-икономически профил данъчната тежест в област Монтана е сравнително ниска. Общинските администрации заявяват сравнително висока готовност за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише, но развитието на електронните услуги все още е по-ниско от средните нива за страната.

Демографските процеси, протичащи на територията на област Монтана, са почти аналогични с тези в областта с най-лошо демографско състояние в страната – Видин. Образователната система не успява да обхване и задържи учениците, а средната оценка на зрелостниците на матурите по БЕЛ е трайно под средната за страната. На фона на общото изоставане в социалната сфера прави впечатление сравнително добрият достъп до здравни услуги, като недостигът на лекари специалисти е отчасти компенсиран от близостта до област Плевен. Съдебната система в област Монтана може да бъде определена като една от най-неефикасните в страната – въпреки ниската натовареност скоростта на правораздаване е бавна, а относителният дял на висящите дела е висок. Състоянието на околната среда е добро, като основно предизвикателство остава ниският дял на население-то, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води. Монтана е областта, която се характеризира с най-ниска интензивност на културния живот в страната през 2018 г.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

В периода след 2014 г. БВП на човек от населението в област Монтана нараства по-бързо от средното за страната, достигайки 8659 лв. през 2017 г. Въпреки това благосъстоянието на местното население не се подобрява особено поради недоброто състояние на пазара на труда. Средногодишната брутна заплата от 9297 лв. през 2017 г. възлиза на 75% от средната за страната, като не се наблюдава процес на застигане.

Въпреки че относителният дял на населението, живеещо в материални лишения (22,5%), е малко по-висок от средните за страната 20,9%, в област Монтана е регистриран най-високият дял на населението, живеещо под линията на бедност – 45,7%. Това е стойност, която надхвърля два пъти средните за страната нива, а единствената друга област, в която делът на бедните е над 40%, е Пазарджик.

Пазар на труда

Област Монтана е най-слабо представящата се в тази категория. В противоречие с общите тенденции за страната коефициентът на безработица нараства чувствително и през 2017 и 2018 г., достигайки 15,3% – втората най-висока стойност в страната след тази в съседната област Видин. Монтана е една от малкото области, в които повишаването на безработицата не е свързано с увеличаване на икономическата активност. Дори напротив – тя намалява до 61,7% през 2018 г., което е третата най-ниска стойност в страната след тази в областите Кърджали и Враца. След влошаването на ситуацията със заетостта през 2018 г. област Монтана вече е на дъното на класацията.

Сериозните предизвикателства пред пазара на труда допълнително се усложняват от изключително неблагоприятната образователна структура на работната сила. С висше образование са едва 12,6% от лицата на 25–64 години (2,2 пъти под средната стойност за страната), а лицата с основно или по-ниско образование са 25,6%.

Инвестиции и икономика

И през 2017 г. Монтана остава най-непривлекателната област в страната за чуждестранни инвестиции, като заема тази позиция за пета поредна година. В съотношение с броя на местното население размерът на ПЧИ възлиза на 286 евро/човек. Единственото позитивно развитие през 2017 г. се отнася до разходите на предприятията за придобиване на ДМА. Те достигат 1234 лв./човек, но остават около два пъти по-ниски от средните за страната 2491 лв./човек.

Единственият индикатор, по който областта се представя по-добре от средните нива, е усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2019 г. изплатените суми достигат 1993 лв./човек, като 65% от тях са усвоени именно от об-

щина Монтана. В общини като Якимово, Брусарци и Вълчедръм нивата на усвояемост са изключително ниски (под 400 евро/човек).

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие на област Монтана не спомага за местното социално и икономическо развитие. Гъстотата на пътната (17,1 км/100 кв.км) и железопътната мрежа (3,1 км/100 кв.км) са близки до средните за страната (съответно 17,9 и 3,6 км/100 кв.км). Въпреки това през областта не преминава магистрален път, а първокласните пътища формират едва 10,3% от общата дължина на пътищата. Този дял е по-нисък единствено в Добрич и Враца. В добро състояние са 30,5% от пътищата, което е с 10 пр.п. под средните стойности. Свързаността на домакинствата с интернет също изостава леко от средните стойности, въпреки че през 2018 г. обхваща рекордните за областта 67,8% от домакинствата.

Местни данъци

Област Монтана се характеризира с втората най-благоприятна данъчна среда – местните данъци са на ниски нива и се променят изключително рядко. Единствената област в страната, в която местната данъчна тежест се оценява като по-ниска през 2019 г., е Кюстендил.

Най-близко до средните стойности е данъкът за прехвърляне на собственост, но дори при него не се наблюдава тенденцията на повишаване, характерна за значителна част от българските общини. Видин пък е единствената област, в която средният размер на патентния данък за търговия на дребно е по-нисък от този в област Монтана, като и в двете области той е близо два пъти по-нисък от средния за страната.

Администрация

Общините в област Монтана получават традиционно високи оценки в Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ. Тенденцията се запазва и през 2018 г., като средната им оценка се подобрява от 68,8 на 73,0% и остава над средните за страната 70,7%. Най-висока оценка получават общините Берковица (84%), Бойчиновци и Вълчедръм (по 80%), а най-ниска – Георги Дамяново (57%) и Якимово (53%).

През 2018 г. кадастралното покритие се увеличава до 77,7%, с което за първи път надхвърля средната за страната стойност (72,4%). Общинските администрации заявяват сравнително висока готовност за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише, но развитието на електронните услуги все още е по-ниско от средните нива за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■

Демографските процеси, протичащи на територията на област Монтана, са почти аналогични с тези в областта с най-лошо демографско състояние в страната – Видин. В периода между 2001 и 2018 г. населението на областта намалява с 30,5%, което е над два пъти по-бърз темп от средния за страната. Единствените области с по-бързо намаляващо население са Видин (37%), Враца (35%) и Разград (31%). Коефициентът на естествен прираст намалява за втора поредна година – до -14‰ през 2018 г., което е най-неблагоприятната стойност, регистрирана в областта до този момент.

Единственият демографски индикатор, по който областта не се нарежда сред най-зле представящите се в страната, е съотношението на населението на възраст над 65 години към това на възраст 0–14 години. През 2018 г. Монтана все още не се е присъединила към групата от области, в които то е 2:1 или по-лошо (това са областите Видин, Габрово, Кюстендил, Ловеч, Перник и Смолян).

Образование ■■■

Всички показатели за способността на образователната система да обхване и задържи учениците са неблагоприятни. Сериозен проблем остава ниският нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (82,9% през учебната 2018/2019 г.). Относителните дялове на повтарящите ученици (1,07% през учебната 2018/2019 г.) и на отпадналите от основното и средното образование (3,93% през учебната 2017/2018 г.) също са сравнително високи.

Въпреки че и през 2019 г. се запазва традицията средната оценка на зрелостните изпити по БЕЛ да е по-ниска от средната за страната, през последните три години относителният дял на неуспешно положилите изпита е по-нисък от средния за страната (едва 6,6% при 8,7% за страната през 2019 г.). В област Монтана няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Монтана се характеризира със сравнително добра достъпност. На всеки общопрактикуващ лекар се падат по 1505 души от населението при 1673 души в страната. Налице е известен недостиг на лекари специалисти, но този фактор бива в известна степен компенсирани от близостта до силната в здравеопазването област Плевен. Регистрираният през 2018 г. коефициент на детска смъртност (3‰) е най-ниският до този момент за областта и четвъртият най-нисък за годината в страната след Кърджали, Смолян и София (столица). През 2018 г. 87,2% от населението на областта е здравноосигурено, което е съпоставимо със средните нива за страната.

Ред и сигурност ■■

Съдебната система в област Монтана може да бъде определена като една от най-неефикасните в страната. Натовареността по щат на наказателните съдии (6,3 дела на съдия месечно) е чувствително по-ниска от средната за страната (9,2 дела на съдия), но едва 82,5% от делата приключват в 3-месечен срок, което е вторият най-нисък дял за цялата страна. В допълнение единствената област с по-висок дял на висшите наказателни дела от регистрираните през 2018 г. в Монтана (12,4%) е София (област), в която те са 16,4%.

Въпреки че разкриваемостта на регистрираните престъпления леко се повишава спрямо 2017 г., достигайки 44,7%, тя остава под средните за страната 48,9%. За повишената разкриваемост вероятно помага и спадът в броя на регистрираните престъпления. Последните намаляват от 15 на 12,2 на всеки 1000 души от населението и достигат средните нива за страната.

Околна среда ■■■■

Добрата оценка за състоянието на околната среда в област Монтана се дължи основно на ниския обем на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата (4,8 т/кв.км територия) и на образуваните отпадъци (264 кг/човек годишно). И по двата индикатора областта получава третата най-благоприятна оценка за страната, като стойностите им са стабилни през последните години.

Предизвикателства остават ниският дял на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (едва 35,2% при средно 63,4% за страната), и ниският дял на населението, живеещо в селища с обществена канализация (59,6% при среден дял от 76%).

Култура ■

Монтана е областта, която се характеризира с най-ниска интензивност на културния живот в страната през 2018 г. Интересът към местните театри (82 посещения на 1000 души от населението) и музеи (138 посещения на 1000 души) е съответно четири и пет пъти по-нисък от средния за страната, като тенденцията е към влошаване.

Област Монтана е една от четирите области в страната, в които през 2018 г. няма кино. Другите три такива области са Перник, Пазарджик и Силистра. От 2015 г. насам в областта няма и библиотека, която да е достатъчно голяма, за да влиза в официалната статистика на НСИ.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6642	7270	7801	8659	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4117	3021	4191	4507	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7449	7971	8624	9297	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	31,5	32,8	39,7	45,7	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,1	58,5	56,6	63,4	61,7
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	55,9	53,7	53,3	57,3	52,5
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	16,3	8,2	5,8	9,7	15,3
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,1	17,3	16,4	14,4	12,6
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	32	33	34	34	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	999	1772	1159	1234	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	244	201	272	286	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	47,9	36,8	58,7	51,5	67,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	31,4	31,4	28,2	28,4	30,5
Покритие на кадастъра (%)	12,3	12,3	12,7	15,2	77,7

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-12,8	-13,2	-13,2	-13,5	-14,0
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,2	-2,4	-5,4	-5,0	-5,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,19	4,04	3,88	4,04	3,82
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	6,9	10,7	12,4	6,7	5,7
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	80,5	80,6	77,5	84,7	82,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,4	89,0	88,6	87,3	87,2
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	261,5	267,7	276,6	289,4	231,4
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,9	13,4	12,0	15,0	12,2
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	43,2	41,5	51,2	44,1	44,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,3	14,5	10,0	8,5	12,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	34,3	35,1	34,9	35,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	7,9	5,0	5,8	4,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	81	118	301	134	82

Област Пазарджик

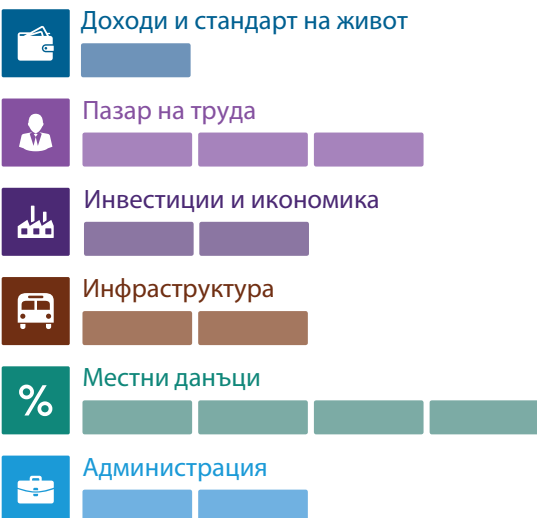
▶ Население (2018)	256 722
▶ Територия (кв.км)	4456,9
▶ Брой на населените места	117
▶ Дял на населението в градовете (%)	63

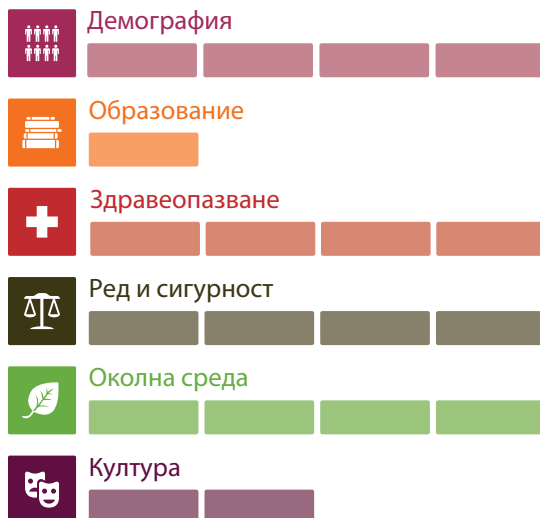
Икономиката на Пазарджик изостава чувствително в сравнение с останалите области – много по-ниски БВП на човек от населението и заплати, съчетани с ниски доходи на домакинствата и високи нива на бедност и материални лишения. Безработицата е относително ниска, но същото се отнася и за заетостта на трудоспособното население, което означава, че значителна част от него остава изцяло извън пазара на труда. Това е до голяма степен резултат от слабото образование и липсата на умения у немалка част от населението. Произведената продукция в областта е почти два пъти по-ниска от средната за страната, като същото важи и за инвестиционната дейност на компаниите. При усвояването на средствата от европейските фондове Пазарджик също се справя по-зле от повечето области. Въпреки магистралата, която я пресича, качеството на инфраструктурната свързаност и гъстотата на пътната мрежа остават незадоволителни. През последните години има подобрения в оценките на предоставяните административни услуги, но качеството им остава ниско.

Демографските тенденции в Пазарджик, подобно на останалата част от страната, остават негативни. В областта няма висши учебни заведения, а в основното и средното образование има значителни трудности при обхващането на децата в училищна възраст. Делът на отпадналите от училище е значителен, както и този на повтарящите годината ученици. Достъпът до здравеопазване не е особено затруднен и заболяемостта като цяло е ниска, но повод за притеснение е високата детска смъртност в областта. Пазарджик има една от най-бързите правораздавателни системи в страната въпреки високата натовареност на съда, а разкриваемостта на престъпленията е висока. През последните години се наблюдава значителен спад на генерираните битови отпадъци, но достъпът до канализационни услуги, свързани с пречиствателни станции, остава ограничен. Най-активната част от културния живот на областта са музеите, а посещенията в библиотеките са два пъти под средното за страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■

Пазарджишка област остава много назад в икономическото си развитие на фона на повечето други области в България. През 2017 г. БВП на човек от населението е бил 8123 лв. – близо два пъти по-малко от средните за страната 14 280 лв., а и ръстът му през последните години е чувствително по-бавен от този на България като цяло, особено на фона на близките области София и Пловдив. Слабото икономическо развитие очаквано се отразява и върху по-ниските заплати в областта – 9468 лв. брутно средно годишно възнаграждение на човек на фона на средно за страната 12 448 лв.

Доходите на домакинствата също са значително под средните за страната – през 2017 г. достигат 4592 лв. средно на лице от домакинство, с 1000 лв. (22%) под равнището на показателя за България. Почти една трета от населението на Пазарджик живее в материални лишения, а под линията на бедността са цели 41%, което е почти двойно над средното за страната.

Пазар на труда ■■■■

През 2018 г. безработицата в Пазарджик е 4,7%, малко под средните за България 5,3%, като подобно на по-голямата част от страната тя постепенно намалява през последните години. Това обаче е съпроводено с относително ниска обща икономическа активност на населението, а коефициентът на заетост за групата в активна възраст е едва 63,8%.

Най-видимият проблем на работната сила в областта е много niskият дял на активното население с висше образование – едва 17,8%, което е около две трети от средното за страната. За сметка на това делът на тези с основно и по-ниско образование (23,8%) е над средния. Коефициентът на демографско заместване на възрастовите групи, които навлизат (15–19-годишните) и напускат (60–64-годишните) трудоспособното население, също е над средния за страната, което показва малко по-добра способност на работната сила да възстановява числеността си.

Инвестиции и икономика ■■■

По-слабото икономическо развитие на област Пазарджик личи в произведената в нея продукция – през 2017 г. тя е била 13 152 лв./човек на фона на 23 764 лв./човек средно за страната. За сметка на това производството расте малко по-бързо – със 76% за десетилетие спрямо средно 64%, отчасти благодарение на ниската база. Броят на регистрираните в областта предприятия също е относително niskък – 44 нефинансови компании на 1000 души от населението.

Областта не се радва на особено активна инвестиционна дейност. Разходите за придобиване на ДМА през 2017 г. са били 1654 лв./човек – около две трети от средното, но пък с тенденция към нарастване. Пазарджик е и сред области-

те с най-слабо усвояване на европейски средства, като към средата на 2019 г. те възлизат на малко над 1000 лв./човек. Размерът на ПЧИ също е под средния за страната – 1950 лв./човек към края на 2017 г.

Инфраструктура ■■■

Въпреки че през областта минава най-дългата автомагистрала в страната, като цяло инфраструктурата ѝ остава слабо развита. Причина за това са най-вече niskият дял на магистралите и първокласните пътища в пътната ѝ мрежа (15,1%) и цялостната гъстота на пътищата (16,3 км/100 кв. км от територията), които са чувствително под средните за страната. Поради географското си разположение областта има силно развита железопътна мрежа с гъстота от 4,2 км/100 кв.км площ спрямо 3,6 км/100 кв.км средно за страната.

Качеството на пътната мрежа, измерено чрез дяла на пътищата с настилка в добро състояние, е близо до средното за страната – 41,1% през 2018 г., но постепенно намалява през последните години след пика от 52% през 2015 г. Проникването на широколентов интернет постепенно се увеличава, като по последни данни обхваща около две трети от областта.

Местни данъци ■■■■

Данъчната среда в областта е сред най-благоприятните в страната, като повечето данъчни ставки са под средните стойности. Средният годишен данък за таксиметров превоз на всички общини в Пазарджик е на минималното равнище – 300 лв. Патентният данък за търговия на дребно – 8,94 лв./кв.м годишно, е чувствително по-niskък спрямо средното за страната (12,94 лв.). По-niskък е и средният данък върху леките автомобили – 1,13 лв./кВт, както и този върху нежилищните имоти на юридическите лица – 1,80‰. Единственият данък над средния е този за прехвърляне на собственост – 2,74%.

Администрация ■■■

На фона на значителния ръст на обхвата на кадастралната карта в цялата страна темповете на подобрене в област Пазарджик изостават, а покритието ѝ остава niskо – 57,2%. Оценката на предоставяните услуги на едно гише е 2,68 от 5,00, а на електронно управление в общините в областта – 2,81 от 5,00. Що се отнася до прозрачността на администрацията, Рейтингът на ПДИ я оценява на 68% – под средното за страната, но пък се наблюдава значително подобрене спрямо предишните години.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Пазарджик е сред областите с естествен прираст над средния за България (-5,6‰ през 2018 г.), който е сравнително стабилен през последните години и варира около 5–6‰. Нетната миграция, изразена чрез коефициента на механичен прираст, също е отрицателна (-4,1‰ през 2018 г.), като двата индикатора говорят за чувствителен спад на населението в близко бъдеще.

Област Пазарджик е относително по-слабо урбанизирана спрямо повечето области, като през 2018 г. в градовете живеят 63% спрямо 74% средно за страната. За сметка на това гъстотата на урбанизираните територии е сравнително висока – 2113 души/кв.км в сравнение с 1526 души/кв.км средно за страната.

Образование ■■■■■

Въпреки значителните подобрения през последните години училищното образование в областта среща значителни трудности при обхващането на децата, като през 2018 г. едва 82,5% на възраст за прогимназиалната фаза на образование са били записани в училище на фона на 87% средно за страната. Ниското записване може частично да обясни и големия брой учители – 92 на 1000 ученици спрямо 84 в страната.

Проблеми има и със задържането на учениците в образователната система – през 2017 г. делът на отпадналите от основното и средното образование е 5,29%, или над три четвърти над средното за страната. По-висок е и делът на учениците, повтаряли годината – 1,17%. На фона на останалите данни резултатите на учениците на зрелостните изпити са по-добри от очакваното – средната оценка по БЕЛ за учебната 2018/2019 г. е 3,95 (при 4,06 средно за България), но делът на слабите оценки (13,5%) е чувствително по-висок от средния за страната.

Здравеопазване ■■■■■

Достъпът до здравеопазване в областта е много сходен със средните за страната стойности – през 2018 г. на един общопрактикуващ лекар в Пазарджик се падат по 1667 души, а на един лекар специалист от водеща специалност – 512 души. По-нисък е обаче делът на здравноосигуреното население – едва 85%, а динамиката от последните години не сочи към значително подобрение в този показател. Броят на леглата в МБАЛ в областта – 6,7 на 1000 души, е по-висок от средния за страната.

Въпреки големия брой легла болниците в Пазарджик са вторите най-малко ползвани в страната – през 2018 г. през тях са преминали за лечение 107 души на 1000 души от населението, като по-малък е този брой единствено в Бургас. Макар че през последните години детската смъртност в

областта намалява значително до 9,1‰ през 2018 г., показателят остава значително по-висок в сравнение с останалите региони, а Пазарджик се нарежда на трето място след Плевен и Разград.

Ред и сигурност ■■■■■

След Разград Пазарджик се радва на най-бързото правосъдие в страната, като в 3-месечен срок приключват 96,1% от всички наказателни дела. Също под средния е и делът на висящите наказателни дела – 6,6%, спрямо 8,7% за България през 2018 г. Тази висока ефикасност е още по-забележителна предвид голямата натовареност на наказателните съдии в областта – те разглеждат средно по 10,8 дела месечно, което я поставя на едно от челните места в страната.

Същевременно престъпността в Пазарджик е относително ниска – през 2018 г. на 1000 души от населението са регистрирани 9,1 престъпления срещу личността и собствеността при средна стойност за страната от 12,1 на 1000 души. Разкриваемостта им (59%) също е по-висока спрямо средната за страната (49%).

Околна среда ■■■■■

През 2017 г. образуването на битови отпадъци е намаляло до 338 кг/човек годишно спрямо 750 кг десетилетие по-рано. Въпреки че общата тенденция в страната е на намаляване на отпадъците, темповете в област Пазарджик са сравнително по-високи. Проблем остават достъпът и качеството на канализацията – докато делът на населението в селища с обществена канализация (72%) е близък до средния за страната, областта изостава значително по дела на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води – 44% спрямо средно за страната 63%. В Пазарджик се генерират по-малко вредни емисии – 23 т/кв.км въглероден диоксид в сравнение със средните за страната 389 т/кв.км през 2017 г.

Култура ■■■■■

Най-популярната културна дейност в област Пазарджик е посещението на музеи, като през 2018 г. средногодишните посещения в музеите в областта са били 821 на 1000 души от населението. Сравнително малко внимание привличат и театрите, като посещенията в тях са били 246 на 1000 души – значително под средните за страната 340. Това е една от областите без кина. Посещенията на публичните библиотеки също е много ниско – 310 посещения на 1000 души на фона на 650 средно за страната.

Ключови показатели за област Пазарджик

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6864	7929	7493	8123	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3570	3728	4229	4592	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7650	8006	8721	9468	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	46,6	43,3	44,0	41,4	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	66,6	65,3	65,3	69	67
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	59,6	59,7	60,2	64,6	63,8
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,4	8,6	7,7	6,2	4,7
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	15,3	16,8	18,8	19,1	17,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	39	42	43	44	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1512	1659	1419	1654	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1762	1855	1832	1950	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	49,6	50,6	60,7	67,8	67,8
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,8	51,8	47,0	45,6	41,1
Покритие на кадастъра (%)	26,8	26,8	27,1	37,9	57,2

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-5,3	-6,1	-5,8	-7,0	-5,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,9	-4,9	-4,9	-4,1	-4,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,24	4,21	4,01	3,96	3,84
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,8	6,6	14,6	15,3	10,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,9	78,7	77,5	84,2	82,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,6	85,5	85,2	84,4	84,7
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	152,6	265,8	276,1	318,2	107,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,2	10,1	9,9	9,4	9,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	41,8	46,0	55,4	51,4	59,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,8	6,9	5,1	5,8	6,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	27,4	44,3	43,8	43,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	35,5	32,5	35,6	22,7	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	61	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	163	154	237	267	246

Област Перник

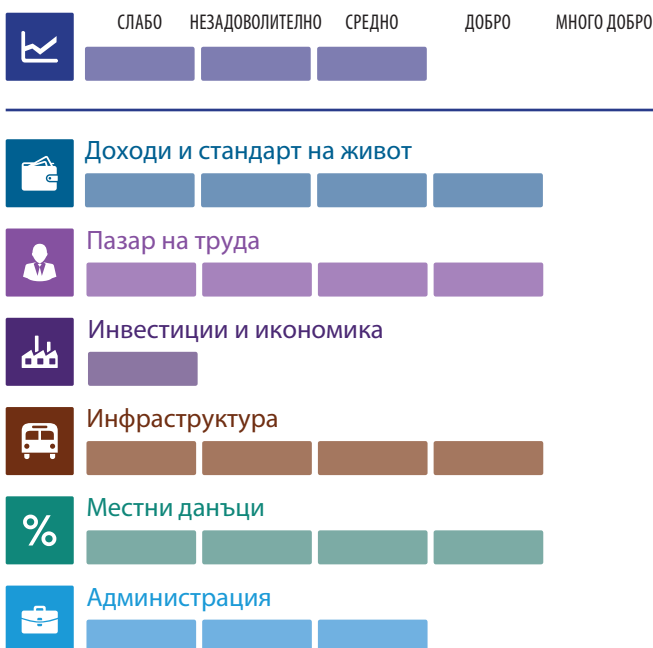
▶ Население (2018)	121 651
▶ Територия (кв.км)	2394,2
▶ Брой на населените места	172
▶ Дял на населението в градовете (%)	79

Икономиката на област Перник е силно повлияна от близостта ѝ до столицата. В резултат на това Перник има относително ниско производство и БВП на човек от населението, но заплатите в областта се доближават до средните за страната, а доходите на домакинствата вече надхвърлят средните, което оказва позитивно влияние и върху показателите за бедност и неравенство. Пазарът на труда в Перник също се развива добре – икономическата активност и заетостта се задържат около средните нива за страната, а лекият ръст на безработицата означава, че все повече хора се активизират. В областта като цяло има сравнително слаба инвестиционна дейност, включително по линията на европейските фондове. И през 2018 г. инфраструктурата в област Перник се запазва на добро ниво, но при нея не се наблюдава особено подобрение през последните години. Състоянието на местната данъчна среда и на предоставяните административни ус-

луги е много близко до средните за страната стойности. Перник е сред областите с най-негативен естествен прираст на населението, което оказва изключително неблагоприятно влияние както върху числеността му, така и върху възрастовата му структура. Миграция пък почти липсва вероятно най-вече заради възможностите за ежедневна трудова миграция към столицата. Образованието в областта е относително добро, отчитайки големия брой учители, както и записването и задържането на учениците в училище. Предлагащите здравни услуги се доближават до средните за страната стойности, като ниската заболяемост отново може да се обясни с близостта до столицата. Област Перник се класира добре при показателите за ред и сигурност, особено от гледна точка на бързината на съдопроизводството и малкия дял на висящите дела. Околната среда в областта е в добро състояние, но културният живот е сравнително слабо проявен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■■

Въпреки значителните подобрения през последните години Перник остава на едно от последните места в страната по БВП на човек от населението. Само за година ръстът на областта по този показател е бил 12%, като през 2017 г. той достига 7735 лв./човек. Тази стойност обаче е едва 54% от средното за страната, като в периода 2016–2017 г. се наблюдава подобрение.

Влиянието на близостта на Перник до силно развития и динамичен трудов пазар на София (столица) и на трудовата мобилност личи в разликата между заплатите и доходите на домакинствата в Перник и средните стойности за страната. Докато заплатите на наетите в областта покриват 75% от средните за страната през 2017 г. (номинално 9321 лв. брутно годишно), то доходите са цели 112% (6269 лв./лице от домакинство). Разликата идва от това, че данните за заплатите са на база място на наемане, а тези за доходите на домакинствата – място на живеене.

Пазар на труда ■■■■■

Пазарът на труда в област Перник изглежда в относително добро състояние. Средногодишният коефициент на заетост на населението на 15–64 години през 2018 г. остава почти непроменен в сравнение с 2017 г. и малко под средния за страната. Това е и най-високата стойност на показателя за последните 15 години. Същевременно икономическата активност в областта се покачва малко и достига втората най-висока стойност за последното десетилетие, изпреварвайки средната стойност за страната. На този фон лекото покачване на безработицата не е изненадващо, тъй като то по-скоро показва активизиране на населението в трудоспособна възраст, което търси заетост, отколкото влошаване на пазара на труда и/или освобождаване на наети лица. Коефициентът достига 7,5% през 2018 г., което е втората най-ниска стойност от 2011 г., но остава над средните за страната 5,3%.

През 2018 г. се запазва тенденцията за увеличаване на дела на икономически активното население с висше образование до 23,8%. Най-притеснителният индикатор за бъдещето на трудовия пазар в Перник обаче е съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години, което илюстрира устойчивото развитие на работната сила – под един младеж на двама възрастни, като по-слабо представяне на индикатора се наблюдава единствено в област Смолян.

Инвестиции и икономика ■

Влиянието на икономиката на столицата и мобилността на работната сила личи и в инвестиционната дейност в Перник. В областта са активни 43 нефинансови предприятия на 1000 души население през 2017 г. – значително под сред-

ните за България 57, като броят им се увеличава леко през 2012–2016 г. Липсата на особена инвестиционна активност намира израз и в относително ниските разходи за придобиване на ДМА – през 2017 г. те възлизат на 1055 лв./човек, което е над два пъти по-малко от средното за страната и три пъти по-ниско в сравнение с 2008 г. Областта не може да се похвали и с особени ПЧИ, като размерът им към края на 2017 г. възлиза на 1658 лв./човек – около два пъти по-малко от средното и с тенденция към спад през последните три години. Перник е и една от трите области с под 1000 лв./човек усвоени евросредства към средата на 2019 г., като в нея е и единствената община, която няма реализиран европроект в новия програмен период – община Ковачевци.

Инфраструктура ■■■■■

Инфраструктурата в Перник остава почти без промяна през последните няколко години. Областта разполага с най-гъстата пътна мрежа в страната след Габрово – 24 км/100 кв. км територия спрямо 17,9 км/100 кв. км средно за страната. Въпреки това делът на магистралите и първокласните пътища остава непроменен в периода 2013–2017 г., а делът на пътната настилка с добро качество се влошава след 2014 г. Железопътната мрежа също е с относително по-висока гъстота – 4,8 км/100 кв. км територия. Достъпът на домакинствата до интернет също е под средния. През последните години се наблюдава тенденция на увеличаването му, но темпът на настигане на средните за страната стойности е непостоянен.

Местни данъци ■■■■■

Местните данъци в областта са едни от най-благоприятните в страната и не търпят чувствителни изменения през последните години. Те са относително ниски спрямо средните за страната, като това е най-видимо при годишния данък за таксиметров превоз, който е на най-ниската възможна стойност – 300 лв., във всички общини в областта. Относително по-нисък е и патентният данък за търговците на дребно, както и този върху нежилищните имоти на юридическите лица.

Администрация ■■■■■

Подобно на много от останалите области, през 2018 г. в област Перник се наблюдава значителен скок в покритието на кадастралната карта – от 12,4 до 75% от територията. В същото време оценката на предоставяните от администрацията услуги на едно гише е намаляла до 3,01 от 5,00, а тази на електронните услуги в общините отстъпва до 2,97 от 5,00. ПДИ оценява прозрачността на администрацията на 63% – със 7 пр.п. под средното за страната, но се наблюдава сериозно подобрение през последните години.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Перник е сред областите с подчертано негативни демографски тенденции, особено по отношение на естествен прираст. Въпреки че разликата между раждаемостта и смъртността, изглежда, се е стабилизирала между -11 и -12‰ през последното десетилетие, коефициентът сочи към бързи и негативни промени и в размера на населението, и във възрастовата му структура. Механичният прираст на населението е по-малко негативен (-0,7‰ през 2018 г.) в сравнение с повечето области в страната, но също влошава демографската структура на населението в област Перник. В резултат на тези две тенденции коефициентите на възрастова зависимост показват относително бързо застаряване на населението, като през 2018 г. на всеки 10 души в активна възраст в областта се падат 4-ма в пенсионна на фона на 3-ма в началото на десетилетието. Любопитно е и обстоятелството, че Перник има сравнително висок дял на градското население – 79%, но същевременно гъстотата на населението е сред по-ниските в страната.

Образование ■■■■

Въпреки че в областта има университет, студентите в нея са едва един на 1000 души с тенденция на намаляване в периода 2014–2018 г., което говори за слаб интерес и/или сравнително ниско качество на предлаганото в него образование. Тук отново ключова роля може да има близостта до София (столица), където е концентрирана основната част от университетската инфраструктура в страната. От друга страна, качеството на училищното образование се приближава до средните за страната стойности, като област Перник има един от най-високите дялове на учители на 1000 ученици – 90 спрямо 84 на 1000 ученици средно за страната. Записването и задържането на учениците се подобрява значително през последните години, като коефициентът на записване в основно образование е 91% през 2018 г. спрямо 77% през 2013 г. Повтарящите ученици също са намалели значително – от 0,7% през 2016 г. до 0,3% през 2018 г. През последните две години обаче се наблюдава увеличение на дела на отпадналите от основното и средното образование. Резултатите на последното издание на зрелостните изпити са почти идентични със средните за страната, а делът на слабите оценки е малко по-нисък – 7,5% спрямо 8,7%.

Здравеопазване ■■■■

Перник е сред областите с относително благоприятни здравни условия. Населението на един общопрактикуващ лекар е под средното за страната, но пък областта е сред онези с най-малко лекари специалисти в страната (611 души на един специализиран лекар), което най-вероятно се дължи на лесния достъп до специализирани здравни услуги в София (столица). През последното десетилетие няма чувствителна промяна в дела на здравноосигурените лица, който се колебае около 89–90% от населението.

Областта е с втория най-нисък брой болни, преминали през МБАЛ през 2018 г. – едва 109 на 1000 души, но това отново може да се отдаде на близостта на далеч по-развитата здравна инфраструктура на столицата. Коефициентът на детска смъртност в областта е сравнително стабилен в периода 2013–2017 г., но през 2018 г. се наблюдава рязко увеличение.

Ред и сигурност ■■■■

Правораздаването в област Перник е сравнително бързо, като 94% от наказателните дела се разрешават в рамките на 3 месеца. Същевременно висящите наказателни дела са значително под средното за страната – 5,4% от всички спрямо 8,7% средно за страната. Това може да се обясни с ниската натовареност на съдиите – те разглеждат средно по 4,9 наказателни дела на месец, като по-малка натовареност се наблюдава само в Търговище (3,5 дела месечно). Въпреки че престъпленията срещу личността и собствеността в областта са малко над средното – 13,7 на 1000 души през 2018 г., тенденцията през последните години е към намаляване. Паралелно с това разкриваемостта на престъпленията се е повишила, като през 2018 г. почти половината престъпления срещу личността и собствеността са били разкрити на фона на по-малко от една трета през 2012 г.

Околна среда ■■■■

В периода между 2009 и 2017 г. количеството битови отпадъци в област Перник е намаляло повече от четири пъти – от 1772 до едва 416 кг/човек годишно. Този процес върви паралелно с подобряването на чистотата на въздуха, като емисиите на въглероден диоксид са намалели от 298 т/кв.км през 2011 г. до 228 т/кв.км през 2017 г. Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и на това, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, остават почти непроменени от началото на десетилетието, като и по двата показателя Перник се класира над средното за страната.

Култура ■■

Развитието на културата е сред най-слабите страни на Перник. През последните години интересът към театрите постепенно намалява, като средногодишният брой посещения в тях се свива до 15 на 1000 души – най-слабият резултат за областите, в които има театър, спрямо 340 средно за България. Много нисък е интересът и към музеите и библиотеките в областта, съответно с 317 и 253 посещения на 1000 души. Скромният културен живот в рамките на областта отново може да бъде отдаден на близостта на София (столица), която предлага далеч по-богата и привлекателна културна програма.

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	5936	6021	6895	7735	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5941	6093	5941	6269	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7063	7514	9449	9321	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,1	20,3	15,9	11,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	71,0	72,7	70,7	71,4	72,1
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,6	62,5	61,9	66,5	66,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	13,1	14,0	12,4	7,2	7,5
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,8	22,5	18,6	19,9	23,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	40	41	43	43	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	992	1333	1301	1055	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1713	1436	1497	1658	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	52,8	53,0	57,2	67,9	67,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,5	49,2	47,0	46,7	46,7
Покритие на кадастъра (%)	4,5	4,5	4,5	12,4	75,0

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-11,2	-12,5	-11,6	-12,4	-11,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-1,7	-0,1	-1,9	1,4	-0,7
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,25	4,12	4,06	4,17	4,03
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,6	8,1	8,3	9,0	6,4
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,7	78,9	80,3	90,5	90,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,6	90,0	89,8	89,3	89,7
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	99,3	97,6	106,1	108,6	109,0
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,0	15,4	14,2	13,9	13,7
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	30,6	31,1	42,6	45,5	47,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,0	6,5	5,9	4,9	5,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	74,1	73,9	73,7	74,0	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	292,8	261,3	256,0	228,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	55	83	152	61	15

Област Плевен

▶ Население (2018)	242 295
▶ Територия (кв.км)	4653,3
▶ Брой на населените места	123
▶ Дял на населението в градовете (%)	67

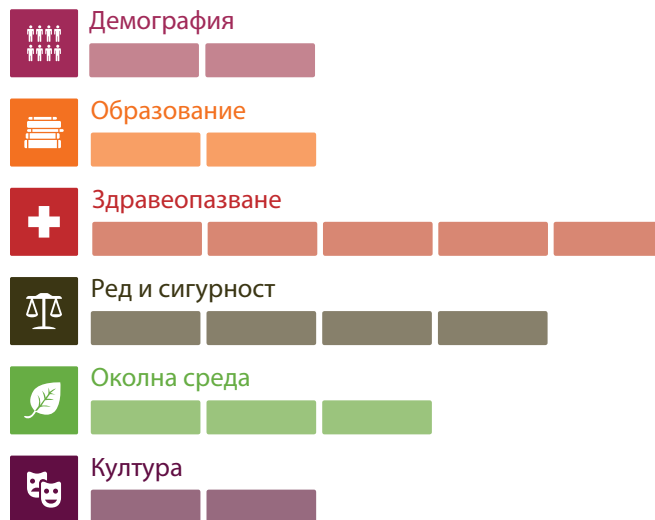
Въпреки подобряващото се състояние на пазара на труда и относително добрата образователна структура на работната сила икономическият растеж на област Плевен продължава да е по-нисък от средния за страната, което води до по-нататъшно изоставане. През 2017 г. чуждестранните инвестиции в областта се възстановяват след четиригодишното дъно, достигнато през 2016 г., но остават чувствително по-ниски от средните за страната. През областта не минава магистрален път, а първокласните пътища формират едва 12,2% от общата дължина на пътната мрежа, което води до ниска оценка за нивото на инфраструктурното развитие. Нивото на местните данъци в област Плевен е чувствително по-високо от това в останалата част на Северозападна България, особено при облагането на недвижимите имоти. В същото време качеството на административните услуги е сравнително високо, а общинските администрации получават добра оценка по отношение на своята прозрачност.

Плевен е областта с най-добри демографски показатели в Северозападна България, но редица от тях остават далеч от средните стойности за страната и до голяма степен наподобяват тенденциите във Враца, Видин, Монтана и Ловеч. През целия период между 2008 и 2019 г. няма нито една година, в която резултатите на зрелостниците от областта на матурите по БЕЛ да са по-добри от средните за страната. Областта има силни традиции в сферата на здравеопазването, като достъпността до общопрактикуващи лекари и специалисти е най-високата в страната. Въпреки че престъпността е малко по-висока от средната за страната, тенденцията изглежда положителна, а 2018 г. е с рекордно ниско за областта съотношение между броя на престъпленията и населението. Повечето показатели за състоянието на околната среда в област Плевен са близки до характерните за цялата страна. По отношение на културния живот благоприятни тенденции се наблюдават единствено в местните театри.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Икономическият растеж на област Плевен продължава да е по-нисък от средния за страната, което води до по-нататъшно изоставане. През 2017 г. БВП на човек от населението за областта възлиза едва на 55% от средния за страната, докато в годините до 2006 г. съотношението е около 70%. Размерът на средногодишната брутна заплата от 9401 лв. е относително по-висок – 75% от средния за страната, а средногодишният доход на лице от домакинството от 5774 лв. дори надхвърля отчетения общо за България. Относителният дял на населението, живеещо под линията на бедността, обаче достига 30,3% при средна стойност за страната от 22%.

Пазар на труда ■■■■

Подобряването на състоянието на пазара на труда в област Плевен продължава и през 2018 г. Икономическата активност на населението на възраст от 15 до 64 години достига рекордните за областта 70,1%, като процесът е съпътстван с повишаване на заетостта в тази възрастова група до 64,4% и спад на безработицата до 8,2%. Макар че по всеки един от тези три показателя областта се представя по-слабо от средните стойности за страната, разликата постепенно намалява, с което Плевен ярко се отличава от останалите области в Северозападна България.

Образователната структура на местното население също е сравнително благоприятна, въпреки че относителният дял на висшестите продължава за изостава с 4 пр.п. от средните за страната 28,2%. Относителният дял на лицата с основно и по-ниско образование в областта следва националната тенденция на постепенно намаляване, но остава по-висок от средния.

Инвестиции и икономика ■■■■

Областта не е сред атрактивните за чуждестранните инвеститори. Пред 2017 г. ПЧИ в областта растат за пръв път след няколко години на спад и достигане на четиригодишното дъно през 2016 г., но остават чувствително по-ниски от средните за страната – 920 евро/човек спрямо 3459 евро/човек на национално ниво. Област Плевен постига относително добри резултати при усвояването на европейски средства, като общо изплатените към средата на 2019 г. фондове средно на човек от населението доближават средните за страната. Най-много средства на човек от населението са усвоени в общините Белене и Долна Митрополия, а най-малко – в Гулянци, Левски и Пордим.

Инвестициите на предприятия в ДМА достигат връх през 2015 г. от 498 млн. лв., или 1992 лв./човек, след което се свиват чувствително, като през 2017 г. вече са по-ниски от

тези в съседната област Враца. През 2017 г. произведената продукция в област Плевен достига 11 533 лв. на човек от населението, което е два пъти под средното за страната.

Инфраструктура ■■

Областта се характеризира с по-ниска от средната гъстота на пътната мрежа за сметка на по-висока гъстота на железопътните линии. През областта все още не преминава магистрален път, а първокласните пътища формират едва 12,2% от общата дължина на пътната мрежа. В периода между 2016 и 2018 г. качеството на пътната настилка в добро състояние намалява от 40,5 на 33,6% при спад от 41,5 до 40,5% за страната. По-бързо влошаване на пътната настилка в този период се наблюдава само в три области – Шумен, Стара Загора и Ловеч.

Достъп до интернет имат само 63,3% от домакинствата в областта, което е шестият най-нисък дял в цялата страна при средно ниво от 72,1%.

Местни данъци ■■■

Нивото на местните данъци в общините в област Плевен е чувствително по-високо от това в останалата част на Северозападна България. Особено високи са налозите върху недвижимото имущество на юридическите лица – 2,87‰ средно за областта при 1,95‰ за страната, както и данъкът за възмездно придобиване на имущество – 2,81% при средно ниво от 2,52%. Прави впечатление обаче, че през последните 5–6 години няма особени промени в нивата на местните данъци.

С чувствително по-ниски от средните нива са единствено ставките на патентния данък за търговия на дребно и таксиметрова дейност.

Администрация ■■■■

Покритието на кадастъра достига 68,5% от територията през 2018 г., което е под средните стойности за страната от 72,4%. Въпреки че местната администрация повишава значително самооценката си на готовност за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише, развитието на електронните услуги остава по-ниско от средното за страната.

Общините от област Плевен получават сравнително високи оценки в последното издание на Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ, като средната им оценка достига 75% при ниво от 70,7% за страната. Най-висока оценка получават общините Долна Митрополия (90%) и Плевен (82%), а най-ниска – община Левски (39%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■

Въпреки че Плевен получава най-висока оценка в тази категория от областите в Северозападна България, редица от показателите за областта са по-близки именно до тези в съседните области, отколкото до средните за страната. В периода между 2001 и 2018 г. населението на областта е намаляло с 26% при общ спад от 11,2% в страната като цяло.

През 2018 г. Плевен отчита най-неблагоприятния коефициент на естествен прираст до този момент (-10,8‰). Възрастовата структура на населението продължава да се влошава, отчасти и поради високия отрицателен механичен прираст. През 2018 г. в градовете живеят 66,9% от населението на областта при средна стойност за страната от 73,6%.

Образование ■■■

Училищното образование в област Плевен се характеризира със сравнително висок нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас, както и с намаляващ дял на повтарящите ученици. В същото време относителният дял на повтарящите ученици в областта се повишава до 3,58% през учебната 2017/2018 г., което е и най-високата стойност за областта през последното десетилетие, при среден дял на повтарящите ученици в страната от 2,98%.

През целия период между 2008 и 2019 г. няма нито една година, в която резултатите на зрелостниците от областта на матурите по БЕЛ да са по-добри от средните за страната. Това важи както по отношение на постигнатите оценки, така и по отношение на относителния дял на неуспешно положилите изпита. През 2019 г. с оценка под „среден“ 3,00 са 14,3% от зрелостниците в сравнение с 8,7% за страната.

Плевен е една от малкото области в страната, в които през последните години се наблюдава трайно увеличение на броя на студентите. Между 2012 и 2018 г. той се удвоява, достигайки 3255 души, но в съотношение с броя на населението остава 2,5 пъти по-нисък от средния за страната.

Здравеопазване ■■■■■

Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването. Тук се наблюдават най-благоприятните съотношения между броя на местното население и броя както на общопрактикуващите лекари (един лекар на 1205 души), така и на лекарите специалисти (един лекар на 327 души). Друг показател, по който областта е на първо място в страната, е съотношението между броя на местното население и броя на леглата в МБАЛ – 9,07 легла на 1000 души при 5,34 легла на 1000 души средно за страната.

Пред 2018 г. делът на здравноосигурените лица е 90,3% от населението на областта при средно 87,9% за страната. Броят на пациентите, преминали през местните МБАЛ за лечение през 2018 г. – 254 души на 1000 души от населението при 171 души средно за страната, остава висок. Областта традиционно регистрира сравнително висок коефици-

ент на детска смъртност, като през 2018 г. стойността му е 11,3‰ – близо два пъти над средната стойност за страната.

Ред и сигурност ■■■■■

Въпреки че престъпността в областта е малко по-висока от средната за страната, тенденцията към намаляването ѝ изглежда положителна, а регистрираните през 2018 г. 13 престъпления на всеки 1000 души представляват най-ниското съотношение за областта до този момент. Разкриваемостта на престъпленията се покачва за трета поредна година, достигайки 54,5% (най-високото ниво за областта от 2005 г. насам) при средно ниво от 48,9% за страната.

Въпреки че натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд е малко по-висока от средната за страната, ефективността на органите на съдебната власт е сравнително висока. Едва три области имат по-висок дял на дела, приключили в 3-месечен срок, в сравнение с отчетените 96% в област Плевен през 2018 г. Относителният дял на висящите дела – 6,0%, също е по-нисък от средната за страната стойност 8,7%.

Околна среда ■■■■

Повечето показатели за състоянието на околната среда в област Плевен са близки до средните стойности за страната. Образованите битови отпадъци на човек от населението се повишават до 344 кг/човек, но остават под средните 435 кг/човек за страната.

През 2018 г. в населени места с обществена канализация живеят 56,6% от населението на областта, като 52,9% от него са свързани с пречиствателни станции за отпадъчни води. При тези показатели се наблюдава изоставане от средните стойности за страната – съответно 76,0 и 63,4%.

През 2017 г. емисиите на въглероден диоксид в атмосферата намаляват близо три пъти спрямо 2016 г., като регистрираната стойност от 56,9 т/кв.км територия са близо шест пъти по-ниски от средните за страната.

Култура ■■■

Културният живот в област Плевен се характеризира със сравнително ниска интензивност. Единствено музеите постигат по-висока посещаемост от средната за страната – 796 посещения на всеки 1000 души от населението при средно 724 посещения за страната.

Позитивна тенденция се наблюдава в театрите, където регистрираните посещения се увеличават до рекордните 50 хил. през 2018 г. Както театрите, така и кината обаче регистрират с около 38–39% по-ниска посещаемост от средната за страната. Още по-голямо е изоставането от средните стойности при местните библиотеки (45%), въпреки че в рамките на областта 2018 г. е рекордна и за този тип културни институции.

Ключови показатели за област Плевен

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6734	7039	7300	7884	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5043	5645	5666	5774	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7400	7892	8630	9401	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	22,9	23,6	20,1	30,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	63,7	67,5	66,5	69,2	70,1
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,0	61,2	59,5	61,7	64,4
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	9,0	9,2	10,6	10,5	8,2
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	23,6	24,5	24,1	24,5	24,1
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	37	39	39	39	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1473	1992	1238	1388	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1191	1130	750	920	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	43,8	54,5	50,3	56,9	63,6
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	39,0	39,0	40,5	36,7	33,6
Покритие на кадастъра (%)	10,0	10,8	12,5	18,5	68,5

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,0	-10,0	-9,8	-10,2	-10,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,0	-4,9	-5,7	-5,8	-5,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,10	4,01	3,96	3,98	3,71
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	7,9	10,2	14,7	13,5	11,5
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	82,9	80,4	82,9	89,2	88,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,5	90,8	90,8	90,0	90,3
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	235,9	323,2	325,2	352,5	254,2
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,7	16,0	14,5	16,3	13,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,2	36,3	48,5	51,6	54,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,0	8,1	5,8	8,1	6,0
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	41,3	49,8	52,7	52,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	56,7	44,2	162,4	56,9	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	388	511	507	509	434
Посещения в театрите на 1000 души от населението	138	172	142	157	206

Област Пловдив

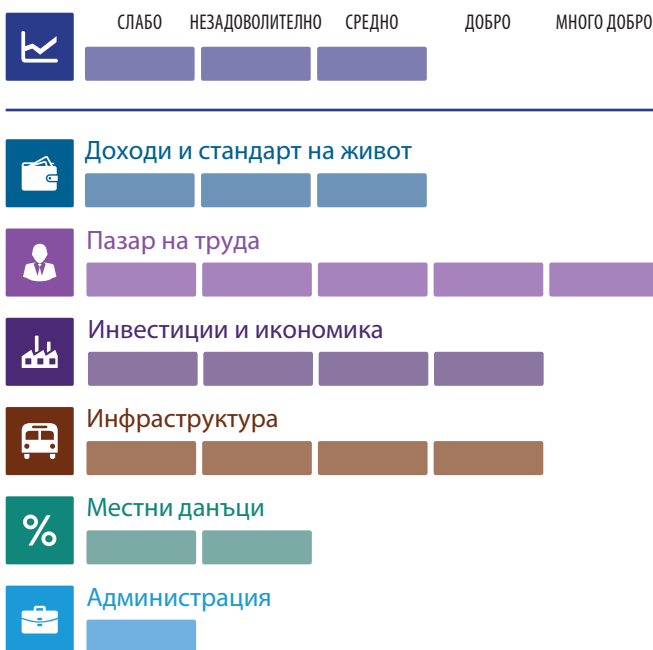
▶ Население (2018)	669 065
▶ Територия (кв.км)	5972,9
▶ Брой на населените места	224
▶ Дял на населението в градовете (%)	76

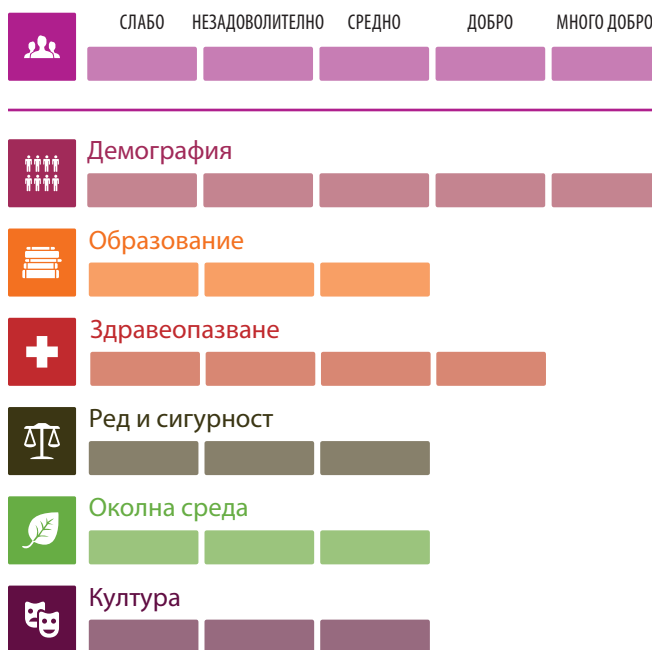
Пазарът на труда в Пловдив предоставя едни от най-добрите условия в страната, като областта е с ниска безработица и висока заетост. Двата показателя се подобряват чувствително през последните години и допринасят за изпреварващото представяне на Пловдив в сравнителен план. Областта обаче все още има по-ниски доходи спрямо други водещи икономически центрове, а индикаторите за бедност и материални лишения са около средните. Инвестициите, особено в индустрията, през последните години са значителни, което е видимо от високите равнища както на преките чуждестранни инвестиции, така и на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи. За сметка на това обаче в сравнение с други области усвояването на европейски средства е относително слабо. Пловдив има и относително добра инфраструктура, особено при железопътния транспорт, а качеството на пътищата е високо. Проблем обаче остават доста високите местни данъци в общините, както и относително ниското качество на предоставяните от тях административни услуги.

От гледна точка на демографските показатели Пловдив се представя много добре – за целия период след кризата областта се радва на положителна нетна миграция, а населението в нея е по-урбанизирано от много други. Образователната система среща някои трудности в обхващането на учениците и делът на отпадналите е относително висок, но за сметка на това резултатите на зрелостните изпити са сред най-добрите в страната. В Пловдив има относително много лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти, но областта има висока заболяемост и притеснително висока детска смъртност. Съдебната система се характеризира с относително бърза работа и близка до средната за страната разкриваемост на престъпленията. Жителите на областта генерират голямо количество битови отпадъци, но въпреки развитието на индустрията в Пловдив се отчитат относително малко въглеродни емисии. С изключение на високия брой посещения на кина интересът към останалите културни събития е относително слаб.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Последните пет години бележат сравнително бърз ръст на БВП на човек от населението в Пловдив, който през 2017 г. достига 12 112 лв./човек. Въпреки че областта остава под средната стойност за страната, разликата, макар и бавно, се свива. Трудовите възнаграждения растат по-бързо от БВП, като средната брутна годишна заплата достига 10 771 лв. през 2017 г. – около 87,6% от средната за страната (12 448 лв.).

Въпреки чувствителното подобрене през последните години Пловдив остава сред областите с относително висок дял от населението, което живее в материални лишения – 23% през 2018 г. спрямо 21% средно за страната. Същевременно благодарение на добрите условия на трудовия пазар делът на населението, което живее под линията на бедността, е под 20% – значително под средните за страната 22% и с тенденция към подобрене през последните години.

Пазар на труда

Бурното развитие на преработващата промишленост в Пловдив води и до много добро представяне на пазара на труда от кризата насам. Коефициентът на безработица през 2018 г. достига 3,6% – чувствително под средните за страната 5,3%, и отбелязва много голям спад спрямо 13,4% само пет години по-рано. За сметка на това заетостта, макар и по-висока – 69,9% от трудоспособното население през 2018 г., е доста близо до средните стойности за страната. Причина за това е все още големият дял на неактивните, най-вече младежи, които засега остават извън трудовия пазар.

Делът на работоспособното население с висше образование също е под средния – 27% за възрастовата група от 25 до 64 години, но предвид индустриалния профил на Пловдив това не е толкова голяма пречка, колкото в други области. Коефициентът на демографско заместване също е малко по-благоприятен от средния – 68 спрямо 65%, но въпреки това в средносрочен план областта ще има проблеми с подновяването на работната сила.

Инвестиции и икономика

Очаквано Пловдив е сред областите с най-високи разходи за придобиване на ДМА – 2511 лв./човек от населението през 2017 г., а пред нея по този показател са само София, Варна и Бургас. Аналогично областта привлича и относително много чуждестранни инвестиции, като към края на 2017 г. ПЧИ с натрупване достигат 2825 евро/човек, което поставя областта на седмо място в страната. Относително по-малък е обемът на изплатените средства по европейските фондове, като те възлизат на 1426 лв./човек при 1803 лв./човек средно за страната.

Благодарение на индустрията с по-висока добавена стойност Пловдив има над средната за страната произведена продукция – 24 260 лв./човек през 2017 г., като този показател

се е удвоил спрямо 2009 г. Подчертано промишленият профил на местната икономика се потвърждава и при сравнение, като само София и Бургас отчитат по-висока произведена продукция. В областта преобладават по-големи по размер фирми, като те са относително по-малък брой – 56 на 1000 души от населението ѝ.

Инфраструктура

Пътната мрежа на област Пловдив е малко по-рядка от средното за страната – 17,1 км/100 кв.км територия спрямо средно 17,9 км за страната. За сметка на това през територията ѝ преминават много железопътни линии, като през 2017 г. гъстотата на жп мрежата достига 5,4 км/100 кв. км – единствено в Русе и в столицата гъстотата е по-голяма. Въпреки че през територията на Пловдив минава автомагистрала „Тракия“, делът на първокласните пътища и магистралите е относително нисък – 17,5%.

За сметка на това малко над половината (50,3%) от пътищата в областта са в добро състояние, с тенденция към увеличаване на дела им през последните години, докато в страната те са едва малко над 40%. Делът на домакинствата с достъп до широколентов интернет се повишава чувствително до 74,4% през 2018 г. и е над средния за страната.

Местни данъци

Общините в област Пловдив са с относително висока данъчна тежест в сравнителен план. Средният годишен данък за таксиметров превоз в тях – 559 лв. през 2018 г., е почти два пъти по-висок от минималния по закон (300 лв.). По-близо до средната за страната стойност е патентният данък за търговия на дребно – 13,1 лв./кв.м. През последната година се отчита леко намаление на средната стойност на данъка върху моторните превозни средства до 1,39 лв./кВт. Без промяна остава данъкът за възмездно прехвърляне на собственост – 2,5%, като само по този показател Пловдив отчита под средните за страната 2,52%. Тенденцията в данъците на недвижимите имоти също е на увеличение, като през 2018 г. стойността им за юридическите лица е 2,01‰.

Администрация

За разлика от повечето области Пловдив не бележи особено разширение на покритието на кадастралната карта, като то достига 33,7% през 2018 г. – значително по-ниско от отчетените 72,4% средно за страната. От показателите за качество на администрацията единствено прозрачността на органите на местно самоуправление – стойност от 75% в Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ, е над средната за страната. Областта изостава както при електронното правителство – самооценка от 2,7 от 5,0, така и при предоставянето на услуги на едно гише – 2,7 от 5,0, въпреки че самооценките на общините постепенно се подобряват.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Пловдив е една от шестте области в България, които се радват на положителни миграционни процеси, като едва три области имат по-голяма нетна миграция. През 2018 г. коефициентът на механичен прираст в нея е 3,1‰, като той се запазва положителен през целия период след икономическата криза. Подобно на всички останали области естественят прираст на Пловдив е отрицателен, но малко по-благоприятен от средния за страната (-5,2‰ спрямо средно -6,5‰).

Сред демографските особености на Пловдив е и голямата концентрация на населението в градовете – 76% от него живеят в урбанизирани територии, чиято гъстота от 2512 души/кв.км отстъпва единствено на столицата и Сливен.

Образование ■■■■

В Пловдив има чувствително по-малко учители в средното образование – средно 78 преподаватели на 1000 ученици спрямо 84 на 1000 общо за страната; това съотношение обаче постепенно се подобрява през последните години. По-малкият брой учители не се отразява видимо на постиженията на учениците в областта, като те традиционно се класират на челните места в страната на зрелостните изпити. Средната оценка на държавните зрелостни изпити по БЕЛ за учебната 2018/2019 г. в областта е 4,25, като тя е по-висока единствено във Варна и София, а делът на слабите оценки е едва 7,2%, макар и с тенденция към ръст.

По-притеснителен е високият дял на отпадналите от средно образование – почти 4%, на фона на малко под 3% средно за страната. Същевременно коефициентът на записване в прогимназиалното образование – 88,6%, е малко по-висок от средното за страната. Благодарение на деветте университета в областта има голям брой студенти – 51 на 1000 души, като по-голяма концентрация се наблюдава единствено в София и Велико Търново.

Здравеопазване ■■■■■

В областта има относително по-лесен достъп до лекари – през 2018 г. на един общопрактикуващ лекар се падат по 1571 души, а на специалист от водеща специалност – 373 души, като и двата показателя са относително стабилни през годините. Относително голям е и броят на леглата в МБАЛ – 7,8 на 1000 души от населението спрямо 5,34 средно за страната през 2018 г.

Обхватът на здравната система е почти същият като в останалата част на страната – здравноосигурени са 87,1% от

населението на областта. Прави впечатление обаче относително по-високата заболяемост – през болниците в Пловдив през 2018 г. са минали 229 пациенти на 1000 души, но през минали години показателят надхвърля 400 пациенти най-вероятно заради по-високото качество на здравните услуги в сравнение с околните области. Детската смъртност също е малко по-висока – 7,9 на 1000 души спрямо средно за страната 5,8.

Ред и сигурност ■■■■

Пловдив се характеризира с относително добри показатели за ефективност на правораздаването, като делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, през 2018 г. е 93,9% при 90,2% средно за България. Висящите дела са едва 6,5% от всички през годината въпреки относително по-високата натовареност на съдиите, които разглеждат средно по 11 дела на месец.

Под средните за страната стойности са и регистрираните престъпления срещу личността и собствеността – 8,6 на 1000 души през 2018 г., с тенденция към спад. Увеличава се разкриваемостта на престъпленията – 48,5% са били разкрити през последната година.

Околна среда ■■■■

Въпреки че е далеч от челните места, в Пловдив се генерира относително голямо количество битови отпадъци – 526 кг/човек годишно през 2017 г. спрямо едва 356 кг/човек през 2011 г. Благодарение на високата степен на урбанизация дяловете на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателна станция за отпадъчни води (66,5%), и на това в селища с достъп до обществена канализация (81,4%) са по-високи от средните за страната. Интересно е и обстоятелството, че въпреки подчертано индустриалния профил на областта в нея се генерира относително малко въглероден диоксид – през 2018 г. количеството на газа е било 124,4 т/кв.км, над три пъти под средните емисии за страната.

Култура ■■■■

Кината в Пловдив се радват на относително висока посещаемост – през 2018 г. до тях са стигнали 874 посетители на 1000 души от населението. По-малка е популярността на театрите, като за същата година посещенията в тях са били 243 на 1000 души спрямо 340 средно за страната. Няма особен интерес нито към библиотеките – 257 посещения спрямо средно 650 в страната, нито към музеите – 448 посещения спрямо средно 738 на 1000 души средно за страната.

Ключови показатели за област Пловдив

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9295	10 173	11 222	12 112	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4410	4300	4381	5093	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8504	9084	9911	10 771	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,9	22,6	22,7	19,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	71,7	68,8	66,5	73,6	72,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	62,2	62,1	62,0	70,1	69,9
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	13,1	9,6	6,8	4,7	3,6
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	25,1	25,4	25,2	26,7	20,3
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	52	54	56	56	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2422	2637	2579	2511	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2284	2368	2574	2825	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,0	61,7	68,4	76,2	74,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	44,5	47,1	47,6	48,7	50,3
Покритие на кадастъра (%)	24,4	24,4	24,6	36,6	33,7

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,3	-4,9	-5,1	-5,1	-5,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,5	1,4	2,6	2,5	3,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,34	4,31	4,27	4,33	4,19
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	4,6	7,0	8,6	6,3	4,8
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,8	78,0	77,7	89,3	88,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,2	88,4	87,7	87,1	87,1
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	242,2	412,1	408,0	410,0	228,6
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,6	10,3	9,1	9,3	8,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	34,4	37,8	54,5	45,4	48,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	14,6	5,4	5,2	6,2	6,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	54,9	64,1	65,8	66,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	131,7	137,0	43,8	124,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	808	869	967	997	874
Посещения в театрите на 1000 души от населението	299	259	246	232	243

Област Разград

▶ Население (2018)	112 972
▶ Територия (кв.км)	2639,7
▶ Брой на населените места	119
▶ Дял на населението в градовете (%)	47

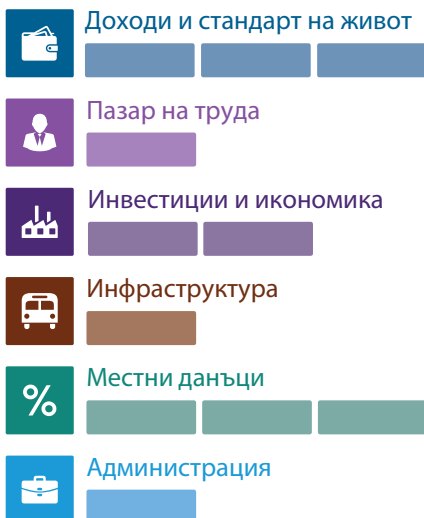
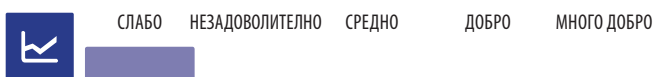

Разград е областта с най-слабо икономическо развитие за наблюдавания период. Въпреки че областта е далеч от най-ниските за страната доходи, възстановяването на пазара на труда след кризата изостава от останалата част от България. Единствено област Враца е с по-ниска заетост, а работната сила се характеризира с много висок дял на хората с основно и по-ниско образование. В областта има относително малко действащи предприятия, а привлечените преки чуждестранни инвестиции са не особено високи. Качеството на инфраструктурата също е доста ниско, особено от гледна точка на пътните настилки. Местните данъци са около средните за страната, а оценките за качеството на предоставяните от общините в Разград административни услуги като цяло са сред по-ниските.

Въпреки че са по-добри от икономическите, социалните показатели на Разград също не са окуражителни. Естественят и механичният прираст на населението в областта

са отрицателни и с по-негативен от средния за страната тренд, а възрастовата зависимост говори за застаряващо население. Областта е сред най-слабо заселените в страната, а населението ѝ живее предимно извън урбанизираните райони. Обхватът на образователната система е относително добър, но делът на отпадналите от нея е висок, а учениците не постигат добри резултати на зрелостните изпити, като 15% от тях получават слаби оценки. Разград е сред областите с най-труден достъп до здравеопазване, като коефициентът на детска смъртност е два пъти над средния за страната. Областта е с една от най-ефективните съдебни системи в страната, а разкриваемата на престъпленията в нея е сред най-високите. Заради ниския дял на градско население достъпът до обществена канализация също е относително малък. Областта се характеризира с над средния за страната интерес към театрите, но в библиотеките, кината и музеите се отчитат относително малко посещения.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Въпреки ръста през последните години Разград остава сред областите с относително нисък размер на БВП на човек от населението – 8985 лв./човек през 2017 г. спрямо 14 280 лв./човек средно за България. По-чувствително увеличение се наблюдава в средната заплата, като през 2017 г. тя достига 10 453 лв. бруто годишно, или 84% от отчетената за страната годишна заплата от 12 448 лв. и двойно по-висока от нивото в областта през 2008 г.

Ръст се наблюдава и в доходите на домакинствата, които през 2017 г. достигат средно 4408 лв. годишно на лице от домакинство. Въпреки това около 24% от населението остава с доходи под линията на бедността за страната, а приблизително една четвърт – значително над средното за България – е делът на хората, които живеят в материални лишения.

Пазар на труда ■

Въпреки известни позитивни промени на фона на достигнатото дъно след икономическата криза през 2008–2009 г. пазарът на труда в Разград се представя по-зле от повечето региони в страната. Безработицата в областта се е свила наполовина спрямо 2011 г. – до 11,1%, но въпреки това остава над два пъти по-висока от средната за страната и 4–5 пъти по-висока в сравнение с водещите икономически центрове. Същевременно коефициентът на заетост отчита втората най-ниска стойност в страната – 56,2% през 2018 г., като той е по-нисък единствено във Враца, а разликата със средната на национално ниво стойност е над 10 пр.п. В резултат общата икономическа активност на населението също остава ниска – 63,2 спрямо 71,5% в страната.

Образователните характеристики на работната сила също не са особено обнадеждаващи – с висше образование са едва 20% от икономически активното население, което далеч не е най-ниският дял в страната, но с основно и по-ниско образование са цели 36,6% и по този индикатор областта се подрежда на последно място.

Инвестиции и икономика ■■■

Тъй като по-голямата част от активната икономика в областта е съсредоточена в преработващата промишленост и земеделието, броят на предприятията в Разград е относително малък – едва 37 на 1000 души в сравнение с 57 средно за страната. Същевременно обемът на ПЧИ е относително висок, като през 2017 г. те достигат 1331 евро/човек. Въпреки че тази стойност е почти два пъти по-ниска от средната за страната, Разград се представя по-добре в сравнение с много други области със сходна икономическа активност.

През последните години нарастват разходите за придобиване на ДМА, които надхвърлят 1600 лв./човек през 2018 г. Усвояването на европейски средства се подобрява чувствително, като размерът им от 261 лв./човек през 2014 г. се увеличава до 1463 лв./човек към средата на 2019 г.

Инфраструктура ■

Разград има малко по-гъста пътна мрежа от страната като цяло – 19,2 км/100 кв.км от територията на областта в сравнение с 17,9 км за България. Железопътната мрежа от своя страна е сходна по гъстота с отчетената на национално ниво – 3,5 км/100 кв.км територия. Почти всички пътища в нея обаче са второкласни или от по-нисък клас, като едва 11,1% от тях са първокласни или по-добри; за сравнение, в страната делът им е 18,4%. Качеството на пътищата също е чувствително по-лошо, като според данните на НСИ едва 21% от пътната настилка в областта е в добро състояние на фона на малко над 40% в страната. През последните години се наблюдава чувствително подобрение на достъпа до интернет в областта, като през 2018 г. той достига 63,3% от домакинствата в сравнение с едва 11,6% преди десетилетие.

Местни данъци ■■■

Местните данъци на общините в Разград гравитират около средните стойности за страната. Средният годишен патентен данък за таксиметровите превози в областта е 326 лв., или близо до минимума от 300 лв. По-нисък е и годишният патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – 9,17 лв./кв.м при най-добро разположение спрямо 12,94 лв./кв.м средно за страната. За сметка на това данъчната ставка върху нежилищни имоти на юридически лица е малко по-висока – 2,09‰ през 2018 г. Над средните за страната стойности е и налогът върху превозните средства – средно за областта 1,34 лв./кВт мощност, но с тенденция към спад през последните години.

Администрация ■

Въпреки тенденцията на чувствително разширяване на покритието в повечето области през последните години кадастралната карта на Разград остава не особено развита и покрива едва 32,8% от територията. Средните равнища на самооценката на местната администрация остават ниски както при предоставянето на услуги на едно гише – 2,37 от 5,0, така и при електронните услуги – 2,55 от 5,0. За сметка на това Рейтингът на активната прозрачност на ПДИ на местната администрация в областта е относително висок – средно 76% спрямо 71% в страната като цяло.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■

Подобно на всички области в България естественят прираст на Разград е отрицателен, при това по-нисък от средния за страната (-8,7‰ спрямо -6,5‰). Тенденцията през последните години е разликата между раждаемостта и смъртността да се разширява. За бързото намаляване на населението на областта спомагат и негативните миграционни процеси, като през 2018 г. механичният прираст е бил -4,5‰, но все пак тенденцията е към свиване на разликата между заселващите се и изселващите се от областта.

Особеност на Разград е и ниската гъстота на населението – дори и в урбанизираните територии на областта тя е едва 854 души/кв.км, почти два пъти по-малко от средното за страната. Областта е и сред тези с най-малък дял на градското население – в градовете живеят едва 47% от всички жители на областта, като този показател е по-нисък единствено в Кърджали. Индикаторите за възрастова зависимост също сочат към негативни демографски процеси, но тук Разград е със сходни на средните стойности за страната.

Образование ■■■

Единствената институция в Разград, предлагаща висше образование, е филиалът на Русенския университет, което обяснява ниския брой студенти в областта – през 2018 г. са отчетени едва 2-ма студенти на 1000 души при 30 за страната като цяло. Училищното образование успява да обхване 89% от децата на възраст за прогимназиално образование, относително нисък е делът на повтарящите ученици – под 1%, но за сметка на това отпадналите от образование са относително висок дял – 3,7% от учащите.

В Разград има и сравнително много учители – средно 88 на 1000 ученици в основното и средното образование, което е обяснимо предвид големия дял на селското население в областта. Областта постига слаби резултати на зрелостните изпити в сравнение с почти всички други региони. На държавните зрелостни изпити по БЕЛ през учебната 2018/2019 г. средната оценка е 3,80, а делът на слабите оценки – почти 15%.

Здравеопазване ■■

Достъпът до здравеопазване в Разград е труден – по-голям брой жители на един общопрактикуващ лекар има единствено в Кърджали и Търговище, като само в тези три области това съотношение надхвърля 2000 души за 2018 г. По-благоприятна е картината при лекарите специалисти, но и тук Разград изостава от средните за страната стойности с 543 души средно на един специалист. За по-труден достъп говори и малкият брой легла в МБАЛ – 5 на 1000 души, макар в това отношение разликите с останалите области да не са толкова големи.

Същевременно покритието на здравната система е добро – 94,3% от населението са осигурени. През 2018 г. през МБАЛ в Разград са преминали за лечение 222 на 1000 души, като съотношението не се променя съществено в последното десетилетие. Притеснителен обаче е коефициентът на детска смъртност (10,6‰) – не само че е два пъти над средния за страната и втори най-неблагоприятен след Плевен, но и с тенденция към значително нарастване през последните години.

Ред и сигурност ■■■■■■

Разград се радва на най-бързото правосъдие в страната, като в 3-месечен срок приключват 97% от наказателните дела през 2018 г. Висящите наказателни дела също са сравнително малко – 7,3% от всички при среден дял за страната от 8,7%. Характерно за тези резултати е, че те не са следствие от ниска натовареност на съдилищата, тъй като съдиите разглеждат по 9,4 дела на месец, или с 0,2 повече от средния брой за страната.

Престъпността също не е особено висока, като регистрираните престъпления срещу личността и собствеността през 2018 г. са 10,6 на 1000 души, малко под средното за страната. Разкриваемостта им е сред най-високите в страната – 72% от регистрираните престъпления, като по-добре тук се справят единствено Смолян и Търговище с по 74% за 2018 г.

Околна среда ■■

Жителите на Разград генерират малко над средното количество битови отпадъци – 459 кг/човек годишно, с тенденция за значително увеличаване през последните няколко години. Благодарение на концентрацията на населението извън урбанизираните райони областта е сред най-слабо представилите се по дял на населението с достъп до канализацията, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води – 42%, както и по дял на населението в селища с обществена канализация – също 42%. По-слабата икономическа активност в областта се проявява и в по-ниските от средните въглеродни емисии – 53,6 т/кв.км въглероден диоксид през 2017 г.

Култура ■■■■

В областта като цяло има малко на брой кина и закономерно посещенията в тях също са малко – 98 на 1000 души годишно. Сравнително висок брой са посещенията в музеите – 521 на 1000 души годишно, но и този показател е под средните за страната стойности. Единствено посещенията в театрите надхвърлят средните за страната стойности с 416 спрямо 340 на 1000 души през 2018 г., но интересът към библиотеките е почти наполовина по-нисък.

Ключови показатели за област Разград

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8182	7778	8379	8985	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4000	4164	4182	4408	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8351	8702	9694	10 453	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,1	28,2	26,9	24,2	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	64,2	65,6	65,5	66,2	63,2
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	52,8	55,6	56,0	58,8	56,2
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	17,7	15,0	14,6	11,0	11,1
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	16,2	18,7	18,4	17,5	20,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	33	35	36	37	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1518	1865	1470	1606	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	956	901	1129	1331	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	59,4	58,1	64,3	57,6	63,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	33,1	22,7	28,0	32,4	21,2
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	25,0	25,0	32,8

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,6	-8,3	-8,2	-9,3	-8,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-5,3	-7,0	-7,7	-5,5	-4,5
Среден успех от матурите по БЕЛ	3,91	3,88	3,84	3,92	3,74
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	10,8	12,9	15,4	12,2	8,5
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	85,2	84,7	84,5	88,8	88,2
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,3	92,4	93,0	93,0	94,3
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	227,2	225,5	222,3	215,2	222,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	8,7	9,4	9,9	10,9	10,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	64,3	61,4	68,7	67,4	72,0
Дял на висящите наказателни дела (%)	9,0	4,5	8,7	4,0	7,3
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	41,8	41,8	41,8	41,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	47,4	46,9	53,0	53,6	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	25	29	148	5	98
Посещения в театрите на 1000 души от населението	288	312	313	366	416

Област Русе

▶ Население (2018)	219 946
▶ Територия (кв.км)	2803,4
▶ Брой на населените места	88
▶ Дял на населението в градовете (%)	78

Преобладаващата част от индикаторите, характеризиращи състоянието на икономиката в област Русе, имат сходни със средните за страната стойности. Сравнително благоприятната образователна структура на работната сила оказва положително влияние върху нивото на доходите, а относителният дял на населението, живеещо под линията на бедността, е сред най-ниските в страната. Русе не е сред най-атрактивните области за чуждестранните инвеститори, но и не се наблюдава спад на интереса след глобалната криза. Областта се характеризира с добра инфраструктурна свързаност, но и с лошо качество на пътищата. За разлика от по-голямата част от областите със сходен социално-икономически профил средното ниво на данъчната тежест в Русе е сравнително ниско. Състоянието на административните услуги е сходно със средното за страната.

Населението на област Русе намалява по-бързо от средния темп за страната. Някои от водещите показатели, като коефициента на естествен прираст, се влошават допълнително през последните години. Образователната система изпитва нарастващи трудности да обхване и задържи децата в съответната възрастова група, но качеството на образованието е сравнително добро. В областта има недостиг както на общопрактикуващи лекари, така и на лекари специалисти. Състоянието на околната среда е аналогично на това в повечето области въпреки високия обем на образуваните битови отпадъци. Съдебната система работи сравнително ефективно, а регистрираната престъпност е на ниски нива. Културният живот в областта се характеризира с относително висока активност, като местните театри са сред най-посещаваните в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

БВП на човек от населението през 2017 г. възлиза на 11 152 лв./човек, като през последните години растежът леко изостава от средния за страната. Средногодишната брутна заплата през 2017 г. възлиза на 10 243 лв., което е 82% от средната на национално ниво, а средногодишният доход на лице от домакинството достига 5416 лв., или 97% от средния за страната.

През 2017 г. относителният дял на живеещите в материални лишения е 20,8% – почти равен със средния за страната. В същото време населението, живеещо с доходи под линията на бедността за същата година, е едва 14,1% при средна стойност за страната 22,0%, като единствено в София и Перник този дял е по-нисък.

Пазар на труда ■■■■■

Показателите, характеризиращи пазара на труда в област Русе, не се отличават значително от средните на национално ниво. През 2018 г. безработицата намалява до 5,2%, което е най-ниското ниво, регистрирано до този момент. Коефициентите на заетост (67,7%) и икономическа активност (71,4%) също са на рекордно високи нива и са част от общата положителна тенденция за областта.

Образователната структура на работната сила в областта е по-благоприятна от средната за страната. Това се потвърждава от относителния дял на висшите – 29,1% в областта при 28,2% за страната, както и с ограничения дял на лицата с основно и по-ниско образование – 12,9% в областта при 17,4% за страната.

Инвестиции и икономика ■■■■

Русе е една от малкото области в страната, в които не се отчита съществена загуба на чуждестранни инвестиции в периода на кризата. В края на 2017 г. общият обем на чуждестранните капитали с натрупване възлиза на 374 млн. евро. Въпреки това Русе не е сред най-атрактивните области за чуждестранните инвеститори, като размерът на ПЧИ възлиза на 1685 евро/човек от населението в областта – около два пъти под стойността за България като цяло. В периода 2005–2017 г. произведената продукция на човек от населението се увеличава от 74 на 94% от средната за страната, достигайки 22 378 лв./човек и превръщайки Русе в шестия по концентрация на промишлено производство център в България.

Въпреки доброто състояние на пазара на труда инвестициите на предприятията в ДМА през 2017 г. се намират на най-ниското си ниво от 2011 г. насам. Областта изостава още в усвояването на европейски средства, като към средата

та на 2019 г. натрупаният им размер се равнява на 1399 лв./човек от населението при средно 1803 лв./човек за страната.

Инфраструктура ■■■■■■■

Отличната оценка на област Русе по отношение на инфраструктурното развитие се дължи както на високата гъстота на пътната и железопътната мрежа, така и на високия относителен дял на първокласните пътища – 21,5% спрямо 18,4% за страната. Недостатък остава липсата на магистрален път, както и проблемите с пътната настилка – едва 21,8% от нея са в добро състояние, което е два пъти под средния дял за страната.

Относителният дял на домакинствата с достъп до интернет достига 71,9% през 2018 г., което е близо до средните стойности за страната.

Местни данъци ■■■■■

За разлика от по-голямата част от областите със сходен социално-икономически профил средното ниво на данъчната тежест в Русе е сравнително ниско. Единственият данък, чиято усреднена ставка е по-висока от средната за страната, е патентният за търговия на дребно. Данъкът за възмездно придобиване на имущество за сметка на това е средно 2,28% в областта при 2,52% за всички общини в страната.

Друга характерна черта на местните данъци е тяхната относителна устойчивост във времето. Последното по-значимо нарастване на данъчната тежест е от 2017 г., когато община Русе увеличава годишния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица от 1,20 на 2,00%.

Администрация ■■■■

Самооценката на общините от област Русе за обхвата и качеството на предоставяните от тях електронни услуги (3,59 точки от възможни 5,00) е чувствително по-висока от средните за страната 2,95 точки. Известно изоставане се наблюдава при готовността за обслужване на гражданите и бизнеса на едно гише, както и при Рейтинга на активната прозрачност на органите на местно самоуправление на ПДИ. Последната е с 5 пр.п. по-ниска от средните за страната 70,7%, като най-прозрачните общини са Две Могили (73%) и Русе (70%), а най-ниско е оценена Бяла (37%).

Русе е една от областите, в които покритието на кадастъра е сравнително слабо – към 2018 г. в обхвата му влиза едва 44,4% от територията при средно 72,4% за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Добрата оценка на област Русе по отношение на демографското развитие е следствие най-вече от високата степен на урбанизация на населението в областта – 78,0% при средно 73,6% за страната, както и заради сравнително високата гъстота на населението в урбанизираните територии. В същото време протичащите тенденции са негативни по подобие на ситуацията в по-голямата част от областите в Северна България.

В периода 2001–2018 г. населението на област Русе намалява с 18% при среден спад за страната от 11%, като този процес е съпътстван и с влошаване на възрастовата структура на населението. През 2018 г. в областта се регистрира най-неблагоприятният коефициент на естествен прираст до този момент (–9,7‰), както и най-неблагоприятният коефициент на механичен прираст от 2010 г. насам (–2,9‰).

Образование ■■■■

Образователната система изпитва нарастващи трудности да обхване и задържи подлежащото на образование население. Нетният коефициент на записване в V–VIII клас за учебната 2018/2019 г. възлиза на 84,9% при средно 87,4% за страната, а относителният дял на отпадналите от основно и средно образование достига рекордните за областта 4,19%, което е и четвърта най-висока стойност в България.

В същото време качеството на образованието е сравнително добро, като през 2019 г. относителният дял на неуспешно положилите държавния изпит по БЕЛ зрелостници от областта за пореден път е сред най-ниските в страната. Средният успех за областта („добър“ 4,13) от своя страна е сред най-високите шест, отчетени в България.

В периода 2012–2018 г. броят на студентите в областта намалява от 10,3 на 6,4 хил. души (с 38%), като сред областите с традиции във висшето образование по-голям относителен спад за периода се наблюдава единствено в Бургас (39%) и Велико Търново (41%).

Здравеопазване ■■■■

Русе е една от четирите области заедно с Кърджали, Разград и Търговище, в които на един общопрактикуващ лекар се падат над 2000 души жители. Недостиг се наблюдава и при лекарите специалисти, както и при болничните легла – през 2018 г. в областта има 4,53 легла на 1000 души в МБАЛ при 5,34 легла на 1000 души средно за страната. В същото време броят на преминалите през болници пациенти на 1000 души е традиционно по-нисък, макар и сравним със средното за страната.

Както относителният дял на здравноосигурените лица (87%), така и коефициентът на детска смъртност (5,9‰) са на нива, аналогични със средните.

Ред и сигурност ■■■■

Русе отчита едни от най-добрите резултати в страната по отношение на ефективността на органите на съдебната система, действащи на територията на областта. Въпреки че натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд е по-висока от средната за страната, относителният дял на делата, приключили в 3-месечен срок, достига 95,1% при средно 90,2% за страната. През 2018 г. относителният дял на висящите дела се повишава за втора поредна година, достигайки 5,8%, но остава чувствително под средните за страната 8,7%.

Съотношението между броя на регистрираните престъпления и местното население – 11 престъпления на 1000 души, също остава по-нисък от средния показател за страната. В същото време разкриваемостта в областта – 46,9%, изостава леко от средните за страната 48,9%.

Околна среда ■■■■

През 2017 г. относителният дял на населението, живеещо в населени места с достъп до обществената канализация, достига 68,4% при средно ниво за страната от 76,0%. В същото време свързаността на обслужваното население с пречиствателните станции за отпадъчни води е по-висока от средната за страната. Годишните емисии на въглероден диоксид в атмосферата възлизат на 189,9 т/кв.км, което е близо два пъти по-ниско от средното ниво на емисии в страната.

От 2013 г. насам генерираните битови отпадъци на човек от населението са по-високи от средните за страната, като през 2017 г. те достигат 499 кг/човек при 435 кг/човек средно за страната.

Култура ■■■■

Област Русе се характеризира с висока интензивност на културния живот. Само три области в страната – столицата, Търговище и Видин – отчитат по-голям среден брой посещения на театър от този в Русе. Посещаемостта на библиотеките също е по-висока от тази в повечето области, а тази на кината е сравнима със средните нива за страната. Единственият индикатор, по който областта видимо изостава, е средният брой на посещенията в местните музеи – 391 посещения средно на 1000 души, или едва 54% от отчетените на национално ниво.

Ключови показатели за област Русе

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9694	9912	10 523	11 152	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4553	5303	5263	5416	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8028	8563	9287	10 243	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	12,1	21,4	18,6	14,1	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	63,5	65,9	66,8	69,0	71,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	56,6	60,0	62,2	65	67,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,8	9,0	7,0	5,7	5,2
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	23,6	24,4	26,8	27,7	29,1
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	48	50	51	52	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2039	2227	1796	1606	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1686	1501	1638	1685	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	64,6	60,9	72,5	73,0	71,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,2	26,0	17,7	20,0	21,8
Покритие на кадастъра (%)	10,2	10,2	13,2	13,2	44,4

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,5	-8,6	-8,6	-8,9	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-0,7	-0,2	-1,1	-0,7	-2,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,20	4,21	4,19	4,17	4,05
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,6	5,2	5,4	6,2	3,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,7	77,8	75,1	86,0	84,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	88,3	87,7	87,1	87,0
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	162,7	215,1	235,7	240,2	164,8
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,0	10,1	8,9	10,1	11,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	30,8	36,1	51,4	45,9	46,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	11,7	6,3	3,9	5,3	5,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	64,5	64,6	68,2	68,4	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	208,3	199,1	199,1	189,9	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	769	816	815	819	717
Посещения в театрите на 1000 души от населението	569	645	607	476	457

Област Силистра

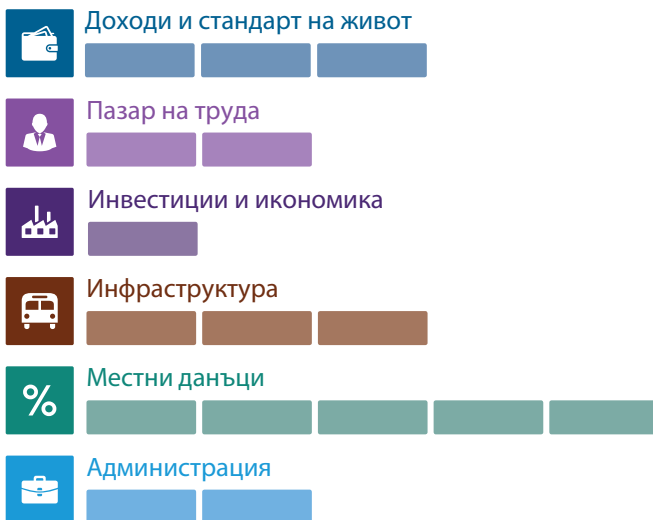
▶ Население (2018)	109 917
▶ Територия (кв.км)	2846,3
▶ Брой на населените места	118
▶ Дял на населението в градовете (%)	44

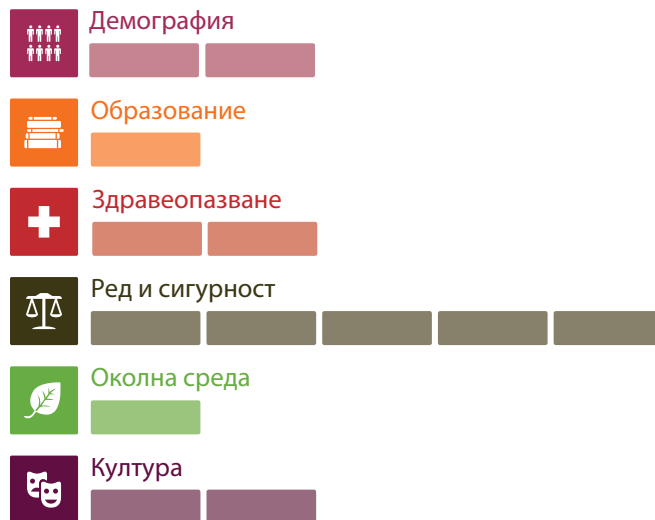
Силистра е областта с най-нисък БВП на човек от населението в България и е сред тези с най-ниски заплати и доходи на домакинствата. Същевременно бедността не е особено висока, а дялът на домакинствата в материални лишения е много под средния за страната. Безработицата е намаляла наполовина в рамките на пет години, но остава над средната. Коефициентът на заетост обаче е с почти 10 процентни пункта под средния основно заради ниското образование на работната сила. Нивата на произведената продукция и инвестициите в дълготрайни активи в Силистра са на много ниско ниво, чуждестранни инвестиции почти липсват, но за сметка на това усвояването на европейски средства е сравнително добро. Областта се характеризира с относително високо качество на пътната настилка, но първокласните и по-добрите пътища са малко, по-слаба е и железопътната свързаност. Общините в Силистра имат много ниски ставки на основните местни данъци, като при повечето тенденцията е към намаляване или задържане. Въпреки значителните подобрения в кадастралното покритие качеството на административните услуги остава ниско. Демографските показатели на Силистра, подобно на почти

всички области, са подчертано негативни, въпреки че областта има по-малко неблагоприятни стойности на миграция от почти половината области. Населението ѝ е сред най-слабо урбанизираните, а дори и градските райони са доста слабо населени. Системата на училищно образование среща сериозни проблеми при обхващането на учениците, като почти 1/5 от децата в прогимназиална възраст са извън училище. Резултатите на зрелостните изпити са под средните, а дялът на слабите оценки е висок. Достъпът до здравни услуги в Силистра е малко по-труден от средния за страната, но разглежданите показатели не разкриват значителни проблеми в регионалното здравеопазване. Областта се радва на една от най-ефективните, но и не особено натоварени правни системи, престъпността е относително ниска, а отчетената разкриваемост – висока. Жителите в област Силистра генерират малко под средното за страната количество битови отпадъци, а вредните емисии са много ниски. Заради спецификата на териториалното разпределение на населението дялът на свързаните с обществена канализация и с пречиствателни станции за отпадъчни води остава нисък. Интересът към участието в културния живот като цяло е доста слаб.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2017 г. Силистра е областта с най-нисък БВП на човек от населението в страната – 6687 лв., или едва 47% от средното за страната. Заплатите в областта също са сред най-ниските (8672 лв. брутна годишна заплата), но все пак са малко по-високи от тези в Благоевград, Видин, Хасково и Кюстендил. При доходите на домакинствата Силистра е близо до „дъното“, като зад нея през 2017 г. се нареждат само Търговище и Сливен. Средният доход на лице от домакинство в областта е 4201 лв. годишно, или с цели 1300 лв. под средното за страната.

Особеното за Силистра е, че въпреки ниските доходи нивата на бедност и неравенство в областта не са прекалено високи. През 2018 г. делът на домакинствата, живеещи под линията на бедността, е 20%, или малко под средното за страната. Любопитен е и много ниският дял на домакинствата, живеещи в материални лишения – едва 15% при 21% за цяла България.

Пазар на труда

Безработицата в област Силистра намалява наполовина спрямо най-високата достигната стойност през 2014 г., но остава над два пъти по-висока от средната за страната през 2018 г. – с 11,1% за населението над 15 години. За същия период на пазара на труда коефициентът на заетост нараства с 10 пр.п. до 60% от хората в трудоспособна възраст, но въпреки това заетостта остава доста под средната за страната от близо 68%.

По-слабото представяне на Силистра в периода на икономическо възстановяване до голяма степен може да се обясни с образователния профил на работната сила – едва 17% от населението между 25- и 64-годишна възраст са с висше образование, докато близо 33% са с основно или по-ниско, което силно ограничава възможностите за инвестиции в областта.

Инвестиции и икономика

При най-ниското за страната ниво на БВП на човек от населението Силистра очаквано се нарежда на последните места и по произведена продукция – 8508 лв./човек през 2017 г., или почти три пъти под средното за страната. Областта е и на предпоследно място след Монтана по ПЧИ с 324 евро/човек с натрупване в края на 2017 г., или десет пъти под средното за страната. Относително по-добро е представянето ѝ при разходите за ДМА, като за същата година те са били 1376 лв./човек, но отново нивото е значително под средното за страната.

Слабата икономическа активност на Силистра личи и в относително малкия брой предприятия – те са едва 36 на 1000 души от населението спрямо 57 средно за България. Относително по-добре се представя областта в усвояване-

то на европейски средства, като към средата на 2019 г. те достигат 1229 евро/човек.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната мрежа в Силистра е почти идентична със средната за страната – 17,8 км пътища на 100 кв.км от територията на областта. Доста под средния обаче е делът на първокласните пътища – едва 11,3% от всички в областта през 2017 г. в сравнение с 18,4% средно в България. Качеството на самата пътна настилка е относително високо – 62,1% от всички пътища са оценени в добро състояние, като този показател се подобрява чувствително през последните години.

За повечето области в Северна България е характерна по-ниската гъстота на железопътната мрежа, като в Силистра тя е 2,5 км/100 кв.км от територията спрямо средно 3,6 км за страната. Последните години бележат и значително увеличение в свързаността на домакинствата с интернет, като през 2018 г. делът на свързаните достига 70% при едва 20% преди десетилетие.

Местни данъци

Общините в Силистра поддържат значително по-ниски равнища на общинските данъци от средните за страната. Единствено средната ставка на данъка върху превозните средства и леките автомобили е по-висока от средното ниво в страната през 2018 г. – 1,27 лв./кВт мощност, макар разликата да е незначителна. Чувствително по-нисък е обаче средният данък за таксиметров превоз – 328 лв. на година спрямо 498 лв. в страната като цяло, като причина за това вероятно е липсата на таксиметрова услуга в повечето от общините.

Годишният патентен данък за търговия на дребно също е много по-нисък – средно 7,97 лв./кв.м за общините в Силистра при почти 13 лв./кв.м за всички общини в България, и запазва тенденция към намаляване. По-нисък е данъкът върху нежилищни имоти на юридически лица – 1,75‰, или с 0,20‰ под средното за страната.

Администрация

Силистра е сред областите, в които покритието на кадастралната карта се увеличава многократно между 2017 и 2018 г. – от 16 на 88%. Останалите индикатори за качеството на местната администрация обаче изостават от средните нива за страната – предлагането на електронни услуги в общините в Силистра е оценено със средно 2,91 точки от възможни 5, предоставянето на услуги на едно гише – с 2,44. Рейтингът на активната прозрачност на органите на местното самоуправление на ПДИ също е доста нисък – 63% при 71% средно за страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

В рамките на десетилетие естественият прираст на Силистра се е влошил двойно – от $-5,3\%$ през 2009 г. до $-10,5\%$ през 2018 г. За сметка на това миграционните процеси не са особено интензивни – областта губи население, но механичният прираст през 2018 г. е бил едва $-1,2\%$ с плавна тенденция към изравняване на броя на изселванията и заселванията. Коефициентите на възрастова зависимост обаче говорят за по-бързо от средното за страната застаряване на населението.

С по-ниска степен на урбанизация сред всички области е само Кърджали, като делът на градското население в Силистра достига $44,3\%$ през 2018 г. и запазва тенденцията към лек спад от последното десетилетие. Същевременно самите урбанизирани територии не са особено гъсто населени – в тях живеят по 800 души/кв.км, като през последните години гъстотата им постоянно намалява.

Образование ■■

В Силистра има само един клон на висше учебно заведение – на Русенския университет. Броят на обучаващите се студенти е нисък, като през последните години числеността им се колебае между 2 и 4 на 1000 души от населението на областта. След Добрич Силистра е с най-слабия обхват на системата на училищно образование, като през 2018 г. в прогимназиалната фаза са записани едва 80% от децата в подходяща възраст, със 7 пр.п. под националното ниво. Въпреки ниския коефициент на записване относителният брой на учителите е близък до средния за страната – 85 на 1000 ученици, като ръстът му през последните години е следствие от свиването в общия брой на учениците.

Прави впечатление, че делът на повтарящите ученици от $0,34\%$ е почти три пъти по-нисък от средния за страната, но за сметка на това делът на отпадащите от образование е малко над средния – $3,5\%$ при малко под 3% на национално ниво. Последните няколко години бележат чувствителен спад в средните оценки на зрелостните изпити, като през учебната 2018/2019 г. оценката по БЕЛ е „добър“ 3,77 при „добър“ 4,06 средно за България. Почти една пета от оценките на държавния зрелостен изпит са слаби.

Здравеопазване ■■■

На 1998 души в област Силистра се пада по един общо-практикуващ лекар, а специалистите са един на 512 души. Тези показатели сочат за малко по-затруднен от средния за страната достъп до здравни услуги. По-малко са и леглата в МБАЛ – 4,39 на 1000 души за областта при 5,34 на национално ниво, но броят им постепенно нараства. Заболеваемостта в областта е над средната – през МБАЛ през 2018 г. са преминали за лечение 218 пациенти на 1000 души.

Обхватът на здравната система е сходен със средния за страната за 2018 г. – 87% от цялото население. За разлика от повечето икономически слабо развити области в Силистра коефициентът на детска смъртност е относително нисък – $3,7\%$ при средна стойност за страната $5,8\%$, но динамиката на показателя е изключително неравномерна през годините.

Ред и сигурност ■■■■■■■■

Силистра има най-ефективната правна система в страната след Разград, като 97% от наказателните дела през 2018 г. са приключили в 3-месечен срок. Делът на висящите наказателни дела също е много нисък – едва $4,5\%$ от делата през годината. До голяма степен това се обяснява с не особено голямата натовареност на съдиите – те са разглеждали средно по 6,9 дела/месец при средно за страната 9,2 и над 10 в по-натоварените области.

Областта се характеризира с относително ниска престъпност, като регистрираните престъпления срещу личността и собствеността през 2018 г. са 7,1 на 1000 души от населението. Отчетената разкриваемост на престъпленията от 65% също е над средната за България.

Околна среда ■■

През последните години Силистра чувствително е снизила количеството битови отпадъци, генерирано в областта, като то е достигнало 402 кг/човек годишно през 2018 г., или малко под средното за страната. Благодарение на ниската икономическа активност в областта има и относително малко вредни емисии – 12 т/кв.км въглероден диоксид.

Вследствие на ниската степен на урбанизация относително малък дял от населението – едва 52% – живее в селища с обществена канализация. Въпреки драстичните подобрения от 2014 г. насам делът на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателна станция за отпадъчни води, също е доста под средния – 44% при над 63% средно за страната.

Култура ■■■

През 2018 г. според данните на НСИ няма регистрирани посещения в кината в Силистра, което най-вероятно е следствие от затварянето на последното кино в областта. Няма особен интерес към театрите, като са отчетени 236 посещения на 1000 души от населението на областта при 340 посещения средно за страната. На най-голямо внимание се радват библиотеките – с 493 посещения на 1000 души, но отново показателят има по-ниска от средната за България стойност. Посещенията в музеите са над три пъти по-малко от средното за страната.

Ключови показатели за област Силистра

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	5852	5933	6080	6687	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3289	3521	3922	4201	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7215	7494	7967	8672	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	19,8	20,4	29	19,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	64,7	63,1	62,8	65,3	67,7
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	50,0	49,2	52,2	57	60,2
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	22,4	21,8	16,9	12,5	11,1
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	14,4	16,4	18,5	17,7	16,9
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	33	35	35	36	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1436	2244	1301	1376	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	275	256	290	324	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	60,2	56,4	55,1	71,7	69,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,7	46,8	53,1	53,2	62,1
Покритие на кадастъра (%)	14,2	16,2	16,2	16,2	88,0

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,4	-9,0	-7,1	-8,8	-10,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,4	-3,5	-4,3	-3,8	-1,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,15	3,88	3,80	3,95	3,65
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,55	8,97	13,93	13,2	12,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,7	78,7	76,6	82,3	80,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,0	87,6	87,4	87,1	87,2
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	204,8	208,6	217,4	215,1	218,4
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	8,0	9,6	9,1	9,2	7,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	62,1	62,0	70,8	63,1	64,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	12,4	5,4	10,8	4	4,5
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	6,2	7,6	45	44,4	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	14,7	15,0	5	11,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	69	115	76	90	0
Посещения в театрите на 1000 души от населението	188	188	225	189	236

Област Сливен

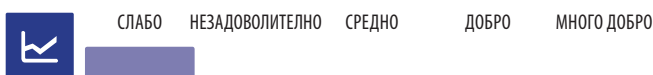
▶ Население (2018)	187 464
▶ Територия (кв.км)	3544,1
▶ Брой на населените места	120
▶ Дял на населението в градовете (%)	66

Общата оценка за икономическото развитие на област Сливен е ниска. Доходите в областта изостават сериозно от средните за страната, а БВП на човек от населението е наполовина на националния. Стандартът на живот е нисък, като делът на населението в домакинства с доходи под линията на бедност е изключително висок. Причините за ниските доходи са в слабо представяне на пазара на труда и в силно неблагоприятната образователна структура на работната сила. Безработицата е два пъти над средната за страната, а заетостта изостава значително от средните стойности. Независимо от сравнително благоприятната демографска картина най-вече заради високия дял на младото население недобрите образователни характеристики затрудняват включването му в пазара на труда. Икономическата активност на бизнеса е ниска, а инвестициите страдат от слабо местно управление и относително високи данъци. Въпреки това Сливен разполага с добра пътна инфраструктура с високо качество. Възможностите за областта се крият в подобряване на бизнес сре-

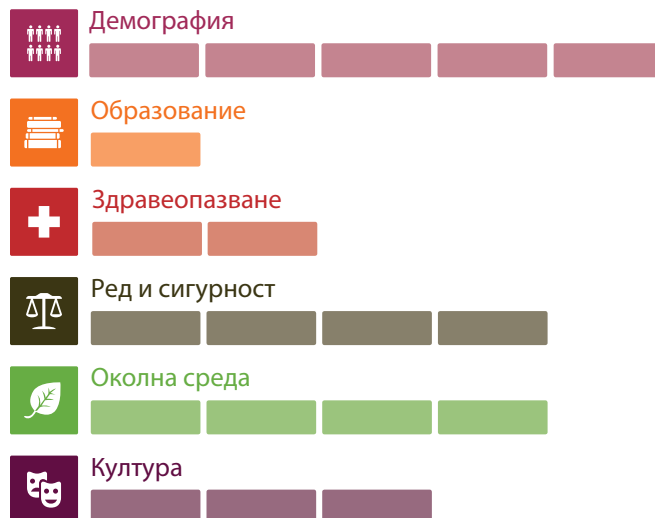
дата, на образователната структура и в по-нататъшното развитие на административното обслужване.

В основата на доброто социално развитие на област Сливен са добрите демографски показатели – естественият прираст е сравнително висок поради високата раждаемост, а застаряването на населението се отразява възможно най-малко негативно на възрастовата структура. Слабото икономическо развитие води до отрицателен механичен прираст, а образователната структура не създава благоприятни условия за развитие на областта. Ниският обем на генерирани отпадъци също е отражение на относително слабата икономика и ниският стандарт на живот. Образователните резултати се подобряват през последната година, а здравеопазването увеличава своята ефикасност. Правосъдието в Сливен е на много добро ниво със сравнително ниска регистрирана престъпност и добре работеща съдебна система. Културният живот не е интензивен и е силно ограничен от липсата на културна инфраструктура.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■

Доходи и стандарт на живот ■

Слабото икономическо развитие и ниският стандарт на живот е видим в основните икономически показатели на област Сливен. БВП на областта за 2017 г. е близо наполовина на средния за страната – той достига 7046 лв./човек при средно 14 280 лв. и е вторият най-нисък в страната след Силистра.

Доходите на населението са отражение на слабата икономическа активност, ниските инвестиции и неблагоприятното състояние на пазара на труда. Средната годишна брутна заплата на лица, наети по трудово и служебно правоотношение, достига 9113 лв. в сравнение с 12 448 лв. средно за страната. Средният доход на лице от домакинството достига 3790 лв. на година при среден доход на национално ниво от 5586 лв. – по-ниска стойност се наблюдава единствено в област Видин.

Стандартът на живот в областта също е нисък. Делът на населението, живеещо в материални лишения, е най-високият в България за 2018 г. – 33,6% при средно за страната 20,9%.

Пазар на труда ■■■■

Коефициентът на безработица на населението над 15 години намалява до 9,9% през 2018 г., но все още остава почти двойно по-висок от средния за страната от 5,3%. Заетостта и икономическата активност също са значително по-ниски от средните за страната – коефициентът на заетост е 61,2% при средно за страната 67,7%.

Коефициентът на демографско заместване в област Сливен е най-високият в страната, като продължава да се увеличава, достигайки 86,6% през 2018 г. – за сравнение, средният коефициент на заместване в страната достига 65,7%. Това означава, че в Сливен в сравнение с останалите области през следващите пет години на пазара на труда могат да навлязат относително най-голям брой млади хора, за да заместят напускащите работната сила. Дали икономиката на Сливен ще успее да се възползва от този факт, е под въпрос, тъй като бъдещото развитие на пазара на труда е силно ограничено от образователната структура на населението и ниското качество на образованието в областта. През 2018 г. 33,4% от населението в областта е със средно и по-ниско образование при средно за страната 17,4%, като този показател продължава да се влошава през последните години и областта вече е сред четирите с най-неблагоприятни стойности.

Инвестиции и икономика ■

Икономическата активност в област Сливен е слаба. Броят нефинансови предприятия през 2017 г. запазва нивото си от средно 37 на 1000 души от населението при средно за страната 57 предприятия. Разходите за придобиване на ДМА продължават да намаляват, достигайки 1060 лв./човек, или едва около 40% от инвестициите на национално ниво. Размерът на ПЧИ е изключително нисък – едва 737 евро/човек при 3459 евро средно за страната. Това определя

ниския общ потенциал за местната икономика, в резултат на което произведената продукция достига едва 10 891 лв. при средно 23 764 лв. за страната като цяло.

Не е изненадващо и това, че Сливен силно изостава по усвоени европейски средства от проекти – към средата на 2019 г. са усвоени 840 лв./човек от населението при средно за страната 1803 лв., което нарежда областта на последно място в България.

Инфраструктура ■■■■■■

Нивото на базовата физическа инфраструктура в област Сливен продължава да бъде високо. Гъстотата на пътната и жп мрежата в областта е сравнима със средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-висок от средния – 22% при 18,4% за България като цяло. Сливен е областта с най-голям дял пътна инфраструктура с високо качество – 80% при средно за страната 40,5%. Качеството на пътната инфраструктура в областта се увеличава с близо 10 пр.п. през последната година, което е индикатор за значителни инвестиции.

Сериозен е ръстът и на дела на домакинствата с достъп до интернет – от 58,5% през 2017 г. те нарастват на 75,2% през 2018 г. По този показател област Сливен вече надхвърля средните стойности за България.

Местни данъци ■■■

През 2019 г. нито една от четирите общини в областта не е увеличавала своите данъци. Въпреки това усреднените нива на данъка върху недвижими имоти на юридически лица, на данъка върху превозните средства и леките автомобили, както и на данъка за прехвърляне на собственост остават по-високи от средните нива за страната. Това може да се разглежда и като един от негативните фактори за бизнес средата в областта.

Администрация ■■■

През последните три години средният Рейтинг на активната прозрачност в работата на общинската администрация се покачва. Той достига до 71% и вече е леко над средния за общините в страната от 70,7%. В рамките на областта най-добре се представя община Сливен с рейтинг от 82,8% за 2019 г., а най-слабо – община Твърдица с рейтинг 34,8%. Усреднената самооценка на общините за развитие на електронното правителство се запазва до нивото от предходната година – малко под средната за страната, но самооценката за услугите на едно гише е под средната за страната с почти единица. Кадастралното покритие за една година е нараснало от 23 на 62,1% от територията в областта, но все още е под средното за страната (72,4%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Оценката за демографската картина в област Сливен на база на разглежданите показатели е много добра и е на равнището на област Кърджали и Пловдив. Сливен разполага с най-благоприятния коефициент на възрастова зависимост на съотношението между лица на над 65-годишна възраст спрямо лица на възраст 0–14 години за 2018 г. – 106,9%, докато стойността на този индикатор за страната е 148,6%.

Раждаемостта в областта е висока, което води до един от най-благоприятните коефициенти на естествен прираст в страната, макар и да е отрицателен (–3,6‰). По-висок е естественият прираст единствено в столицата (–1,9‰). Сливен страда от висок отрицателен механичен прираст на населението (–6,8‰), който отразява недоброто състояние на пазара на труда и ниския стандарт на живот в областта.

Образование ■■■■■

Област Сливен се характеризира със слаби резултати по обхващане на учениците в образователната система. Въпреки че нетният коефициент на записване на учениците в V–VIII клас се повишава до 85,7%, той все още е по-нисък от средния за страната (87,4%). Делът на повтарящите ученици отново се увеличава до 2,43% и е най-високият в България, където средната стойност е 0,91%. Областта държи първенство и по дял на отпадналите ученици през 2018 г. – 6,04%. Броят на преподавателите в средното образование продължава да расте, достигайки 73 на 1000 ученици. Броят на студентите е много малък – 5 на 1000 души от населението при средна стойност за страната 32. Причината е наличието само на два филиала на висши училища в областта – на Медицинския университет – Варна и на Техническия университет – София.

Същевременно образователните резултати през 2019 г. се подобряват в сравнение с предходната година и се приближават до средните за страната. Делът на слабите оценки по БЕЛ е 8,5% при средно за страната 8,7%. Средният успех на матуририте по БЕЛ е „добър“ 4,04 при средно за страната „добър“ 4,06.

Здравеопазване ■■■■■

Ресурсите на здравната система в област Сливен през 2018 г. са малко под средните за страната. Един общопрактикуващ лекар обслужва средно по 1856 души при средно 1673 за страната, а един лекар специалист – 599 души при средно 424. Броят легла в МБАЛ слабо се увеличава през последните години, достигайки 4,8 броя на 1000 души от населението при средно 5,34 легла за страната. Преминалите през МБАЛ пациенти за годината са 153,3 на 1000 души, като значително по-ниските стойности от средното за страната могат да се дължат на по-лошото качество на лечебните заведения и предпочитанията към посещение в съседни области. Делът на здравноосигурените лица също е близо до средния за страната – 86,6% при 87,9% средно, като населението в областта обаче е по-скоро сред най-слабо обхванатите.

Здравните показатели, макар и бавно, се подобряват. Коефициентът на детска смъртност е все още сред най-високите в страната, но отчита най-ниската си стойност от 2011 г. насам – 8,4‰. По този показател Сливен изпреварва в последните години Пазарджик, Разград, Плевен и Ямбол.

Ред и сигурност ■■■■■

Равнището на престъпност в Сливенска област е сравнително ниско – регистрираните престъпления срещу личността и собствеността през 2018 г. са 11,3 на 1000 души от населението при средно 12,1 за страната. От тях се разкриват 67,1% – този показател надхвърля средния за страната с близо 19 пр.п.

Сливен разполага с ефикасна система на правосъдие, в която натовареността на съдиите е над средната за страната и е 9,8 дела средно на месец на един наказателен съдия, макар това да надхвърля средната натовареност за страната от 9,2 дела. По-високата натовареност не води до забавяне на делата – едва 5,7% от делата са висящи в сравнение със средно 8,7% за страната и 94,6% от делата приключват в 3-месечен срок при средно 90,2% за страната.

Околна среда ■■■■■

Малко по-ниската урбанизация на населението в областта обуславя и по-нисък дял на населението, живеещо в селища с канализация – 65,2% при средно за страната от 76%. Делът на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателна станция за отпадъчни води, е 57,3%, или близо 10 пр.п. по-нисък от средните за страната стойности.

Генерираните битови отпадъци през 2017 г. се увеличават до 355 кг/човек от населението при средно 435 кг за страната, а количеството емисии въглероден диоксид в атмосферата по последни данни е на ниво под половината от средното за страната.

Култура ■■■■■

Средният брой посещения в кината в област Сливен през 2018 г. е много нисък – едва 66 посещения средно на 1000 души от населението, и продължава да намалява. По този показател област Сливен е съизмерима със София (област), Хасково и Ямбол.

Посещенията в театрите също следват тенденция на намаляване през последните няколко години – през 2018 г. те са 285 броя на 1000 души при средно за страната от 340.

Петте музея в областта са били посетени през 2018 г. средно 497 пъти на 1000 души от населението при средна посещаемост от 724 на 1000 души за страната. Единствено средногодишният брой посещения в библиотеката в областта е над средната – 791 на 1000 души в сравнение със средно 650 посещения, отчетени общо за България.

Ключови показатели за област Сливен

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	5961	5921	6392	7046	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4017	4236	3685	3790	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7265	7830	8438	9113	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	38,0	38,7	47,2	35,6	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	60,7	62,9	64,8	65,8	68
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	52,4	55,9	58,9	58,9	61,2
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	13,6	10,9	9,2	10,2	9,9
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,5	21,8	21,4	21,2	21,1
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	35	36	37	37	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1152	1202	1068	1060	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	480	474	652	737	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	49,8	44,6	54,1	58,5	75,2
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	80,3	72,4	71,9	70,4	80
Покритие на кадастъра (%)	23,0	23,0	23,0	23,0	62,1

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-2,5	-2,7	-2,4	-2,8	-3,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,1	-4,9	-5,0	-4,4	-6,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,19	4,18	4,15	4,24	3,96
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	9,0	5,9	6,9	7,2	5,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	75,0	75,2	76,4	84,2	85,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,6	87,4	87,5	86,8	86,6
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	153,8	217,1	221,8	231,3	153,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,5	11,6	11,1	11,8	11,3
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	47,8	51,8	62,4	57,9	67,1
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,7	5,2	6,7	3,6	5,7
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	57,6	57,4	57,2	57,3	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	161,0	161,0	161,0	160,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	93	84	101	97	66
Посещения в театрите на 1000 души от населението	350	314	339	339	285

Област Смолян

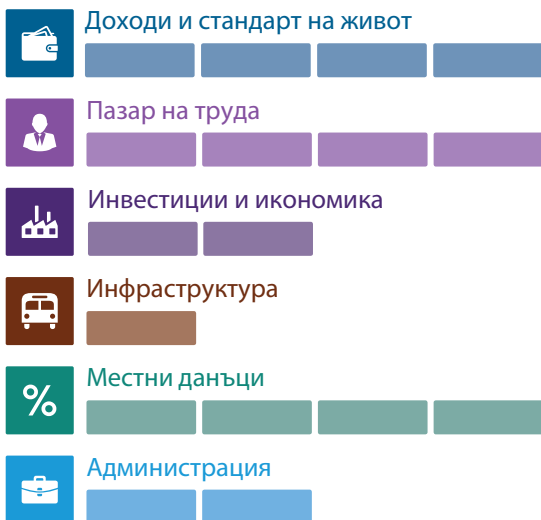
▶ Население (2018)	106 352
▶ Територия (кв.км)	3192,8
▶ Брой на населените места	242
▶ Дял на населението в градовете (%)	56

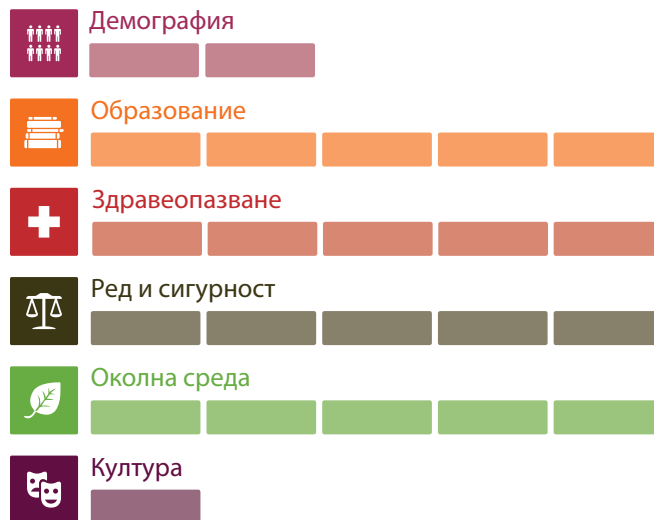
Брутният вътрешен продукт на област Смолян нараства ускорено през 2017 г. след застой от предходната година. Ръстът е съпроводен с увеличение на доходите на населението, като средният доход на лице от домакинството е сред най-високите в страната. В резултат на това бедността в областта спада до под средните за страната стойности. Въпреки относително по-високото ниво на безработица икономическата активност и заетостта на населението са над средните. Положително се отразява и добрата образователна структура на населението, характеризираща се с малък дял лица с основно и по-ниско образование. Инвестиционната активност на предприятията е под средната за страната, а чуждестранните инвестиции са относително малко. Инфраструктурата също е фактор, който ограничава местната икономика, но това може да се обясни до известна степен с естествени и географски особености. Подобряването на работата на местната админи-

страция може да се превърне в сериозно предимство на областта при осигуряване на конкурентна бизнес среда. Смолян е една от най-бързо застаряващите области. Въпреки демографските ограничения от нисък прираст на населението и слаба урбанизация публичните услуги в областта остават добре развити. Образованието продължава да се характеризира с високи резултати и достатъчно ресурси. Здравеопазването в областта, отчитайки граничното ѝ географско местоположение, също се представя добре, като осигуряването с персонал е съизмеримо със средното, а детската смъртност е най-ниската в страната. Правосъдната и правоохранителната система действат в условия на ниска престъпност и висока разкриваемост на престъпленията. Слабата натовареност на съдиите не влияе негативно на качеството и бързината на правосъдието. Състоянието на околната среда в област Смолян е на много високо ниво.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

След няколко години на колеблива динамика през 2017 г. БВП на област Смолян нараства с близо 13% до 9742 лв./човек от населението. Стандартът на живот също продължава да се подобрява, като заплатите запазват своя ръст, но с по-бавни от средните за страната темпове и остават сред най-ниските в България. Средногодишният доход на лице от домакинството обаче е значително над средния за страната, като достига 6127 лв. при средно 5586 лв. В резултат на това бедността в областта бележи значителен спад, а делът на населението, живеещо в материални лишения, е едва 14,3% – по-нисък дял регистрират само областите Габрово, Добрич и София (столица). Населението, живеещо под линията на бедност в областта, е 20,9% при средно за страната 22%.

Пазар на труда ■■■■

Въпреки че безработицата в областта остава на сравнително високо ниво и все още е двойно по-висока от средната за страната – 10,5% при средно 5,3%, икономическата активност на населението остава над средната. Тя достига 75,6% от населението в трудоспособна възраст при средно 71,5% през 2018 г. Коефициентът на заетост леко спада след няколко години на бърз растеж до 2017 г. и се изравнява със средния за страната (67,7%).

Пазарът на труда се радва на благоприятна образователна структура на населението, като през 2018 г. едва 15,3% от населението на възраст между 25 и 64 години са с основно или по-ниско образование при средно за страната 17,4%. Висшистите в работната сила са с по-нисък дял от средното за България – 22,5% от населението, но все пак Смолян се нарежда веднага след най-добрите десет области по този показател.

Смолян страда от силно застаряване на населението, което има негативно отражение върху перспективите на пазара на труда. Областта регистрира най-ниския коефициент на демографско заместване през 2018 г. – 43,2%, което означава, че през следващите пет години напусналите пазара на труда ще бъдат заместени от наполовина по-малко навлизащи младежи.

Инвестиции и икономика ■■■■

Произведеният БВП на човек от населението в област Смолян е едва около 68% от средния за страната, но това поставя местната икономика на десето място в страната. Инвестиционната активност в Смолян е ограничена, като чуждестранният инвеститорски интерес не е голям. Размерът на ПЧИ през 2017 г. достига 765 евро/човек от населението при средно за страната 3459 евро/човек. Активните нефинансови предприятия в областта на 1000 души са 48 при 57 средно за страната. Разходите за инвестиции в ДМА бележат рязък спад от 3473 до 1511 лв./човек при средно

за страната 2491 лв. за 2017 г. Произведената продукция от средно 13 955 лв./човек при 23 764 лв. отрездат на областта 14-о място по този показател.

Област Смолян бележи сериозен ръст при усвоените средства по европейски проекти, които през 2019 г. достигат 1485 лв./човек. Най-много европейски средства в рамките на областта е усвоила община Рудозем, а най-малко – община Баните.

Инфраструктура ■■■■

Географското местоположение на област Смолян като гранична област и планинският ѝ терен обуславят и сравнително слабото развитие на физическата инфраструктура. В областта липсват железопътни линии, автомагистрала и първокласни пътища, поради което придвижването е затруднено. Пътната мрежа е с гъстота 16,9 км/100 кв.км територия при средно за страната 17,9 км. Качеството на пътната настилка е сравнително високо, като 49,1% от нея се намира в добро състояние. В синхрон с тенденциите в цялата страна делът на домакинствата с достъп до интернет расте бързо и достига 73% през 2018 г. Слабото развитие на инфраструктурата като цяло поставя обективни ограничения пред възможностите за икономическо развитие на областта.

Местни данъци ■■■■

Усредненото равнище на местните данъци върху възмездното прехвърляне на собственост и върху недвижимите имоти на юридическите лица е съпоставимо със средното в страната. Останалите местни данъци – върху превозните средства, търговията на дребно и таксиметровия превоз – са с по-ниски от средните за страната размери. Въпреки близките ставки малко над средните са нивата на данъците в община Чепеларе, а малко под тях – тези в община Смолян.

Администрация ■■■■

Самооценките на местната администрация за развитие на електронното правителство и за работата на едно гише се повишават през последните три години, но все още остават под средните за страната. Кадастралното покритие също леко изостава от средното, достигайки 68,8% от територията на областта при средно 72,4% на национално ниво.

Рейтингът на активна прозрачност на общините в област Смолян се увеличава до 67% през 2019 г., макар и все още да остава под средния от 70,7%. В рамките на областта най-нисък рейтинг получава община Рудозем (36,6%), а най-висок – община Златоград (близо 88%), като това е значително подобрение спрямо отчетения през 2018 г. рейтинг от 65,5%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■

Населението в Смолян е едно от най-застаряващите в страната. Коефициентът на възрастова зависимост – съотношението между броя лица на възраст над 65 години спрямо тези на възраст до 14 години – е 207,3, или на всеки двама възрастни отговаря по едно дете. През последните осем години възрастовата зависимост непрекъснато се влошава.

Коефициентът на естествен прираст на населението в област Смолян е отрицателен в размер на -9,4‰, като средният размер за страната е -6,5‰. Причината за по-неблагоприятния от средния коефициент е в много ниската раждаемост – област Смолян има най-нисък коефициент на раждаемост от цялата страна за 2018 г. Механичният прираст на населението също е изключително негативен, като отрицателните миграционни потоци са устойчиво най-високи сред областите в България, макар през 2018 г. да се отчита леко подобрене от двуцифрените стойности в предходните години до -8,1‰ от населението.

Смолян е една от най-слабо урбанизираните области в страната – едва 56,1% от населението живее в градове, като се характеризира с голям брой села и малки градове. Въпреки това гъстотата на населението не е ниска.

Образование ■■■■■

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели. Нетният коефициент на записване на ученици в V-VIII клас през 2018 г. е един от най-високите в страната – 91,8% при средно за страната 87,4%. Областта разполага с най-много учители – 119 на 1000 ученици, като основната причина за това е наличието на множество малки и защитени училища заради географските особености и ниската урбанизация. Системата се справя много добре със задържането на учениците – делът на отпадналите ученици за 2017 г. е 0,95% при средно за страната 2,98%.

Образователните резултати в Смолян продължават да са високи въпреки слабото влошаване в сравнение с предходната година. Делът на слабите оценки на матурите по БЕЛ е 4,2% за 2019 г., два пъти по-нисък от средния за страната, като единствено в столицата е отчетен по-малък дял зрелостници със слаби оценки. Средният успех на матурите е „добър“ 4,19 при средно за страната „добър“ 4,06, което отрежда четвърто място на областта.

В Смолян функционират два филиала на висши учебни заведения – на Варненския свободен университет и на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Поради това областта отчита 13 студенти на 1000 души от населението при 32 средно за страната.

Здравеопазване ■■■■■

В област Смолян делът на здравноосигурените лица е близо 95% от населението. През 2018 г. един общопрактикуващ лекар обслужва 1587 души при средно 1673 за страната, а

един лекар специалист – 512 души при средно за страната 424. Смолян разполага и с достатъчно на брой легла в МБАЛ – 5,22 на 1000 души при средно 5,34. За сметка на това броят на преминалите болни за една година е относително висок – 224 на 1000 души, като се задържа на това ниво в последните три години. Коефициентът на детска смъртност през 2018 г. е най-ниският в страната – 1,5‰ при средно 5,8‰.

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Смолян е една от най-ниските в страната. Един съдия гледа средно по 5 дела на месец в сравнение със средната натовареност от 9,2 дела в страната. По-ниска натовареност имат съдиите единствено в областите Търговище и Перник. Въпреки това висящите наказателни дела през 2018 г. са едва 6,6%, като делът им през последните три години намалява. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 89,9% и е много близо до средния за страната от 90,2%.

Област Смолян се радва на най-нисък брой регистрирани престъпления срещу личността и собствеността в страната – 5,1 на 1000 души от населението, като разкриваемостта на престъпленията е една от най-високите – 73,6% при средно 48,9% за страната.

Околна среда ■■■■■

В област Смолян 72,6% от населението живее в селища с обществена канализация, което е сравнително висока стойност, отчитайки ниската степен на урбанизация на областта. Смолян все още изостава по отношение на канализацията, свързана с пречиствателни станции – покритието е едва 42,9% от населението в областта при средно за страната 63,4%.

Състоянието на околната среда в област Смолян е на много високо ниво. Генерираните битови отпадъци намаляват до 251 кг/човек от населението годишно през 2017 г. – най-ниската стойност в страната – при средно 435 кг за страната. В областта традиционно се отчита ниско ниво на емисии на въглероден диоксид в атмосферата.

Култура ■■■

Културният живот в областта се характеризира с ниска интензивност, като една от причините е ограниченият брой културни институции, извършващи дейност в областта. Кинопрожекциите отчитат 134 посещения на 1000 души от населението за годината при средна посещаемост за страната от 695, а областта разполага с едно кино. Посещенията в театрите се увеличават до 119 на 1000 души, близо една трета от средните за страната. Библиотеките и читалищата в областта са били посетени 192 пъти на 1000 души за годината, което е над три пъти по-слабо от средното за страната.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7583	8557	8636	9742	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5315	5419	5618	6127	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7253	7679	8504	9133	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	34,0	24,1	26,9	20,9	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	76,1	77,2	74,1	76,8	75,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,2	63,9	63,6	68,1	67,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	19,4	17,2	14,1	11,2	10,5
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	21,0	21,7	23,2	23,8	22,5
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	45	47	48	48	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1775	1843	3473	1511	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	653	752	758	765	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	55,4	52,3	59,9	56,5	73,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,5	54,5	55,5	49,6	49,1
Покритие на кадастъра (%)	32,1	32,1	32,1	32,1	68,8

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,8	-8,2	-8,0	-9,5	-9,4
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-11,6	-12,9	-11,9	-10,4	-8,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,42	4,37	4,26	4,42	4,33
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,4	2,5	6,5	3,4	3,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	82,4	83,3	81,1	90,8	91,8
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,6	94,4	95,1	94,4	94,6
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	211,9	213,6	224,8	219,6	224,0
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,4	6,1	5,6	6,1	5,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	53,5	56,7	73,6	68,7	73,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,2	5,2	7,5	6,8	6,6
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	39,5	42,0	42,4	42,9	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	4,0	3,6	5,3	5,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	139	153	150	169	134
Посещения в театрите на 1000 души от населението	69	96	122	93	119

Област София (столица)

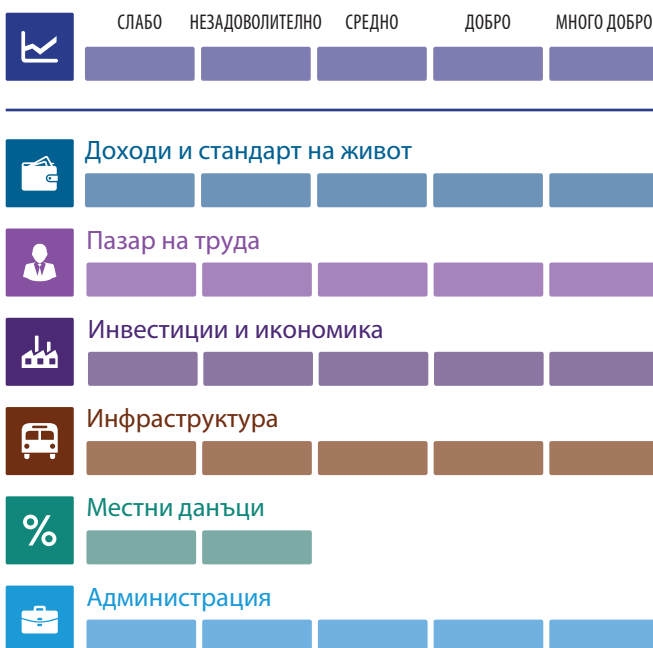

▶ Население (2018)	1 326 775
▶ Територия (кв.км)	1348,9
▶ Брой на населените места	38
▶ Дял на населението в градовете (%)	96

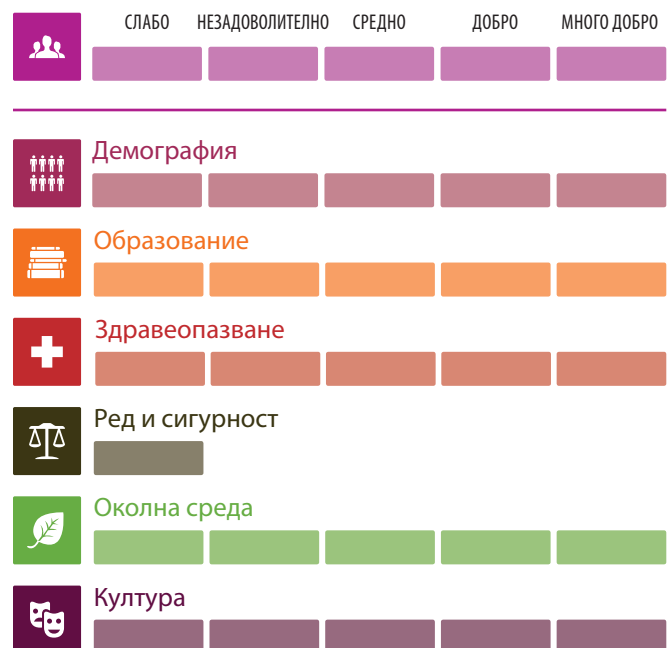
Столицата е икономически най-добре развитата област в страната, като през 2018 г. различията с останалите региони на България остават значителни. Брутният вътрешен продукт на човек от населението надхвърля двойно средния за страната, а заплатите и доходите на домакинствата са с повече от 1/3 по-високи. В областта има два пъти по-малко домакинства, които живеят в материални лишения или с доходи под линията на бедност. Водещите икономически показатели се проявяват и на столичния пазар на труда, където безработицата спада до 2,1% през 2018 г., а заетостта надхвърля 75%. Работната сила е добре образована с благоприятни фактори за динамиката в средносрочен план. София привлича най-много преки чуждестранни инвестиции на човек от населението в страната. В резултат на реструктуриране и засилване на ролята на услугите разходите за придобиване на материални активи леко намаляват, но столицата остава областта с най-висок обем произведена продукция на човек от населението. Инфраструктурата е с високо качество, особено от гледна точка на достъпа до ви-

сокоскоростен интернет. Столичният град обаче поддържа относително високи местни данъци, особено върху търговията на дребно и таксиметровите услуги. София е една от малкото области в България, която се радва на положителни миграционни процеси. Това помага за смекчаването на ефекта на отрицателния естествен прираст, в резултат на което столицата е сред областите с най-младо население в страната. Областта предлага най-доброто висше и средно образование в страната, като неизменно се класира на първо място по средна оценка на зрелостните изпити и е с най-нисък дял на слабите оценки на тях. София предлага и много добро здравеопазване, особено от гледна точка на достъпа до лекари специалисти. Високата натовареност на съдилищата пък води до бавно разглеждане на наказателните дела, а престъпността е над средните за страната равнища. Столицата е и лидер по интензивност на културния живот. Състоянието на околната среда е относително добро, ако оставим настрана чистотата на атмосферния въздух.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Столицата е с най-високият БВП на човек от населението в страната – през 2017 г. той нараства с 6,4% и достига 30 295 лв./човек, или повече от два пъти над средната за страната стойност. Тази концентрация на икономическа активност доближава София до средноевропейските равнища на БВП на човек от населението с отчитане на разликите в популателната способност. Високата икономическа активност, силното присъствие на дейности с висока добавена стойност, както и ефектът на концентрация в столичния и най-голям град в националната икономика водят до чувствително по-високи заплати на наетите – 17 199 лв. за 2017 г., или над 38% повече от средното за страната.

Благоприятните икономически показатели са основна предпоставка за високите средни доходи на лице от домакинството, които достигат 7603 лв. през 2017 г. при 5586 средно за страната. Добрият жизнен стандарт в София е видим и в ниския дял на населението, което живее в материални лишения – 12,2% през 2018 г., два пъти по-малък от средния за страната, а с едва 8,8% от населението с доходи под линията на бедност столицата е с най-добър показател за България.

Пазар на труда

Подобрието в стандарта на живот на столицата е до голяма степен следствие от бързото активизиране на пазара на труда през последните пет години. В периода 2013–2018 г. безработицата в областта се е свила от 8,2 на 2,1% и вече е на границата на „естествената“ безработица. Ниската безработица е съчетана с рекордна заетост, като през 2018 г. коефициентът на заетост на населението между 15 и 64 години доближава 76% – стойност, която се приближава до икономически най-силните региони в Европейския съюз.

Добрите резултати на пазара на труда са подкрепени и от относително добра краткосрочна перспектива, изразена чрез коефициентите на демографско заместване. Съотношението на населението на възраст от 15 до 19 години спрямо това на възраст между 60 и 64 години е 72,4%, което е значително по-благоприятно от средното за страната. От значение е и обстоятелството, че повече от половината население в активна възраст е с висше образование, а това с основно и по-ниско е под 5%.

Инвестиции и икономика

София е лидер по инвестиционна активност. В областта оперират най-много предприятия на човек от населението – 89 на 1000 души през 2017 г., като тенденцията е към бързото увеличаване на броя им. ПЧИ с натрупване през 2017 г.

са 9294 евро/човек – два пъти и половина над средното за страната и около 40% от общия обем за националната икономика. Тъй като инвестициите са най-вече в сектора на услугите, разходите за придобиване на ДМА леко намаляват през последните години, но столицата остава далеч пред всички останали региони и по този показател. Обемът на произведената продукция от средно над 46 хил. лв./човек също е най-висок за страната през 2017 г., но София (област) вече доближава тези нива.

По усвояване на европейски средства София се класира на второ място в страната след Габрово с 3129 лв./човек от населението с натрупване към средата на 2019 г. Значителна част от тях представляват инвестициите в разширяването на метрополитена.

Инфраструктура

В София няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрала. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на жп мрежата в столицата значително изпреварва средната – 12,8 км/100 кв.км територия при 3,6 км/100 кв.км в страната. Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да се повишава и през 2018 г. достига 81,9%.

Местни данъци

Ниската оценка на Столична община в класирането за тежестта на местните данъци е предимно следствие на високия данък за таксиметров превоз, който възлиза на 850 лв. годишно, и на патентния данък за търговия на дребно – 20 лв./кв.м, като и двата са най-високите в страната и почти два пъти над средните стойности. Размерът на останалите три местни данъка е много близо до средните стойности.

Администрация

Кадастралната карта на София е на практика завършена, като последните данни сочат над 99% покритие на територията. Самооценката на електронното управление в общината обаче е намаляло с една единица през последната година до 3 от възможни 5 точки. Оценка на предоставянето на услуги на едно гише остава без промяна – 4 от 5 възможни точки, а Рейтингът на активната прозрачност на органите на местно самоуправление е 77%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■■

Демография ■■■■■■

София е една от областите с положителни миграционни процеси, като през 2018 г. по-висок механичен прираст от този на столицата (3,9 %) има единствено Кърджали. Този показател обаче отчита големи изменения през отделните години. Същевременно градът е и сред основните центрове, привличащи ежедневна трудова миграция. Естественият прираст е отрицателен, но е най-благоприятният в страната (-1,9%), макар и с негативна тенденция.

Въпреки това областта е с най-добрите коефициенти на демографско заместване, като на всеки 100 души във възрастовата група от 0 до 14 години се падат 119 в тази над 65 години на фона на 148 средно за страната. София е почти изключително урбанизирана територия – 95,6% от територията ѝ – и съвсем очаквано гъстотата на градската ѝ част е много висока, достигаща 4890 души/кв.км.

Образование ■■■■■■

Повечето от най-добрите училища и университети в страната са разположени в София. Столицата отчита 73 студенти на 1000 души от населението през 2018 г., но както в останалата част на страната, броят постепенно спада заради демографските процеси. Броят на учителите, отнесен спрямо този на учениците, в средното образование е много близо до средния – 83 на 1000, вследствие на относително големия брой деца. Степента на обхващане в училищното образование е висока, като коефициентът на записване в прогимназиалната му фаза е 89,4%, а делът на отпадналите е изключително нисък – малко под 1%.

Образователните постижения на учениците в София като цяло са най-добри за страната. Относителният дял на повтарящите клас е 0,36% за 2018 г. при 0,91% за страната. Учениците традиционно постигат най-висок среден успех на зрелостните изпити, като средната оценка по БЕЛ през 2019 г. е „много добър“ 4,53 спрямо средно „добър“ 4,06 за страната. Делът на слабите оценки на зрелостния изпит също е изключително нисък, като първото си място там столицата дели със Смолян, съответно с по 0,96 и 0,95% от явилите се ученици.

Здравеопазване ■■■■■■

Столицата се характеризира с относително висок брой на лекарите специалисти – 354 души средно на лекар за 2018 г., като по-добре по този показател се представя единствено Плевен. Броят пациенти, обслужвани средно от един общопрактикуващ лекар, е много близо до средния за страната – 1665 души, като в последните години този брой постепенно нараства. По последни данни делът на здравноосигурените е 86,6%, с над процент под средното за страната. Достъпът до болнични услуги постепенно се подобрява, като през 2018 г. в областта има 5,2 болнични

легла на 1000 души спрямо 3,9 през 2012 г., което отразява значителните инвестиции в рехабилитация и изграждане на нови болници.

Заболеваемостта, измерена чрез броя на пациентите, преминали лечение през МБАЛ, е близо до средната – 165 на 1000 души от населението. Трябва да се има предвид обаче, че столичните лечебни заведения привличат и много пациенти извън областта. Коефициентът на детска смъртност също е много нисък – 2,7‰ спрямо 5,8‰ средно за страната.

Ред и сигурност ■■

Голямата натовареност на столичните съдилища е основната причина за слабата оценка в тази категория. Въпреки че София подобрява резултатите си по всички показатели, делът на приключилите в 3-месечен срок наказателни дела остава по-нисък – 83,6% спрямо средно 90,2% за страната, а този на всящите дела е по-висок – 11,4% спрямо 8,7%. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са далеч над средното, като областта е на трето място в България, а разкриваемостта е най-ниска след отчетената във Варна. Има основания да се очакват още подобрения, тъй като натовареността на наказателните съдии постепенно намалява – от 18 разглеждани дела средно на месец през 2010 г. до 14 през 2018 г.

Околна среда ■■■■■■

Количеството на генерираните битови отпадъци в София е над средното за страната – 565 кг/човек годишно през 2017 г., като с по-висока стойност е единствено област Габрово. Тенденцията е към растеж и отразява както нарастващите доходи, така и увеличаването на населението в активна възраст. Практически цялото население има достъп до обществена канализация, включително и до такава, свързана с пречиствателна станция – над 96% покритие и по двата показателя, което е най-високото за страната.

Култура ■■■■■■

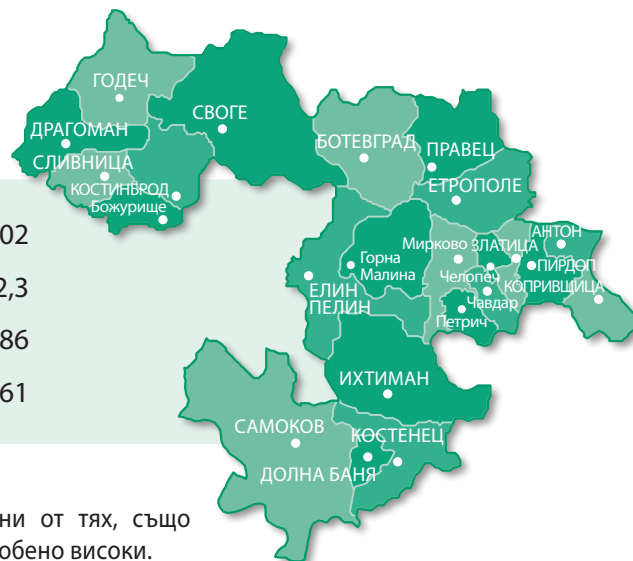
София е на първо място в страната по интензивност на посещенията в кина и театри. През 2018 г. в кината се отчетат 1884 посещения средно на 1000 души от населението, а в театрите – средно 684 на 1000 души. Разликите спрямо средното за страната и при двата показателя са чувствителни. Двойно повече спрямо средното са и посещенията в библиотеките – 1376, но тук столицата остава доста зад първенеца Велико Търново. По-слаб е интересът към музеите в областта, като посещаемостта е близко до средните стойности – 748 спрямо 724 – и областта не е сред лидерите.

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	24 890	26 690	28 465	30 295	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6890	7061	7349	7603	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 542	14 531	15 658	17 199	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	7,4	8,0	9,9	8,8	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	74,0	75,0	75,4	76,7	77,2
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,2	71,7	72,5	74,6	75,6
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	6,3	4,3	3,9	2,8	2,1
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	48,6	49,6	51,4	50,8	51,4
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	83	85	88	89	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	6234	6052	5573	5134	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	8891	9164	9239	9294	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	69,3	75,3	69,4	75,6	81,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Покритие на кадастъра (%)	95,8	96,3	97,9	97,9	99,2

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-1,2	-1,7	-1,5	-1,3	-1,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	6,5	4,2	4,4	2,7	3,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,60	4,63	4,58	4,61	4,45
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	1,9	1,8	2,1	2,0	1,5
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	74,8	74,5	75,4	90,1	89,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,9	87,1	86,2	86,3	86,6
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	152,5	253,1	257,5	281,3	164,5
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	20,2	18,6	16,6	16,8	15,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	33,1	30,4	32,2	29,9	34,0
Дял на висящите наказателни дела (%)	14,4	15,4	13,0	13,1	11,4
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	96,1	96,1	96,2	96,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	1073,5	1073,5	1073,5	1073,5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	2061	2126	2161	2101	1884
Посещения в театрите на 1000 души от населението	649	547	603	584	684

Област София

▶ Население (2018)	230 302
▶ Територия (кв.км)	7062,3
▶ Брой на населените места	286
▶ Дял на населението в градовете (%)	61

Икономическото развитие на област София в много голяма степен е обвързано с инвестиционната и стопанската активност в столицата, като голяма част от индикаторите трябва да се разглеждат през призмата на тази близка симбиоза. Брутният вътрешен продукт на човек от населението и средната заплата са високи и отреждат на областта място след столицата и област Стара Загора. Същевременно доходите на домакинствата са под средните, а показателите за бедност – малко по-благоприятни от средните. Област София се характеризира с най-ниска регистрирана безработица и много висока заетост. Областта привлича значителни чуждестранни инвестиции, което отново е силно повлияно от интеграцията с икономиката на столицата. Стойността на произведената продукция е сходна с тази в столицата, което прави целия регион безспорен лидер за страната. По-скромни са успехите при усвояването на европейски средства. Въпреки високия дял на магистралите и първокласните пътища инфраструктурата остава с относително ниско качество. Местните данъци в нейните общини са често над средните, а оценките на качеството на административните услуги, пре-

доставяни от тях, също не са особено високи.

В Софийска област се наблюдават подчертано негативни демографски процеси, особено по отношение на естественя прираст и бързото застаряване. Близостта до София прави възможна ежедневната трудова миграция, което до голяма степен ограничава трайното напускане. Резултатите от образованието са по-скоро незадоволителни – въпреки относително доброто обхващане на учениците се отчита голям дял на повтарящите ученици и ниски оценки на зрелостните изпити. Здравеопазването се характеризира с по-голяма заболяемост и малко по-труден достъп до общопрактикуващи лекари в сравнение със средните стойности. Правосъдието в областта е бавно, като това не е следствие от натовареността на съдиите. Регистрираната престъпност е относително висока. Неблагоприятно е и състоянието на околната среда най-вече заради ниския дял на домакинствата, свързани с пречиствателни станции за отпадъчни води. Културният живот в областта е със слаба интензивност до голяма степен заради близостта със столичния град.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■■

През 2017 г. БВП на човек от населението в област София е с третата най-висока стойност в страната след столицата и Стара Загора, като отчита изключително бърз растеж от 17,6%. Високите нива на възнагражденията в областта се обясняват най-вече с практически общия интегриран пазар на труда с град София. През 2017 г. заплатите на наетите са достигнали 12 149 лв. брутно годишно, като по-високи са единствено в София (столица) и Стара Загора.

При доходите на домакинствата обаче област София отчита по-слабо представяне, като средногодишно на лице от домакинство се падат 4853 лв., доста под средните за страната 5586 лв., а ръстът им в рамките на десетилетието е малко по-бавен. Показателите за бедност са по-ниски, но много близки до средните за страната. Делът на населението, което живее в материални лишения, през 2017 г. е 18%, а този на живеещите под линията на бедност – 20%.

Пазар на труда ■■■■■

Близката обвързаност на икономиката на столицата и област София се проявява най-ясно на пазара на труда. През 2018 г. безработицата в областта достига рекордните за страната 0,7%, макар да се налага известна предпазливост по отношение на представителността на данните. Коефициентът на заетост достига 73,3% от населението в трудоспособна възраст и е най-висок в страната след този в столицата.

Профилът на работната сила на област София се отличава с това, че в нея има доста нисък дял както на хората с висше образование – 13,6% от населението между 25 и 64 години, така и на тези с основно и по-ниско образование – 12,3%. Това до известна степен се обяснява с ролята на столицата в привличане на голям дял от специалистите с висше образование. Заедно с това относително високият дял на работна сила със средно образование обуславя и развитието на преработващата промишленост на територията на областта.

Инвестиции и икономика ■■■■■

Икономиката на област София е изградена предимно от големи промишлени предприятия. Броят им е малък – 41 на 1000 души от населението, или двойно по-малък от този в столицата. Въпреки това област София и София (столица) отчитат почти еднаква стойност на произведената продукция – 45,4 хил. лв./човек годишно в област София срещу 46 хил. лв./човек в София (столица) през 2017 г., а показателият нараства значително през последните години.

Областта е на второ място в страната по размер на привлечените ПЧИ до 2017 г. Те достигат 6287 евро/човек от населението, почти два пъти над средното за страната и близо до отчетените нива за столицата. Високата инвестиционна активност се проявява и при показателя за разходи за придобиване на ДМА – с 2697 лв./човек през 2017 г. областта е

на трето място след столицата и област Бургас. Не толкова добре се справя област София в усвояването на средства от европейските фондове – към средата на 2019 г. общата им сума леко надвишава средната за страната стойност, като достига 1868 лв./човек, но все пак общините в областта са сред по-успешните на национално ниво.

Инфраструктура ■■■

Слабата оценка на инфраструктурата на област София се дължи предимно на ниското качество на пътната мрежа – едва 31% от пътната настилка в нея е с добро качество, което я поставя доста под средните за страната 41%, а стойността на индикатора не се променя значително през последните години. За сметка на това областта е на първо място в страната по дял на автомагистралите и първокласните пътища – 31%, което се обяснява със спецификата на географското разположение на територията около столичния град. Заедно с големия брой населени места това е и причината за високата гъстота на пътната мрежа – 21,4 км/100 кв.км територия, като с по-гъста пътна мрежа разполагат единствено Габрово и Перник.

Гъстотата на жп линии също е над средната – 4,2 км/100 кв. км територия спрямо 3,2 км за България през 2017 г. Ниско остава обаче проникването на широколентов интернет, като с такъв разполагат едва малко над половината домакинства, а областта е последна по този показател.

Местни данъци ■■■

Повечето общински данъци в област София са на нива около средните за страната. Малко по-висок е данъкът върху нежилищните имоти на юридическите лица – средно 2,21‰, с тенденция за нарастване. Данъкът за прехвърляне на собственост също е малко над средния за страната – 2,57% спрямо 2,52%. За сметка на това намаление има през последните години в средния годишен данък за таксиметров превоз, като средният за общините в областта е 395 лв. годишно през 2019 г. По-нисък от средния е и патентният данък за търговия на дребно.

Администрация ■

Въпреки значителните увеличения в повечето области покритието на кадастъра в областта остава ниско – 59% от територията през 2018 г. Постепенни подобрения има в самооценките на местната администрация за предоставяните услуги на едно гише и електронни услуги, но те остават доста под средното за страната. Рейтингът на активната прозрачност на ПДИ също регистрира подобрение през 2019 г. до 58%, но остава сравнително нисък.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■

Демография ■■■■

Област София е сред областите със силно изразен отрицателен естествен прираст (-9,8%) през 2018 г., като през последните години разликата между раждаемостта и смъртността се увеличава. Близостта до столицата позволява ежедневна трудова миграция от много от общините, което от своя страна води и до по-ниска трайна миграция към водещите икономически центрове. Механичният прираст на област София е едва -1,1% през 2018 г., като това ниво на отрицателна нетна миграция е сред по-благоприятните за България.

Същевременно урбанизираните части на областта са сред най-рядко населените в страната – с гъстота от 748,7 души/кв.км, като гъстотата постепенно намалява. Коефициентите на възрастова зависимост също така сочат бързо застаряване на населението на област София в близко бъдеще.

Образование ■■■

Съотношението между броя на учителите и броя на учениците в област София е на средната за страната стойност – 84 учители на 1000 ученици през 2018 г. В областта има и много малко студенти – 9 на 1000 души от населението с тенденция към спад на броя им, но това е до голяма степен очаквано предвид концентрацията на висшите училища в столицата.

Областта се справя относително добре с обхващането на учениците – в прогимназиалния етап през 2018 г. са записани 91,3% от учениците в съответната възрастова група. Съществува обаче значителен проблем с повтарянето на класовете, като повтарящите са 1,73% от учениците, което е вторият най-лош резултат в страната след този в област Сливен. Същевременно областта постига и доста ниски резултати на зрелостните изпити, като през 2019 г. средният успех по БЕЛ е „добър“ 3,92 спрямо средна оценка от „добър“ 4,06 за страната. Значително по-висок е и дялът на слабите оценки на същия изпит – 12% от всички явили се ученици на фона на 8,7% средно за страната.

Здравеопазване ■■■

Областта има сходна със средната за страната осигуреност с лекари специалисти – средно един лекар на 424 души. За сметка на това достъпът до общопрактикуващи лекари е малко по-труден, като през 2018 г. на един лекар се падат 1758 души. Малко над 86% от населението е здравноосигурено, като дялът на осигурените не бележи особена промяна за последното десетилетие.

При показателите за заболяемост на населението областта отчита по-неблагоприятни резултати. През 2018 г. броят

на пациентите, преминали лечение през МБАЛ в област София, е 263 на 1000 души от населението, значително над средните за страната 171, като през последните години няма чувствителни разлики. Малко над средния е и коефициентът на детска смъртност – 6‰ спрямо 5,8‰, но тук тенденцията е към спад.

Ред и сигурност ■■

Слабият резултат на област София в тази категория се обяснява, от една страна, с бавното правосъдие в нея, а от друга – с относително големия брой регистрирани престъпления. Областта е с най-лошо представяне и по двата индикатора за скорост на правосъдието – висящите наказателни дела са 16,2%, или почти два пъти над средното за страната, а делата, приключили в рамките на 3-месечен срок, са 82% спрямо средно 90%. Проблемът става още по-видим на фона на не особено високата натовареност на съдиите, които разглеждат средно по 9,6 дела месечно. Същевременно на 1000 души от населението се регистрират 13,5 престъпления срещу личността и собствеността, а се разкриват малко над половината от тях.

Околна среда ■■■

Подобно на повечето други области, София постепенно намалява количеството генерирани битови отпадъци. През 2017 г. то достига 479 кг/човек годишно, като този обем е малко над средните за страната 435 кг. През последните години има значително подобрение и в дела на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води, като за десетилетие той се е увеличил от 28 на 43%, но остава под средния за страната (63%). За сметка на това дялът на домакинствата с достъп до канализация е сходен със средния за страната (77%). Въпреки индустриалния профил на областта през 2017 г. са отчетени едва 33 т/кв.км площ емисии въглероден диоксид.

Култура ■■

Близостта на София и нейният активен културен живот обуславят по-слабите резултати на Софийска област – вероятно голяма част от жителите посещават културни събития, но в град София. Причина за слабото ѝ класиране е липсата на посещения на театри и библиотеки; посещенията в кината в нея пък са 10 пъти по-ниски от средните за страната – едва 67 на 1000 души през 2018 г. За сметка на това по-висок интерес има към музеите в областта – отчитат се 1178 посещения на 1000 души, но с тенденция към спад през последните пет години.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 563	12 983	13 203	15 527	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3771	3827	4633	4853	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9766	10 507	11 230	12 149	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,4	23,1	21,6	20,4	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	68,4	65,5	62,2	68,2	73,8
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	59,6	59,2	57,9	66,4	73,3
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	12,7	9,4	6,9	2,6	0,7
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	15,8	16,8	13,8	13,1	13,6
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	39	41	41	41	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2353	3059	2752	2697	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	5174	5407	5576	6287	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	45,9	45,9	47,5	52,3	51,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	31,0	29,0	35,9	28,8	30,8
Покритие на кадастъра (%)	12,6	14,8	33,2	37,7	58,8

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-9,1	-9,7	-9,4	-9,9	-9,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-2,7	5,5	-2,9	-1,3	-1,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,25	4,09	3,90	4,03	3,72
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	5,0	10,7	16,0	11,3	9,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,9	79,5	80,4	91,3	91,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,0	87,3	86,9	86,3	86,3
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	248,5	260,3	275,0	274,9	263,3
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	14,7	13,8	12,4	13,9	13,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,1	39,7	57,2	55,9	54,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,5	12,1	9,6	17,2	16,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	29,3	41,7	42,9	43,0	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	39,5	39,9	38,0	32,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	63	61	70	79	67
Посещения в театрите на 1000 души от населението	0	0	0	0	0

Област Стара Загора

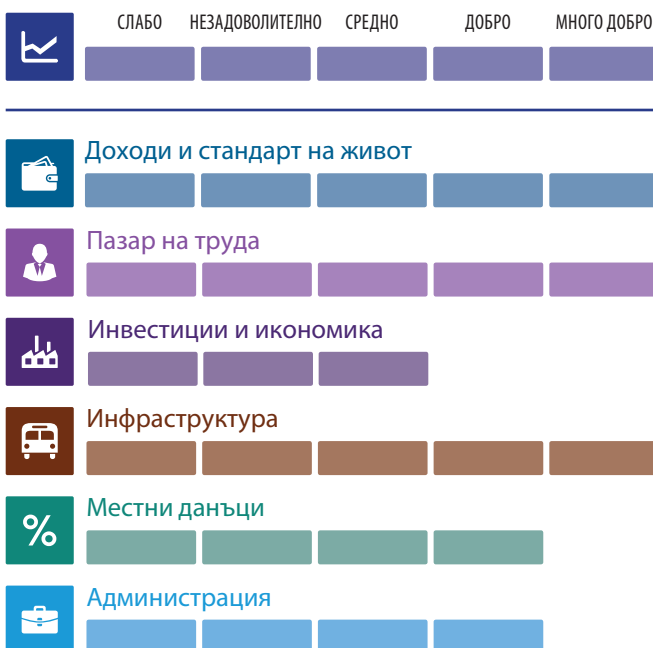

▶ Население (2018)	317 712
▶ Територия (кв.км)	5151,1
▶ Брой на населените места	207
▶ Дял на населението в градовете (%)	72

Област Стара Загора продължава да отчита втория най-висок БВП на човек от населението след столицата. Икономическият растеж допринася за високи средни възнаграждения, сравнително високи доходи в домакинствата и относително ниски нива на бедност. Условията на пазара на труда са изключително благоприятни. Безработицата е 2,3% и е една от най-ниските в страната, а заетостта доближава най-високите стойности, характерни за столицата. Образователната структура на работната сила е подходяща за нуждите на пазара на труда. Инвестиционната активност се забавя леко през последната година, но Стара Загора остава сред шестте области с най-голям размер разходи за придобиване на дълготрайни материални активи и преки чуждестранни инвестиции на човек от населението. Обемът на произведената продукция е висок и отрежда на областта едно от водещите места в страната. Инфраструктурата е на добро ниво и създава благоприятни условия за развитие на индустрията в региона. Необходими са обаче инвестиции за подобряване на качеството на пътищата. Нивата на местните данъци са едни от

най-ниските в страната, а администрацията подобрява резултатите от работата си през последната година. Населението на областта постепенно застарява и намалява. Миграционните процеси са относително слаби, като нетният механичен прираст е отрицателен, но в сравнителен план областта не отчита твърде негативна динамика. Образователната система бележи по-добри резултати в сравнение с предходната година, достигайки средните за страната оценки на зрелостните изпити по БЕЛ. Предизвикателство е борбата с отпадането на учениците от основното и средното образование, както и намаляването на дела на слабите оценки на матурите. Здравеопазването е на добро ниво при относително благоприятно съотношение между броя на лекарите и населението. Нивото на детска смъртност спада, но остава малко над средното за страната. През последната година се наблюдава рязък спад на преминалите през болници пациенти за лечение. Сред най-големите проблеми на областта остават високите нива на замърсяване на атмосферата. Количеството на генерираните битови отпадъци също се увеличава.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2017 г. БВП на човек от населението за поредна година е над средната стойност за страната и достига 17 550 лв. Ръстът от 8% е сходен със средния за националната икономика и е придружен с ръст в доходите. Средногодишната брутна заплата достига 12 248 лв., като единствено столицата предлага по-високи възнаграждения. Средния доход на лице от домакинството през 2017 г. е 5478 лв. и се приближава до средния за страната от 5586 лв., но заради спецификата в структурата на доходите по този индикатор Стара Загора е едва на седмо място.

Относително високите доходи на населението и значителният размер на БВП в областта водят до намаляване на бедността. Делът на лицата, живеещи с доходи под линията на бедност, е 17,8% при среден за страната 22%, а делът на населението, живеещо в материални лишения, е 19% при 20,9% за България.

Пазар на труда

През 2018 г. продължава впечатляващото развитие на пазара на труда в Стара Загора. Коефициентът на безработица спада до 2,3%, като той е по-нисък единствено в столицата и област Смолян. Средногодишният коефициент на заетост на населението в трудоспособна възраст достига 71% при 67,6% на национално ниво, а икономическата активност от 72,7% също надхвърля средната от 71,5%. Заетостта е по-висока само в области София (столица) и София. Възрастовата структура на населението е сравнително благоприятна, като коефициентът на демографско заместване, който показва съотношението на влизащи и напускащи пазара на труда, надхвърля средния за страната с малко над 2 пр.п.

Въпреки наличието на университети в областта делът на лицата с висше образование в работната сила е сред много ниските за страната – 19% спрямо 28,2% на национално ниво. Заедно с това делът на лицата с основно и по-ниско образование на възраст между 25 и 64 години е сходен, но малко по-нисък от средния за страната. Доминиращият дял на лица със средно образование към момента, изглежда, отговаря на търсенето на труд в регионалната икономика.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта през последните години леко се забавя. Размерът на ПЧИ за втора поредна година бележи спад и през 2017 г. достига до 2829 евро/човек от населението при средно за страната 3459 евро. В областта оперират 46 нефинансови предприятия на 1000 души от населението, което е под средното за страната, но се обяснява с по-големия размер на енергийни и промишлени предприятия. Разходите за придобиване на ДМА независимо от спада през предходната година се възстановяват и вече са съизмерими със средните за страната. Стой-

ността на произведената продукция нараства с над 10% до 23 892 лв./човек, което е около средната стойност за страната от 23 764 лв. и по-ниска единствено от отчетената в столицата, област София, Бургас и Пловдив.

Инфраструктура

Показателите за областната инфраструктура са на много високо ниво и са добра предпоставка за развитие на индустрията в Стара Загора. Централното разположение на областта и равнинният терен позволяват бързо развитие на пътната и железопътната инфраструктура. Гъстотата на пътната мрежа е на нивото на средните за страната стойности, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е изключително висок – 28,6% спрямо средно 18,4% за цяла България. Железопътната инфраструктура традиционно е с гъстота над средната за страната. Същевременно делът на пътната настилка с добро качество отчита спад през последната година от 46,6 до 40,7% и в момента е на равнището на средното за страната от 40,5%.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци на общините в областта показва опитите на местната администрация да създава сравнително благоприятни условия за развитие на бизнеса. Средният размер на ставката на данъка върху нежилищните имоти на юридическите лица е най-нисък от всички области в страната. Той е най-висок в община Мъглиж (2,5‰), а най-нисък – в община Павел баня (1‰). По-ниски от средните са също данъкът за възмездно превозване на собственост и данъкът върху таксиметровия превоз на пътници. Общините в област Стара Загора не са увеличавали размерите на своите данъци през 2019 г.

Администрация

Доброто развитие на местната администрация е видимо в значителното подобряване на Рейтинга на активната прозрачност на общините през последните три години, като той нараства от 50,5% през 2017 г. до 71% през 2019 г. В рамките на областта най-висок рейтинг получава община Гурково – 83,5%, повишавайки се от 58% през предходната година, а най-нисък – община Братя Даскалови – 46,3%, след спад от 60,7% през предходната година. Самооценката на общините за въвеждане на електронни услуги е на равнището на средната за страната, а тази за въвеждане на услугите на едно гише – малко по-благоприятна.

Покритието на кадастъра през 2018 г. достига 96,2% от територията на областта, като по-голямо кадастрално покритие регистрират само области Кюстендил, София (столица) и Търговище.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Демографските тенденции са сходни с протичащите на национално ниво – населението в област Стара Загора продължава да намалява и да застарява. Коефициентът на естествен прираст спада до $-7,3\text{‰}$ и остава малко под средния за страната от $-6,5\text{‰}$. Механичният прираст на населението също е отрицателен ($-1,2\text{‰}$), като отбелязва влошаване през последните пет години.

Възрастовата зависимост на населението в областта леко се увеличава през последните години, макар и с по-бавни темпове от средните за страната. Урбанизацията постепенно нараства – делът на населението в градовете достига 72,3%.

Образование ■■■■■

Нетният коефициент на записване на ученици в V–VIII клас в област Стара Загора е един от най-високите в страната – 92,9% при средно за страната 87,4%. По-висок коефициент имат областите Враца и Габрово. По останалите показатели областта се представя на средно ниво. Делът на отпаднали от основното и средното образование ученици през 2017 г. е 3,57, а този на повтарящите ученици през 2018 г. леко намалява до 1,42%, но все още е значително над средния за страната (0,91%).

Показателите за образователни резултати отчитат влошаване. Увеличението на слабите оценки по БЕЛ води до сравнително изоставане на областта, като през 2019 г. делът им достига 9,7% при 8,7% за страната. Средният успех от зрелостните изпити по БЕЛ са равни на средните за страната („добър“ 4,06).

В град Стара Загора се намира Тракийският университет. През 2018 г. броят на студентите във висши училища на 1000 души от населението остава стабилен от средно 16 души, или наполовина на средното за страната.

Здравеопазване ■■■■■

По традиция нивото на здравеопазване в област Стара Загора е много високо, като една от причините е наличието на медицински факултет в рамките на Тракийския университет. През 2018 г. коефициентът на детска смъртност спада до 6,5 от 9,5‰ през предходната година. През 2018 г. преминалите през МБАЛ пациенти рязко намаляват от средно 220,7 до 144,9 на 1000 души от населението.

Осигуряването с лекари специалисти е на добро ниво, като един лекар специалист обслужва 447 души при средно за страната 424. На един общопрактикуващ лекар се падат 1471 души при средно за страната 1673. По-малко на брой пациенти обслужват общопрактикуващите лекари единствено в областите Кюстендил, Ловеч и Видин.

Ред и сигурност ■■■■■

През 2018 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността продължава да намалява подобно на отчетената тенденция на национално ниво и достига 11 на 1000 души от населението, което е под средната стойност за страната от 12,1 на 1000 души. Делът на разкритите престъпления е 54,7%, като стойността на показателя надхвърля средната за страната (48,9%).

Натовареността на наказателните съдии в областта през последните три години намалява и в момента е 10 дела средно на месец на съдия. Въпреки това тя остава по-висока от средната натовареност на национално ниво от 9,2 дела.

Резултатите от работата на системата показват висок дял на делата, приключили в 3-месечен срок – 94,8%, след нарастване от близо 10 пр.п. за последните пет години. Заедно с това обаче се наблюдава ръст на висящите дела от 6,6 на 8,9% за 2018 г., което е близо до средното ниво за страната (8,7%).

Околна среда ■■■■■

Състоянието на околната среда е силно повлияно от профила на регионалната икономика. Емисиите на въглероден двуокис в атмосферата през 2017 г. са над десет пъти над средните за страната и достигат 4102 т/кв.км. Основната причина за голямото количество емисии е функционирането на енергийния комплекс „Марица-изток“ на територията на областта.

Количеството на битовите отпадъци на човек от населението също бележи ръст през 2017 г. и достига 405 кг. Достъпът до канализация в областта е осигурен за 71,9% от населението – при средно за страната 76%, като 61,6% от населението е с достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции.

Култура ■■■■■

Показателите за активността на културния живот в област Стара Загора са близки до средните за страната. В областта функционират 10 музея, които привличат голям брой посетители. През 2018 г. те достигат 865 на 1000 души от населението при средна посещаемост на музеите в страната от 724. Театрите в областта са пет и през последните години броят на представленията в тях се увеличава. Посещаемостта на театралните и оперните постановки продължава да расте и през 2018 г. достига средно 426 на 1000 души от населението. В същото време посещаемостта на кината леко намалява и остава под средната, като действащите кина в областта са три. Посещенията в библиотеките също продължават да спадат и достигат 431 на 1000 души при средно за страната 650.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	14 366	13 555	16 248	17 550	n.a
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4957	5090	5151	5478	n.a
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 035	10 667	11 250	12 248	n.a
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	17,0	20,6	20,4	17,8	n.a
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	65,2	66,9	65,0	72,3	72,7
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,0	60,3	61,1	70,1	71,0
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,0	9,7	6,0	2,9	2,3
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	21,8	22,6	18,6	17,8	19,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	44	46	45	46	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2760	2674	2091	2434	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2964	3173	2855	2829	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	53,7	61,4	66,7	66,8	71,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	53,7	55,7	55,7	46,6	40,7
Покритие на кадастъра (%)	15,0	15,7	15,7	47,2	96,2

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,0	-6,9	-6,7	-7,0	-7,3
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	0,5	-0,2	-0,4	-0,1	-1,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,26	4,19	4,16	4,15	4,01
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,79	5,75	8,66	8,3	5,7
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	80,8	80,4	81,5	91,1	92,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,0	90,1	89,7	89,3	89,3
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	146,2	218,3	216,0	220,7	144,9
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,4	12,6	12,1	11,9	11,0
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	40,3	41,7	56,1	55,9	54,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,4	5,8	4,7	6,6	8,9
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	61,3	61,3	61,4	61,6	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	3678,3	4383,6	3686,8	4102,2	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	642	665	678	677	596
Посещения в театрите на 1000 души от населението	359	366	392	384	426

Област Търговище

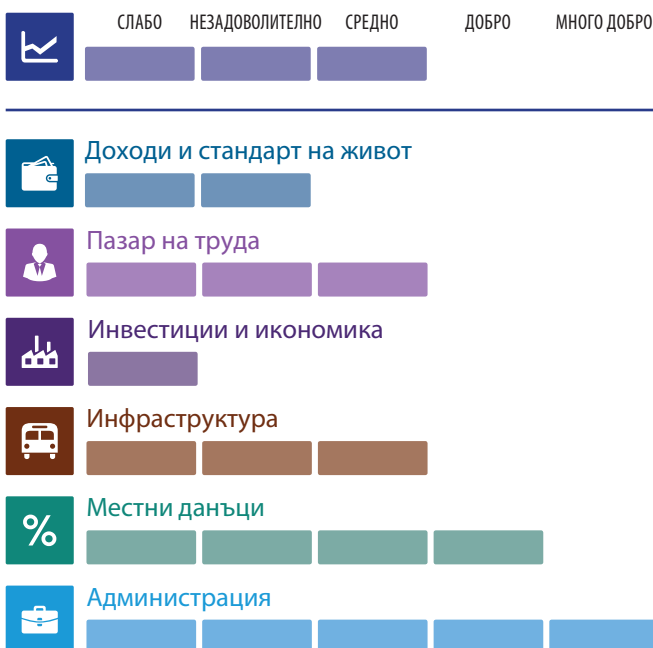
▶ Население (2018)	112 036
▶ Територия (кв.км)	2558,5
▶ Брой на населените места	199
▶ Дял на населението в градовете (%)	54

Търговище е сред областите с относително нисък БВП на човек от населението, което се отразява и в чувствително по-ниските средни доходи на домакинствата. Делът на хората под линията на бедността също е доста над средния за страната, но в същото време делът на населението, живеещо в материални лишения, е съвсем малко над стойността на национално ниво. Последните две години безработицата е около два пъти над средната за страната, което се дължи на отчетливия ѝ ръст през 2017 г. Заедно с това обаче се повишава и заетостта, което е индикатор за активизиране на предлагането на труд. Делът на хората в работоспособна възраст с висше образование е доста нисък, а на тези с основно и по-ниско – висок. Произведената продукция в Търговище е относително ниска, както и усвояването на европейски средства, но областта привлича сравнително висок обем преки чуждестранни инвестиции. Тя се характеризира и с чувствително по-ниски данъци, а пътищата ѝ са в добро състояние в сравнение с повечето области.

За пръв път от десетилетия през 2018 г. Търговище успява да балансира миграционните процеси. Естественят прираст обаче остава отрицателен, макар не много под средния за страната. Областта е и сред по-рядко населените и по-слабо урбанизираните в страната. Наблюдава се и слаб обхват на образователната система, като в прогимназиалната фаза извън училище остават почти 1/4 от децата, като делът на ранното отпадане също е висок. Достъпът до здравни услуги е труден, но заболяемостта не е особено висока. Въпреки ниската натовареност на съдилищата областта има най-неефективната правна система в страната. Същевременно престъпността е ниска, а отчетената разкриваемост на престъпленията – висока. Слабата урбанизация е предпоставка за нисък дял на домакинствата с достъп до канализация, но областта генерира относително малко битови отпадъци. Търговище е на второ място сред областите в страната по брой посещения на театри; интересът към ползване на библиотеки те също е висок.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

БВП в област Търговище през 2017 г. е с почти една трета по-нисък от средния за страната – 9148 лв./човек спрямо 14 280 лв. за България. По-малка е разликата в средните заплати, които достигат 9754 лв. средногодишно през 2017 г. след ръст от близо 9% спрямо предходната година и от над 3000 лв. спрямо началото на десетилетието. Доходите в областта обаче са доста под средните, като на лице от домакинство достигат 3879 лв. годишно, което най-вероятно отразява общата им структура, характеризираща се с висок дял на доходите от пенсии и помощи и по-нисък дял на доходите от заплати.

Относително ниските доходи на домакинствата се отразяват и на бедността в Търговище – въпреки че е далеч от най-слабо представилата се област, под линията на бедността са 28% от хората в нея, с 6 пр.п. над средното за страната. За сметка на това делът на домакинствата, живеещи в материални лишения, е почти идентичен с отчетения общо за България (21,2%).

Пазар на труда

Трудовият пазар в областта постепенно се възстановява след кризата, но с по-бавни темпове от регионите на страната с най-динамично стопанско развитие. Притеснително е обстоятелството, че противоположно на националните тенденции последните две години бележат повторен ръст на безработицата след кризата – от 8,8% през 2015 г. до 11,2% през 2018 г. В същото време се наблюдава и ръст в коефициента на заетост, макар отчетените до 63% през 2018 г. да остават под средните за страната близо 68%.

През последните години постепенно намалява делът на населението в активна възраст с висше образование в областта и той достига 17% през 2018 г. Същевременно делът на активното население с основно и по-ниско образование от близо 34% е два пъти по-висок от средното за страната.

Инвестиции и икономика

Търговище е сред областите с най-малко активни фирми в страната през 2018 г. – 35 предприятия на 1000 души от населението, като по-малко са отчетени единствено в областите Кърджали и Монтана. Обяснението за това е до някъде обстоятелството, че много от предприятията са в преработващата промишленост. Произведената продукция в областта през 2017 г. е 14 347 лв./човек в сравнение с 23 764 лв. средно за страната.

Въпреки ниското ниво на икономическо развитие Търговище привлича голям поток от ПЧИ – 2165 евро/човек от населението с натрупване в края на 2017 г., като обемът им се е удвоил в рамките на 10 години. Разходите за придобиване на ДМА също са високи – 1459 лв./човек през 2017 г., а през 2015 г. е отчетен еднократен пик с надхвърляне на

7 хил. лв. Усвояването на европейски средства от общините в областта към средата на 2019 г. е на нива около 1100 лв./човек – отново доста под средното за страната.

Инфраструктура

Пътната мрежа в Търговище е една от по-гъстите в страната с 20,4 км/100 кв.км територия. Според данните на НСИ качеството на пътната настилка в областта също е над средното, като в добро състояние са оценени 51% от всички пътища в нея през 2018 г. при 41% в страната. Сравнително нисък е обаче относителният дял на автомагистралите и първокласните пътища – те са едва 14,7% от пътищата в Търговище.

Подобно на повечето области в Северна България и тук гъстотата на жп мрежата е относително по-ниска от средната – 2,8 км/100 кв.км територия при 3,6 км за страната. В рамките на десетилетие делът на свързаните с интернет домакинства в областта се е увеличил трикратно, като през 2018 г. достига 66%.

Местни данъци

От разглежданите местни данъци средната стойност за общините в областта е по-висока от средната за страната единствено при данъка върху превозните средства и леките автомобили – през 2019 г. той е 1,41 лв./кВт за автомобилите с мощност между 74 и 110 кВт с тенденция за минимално увеличение през последните години.

В същото време останалите данъци са чувствително по-ниски – средният данък за таксиметров превоз например е 303 лв. годишно при допустими най-малко 300 лв., данъкът за възмездно прехвърляне на собственост – 2,48% при 2,52% средно за страната. Годишният патентен данък за търговия на дребно през 2019 г. е 9,06 лв./кв.м, или почти 3 лв. под средното за страната, а данъкът върху недвижимите имоти на юридическите лица е 1,73%, макар и с тенденция към повишаване.

Администрация

Заедно с област Смолян Търговище постига на практика пълно покритие на кадастралната карта през 2018 г. – тя обхваща 99,2% от територията на областта. Доста висока е и оценката на местната власт в Рейтинга на активната прозрачност на общините – 77%, или трета най-висока стойност в България през 2019 г. Самооценката на общините на предоставянето на електронни услуги е относително висока – 3,2 точки от възможни 5 при средно 3,0 за страната, но пък изостават в предоставянето на услуги на едно гише – под 2,7 от 5, при това с негативна тенденция.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Въпреки подчертано негативните тенденции в последните години през 2018 г. Търговище удържа миграционните процеси с балансиране на броя на заселилите се и напусналите областта. Естественят прираст обаче е под средния за страната (-7,8‰ при средно 6,5‰ общо за България). Коэффициентите на демографско заместване говорят за застаряване на населението, но в сравнителен план областта е по-скоро в добро състояние.

Характерно за по-бедните части на страната, населението на Търговище е с относително ниска степен на урбанизация – в градовете живеят едва 54% от жителите. Урбанизираните територии от своя страна са относително рядко населени – с 1084 души/кв.км при 1526 средно за страната.

Образование ■■

В Търговище няма университети или клонове на висши училища от други области, което обяснява липсата на обучаващи се студенти. Заедно с Добрич системата на училищно образование има най-ниска степен на обхващане на учениците, като почти една четвърт от децата на възраст за V–VIII клас са извън училище през 2018 г. с тенденция към влошаване на показателя. В резултат на по-слабото обхващане в областта има относително много преподаватели – 92 на 1000 записани ученици при средно в страната 84. Чувствително по-висок, но стабилен през годините, е и делът на отпадналите от образование – 3,8% през 2017 г.; малко над средния е и делът на повтарящите ученици – малко над 1%. Средната оценка на зрелостните изпити по БЕЛ през последните години се движи с около 20–25 стотни под средната за страната и за учебната 2018/2019 г. достига „добър“ 3,88. Делът на слабите оценки за сметка на това е доста нисък – 7,2% от всички явили се на задължителния изпит, което е по-добро постижение от две трети от областите в страната.

Здравеопазване ■■

Търговище се характеризира с втория най-затруднен достъп до общопрактикуващи лекари от областите в България след Кърджали, като през 2018 г. на един лекар се падат по 2334 души от населението. При специалистите проблемът не е толкова тежък, като в областта има средно по един на всеки 524 души. Обхватът на здравната система е идентичен със средния за страната – здравноосигурени са 87,9% от жителите ѝ.

Близко до средната стойност е и броят на леглата в МБАЛ – 5,3 на 1000 души от населението, като през последните години се наблюдава ръст. Малко над средната за страната е заболяемостта в областта – през 2018 г. през МБАЛ са пре-

минали 230 пациенти на 1000 души, а детската смъртност от 6,3‰ е малко над средната, но с тенденция към спад.

Ред и сигурност ■■■■

През 2018 г. правната система на Търговище е била сред относително по-слабо ефективните, като в 3-месечен срок са приключили едва 86% от всички наказателни дела. Делът на висящите дела също е доста висок – 11,8% от всички за годината, като той е по-висок единствено в Монтана и в област София. Ниската ефективност прави още по-силно впечатление след отчитане на обстоятелството, че Търговище е областта с най-ниска натовареност на наказателните съдии в страната, като те разглеждат едва по 3,5 дела на месец.

Регистрираната престъпност обаче също е доста ниска – престъпленията срещу личността и собствеността на 1000 души от населението са 10,8 при 12,1 средно за страната. Търговище застава на челно място със 74% разкриваемост на този тип престъпления.

Околна среда ■■■■

През 2017 г. Търговище е сред областите с най-ниско количество на генерираните битови отпадъци – 313 кг/човек в рамките на годината, с една четвърт под средното за страната. При изключително ниската степен на урбанизация в областта делът на населението с достъп до обществена канализация е очаквано нисък – 56% през 2017 г., или с 20 пр.п. под средното за страната. Още по-малък е делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води – 45% при 63% средно за страната. По-ниски са и емисиите на парникови газове, като въглеродният диоксид, изпуснат в атмосферата през 2017 г., е 106 т/кв.км от площта на областта.

Култура ■■■■

Най-популярната форма на културен живот в областта е посещаването на библиотеки – 998 посещения на 1000 души от населението през 2018 г., приблизително една трета над средното за страната. Интересът към театрите е изключително висок, като реализираните почти 500 посещения на 1000 души през годината са втора най-висока стойност след столицата. Най-вероятно вследствие на отварянето на нови кинозалони посещенията в кината също са се увеличили десетократно в рамките на пет години, но остават под средните за страната. Музеите в Търговище се радват на по-скромно внимание със 161 посещения средно на 1000 души.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7138	7821	8867	9148	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3546	3910	3639	3879	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7465	7902	8963	9754	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	29,6	22,4	28,7	28,1	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	57,8	56,7	59,1	69,0	70,9
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	51,2	51,6	53,6	60,4	63,0
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,4	8,8	9,4	12,4	11,2
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,3	15,0	18,1	19,8	16,8
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	32	34	35	35	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2056	7160	1864	1459	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1694	1789	1986	2165	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	41,8	33,8	58,0	54,0	65,7
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	47,0	42,5	47,6	26,0	51,3
Покритие на кадастъра (%)	6,0	6,0	14,5	93,3	99,2

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,7	-7,0	-7,7	-8,0	-7,8
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,4	-3,5	-5,6	-2,8	0,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	3,99	4,06	3,98	4,02	3,96
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	6,9	4,4	7,2	5,5	3,2
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	81,6	77,5	78,2	78,3	76,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,9	88,2	88,5	87,9	87,9
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	250,8	244,0	236,0	231,5	229,5
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,1	8,8	9,0	10,3	10,8
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	64,0	63,2	67,9	68,5	74,0
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	8,1	7,2	9,2	11,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	44,1	45,2	43,9	44,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	104,5	128,5	135,7	106,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	9	259	210	256	214
Посещения в театрите на 1000 души от населението	506	434	454	472	496

Област Хасково

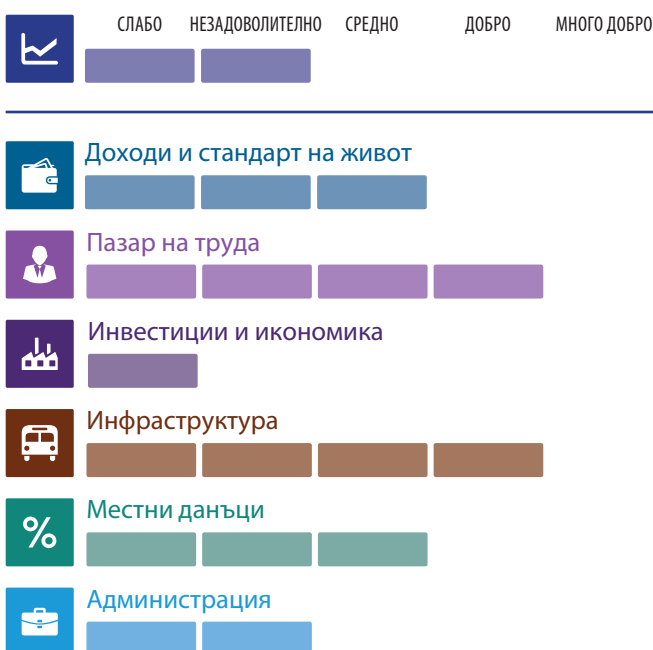
▶ Население (2018)	229 709
▶ Територия (кв.км)	5533,3
▶ Брой на населените места	261
▶ Дял на населението в градовете (%)	72

Област Хасково леко ускорява своето икономическо развитие през последната година, но въпреки това нивото на доходи остава ниско. Брутният вътрешен продукт на човек от населението през 2017 г. е почти наполовина на националния, а доходите растат, но с по-бавен темп от средния за страната. Делът на населението, живеещо под линията на бедност, е по-висок от средния, макар разликата да не е голяма, основно поради позитивните развития на пазара на труда. В сравнителен план областта се характеризира с ниска безработица и заетост, близка до средната за страната. Инвестиционната активност в област Хасково е значително по-слаба от тази в останалите части на страната. Както преките чуждестранни инвестиции, така и капиталобразуването на местните фирми са на едни от най-ниските нива сред областите в България. В резултат на това обемът произведена продукция на човек от населението е под половината на произведения в страната. Перспективите пред развитието на икономиката са свързани със сравнително добрата инфраструктура и относително ниските нива на местните данъци.

Общинските администрации трябва да подобрят качеството на своята работа, ако искат да привличат повече нови инвестиции.

Застаряването и намаляването на броя на населението се отразява сравнително негативно на социалното развитие на областта. През последните години се наблюдава и засилване на изселването, което достига рекордно високи нива през 2018 г. Един от факторите със значителен негативен ефект е неблагоприятното състояние на образованието в областта, чийто резултати са едни от най-слабите в страната. Ръстът на слабите оценки и спадът в средния успех не създават добри перспективи за демографско развитие. Здравната система е ограничена от липсата на медицински персонал, като осигуряването с лекари е под средното за страната. Заедно с това в област Хасково се наблюдава сравнително ниско ниво на престъпност и добре функционираща правораздавателна система. Регистрираните престъпления намаляват, а разкриваемостта им е висока. Чистотата на околната среда също е на високо ниво. Културният живот е със слаба интензивност.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

Ръстът на БВП в област Хасково се ускорява през 2017 г. и достига 7807 лв./човек от населението. Въпреки това БВП расте малко по-бавно от средните темпове за България, което засилва разликата между областта и средното за страната. Заплатите в областта са от най-ниските в страната – средногодишната брутна заплата на нает по трудово или служебно правоотношение през 2017 г. е 8537 лв., или 69% от средната за страната. Средният доход на лице от домакинството е 5119 лв., или 92% от средното за страната, като по този показател областта се представя относително добре. Частично обяснение на подобно разминаване може да се търси в обстоятелството, че в структурата на доходите на населението доходите от пенсии представляват сериозен дял за сметка на доходите от работна заплата.

Сравнително по-високото ниво на доходите на домакинствата в Хасково е предпоставка и за относително по-ниското ниво на бедност в областта. Делът на населението, живеещо в материални лишения, е малко под средното за страната и достига 20,2% през 2018 г. при средно за България 20,9%.

Пазар на труда ■■■■

Област Хасково регистрира рекордно ниска безработица през 2018 г. от 3,1% – най-ниската стойност след 2011 г., когато коефициентът на безработица е 16,1%. Подобрените условия на пазара на труда се проявяват в нарастване на коефициента на заетост на населението в трудоспособна възраст до 66% и възстановяваща се икономическа активност на населението, достигаща 68,1% – показатели, доближаващи средните за страната.

Застаряването на населението в област Хасково е видимо от сравнително неблагоприятния коефициент на демографско заместване (61%) през 2018 г. въпреки лекото му подобрене след 2016 г. Това поставя някои рискове пред бъдещото развитие на пазара на труда в областта. Образователната структура също слабо се подобрява през последните няколко години, като делът на висшестите се увеличава до 20,1% при средно за страната 28,2%, а делът на лицата с основно и средно образование спада до 21% при средно за страната 17,4%.

Инвестиции и икономика ■■

Икономическото развитие в областта е силно ограничено от слабата инвестиционна активност на предприятията. Въпреки постоянно нарастващия брой нефинансови предприятия, които през 2017 г. са вече 51 на 1000 души от населението, разходите за придобиване на ДМА остават много ниски – едва 1094 лв./човек от населението при средно за страната 2491 лв. ПЧИ в областта също са критично ниски – обемът им отново спада след слабия ръст през предходните две години до 442 евро/човек през 2017 г., или близо 8 пъти под средната стойност за България. В резултат на това произведената

продукция през 2017 г. е едва 11 211 лв./човек – малко под половината на отчетените общо за страната 23 764 лв.

Област Хасково бележи ръст по изплатени суми по европейски проекти, които към средата на 2019 г. достигат до 1188 лв./човек от населението. По този показател областта също е в групата на областите с ниски резултати и остава далеч от средната стойност за страната от 1803 лв.

Инфраструктура ■■■■

Състоянието на местната инфраструктура е на добро ниво, като област Хасково е добре осигурена с пътища и жп линии. Гъстотата на железопътната мрежа е съпоставима с националната (3,7 км/100 кв.км. спрямо 3,6 км за страната). Пътната мрежа е с по-висока гъстота – 20,7 км/100 кв.км територия спрямо 17,9 км за страната, като само три области отчитат по-висока стойност на този показател. Областта разполага с 93 км автомагистрала и 155 км първокласни пътища. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е 21,6% при средно за страната 18,4%.

Качеството на настилка остава под средното за страната – едва 33,7% от настилка се определя с добро качество, докато средно за страната този дял е 40,5% с тенденция към спад през последните две години.

Местни данъци ■■■■

С изключение на данъка върху таксиметровия превоз, който е по-нисък, всички усреднени ставки на данъците в общините в област Хасково са много близки до средните за страната. Нито една община не е променила размерите на местните си данъци за 2019 г. Като цяло в рамките на областта относително високи са данъците в община Маджарово, а относително ниски – в община Любимец.

Администрация ■■

Рейтингът на активната прозрачност на общините в област Хасково леко намалява до 63% за 2019 г. и е значително под средния за страната (70,7%). По-нисък рейтинг имат единствено областите Кърджали, Кюстендил и София (област). За 2019 г. най-прозрачна е община Харманли, чийто рейтинг се повишава от 60 до 74,3%, а най-слабо прозрачна – община Ивайловград, чийто рейтинг спада от 65 на 46%.

Подобно на всички останали области в страната покритието на кадастъра на област Хасково рязко се увеличава през последната година, достигайки 80,4% при средно покритие на национално ниво от 72,4% за 2018 г. От друга страна, самооценките на общинските администрации в областта остава под средната за страната както по отношение на развитието на електронното правителство, така и при предоставянето на услуги на едно гише.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст на населението в област Хасково достига $-8,5\%$ при средно за страната $-6,5\%$. Това се дължи в еднаква степен както на по-ниската раждаемост, така и на по-високата смъртност в областта. Заедно с това ниво на изселванията от областта е сравнително високо, като механичният прираст силно се влошава през последната година до $-5,2\%$, което е най-високата му стойност от осем години насам.

Област Хасково страда от застаряване на населението с близки до общите тенденции за цялата страна. Коефициентът на възрастова зависимост се увеличава до $155,5\%$ при средно за страната $148,6\%$. Делът на населението, което живее в градовете, е $72,5\%$, или почти идентичен на средната за страната стойност, макар гъстотата на населението в областта да е под средната.

Образование ■■

Образователните резултати в област Хасково са едни от най-ниските в страната. Делът на оценките под „среден“ $3,00$ на матурите по БЕЛ достига рекордното за областта ниво от $16,4\%$ през 2019 г. По-висок дял на слабите оценки се наблюдава само в областите Кърджали, Силистра и Ямбол. Средният успех от матурите по БЕЛ продължава да спада и в момента е „добър“ $3,84$ при средно за страната „добър“ $4,06$, като едва четири области са с по-ниски резултати.

Ниските постижения са съпроводени с по-нисък нетен коефициент на записване на ученици в основното образование – $84,7\%$ при средно $87,4\%$ за страната. Повтарящите ученици са $1,14\%$, а отпадналите от основното и средното образование нарастват до $3,66\%$. Броят на учителите в областта леко се увеличава до 77 на 1000 ученици при средно 84 за страната. Данните не показват положителен ефект върху образователните резултати, свързан с по-големия брой учители.

Здравеопазване ■■

Осигуряването с лекари в област Хасково е по-слабо от средното за страната. На един общопрактикуващ лекар се падат 1809 души при средно за страната 1673 души. Положението при лекарите специалисти е подобно – за област Хасково те обслужват средно по 577 души при средно за страната 424 . Делът на здравноосигурените лица в областта – $88,5\%$, е малко по-висок от средния за страната. Леглата в МБАЛ на 1000 души от населението са $3,49$ – значително по-малко от отчетените за България средно $5,34$, и не показват сериозна промяна в последните години, а хоспита-

лизации за 2018 г. намаляват до $187,1$ пациенти на 1000 души при средно за страната $171,4$.

Детската смъртност в областта се увеличава в сравнение с предходната година от $4,9$ до $6,6\%$ и вече надхвърля средната за страната стойност от $5,8\%$.

Ред и сигурност ■■■■■■

Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта през 2018 г. намаляват до $10,2$ на 1000 души от населението, като разкриваемостта е на високо ниво – $60,6\%$ от тези престъпления са разкрити. Работата на правосъдната система се отличава със сравнително добри резултати – натовареността на наказателните съдии е много близка до средната за страната и е на ниво от $9,1$ дела на месец на съдия. В 3-месечен срок са приключили 93% от делата при средно за страната $90,2\%$. Единственият показател с влошаващи се резултати е делът на висящите наказателни дела, който нараства от $5,8$ до $8,2\%$ през 2018 г.

Околна среда ■■■■■■

Данните показват, че образуваните битови отпадъци на човек от населението са 327 кг, или значително под средното за страната количество от 435 кг. Вредните емисии на въглероден диоксид в атмосферата са 124 т/кв.км при средно ниво за страната $389,1$ т. Достъпът до канализация на населението е сравнително добре осигурен с покритие от $72,6\%$ при средно 76% в страната. Делът на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции, е сравнително нисък – едва $54,2\%$. Той не се променя съществено през последните три години, което означава, че инвестициите в пречиствателни станции за момента са спрели.

Култура ■■

Културният живот в областта е с много слаба интензивност. Посещаемостта в кината намалява до 72 средногодишни посещения на 1000 души от населението, или девет пъти по-ниска от средната за страната. Театрите в областта също не се радват на значителен интерес – средно 291 на всеки 1000 души посещават театрални постановки през годината. Посещенията на музеите са 224 на 1000 души при 724 средно на година за страната. За разлика от това библиотеките демонстрират висока привлекателност – посещенията в тях през 2018 г. достигат 1218 на 1000 души, или най-много след областите Велико Търново и София (столица).

Ключови показатели за област Хасково

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6412	7001	7276	7807	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4157	4321	4861	5119	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6947	7422	7964	8537	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	31,3	29,8	30,2	28,5	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	69,2	69,0	69,2	67,5	68,1
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,9	63,1	64,2	64,3	66,0
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,4	8,6	7,1	4,7	3,1
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,3	18,7	17,2	17,3	20,1
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	47	48	50	51	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1347	1227	961	1094	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	257	448	513	442	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	57,5	54,2	66,9	66,1	72,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,0	33,1	34,2	34,8	33,7
Покритие на кадастъра (%)	3,8	3,8	5,9	13,6	80,4

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,0	-7,9	-7,7	-8,3	-8,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	1,0	2,5	-4,9	-0,9	-5,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,13	4,14	3,98	4,03	3,87
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	7,5	9,2	12,6	13,3	10,4
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	80,5	77,8	79,0	84,4	84,7
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,3	89,1	88,8	88,2	88,5
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	188,1	198,0	202,5	201,2	187,1
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,2	12,1	11,1	11,5	10,2
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	41,9	48,4	56,9	53,4	60,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	13,3	7,1	6,8	5,8	8,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	46,7	54,5	54,1	54,2	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	183,2	125,8	127,3	124,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	46	105	145	103	72
Посещения в театрите на 1000 души от населението	221	302	228	258	291

Област Шумен

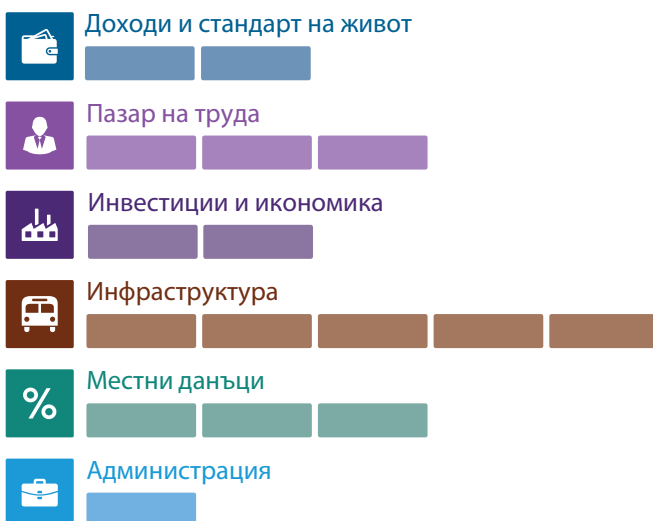
▶ Население (2018)	172 661
▶ Територия (кв.км)	3389,7
▶ Брой на населените места	152
▶ Дял на населението в градовете (%)	61

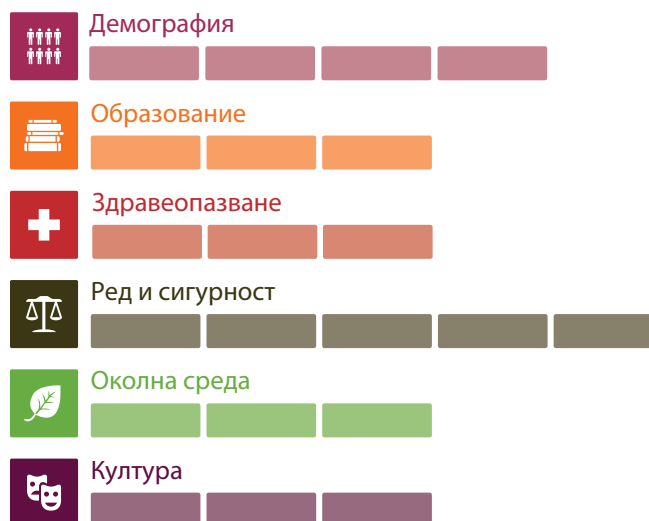
През 2018 г. Шумен продължава да е сред областите със сравнително неблагоприятни икономически показатели. Брутният вътрешен продукт на човек от населението и средните доходи са значително по-ниски от средните за страната, а голяма част от населението живее под линията на бедност. Активността на пазара на труда се повишава, но все още безработицата е на изключително високо ниво. Образователната структура на населението не спомага за доброто икономическо развитие, а индустриалната и инвестиционната активност сериозно изостават от средната за страната. Произведената продукция на човек от населението е едва 60% от средната за страната. Заедно с това Шумен разполага с много добра базова инфраструктура – както гъстотата на пътната и жп мрежа, така и качеството на пътната инфраструктура са на високо ниво и могат да служат за основа на ускорено икономическо развитие. За да се реализира този потенциал обаче, са нужни промяна в работата на местната администрация и по-благоприятна данъчна среда в общините в областта.

Въпреки застаряването на населението, което е проблем на национално ниво, област Шумен отчита позитивни показатели. Демографското развитие е сравнително благоприятно, като естественят прираст е близо до средния за страната, а механичният прираст е положителен и до известна степен компенсира намаляването на броя на населението. Урбанизацията е ниска и това създава определени ограничения пред качеството на живот, но пък подобрява нивото на чистота на околната среда. Образователните резултати на учениците обаче са слаби. В системата на здравеопазване също се забелязват положителни тенденции, като в резултат на това се наблюдава ниско ниво на хоспитализации и ниска детска смъртност. Постигнатото ниво на реда и сигурността също е високо, като съдебната власт в областта работи ефективно. Културният живот е със сравнително слаба интензивност, но със сравнително висока посещаемост на библиотеките.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

БВП на човек от населението в област Шумен през 2017 г. се задържа на около 62% от средния за страната (8829 лв. при 14 280 лв. на национално ниво). Средногодишната брутна заплата нараства с около 10% през 2017 г. и достига 9994 лв., или 80% от средното ниво за страната. Доходите на лице от домакинството от своя страна не се променят съществено спрямо 2016 г. и достигат 4855 лв. при средно за страната 5586 лв., като Шумен остава във втората половина на областите по този показател. Делът на населението, живеещо в материални лишения, е съпоставим със средния за страната. Въпреки това ниското ниво на доходите, както и по-голямата зависимост в сравнителен план от доходите от пенсии обуславят високия дял на населението, което живее под линията на бедност – 38,3% при 22% средно за страната.

Пазар на труда ■■■

На пазара на труда в област Шумен се наблюдават разнопосочни тенденции. Икономическата активност на населението през 2018 г. е 73,4%, което е над средното за страната (71,5%). Коефициентът на заетост за населението на възраст от 15 до 64 години е малко под средния за страната – 64,6% при 67,7%. Коефициентът на безработица обаче, независимо че намалява през последните години, остава един от най-високите – 12%, или близо два пъти и половина спрямо средния за България през 2018 г. По-високи стойности се наблюдават единствено в областите Видин и Монтана. Коефициентът на демографско заместване показва, че пазарът на труда през следващите години ще бъде изложен на сериозно предизвикателство от застаряването на населението. Слабото развитие на пазара на труда в областта поставя значителни ограничения пред икономическия растеж и доходите.

Образователната структура на населението включва както висок дял на лица с основно и по-ниско образование – 28,9% при средно 17,4% за страната, така и немалък дял на висшистите – 24% при средно 28,2% за страната. Високият дял на лица с ниско образование създава рискове от по-високи нива на бедност и социално изключване в средносрочен и дългосрочен план.

Инвестиции и икономика ■■■

Икономическата активност в област Шумен остава слаба. Броят на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението е 40 и е значително по-нисък от средния за България. По разходи за придобиване на ДМА на предприятията областта сериозно изостава – 1683 лв./човек при 2491 лв. средно за страната, но все пак е на неложното десето място по този показател. Обемът ПЧИ обаче е едва 621 евро/човек, или 18% от средните за страната. Подобно ниво на инвестициите е сравнимо с това в области като Велико Търново, Враца и Ямбол.

В резултат на ниската инвестиционна активност и слабото развитие на местната икономика произведената продукция на човек от населението в областта е 14 129 лв. при 23 764 лв. средно за България. Изплатените суми на бенефициент по оперативните програми са по-ниски в сравнение с повече от половината от останалите области, като достигат едва 1366 лв. при отчетени 1803 лв. средно за страната.

Инфраструктура ■■■■■■

Развитието на инфраструктурата в областта е на много високо ниво, което би следвало да благоприятства икономическото развитие. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е над средната за страната, като делът на автомагистралите и първокласните пътища остава най-високият за страната – 36,5% при средно за страната 18,4%.

Качеството на пътищата спада рязко през последната година – делът на пътната настилка в добро състояние намалява от 54,4% през 2017 г. на 41,7% през 2018 г., но все още е над средния за страната (40,5%). Вероятно са необходими допълнителни инвестиции в поддръжка и ремонт на наличната пътна инфраструктура, за да може областта да запази конкурентните си предимства. Делът на домакинствата с достъп до интернет през последните десет години се е удвоил, като достига 70,5% – близо до средния за страната от 72,1%.

Местни данъци ■■■■

С изключение на данъка върху превозните средства, който е променен през 2019 г., нито една община от област Шумен не е увеличавала своите данъци. Усредненото ниво на данъка върху прехвърляне на собственост е малко по-високо, но останалите средни нива на данъците са по-ниски от средното за страната. За 2019 г. единствено община Никола Козлево е намалила местния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица от 1,7 на 1‰. Сравнително благоприятната данъчна среда обаче не успява да създаде достатъчно икономическа и инвестиционна активност.

Администрация ■■

Работата на местната администрация се оценява като сравнително слаба по всички включени в анализа показатели. Оценката за активна прозрачност намалява през 2019 г. и вече е под средната за страната – 66% спрямо 70,7%. Най-висок рейтинг в рамките на областта получава община Смядово (78,9%), а най-нисък – община Нови пазар (56,3%). Интересен е примерът на община Венец, която реализира най-голямо подобрение в рейтинга – от 38,4% през 2018 г. на 63,5% през 2019 г. Самооценката на общините за услуги на едно гише и за електронно правителство също са под средните. Покритието на кадастъра, независимо че расте през последната година, все още е на ниво едва 65,3% от територията на областта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Застаряването на населението в областта продължава да се отразява негативно и това е видимо във влошаването на коефициентите на възрастова зависимост през последните години. През 2018 г. естественият прираст на населението в областта запазва стойността си от предходната година от -7,6‰ при -6,6‰ средно за страната. Механичният прираст от своя страна вече е положителен със стойност 4,1‰, което означава, че повече хора се заселват в областта, отколкото я напускат, като в страната единствено област Кърджали отчита по-висок механичен прираст. Шумен е слабо урбанизирана област, като едва 61,5% от населението живеят в градове. Гъстотата на населението също е далеч под средната – 888,1 души/кв.км спрямо 1526 души/кв.км средно за страната.

Образование ■■■■

Нетният коефициент на записване в областта се движи стабилно на равнище около 84%, което е под средното за страната от 87,4% за 2018 г. През 2018 г. ресурсите в системата, измерени чрез броя преподаватели в основното и средното образование на 1000 ученици, са на едно от най-високите нива, като единствено в област Смолян стойността на показателя е по-висока. Независимо от ниския дял на повтарящите (0,8%) и по-ниския от средния дял на отпадналите ученици (2,62% в сравнение с 2,98% средно за страната) образователната система на областта бележи слаби резултати през 2019 г. Делът на слабите оценки по БЕЛ се удвоява и достига 12,5% при средно за страната 8,7%, а средният успех на матурите по БЕЛ е едва „добър“ 3,85 при средно „добър“ 4,06 за страната.

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в област Шумен е сравним със средния за страната – 88,6% при 87,9% на национално ниво. По-ниският брой легла на 1000 души от населението – 2,69 при 5,34 средно за страната, предопределя и по-ниския брой хоспитализации в МБАЛ – 134,7 при 171,4 средно за страната. През 2018 г. лекарите специалисти в област Шумен обслужват по-голям брой население – 600 души в сравнение с 424 души за страната, докато населението, обслужвано от един общопрактикуващ лекар е сравнимо със средното за България. Коефициентът на детска смъртност бележи сериозен спад от най-високата си стойност през 2008 г. – 15,2‰, до 5,5‰ през 2018 г., като показателят за област Шумен вече е под средната за страната стойност (5,8‰).

Ред и сигурност ■■■■■

Всички показатели, характеризиращи системата на правосъдието в областта, подобряват своето представяне през 2018 г., въпреки че някои все още имат по-слаби стойности от средните за страната. Натовареността на наказателните съдии е сравнително ниска независимо от лекото повишение през 2018 г. до 6,9 дела на месец на един съдия и остава далеч под средната за страната от 9,2. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спадат до 9,6 на 1000 души от населението при 12,1 средно за страната, а делът на разкритите престъпления е на високо ниво от 59,5% при средно 48,9% за страната. Делът на висшите дела спада до 5,2% при средно 8,7% за страната, а приключилите в 3-месечен срок дела вече са 95,8%, или с 5,2 пр.п. повече от средните.

Околна среда ■■■■

Ниската урбанизация на областта обуславя и по-ниския дял на населението с достъп до обществена канализация – 58,4% в сравнение със 76% средно за страната. Достъпът до канализация, свързана с пречиствателни станции, също е ограничен – 54,7% при 63,4% средно за България през 2017 г. По отношение на показателите за количества замърсяване Шумен се представя по-добре от средното за страната с 32,4 т/кв.км емисии на въглероден двуокис в атмосферата при 389,1 т/кв.км на национално ниво и 357 кг/човек от населението битови отпадъци при средна стойност за страната от 435 кг. Ниските емисии на вредни газове са отражение на слабото развитие на индустрията в областта и относително ниската бизнес активност.

Култура ■■■■

Културният живот на област Шумен през 2018 г. не се характеризира с висока активност. Посещенията в кината и театрите са значително под средните за страната вероятно поради малкия брой културни институции в областта. В областта има един театър и два музикални колектива, чиито посетители намаляват през 2018 г. в сравнение с предходната година. За сметка на това обаче средният брой посещения в библиотеките в областта расте значително, достигайки 1218 посещения на 1000 души от населението. По този показател пред Шумен са единствено областите Велико Търново и София (столица). Посещенията в четирите музея в областта независимо от лекия спад в сравнение с предходната година надхвърлят средните за страната 1072 спрямо 724 на 1000 души.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7397	7577	8060	8829	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4387	4772	4845	4855	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7968	8505	9026	9994	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	36,9	29,4	33,3	38,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	74,7	73,0	74,2	74,7	73,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,7	58,5	61,3	62,7	64,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	21,1	19,7	17,4	15,9	12,0
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	24,2	24,0	21,9	22,6	24,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	38	39	39	40	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1499	2030	1380	1683	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	591	590	589	621	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	48,2	65,6	57,5	77,9	70,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,1	42,5	55,9	54,4	41,7
Покритие на кадастъра (%)	19,8	30,0	30,0	30,0	65,3

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,3	-6,5	-5,6	-7,6	-7,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-0,1	-0,3	-1,5	-1,1	4,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,06	4,05	3,98	4,10	3,87
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	8,87	6,74	9,78	13,3	10,4
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	81,3	80,0	78,4	86,0	83,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,1	89,6	88,9	88,5	88,6
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	151,7	148,0	135,4	134,1	134,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,0	9,4	9,0	10,0	9,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	51,4	55,1	62,7	58,9	59,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	6,8	5,8	6,4	5,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	44,7	55,2	54,9	54,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	29,1	34,2	30,0	32,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	135	137	123	161	126
Посещения в театрите на 1000 души от населението	245	227	202	177	165

Област Ямбол

▶ Население (2018)	119 684
▶ Територия (кв.км)	3355,5
▶ Брой на населените места	109
▶ Дял на населението в градовете (%)	71

Развитието на регионалната икономика е ограничено от негативните тенденции на пазара на труда, свързани с висока безработица, ниска заетост и намаляваща икономическа активност. Работната сила е със сравнително неблагоприятна образователна структура. Спадащото качество на инфраструктурата също не стимулира икономическото развитие. Липсва сериозен инвестиционен интерес от страна на чужди компании, а местните фирми изпитват затруднения да инвестират и да се развиват. Брутният вътрешен продукт слабо нараства през разглеждания период до 8881 лв. на човек от населението, а средната брутна работна заплата отчита малко по-бърз ръст и достига 9530 лв., но остават далеч от средните за страната. Въпреки това бедността в региона не се различава съществено от стойността на показателя на национално ниво. За подобряване на бизнес средата и икономическото развитие на региона могат да се използват възможностите на местното данъчно облагане и

добрия пример в работата на местната администрация. Населението на област Ямбол застарява и напуска областта, макар и с по-бавни темпове през последната година. Естественят прираст остава негативен поради по-висока от средната смъртност. Социалното развитие на областта се характеризира със слаби образователни резултати, като през последната година качеството на образователната система видимо спада. Необходими са мерки за подобряването му, за да се ограничи негативният ефект в дългосрочен план. Същото се отнася и за здравната система, която се базира на ресурси, близки до средните за страната, но здравните резултати през 2018 г. слабо се влошават. Чистотата на околната среда е висока, но са необходими допълнителни инвестиции най-вече за изграждане на пречиствателни станции в областта. Позитивно е развитието на системата на правосъдието и резултатите от работата на правоохранителните органи, чиято ефикасност през последните години се подобрява.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

БВП в област Ямбол продължава да нараства през последните години, макар и слабо, достигайки 8881 лв./човек от населението през 2017 г. Той остава значително под средната стойност за страната от 14 280 лв. Средногодишната брутна заплата на човек от населението през 2017 г. за пръв път нараства по-бързо от средния темп за страната и достига 9530 лв. – все още обаче далеч по-ниска от отчетената на национално ниво стойност от 12 448 лв. За разлика от тях доходите на лице от домакинството след ускорения си ръст през 2016 г. през 2017 г. забавят растежа си. Причината за това е малко по-високият относителен дял на доходи от пенсии в структурата на доходите, които нарастват по-бавно.

Данните за стандарт на живот в област Ямбол, измерен чрез дела на населението, живеещо под линията на бедност, показват, че областта се намира около средните за страната нива – 24,3% при средно 22%. Делът на населението, живеещо в материални лишения, се увеличава до 19,3%, но се запазва малко под средните стойности от 20,9%.

Пазар на труда ■■■■

Пазарът на труда в областта регистрира някои негативни тенденции през 2018 г. Коефициентът на безработица се увеличава от 7,6 до 8,3% при средна стойност за страната от 5,3%. Коефициентът на икономическа активност се влошава от 73,5 на 68% и вече е под средния за страната 71,5%. Същото се отнася и за коефициента на заетост, който спада от 67,9 на 62,3% при средно за страната 67,7%.

Образователната структура на населението в областта се характеризира с нисък дял на лицата с висше образование – едва 21% от населението през 2018 г. са с висше образование при среден дял за страната 28,2%. Делът на населението с основно и по-ниско образование нараства с 5 пр.п. в сравнение с предходната година и достига 23,4%. Тази неблагоприятна структура създава допълнителен натиск и риск за развитието на пазара на труда в бъдеще. Демографското заместване в областта леко се подобрява до 63,5 лица на възраст 15–19 години за всеки 100 на възраст 60–64 години, независимо че е малко под средната стойност за страната от 65,7 лица. Това означава, че все още има надежда за обръщане на тенденциите на трудовия пазар, ако се активизират в достатъчна степен младите хора и се повиши заетостта.

Инвестиции и икономика ■■■■

Ямбол остава сред областите с най-нисък обем ПЧИ на човек от населението, които спадат за втора поредна година до 418 евро през 2017 г. при средно за страната 3459 евро. С по-нисък поток инвестиции са единствено областите Силистра, Монтана и Кюстендил. Липсата на сериозен инвеститорски интерес отразява неблагоприятните условия за

икономическо развитие в областта. Произведената продукция на човек от населението е едва 13 493 лв. при среден размер за страната 23 764 лв.

В област Ямбол има средно 45 нефинансови предприятия на 1000 души от населението при средно 57 за страната. Разходите за придобиване на ДМА след драстичния им спад през 2016 г. се възстановяват до 1973 лв./човек, но са далеч под средното за страната ниво от 2491 лв. Областта е доста активна в усвояването на средства по европейски програми и към средата на 2019 г. изплатените суми по оперативни програми са вече 1612 лв./човек при средно 1803 лв. за България.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на жп мрежата в областта продължава да намалява и вече е по-малко от половината на средната за страната – 1,5 км/100 кв.км територия при средно 3,6 км/100 кв. км. В същото време гъстотата на пътната мрежа се задържа на 19 км/100 кв.км територия при средно за страната 17,9 км/100 кв.км. Делът на автомагистралите и първокласните пътища леко надвишава средния за страната и е 20,6%. Качеството на пътната настилка в добро състояние намалява през последните години от 54,6% през 2011 г. до 39,8% през 2018 г. и вече е под средната за страната от 40,5%. Ямбол изостава и по показателя „достъп до интернет“ – едва 62,1% от домакинствата имат достъп при 72,1% средно за страната.

Местни данъци ■■■■

Усреднените размери на местните данъци на общините в област Ямбол с изключение на данъка върху превозните средства са по-ниски от средните за страната. Нито една община в областта не е повишила данъците си за 2019 г. По-ниски от средните за страната остават ставките на данъка за търговия на дребно и на данъка за таксиметров превоз.

Администрация ■■■■

Местната администрация в област Ямбол работи на добро ниво според показателите за самооценка за работата на едно гише. Покритието на кадастралната карта през 2018 г. достига 81,5% от територията на областта, надхвърляйки средното за страната от 72,4%. Според Рейтинга на активната прозрачност на органите на местно самоуправление за 2019 г. областта постига резултат от 67% при среден рейтинг за страната 70,7%. Най-добре се представя община Тунджа с рейтинг от 85,7% – значително повишение от отчетените 68,4% през предходната 2018 г. Най-слабо се представя община Стралджа с рейтинг от 45,6%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Демографското развитие на област Ямбол се характеризира със застаряване, слаба урбанизация и изходяща миграция на населението. Естественят прираст през 2018 г. се понижава до -8,9‰ при средно за страната -6,5‰, най-вече поради по-високата от средната смъртност. Механичният прираст е отрицателен в размер на -4,3‰, като все пак това е подобрение от отчетения -6,5‰ през предходната година. Гъстотата на населението е 1094,1 души/кв.км и е значително под средната за страната от 1526 души/кв.км и продължава да намалява в резултат на обезлюдяване на региона. Близо 71% от населението на областта живеят в градовете.

Възрастовата зависимост на населението в област Ямбол продължава да се влошава с бавни темпове. През 2018 г. на 100 души на възраст до 14 години се падат средно по 160,1 души на 65 и повече години. Средната стойност на този показател за страната е 148,6. Застаряването на населението има негативен ефект върху социалното и икономическото развитие на областта.

Образование ■■

Образованието в област Ямбол отчита изключително слаби резултати независимо от малко по-добрите от средните показатели за достъп. Нетният коефициент на записване в V-VIII клас през 2018 г. достига 90,6% и е над средния от 87,4% за цялата страна. Това показва сравнително добър обхват на системата на средно образование. Отпадналите от системата ученици през 2017 г. са 2,79% при средно за страната 2,98%.

Същевременно повтарящите ученици в областта през 2018 г. продължават да нарастват до 1,64% при среден дял за страната от 0,91%. Преподавателите в средното образование намаляват до 71 учители на 1000 ученици и са на най-ниското ниво в цялата страна.

Най-голям проблем за област Ямбол остават индикаторите за образователни резултати. Слабите оценки на матурите по БЕЛ през 2019 г. са 18,2% – по-висок е този дял единствено в област Кърджали. Учениците са постигнали среден успех на матурите по БЕЛ „добър“ 3,80 при средно за страната „добър“ 4,06. По-нисък успех имат само учениците в областите Силистра, Разград и Кърджали. Ниското качество на образованието има негативно отражение върху бъдещите перспективи на пазара на труда в областта.

Здравеопазване ■■

Здравноосигурителният статус на населението в област Ямбол спада от 2015 г. насам и в момента 89,3% от населението е здравноосигурено. Въпреки това този дял е малко по-висок от средния за страната (87,9%). Осигуряването на населението с общопрактикуващи лекари е близо до средното, като един общопрактикуващ лекар обслужва средно 1575 души при среден брой за страната 1673. На един лекар

специалист в областта се падат 680 души при средно 424 за страната. Броят на леглата в МБАЛ е по-нисък от средния за страната – 3,11 в сравнение с 5,34, а хоспитализациите намаляват до 135,7 на 1000 души и са значително по-ниски от средните за страната от 171,4.

Коефициентът на детска смъртност леко нараства от 7,9 на 8,5‰ през последната година и остава над средния за страната от 5,8‰. Това показва необходимост от инвестиции в подобряване на качеството на здравната система в областта.

Ред и сигурност ■■■■

Сравнително ниската натовареност на съдиите в област Ямбол – 6 дела средно на месец на наказателен съдия при 9,2 средно за страната, не допринася за висока скорост на правосъдието. Престъпността е по-ниска от средната – за 2018 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 10,5 на 1000 души от населението при средно 12,1 за страната, а разкриваемостта им е значително над средната – 69,4% спрямо 48,9% средно. Процентът на делата, приключили в 3-месечен срок, леко намалява през последната година до 88,3% и вече е под средния за страната от 90,2%, но висшите дела спадат значително до 6,9% при средно за страната 8,7%.

Околна среда ■■

Проблемът с пречистването на канализационните води остава изключително сериозен за област Ямбол. Едва 4,7% от населението е с достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, при средно за страната 63,4%, като единствено област Видин има по-слаб резултат. Количеството образувани битови отпадъци в областта се увеличава до 340 кг/човек годишно през 2017 г. при средно за страната от 435 кг. Сравнително слабата индустриализация на областта води и до много малки количества емисии на въглероден диоксид в атмосферата през последните години.

Култура ■■■■

Посещаемостта на кината в област Ямбол през 2018 г. следва общата тенденция на намаляване в цялата страна, като достига едва 97 посещения на 1000 души от населението – седем пъти по-малко от средното за България. Същевременно посещаемостта на театрите в областта независимо от слабото намаление надхвърля средната за страната – 407 спрямо 340. Въпреки наличието на пет музея в областта посещаемостта им остава много ниска – 292 посещения на 1000 души. Интересът към библиотеките е близо до средния за регионите извън столицата.

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7773	8159	8445	8881	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4133	4437	5147	5357	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7472	8053	8626	9530	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	15,5	14,4	16,8	24,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	69,4	71,5	71,7	73,5	68,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,8	62,8	66,2	67,9	62,3
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	15,0	12,0	7,6	7,6	8,3
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	23,7	29,0	26,0	22,0	21,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	45	47	45	45	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1741	2182	1333	1973	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	459	642	459	418	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	57,2	56,8	57,1	62,0	62,1
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	51,7	52,1	40,7	42,5	39,8
Покритие на кадастъра (%)	16,6	16,6	16,6	50,4	81,5

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-7,6	-9,5	-7,6	-8,4	-8,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,8	-5,8	-5,0	-6,5	-4,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,10	3,98	3,87	3,87	3,55
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	10,0	15,6	16,8	20,2	15,7
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	83,5	78,4	84,1	89,4	90,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,9	91,3	91,0	89,9	89,3
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	139,0	157,3	154,5	149,5	135,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,9	10,8	11,0	11,3	10,5
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	60,2	60,0	70,7	64,9	69,4
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,6	6,3	4,7	8,6	6,9
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	3,6	4,7	4,7	4,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	62,7	33,6	7,8	7,8	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	134	111	193	139	97
Посещения в театрите на 1000 души от населението	421	427	454	437	407

Приложение

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Област	Брутен вътрешен продукт на човек от населението (лв.) 2017 г.	Брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение (лв.) 2017 г.	Доход на лице от домакинството (лв.) 2017 г.	Дял на населението, живеещо с материални лишения (%) 2018 г.	Дял на населението, живеещо под линията на бедността (%) 2018 г.
Благоевград	8792	8297	5193	18,1	26,0
Бургас	12 240	10 276	5037	25,0	19,6
Варна	13 809	11 700	5407	31,1	18,5
Велико Търново	9254	9665	6024	26,6	28,8
Видин	7283	8233	3470	30,0	39,0
Враца	11 684	11 460	4582	31,3	29,0
Габрово	12 363	10 522	6937	9,6	14,6
Добрич	8925	9539	5234	12,2	19,9
Кърджали	7485	9285	4057	25,6	37,7
Кюстендил	7989	8642	4773	14,8	15,8
Ловеч	8804	9474	4303	28,7	38,3
Монтана	8659	9297	4507	22,5	45,7
Пазарджик	8123	9468	4592	30,8	41,4
Перник	7735	9321	6269	18,1	11,9
Плевен	7884	9401	5774	21,5	30,3
Пловдив	12 112	10 771	5093	23,0	19,9
Разград	8985	10453	4408	25,3	24,2
Русе	11 152	10 243	5416	20,8	14,1
Силистра	6687	8672	4201	14,7	19,8
Сливен	7046	9113	3790	33,6	35,6
Смолян	9742	9133	6127	14,3	20,9
София (столица)	30 295	17 199	7603	12,2	8,8
София	15 527	12 149	4853	18,0	20,4
Стара Загора	17 550	12 248	5478	19,0	17,8
Търговище	9148	9754	3879	21,2	28,1
Хасково	7807	8537	5119	20,2	28,5
Шумен	8829	9994	4855	20,3	38,3
Ямбол	8881	9530	5357	19,3	24,3

Пазар на труда

Област	Индикатор	Коефициент на демографско заместване на възрастовата група 15–19 години към 60–64 години (%) 2018 г.	Дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с висше образование (%) 2018 г.	Дял на населението на възраст между 25 и 64 навършени години с основно и по-ниско образование (%) 2018 г.	Коефициент на безработица на населението на 15 и повече навършени години (%) 2018 г.	Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%) 2018 г.	Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%) 2018 г.
Благоевград		63,8	20,7	19,2	4,8	71,0	74,6
Бургас		68,1	23,6	20,1	5,3	67,4	71,1
Варна		73,4	29,5	19,1	4,4	66,3	69,3
Велико Търново		59,0	26,8	13,0	5,4	66,6	70,4
Видин		61,1	20,1	11,8	19,9	58,8	73,4
Враца		65,8	21,5	20,8	10,1	54,5	60,7
Габрово		50,7	27,9	14,5	4,5	67,2	70,4
Добрич		66,8	20,8	23,4	8,6	65,3	71,4
Кърджали		53,2	16,8	35,7	3,4	58,6	60,7
Кюстендил		51,6	22,3	9,6	3,6	67,5	70,0
Ловеч		64,0	20,9	15,6	9,8	60,9	67,5
Монтана		66,5	12,6	25,6	15,3	52,2	61,7
Пазарджик		68,3	17,8	23,2	4,7	63,8	67,0
Перник		48,6	23,8	12,4	7,5	66,7	72,1
Плевен		61,2	24,1	18,8	8,2	64,4	70,1
Пловдив		67,8	27,0	20,3	3,6	69,9	72,5
Разград		65,9	20,0	36,6	11,1	56,2	63,2
Русе		58,0	29,1	12,9	5,2	67,7	71,4
Силистра		63,2	16,9	32,7	11,1	60,2	67,7
Сливен		86,6	21,1	33,4	9,9	61,2	68,0
Смолян		43,2	22,5	15,3	10,5	67,7	75,6
София (столица)		72,4	51,4	4,2	2,1	75,6	77,2
София		63,7	13,6	12,3	0,7	73,3	73,8
Стара Загора		68,0	19,0	18,0	2,3	71,0	72,7
Търговище		68,0	16,8	33,7	11,2	63,0	70,9
Хасково		61,0	20,1	21,0	3,1	66,0	68,1
Шумен		68,5	24,0	28,9	12	64,6	73,4
Ямбол		63,5	21,0	23,4	8,3	62,3	68,0

Инвестиции и икономика

Индикатор Област	Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението 2017 г.	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението (лв.) 2017 г.	Стойност на изплатени суми на бенефициенти по оперативните програми на човек от населението (лв.) към 30.06.2019 г.	Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване на човек от населението (евро) 2017 г.	Произведена продукция на човек от населението (лв.) 2017 г.
Благоевград	70	1576	2132	1535	18 050
Бургас	73	3002	1672	4579	31 395
Варна	69	2680	1253	4120	20 681
Велико Търново	44	1582	1477	557	13 281
Видин	35	846	1785	831	6350
Враца	36	1488	2106	651	13 622
Габрово	54	1965	3234	2932	20 928
Добрич	53	1894	1299	1524	13 392
Кърджали	33	984	1213	1697	7687
Кюстендил	47	1077	952	350	10 656
Ловеч	43	1040	1688	891	13 558
Монтана	34	1234	1993	286	11 546
Пазарджик	44	1654	1066	1950	13 152
Перник	43	1055	970	1658	14 977
Плевен	39	1388	1707	920	11 553
Пловдив	56	2511	1426	2825	24 260
Разград	37	1606	1463	1331	16 992
Русе	52	1606	1399	1685	22 378
Силистра	36	1376	1229	324	8508
Сливен	37	1060	840	737	10 891
Смолян	48	1511	1485	765	13 955
София (столица)	89	5134	3129	9294	46 070
София	41	2697	1868	6287	45 443
Стара Загора	46	2434	1391	2829	23 892
Търговище	35	1459	1101	2165	14 347
Хасково	51	1094	1188	442	11 211
Шумен	40	1683	1366	621	14 129
Ямбол	45	1973	1612	418	13 493

Инфраструктура

Индикатор	Гъстота на пътната мрежа (дължина на пътната мрежа в километри на 100 кв.км територия)	Гъстота на железопътната мрежа (дължина на жп линии в километри на 100 кв.км територия)	Дял на автомагистралите и първокласните пътища (%)	Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)
Област	2017 г.	2017 г.	2017 г.	2018 г.	2018 г.
Благоевград	10,5	2,5	13,8	62,5	71,4
Бургас	15,2	2,3	25,8	36,9	68,9
Варна	18,8	5,2	27,5	42,7	76,6
Велико Търново	20,1	5,1	16,3	29,7	66,6
Видин	20,3	3,6	12,0	38,3	61,7
Враца	18,0	3,1	10,0	26,5	65,5
Габрово	24,9	3,7	17,1	39,0	70,6
Добрич	17,4	1,3	10,1	46,9	75,2
Кърджали	20,5	2,1	11,1	30,5	84,4
Кюстендил	20,6	4,0	20,5	51,8	59,8
Ловеч	18,0	2,6	15,1	37,8	67,8
Монтана	17,1	3,1	10,3	30,5	67,8
Пазарджик	16,3	4,2	15,1	41,1	67,8
Перник	24,0	4,8	16,6	46,7	67,7
Плевен	17,1	4,4	12,2	33,6	63,6
Пловдив	17,1	5,4	17,5	50,3	74,4
Разград	19,2	3,5	11,1	21,2	63,3
Русе	18,3	5,5	21,5	21,8	71,9
Силистра	17,8	2,5	11,3	62,1	69,4
Сливен	16,6	3,8	22,0	80,0	75,2
Смолян	16,9	0,0	0,0	49,1	73,0
София (столица)	0,0	12,8	0,0	0,0	81,9
София	21,4	4,2	30,2	30,8	51,3
Стара Загора	17,6	5,1	28,6	40,7	71,4
Търговище	20,4	2,8	14,7	51,3	65,7
Хасково	20,7	3,7	21,6	33,7	72,3
Шумен	18,3	4,6	36,5	41,7	70,5
Ямбол	19,0	1,5	20,6	39,8	62,1

% Местни данъци

Област	Индикатор	Размер на данъчната ставка за данък върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица (%) 2019 г.	Размер на данъчната ставка за данък върху превозните средства и леките автомобили (лв./kW) 2019 г.	Размер на данъчната ставка за годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ (лв./кв.м) 2019 г.	Размер на данъка при прехвърляне на собственост (%) 2019 г.	Среден размер на годишния данък върху таксиметровия превоз (лв.) 2019 г.
Благоевград		1,68	1,16	11,74	2,15	409
Бургас		1,95	1,54	15,01	2,84	545
Варна		2,13	1,50	16,59	2,63	587
Велико Търново		2,35	1,44	12,10	2,64	411
Видин		1,66	1,14	4,60	2,57	300
Враца		2,13	1,18	6,84	2,35	364
Габрово		1,75	1,28	8,88	2,21	436
Добрич		1,54	1,21	8,71	2,92	300
Кърджали		1,72	1,25	8,04	2,49	322
Кюстендил		1,60	1,17	9,97	2,06	300
Ловеч		2,23	1,13	10,40	2,30	360
Монтана		1,68	1,10	5,11	2,45	338
Пазарджик		1,80	1,13	8,94	2,74	300
Перник		1,87	1,25	9,87	2,45	300
Плевен		2,87	1,12	9,25	2,81	383
Пловдив		2,01	1,39	13,12	2,50	559
Разград		2,09	1,34	9,17	2,52	326
Русе		1,94	1,13	13,54	2,28	464
Силистра		1,75	1,27	7,97	2,31	328
Сливен		2,65	1,39	9,81	2,67	373
Смолян		1,95	1,15	8,62	2,57	318
София (столица)		1,88	1,10	20,00	2,50	850
София		2,21	1,19	10,72	2,57	395
Стара Загора		1,49	1,33	13,86	2,28	312
Търговище		1,73	1,41	9,06	2,48	303
Хасково		1,96	1,33	12,77	2,51	335
Шумен		1,85	1,35	8,90	2,66	355
Ямбол		1,87	1,40	8,21	2,46	359

Област	Индикатор	Покритие на кадастъра (%)	Оценка – електронно правителство (от 1 до 5)	Оценка – „едно гише“ (от 1 до 5)	Рейтинг на активната прозрачност на органите на местното самоуправление на ПДИ (%)
		2018 г.	2019 г.	2019 г.	2019 г.
Благоевград		51,2	3,00	3,14	65,0
Бургас		67,8	3,38	2,85	68,0
Варна		95,5	3,00	3,08	73,0
Велико Търново		91,5	3,40	2,68	73,0
Видин		68,1	2,67	2,79	63,0
Враца		68,8	3,04	2,86	74,0
Габрово		77,5	2,61	3,12	80,0
Добрич		89,4	3,18	3,12	80,0
Кърджали		95,9	2,96	2,14	54,0
Кюстендил		99,9	3,00	2,57	57,0
Ловеч		89,3	2,95	3,45	74,0
Монтана		77,7	2,91	3,33	73,0
Пазарджик		57,2	2,81	2,68	68,0
Перник		75,0	2,97	3,01	63,0
Плевен		68,5	2,78	3,30	75,0
Пловдив		33,7	2,69	2,73	75,0
Разград		32,8	2,55	2,37	76,0
Русе		44,4	3,59	2,91	65,0
Силистра		88,0	2,91	2,44	63,0
Сливен		62,1	2,83	2,02	71,0
Смолян		68,8	2,68	2,82	67,0
София (столица)		99,2	3,00	4,00	77,0
София		58,8	2,46	2,93	58,0
Стара Загора		96,2	2,95	3,18	71,0
Търговище		99,2	3,23	2,66	77,0
Хасково		80,4	2,73	2,57	63,0
Шумен		65,3	2,79	2,34	66,0
Ямбол		81,5	2,87	3,39	67,0

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Област	Индикатор	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 0–14 години (%) 2018 г.	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 15–64 години (%) 2018 г.	Дял на населението в градовете (%) 2018 г.	Гъстота на населението спрямо територията на населените места (брой лица/кв.км) 2018 г.	Коефициент на естествен прираст (‰) 2018 г.	Коефициент на механичен прираст (‰) 2018 г.
Благоевград		131,9	29,2	59,9	2298,6	-4,5	-4,5
Бургас		125,1	30,1	76,4	2247,5	-4,3	1,3
Варна		124,3	28,6	83,9	1820,4	-4,0	2,2
Велико Търново		184,5	36,9	70,5	1070,7	-9,4	-5,0
Видин		245,4	50,8	64,6	877,0	-16,4	-7,6
Враца		177,0	38,9	58,7	782,4	-11,4	-7,5
Габрово		246,5	47,9	81,9	1253,9	-13,2	-3,7
Добрич		155,2	34,4	69,1	678,7	-9,2	-4,0
Кърджали		139,2	30,6	41,3	1884,5	-3,7	15,3
Кюстендил		226,3	45,0	69,8	1139,6	-13,4	-3,8
Ловеч		200,1	44,9	62,9	858,9	-11,5	-5,0
Монтана		193,5	43,6	64,2	922,0	-14,0	-5,7
Пазарджик		136,0	32,0	62,7	2113,0	-5,6	-4,1
Перник		203,3	40,3	79,1	936,7	-11,9	-0,7
Плевен		187,3	43,3	66,9	1103,8	-10,8	-5,0
Пловдив		141,6	32,3	75,6	2512,0	-5,2	3,1
Разград		157,1	33,4	47,2	854,2	-8,7	-4,5
Русе		182,9	36,5	78,0	1691,2	-9,7	-2,9
Силистра		175,2	38,5	44,3	800,4	-10,5	-1,2
Сливен		106,9	32,0	65,9	2675,7	-3,6	-6,8
Смолян		207,3	36,8	56,1	1823,3	-9,4	-8,1
София (столица)		119,9	25,7	95,6	4889,7	-1,9	3,9
София		170,8	37,4	61,3	748,7	-9,8	-1,1
Стара Загора		149,0	35,5	72,3	1502,3	-7,3	-1,2
Търговище		144,4	33,6	54,1	1083,6	-7,8	0,0
Хасково		155,5	36,0	72,5	1067,1	-8,5	-5,2
Шумен		153,2	33,1	61,5	888,1	-7,6	4,1
Ямбол		160,1	39,6	70,7	1094,1	-8,9	-4,3

Образование

Област	Индикатор	Брой на студентите в колежи и университети на 1000 души от населението 2018 г.	Нетен коефициент на записване на населението в V-VIII клас (%) 2018 г.	Дял на повтарящите ученици (%) 2018 г.	Дял на отпадналите от основното и средното образование (%) 2017 г.	Дял на оценките на държавния зрелостен изпит по БЕЛ под „среден“ 3,00 (%) 2019 г.	Среден успех на държавния зрелостен изпит по БЕЛ 2019 г.	Брой на преподавателите в основното и средното образование на 1000 ученици 2018 г.
Благоевград		31	91,8	0,61	2,14	10,0	4,06	82
Бургас		14	87,3	0,90	3,22	9,6	4,11	73
Варна		51	84,2	0,73	2,85	6,2	4,26	83
Велико Търново		69	84,0	0,55	4,08	7,2	4,05	93
Видин		4	82,9	0,89	4,17	6,8	4,18	80
Враца		6	93,0	0,66	3,15	10,6	3,98	86
Габрово		47	95,5	0,85	2,33	7,8	4,10	80
Добрич		4	76,4	1,66	4,35	4,3	4,12	90
Кърджали		4	83,5	0,17	2,13	20,4	3,78	94
Кюстендил		0	92,2	0,29	2,10	11,7	3,96	83
Ловеч		2	90,6	1,07	3,15	12,8	4,00	79
Монтана		0	82,9	1,07	3,93	6,6	3,95	84
Пазарджик		0	82,5	1,17	5,29	13,5	3,95	92
Перник		1	90,7	0,29	2,10	7,5	4,04	90
Плевен		13	88,6	1,13	3,58	14,3	3,94	93
Пловдив		51	88,6	1,53	3,87	7,2	4,25	78
Разград		2	88,2	0,61	3,66	14,9	3,80	88
Русе		29	84,9	0,71	4,19	5,9	4,13	92
Силистра		2	80,3	0,34	3,49	17,7	3,77	85
Сливен		5	85,7	2,43	6,04	8,5	4,04	73
Смолян		13	91,6	0,11	0,95	4,2	4,19	119
София (столица)		73	89,4	0,36	0,96	2,6	4,53	82
София		9	91,3	1,73	2,67	12,0	3,92	84
Стара Загора		16	92,9	1,42	3,57	9,7	4,06	81
Търговище		0	76,4	1,02	3,80	7,2	3,88	92
Хасково		4	84,7	1,14	3,66	16,4	3,84	77
Шумен		36	83,6	0,80	2,62	12,5	3,85	96
Ямбол		7	90,6	1,64	2,79	18,2	3,80	71

Здравеопазване

Индикатор	Население на един общо-практикуващ лекар (брой лица)	Население на един лекар от водеща специалност (брой лица)	Дял на здравно-осигурените лица (%)	Брой легла в МБАЛ на 1000 души от населението	Коефициент на детска смъртност (%)	Преминали болни за лечение през МБАЛ на 1000 души от населението (брой лица)
Област	2018 г.	2018 г.	2018 г.	2018 г.	2018 г.	2018 г.
Благоевград	1732	566	88,8	3,50	4,5	137,6
Бургас	1976	494	84,1	3,42	6,2	96,2
Варна	1655	373	83,5	4,36	5,6	164,2
Велико Търново	1746	555	83,9	3,17	3,2	156,6
Видин	1432	576	90,8	3,90	6,8	172,3
Враца	1709	510	91,4	4,18	7,3	156,2
Габрово	1518	450	95,9	4,55	5,4	240,8
Добрич	1496	738	85,2	2,80	7,7	124,0
Кърджали	2576	673	106,7	3,66	2,9	146,1
Кюстендил	1429	513	94,9	5,04	4,8	155,6
Ловеч	1464	472	90,5	4,56	7,8	170,6
Монтана	1505	509	87,2	6,45	3,0	231,4
Пазарджик	1667	512	84,7	6,70	9,1	107,2
Перник	1502	611	89,7	2,42	7,5	109,0
Плевен	1205	327	90,3	9,07	11,3	254,2
Пловдив	1571	373	87,1	7,80	7,9	228,6
Разград	2306	543	94,3	4,95	10,6	222,3
Русе	2115	469	87,0	4,53	5,9	164,8
Силистра	1998	570	87,2	4,39	3,7	218,4
Сливен	1856	599	86,6	4,80	8,4	153,3
Смолян	1587	572	94,8	5,22	1,5	224,0
София (столица)	1665	354	86,6	5,23	2,7	164,5
София	1758	424	86,3	5,73	6,0	263,3
Стара Загора	1471	447	89,3	4,80	6,5	144,9
Търговище	2334	524	87,9	5,30	6,3	229,5
Хасково	1809	577	88,5	3,49	6,6	187,1
Шумен	1744	600	88,6	2,69	5,5	134,7
Ямбол	1575	680	89,3	3,11	8,5	135,7

Ред и сигурност

Индикатор Област	Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%) 2018 г.	Дял на висящите наказателни дела (%) 2018 г.	Натовареност по шат на наказателните съдии към общия брой дела за разглеждане (дела/месец) 2018 г.	Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението 2018 г.	Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%) 2018 г.
Благоевград	87,7	10,1	9,2	9,3	56,6
Бургас	88,9	10,2	7,8	15,2	41,4
Варна	91,8	7,4	6,3	14,3	33,1
Велико Търново	90,2	7,6	7,2	10,1	62,1
Видин	93,4	9,5	7,3	14,1	68,2
Враца	95,2	4,0	7,3	15,4	68,7
Габрово	93,8	6,5	6,1	11,4	65,3
Добрич	94,2	6,1	6,1	12,5	52,0
Кърджали	94,4	8,4	5,1	5,2	65,8
Кюстендил	85,1	9,5	12,8	11,3	46,7
Ловеч	95,8	6,6	12,0	12,7	62,4
Монтана	82,5	12,4	6,3	12,2	44,7
Пазарджик	96,1	6,6	10,8	9,1	59,1
Перник	94,3	5,4	4,9	13,7	47,9
Плевен	96,0	6,0	9,4	13,0	54,5
Пловдив	93,9	6,5	11,0	8,6	48,5
Разград	96,7	7,3	9,4	10,6	72,0
Русе	95,1	5,8	10,0	11,0	46,9
Силистра	96,5	4,5	6,9	7,1	64,5
Сливен	94,6	5,7	9,8	11,3	67,1
Смолян	89,9	6,6	5,0	5,1	73,6
София (столица)	83,6	11,4	14,2	15,1	34,0
София	81,7	16,2	9,6	13,5	54,9
Стара Загора	94,8	8,9	10,0	11,0	54,7
Търговище	86,3	11,8	3,5	10,8	74,0
Хасково	93,0	8,2	9,1	10,2	60,6
Шумен	95,8	5,2	6,9	9,6	59,5
Ямбол	88,3	6,9	6,0	10,5	69,4

Околна среда

Индикатор	Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	Дял на населението в селища с обществена канализация (%)	Емисии на въглероден диоксид в атмосферата, (т/кв.км)
Област	2017 г.	2017 г.	2017 г.	2017 г.
Благоевград	345	29,6	81,9	10,0
Бургас	392	65,7	79,6	83,3
Варна	547	86,2	86,2	652,6
Велико Търново	378	58,9	67,1	28,4
Видин	275	0,5	57,2	2,7
Враца	289	50,9	57,2	102,2
Габрово	580	74,4	85,1	23,8
Добрич	386	67,6	70,8	3,8
Кърджали	253	38,7	44,8	4,6
Кюстендил	447	62,0	75,2	668,9
Ловеч	354	56,7	69,0	38,4
Монтана	264	35,2	59,6	4,8
Пазарджик	338	43,9	72,2	22,7
Перник	416	74,0	79,1	228,4
Плевен	344	52,9	56,6	56,9
Пловдив	526	66,5	81,4	124,4
Разград	459	41,9	41,9	53,6
Русе	499	68,4	68,4	189,9
Силистра	402	44,4	51,5	11,8
Сливен	355	57,3	65,2	161,0
Смолян	251	42,9	72,6	5,3
София (столица)	565	96,2	96,4	1073,5
София	479	43,0	77,1	32,8
Стара Загора	405	61,6	71,9	4102,2
Търговище	313	44,5	56,0	106,3
Хасково	327	54,2	72,6	124,0
Шумен	357	54,7	58,4	32,4
Ямбол	340	4,7	71,6	7,8

Индикатор Област	Посещения в кината на 1000 души от населението	Посещения в театрите на 1000 души от населението	Посещения в музеите на 1000 души от населението	Посещения в библиотеките на 1000 души от населението
	2018 г.	2018 г.	2018 г.	2018 г.
Благоевград	363	96	423	459
Бургас	800	349	615	132
Варна	1043	449	609	338
Велико Търново	408	143	2139	2475
Видин	319	485	2141	688
Враца	191	135	140	531
Габрово	339	405	3553	595
Добрич	187	227	1135	480
Кърджали	100	164	104	311
Кюстендил	286	133	979	426
Ловеч	112	96	906	219
Монтана	0	82	138	0
Пазарджик	0	246	821	310
Перник	0	15	317	253
Плевен	434	206	796	355
Пловдив	874	243	448	257
Разград	98	416	521	388
Русе	717	457	391	691
Силистра	0	236	239	493
Сливен	66	285	497	791
Смолян	134	119	129	192
София (столица)	1884	684	748	1376
София	67	0	1178	0
Стара Загора	596	426	865	431
Търговище	214	496	161	998
Хасково	72	291	224	316
Шумен	126	165	1072	1218
Ямбол	97	407	292	467

AMERICA FOR
BULGARIA
FOUNDATION

И.П.И

Институт за пазарна икономика